

กระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง

สารนิพนธ์
ของ
นางนุช ประดิษฐอาชีพ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
พฤษภาคม 2548
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

58.7
น 139 ก
จ.3

กระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง

27 ก.ค. 2548

บทคัดย่อ
ของ
นางนุช ประดิษฐอาชีพ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
พฤษภาคม 2548

h 277931

นางนุช ประดิษฐอาชีพ (2548) กระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรม
ที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง สารนิพนธ์ กศ ม (จิตวิทยาการแนะแนว)
กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร ทศพร มณีศรีข้า

การศึกษาเรื่อง กระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
ของเด็กวัยรุ่นหญิง มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจถึงกระบวนการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
จากการให้ความหมายต่อการแสดงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน การใช้ชีวิตตามที่พวกเธอ
มีประสบการณ์ การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลโดยการสังเกต
แบบมีส่วนร่วม การศึกษาประวัติชีวิตผ่านการเล่าเรื่องราวจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากกลุ่ม
เด็กวัยรุ่นหญิง ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 15 กรณี โดยใช้แนวคิดทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์
มาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการศึกษาอาจสรุปได้ 2 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1 การแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เกิดขึ้นภายหลังจากที่เด็กวัยรุ่นหญิงมีการ
ปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสถาบันต่าง ๆ ที่แวดล้อมพวกเธอ ได้แก่ ครอบครัว สถานศึกษา กลุ่มเพื่อน
สังคม สื่อมวลชน ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อพวกเธอตีความหมายต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ตามที่มี
ประสบการณ์ และแสดงพฤติกรรมสอดคล้องตามที่ได้ให้ความหมายเอาไว้

2 การถูกประทับตราจากสังคมว่ามีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทำให้เกิดระยะทาง
ทางสังคมจากการแยกตนเองออกจากครอบครัวและสังคม เนื่องจากเมื่อเด็กวัยรุ่นหญิงแสดง
พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมออกมาแล้วนั้น จะทำให้เกิดปฏิกิริยาในทางที่เป็นลบจากผู้ชมทางสังคม
และยังส่งผลทำให้การแสดงพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นหญิงเป็นไปในทางลบมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของกระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของ
เด็กวัยรุ่นหญิงในครั้งนี้ ทำการศึกษากระบวนการช่วยเหลือในหน่วยงานที่ทำงานให้การช่วยเหลือ
เด็กวัยรุ่นหญิงที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมโดยตรง จากการศึกษาวิธีการช่วยเหลือที่ดำเนินการ
อยู่ในหน่วยงาน นอกจากการให้คำปรึกษาเฉพาะรายและกระบวนการกลุ่มที่จัดขึ้นมา เพื่อให้
เด็กวัยรุ่นมีการปรับแนวคิด มุมมองและพฤติกรรมให้มีความเหมาะสมแล้ว การให้คำปรึกษา
ครอบครัวถือเป็นกระบวนการที่สำคัญในการช่วยเหลืออีกวิธีหนึ่ง เนื่องจากเมื่อผ่านกระบวนการ
ให้การช่วยเหลือไปแล้ว เด็กวัยรุ่นหญิงจะต้องกลับไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัวในสังคม
ภายนอก หากปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบครอบครัวไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้อง เด็กวัยรุ่นหญิง
ก็จะกลับไปมีพฤติกรรมแสดงออกที่ไม่เหมาะสมตามเดิม

A SUPPORTING PROCESS TO REDUCE UNSUITABLE BEHAVIOR OF
ADOLESCENT GIRLS

AN ABSTRACT
BY
NONGNUCH PRADITARCHIP

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Guidance and Counseling Psychology
at Srinakharinwirot University

May 2005

Nongnuch Praditarchip (2005) *A Supporting Process to Reduce Unsuitable Behavior of Adolescent Girls* Master's Project, M Ed (Guidance and Counseling Psychology) Bangkok Graduate School, Srinakharinwirot University
Project Advisor Asst Prof Dr Totsaworn Maneesrikum

The objective of "A Supporting Process to Reduce Unsuitable Behavior of Adolescent Girls" the study is to understand the process of developing inappropriate behavior of adolescent girls. The meaning of living for the past experience can lead to behavior of adolescent girls. This research is conducted qualitative techniques used in data collection include participant observation and in-depth interviews collected life histories of fifteen adolescent girls. Symbolic interactionism perspective is utilized as a basic frame of analysis.

The result of the study is summarized in 2 points as follows

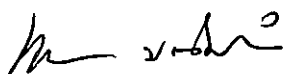
1 In term of inappropriate behavior, after adolescent girls of interaction with a person in environmental institution, family, school, friend, society and media. The past experience can lead them to give meaning in each situation in terms of the past experience and related to inappropriate behavior of adolescent girls.

2 In term of labeled to inappropriate behavior to produce distancing themselves from families and society, because of when adolescent girls to perform inappropriate behavior that make the negative reaction from social audience and then the effect is to increased inappropriate behavior of adolescent girls.

The process to reduce inappropriate behavior is study in government organization that direct responsibility to support adolescent girls. The method of supporting in that organization to individual counseling and group process, that give them to rehabilitate and have suitable behavior. The method of family counseling is important for adolescent girls for return to family and social. If the problems in their family not to resolve, adolescent girls is return to have inappropriate behavior.

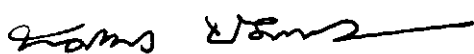
อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและคณะกรรมการสอบ
ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

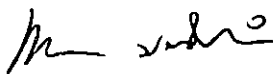
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร ทศพร มณีศรีขำ)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

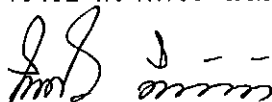
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร ทศพร ประเสริฐสุข)

คณะกรรมการสอบ

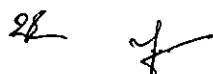
ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร ทศพร มณีศรีขำ)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

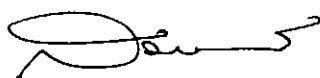
(อาจารย์ไพศาล อันประเสริฐ)

กรรมการสอบสารนิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร นันทา สุริรักษา)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีคณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร สมชาย ชูชาติ)

วันที่ 14 เดือน พฤษภาคม พ ศ 2548

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ นอกจากจะเกิดขึ้นจากแรงบันดาลใจของผู้วิจัยเกี่ยวกับ “เด็กวัยรันทน” ที่ถูกประทับตราจากสังคมว่ามีพฤติกรรมไม่เหมาะสมแล้ว ยังเกิดจากความปรารถนาดีจากบุคคล ซึ่งเป็นผู้ที่คอยกระตุ้น แนะนำ ให้คำปรึกษาและให้กำลังใจตลอดมา ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศพร มณีศรีขำ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ที่ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ และยังเป็นผู้จุดประกายความคิด ความสนใจ ในประเด็นที่ทำการศึกษา รวมทั้งได้ดูแล การศึกษาอย่างใกล้ชิดในทุกขั้นตอน ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ไพศาล อันประเสริฐ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นันทา สุรักษา กรรมการสอบสารนิพนธ์ ที่ได้กรุณามาเป็นกรรมการสอบ เพิ่มเติม เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ ทำให้การศึกษานี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์ในภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษาทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้ผู้วิจัย รวมไปถึงเพื่อนๆ ที่ร่วมชั้นเรียนทุกคน ที่ให้กำลังใจและ แสดงความห่วงใยผู้วิจัยเสมอมา ขอขอบคุณ “เด็กวัยรันทน” ที่มาบอกเล่าเรื่องราวประสบการณ์ ชีวิตของตัวเอง ซึ่งถือเป็นบุคคลที่สำคัญที่ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตของพวกเขา

ท้ายที่สุด ความสำเร็จของสารนิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบให้ทุกๆ คนที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และครอบครัว ผู้ที่ให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมา คุณค่าทั้งหมด ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยในครั้งนี้ ขอมอบให้กับบิดามารดาและบูรพาจารย์ทั้งหลาย ที่ได้อบรม สั่งสอนและปลูกฝังคุณความดี ตลอดจนประสิทธิ์ประสาทวิทยาการความรู้ให้กับผู้วิจัยมาตั้งแต่ต้น จนถึงปัจจุบัน

นนุช ประดิษฐอาชีพ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
คำถามการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง .	9
พฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นและปัจจัยที่มีอิทธิพล	9
พฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น	9
พฤติกรรมตามพัฒนาการของเด็กวัยรุ่น	10
พฤติกรรมตามลักษณะที่สำคัญของเด็กวัยรุ่น	15
พฤติกรรมตามความต้องการของเด็กวัยรุ่น	17
พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่น	20
ปัจจัยที่มีอิทธิพล	23
แนวคิด ทฤษฎีหลักในการศึกษา	27
ทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์	27
แนวคิดเกี่ยวกับการยึดถือตัวแบบ	31
แนวคิดเกี่ยวกับความเบี่ยงเบน	32
แนวคิดเกี่ยวกับบรรทัดฐานทางสังคม	33
แนวคิดเกี่ยวกับบรรทัดฐานเรื่องเพศ	35
กระบวนการให้การช่วยเหลือ	36
การให้คำปรึกษา	36
การให้คำปรึกษารอบครัว	42
กระบวนการกลุ่ม	43
กรอบแนวคิดในการวิจัย	47
3 วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย	49
ประชากรเป้าหมายและพื้นที่ที่ศึกษา	49
วิธีการศึกษา	50

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3(ต่อ) การเลือกบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์	51
การวิเคราะห์ข้อมูล	55
4 บริบทของพื้นที่ที่ทำการศึกษา	58
ประวัติความเป็นมา	58
สถานที่ตั้ง	59
การบริหารจัดการ	60
อาคารสถานที่	62
วัตถุประสงค์	64
ประเภทและลักษณะพฤติกรรมเด็ก	64
กระบวนการให้การช่วยเหลือ	67
ภูมิหลังของผู้ให้สัมภาษณ์	69
5 กระบวนการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม	72
การปฏิสังสรรค์กับบริบทแวดล้อม	73
การปฏิสังสรรค์กับบุคคลในครอบครัว	73
การปฏิสังสรรค์กับบุคคลในสถานศึกษา	78
การปฏิสังสรรค์กับกลุ่มเพื่อน	79
การปฏิสังสรรค์กับบุคคลในสังคม	81
การปฏิสังสรรค์กับสื่อมวลชน	82
การถูกประทับตราจากสังคม	84
6 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	86
ผลการศึกษา	86
ข้อเสนอแนะ	92
บรรณานุกรม	93
ภาคผนวก	99
ประวัติย่อผู้วิจัย	114

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงรายละเอียดของผู้ให้สัมภาษณ์ กรณีเด็กวัยรุ่นหญิงที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม
ที่เข้ารับการช่วยเหลือในสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญพร	56
2	แสดงกิจวัตรประจำวันของเด็กวัยรุ่นหญิงที่เข้ารับการช่วยเหลือ	68

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนผังแสดงรูปแบบการบริหารจัดการของพื้นที่ที่ทำการศึกษา	61
2 แผนผังแสดงอาคารสถานที่ของพื้นที่ที่ทำการศึกษา	63
3 แผนภูมิแสดงสถานภาพครอบครัวของผู้ให้สัมภาษณ์	69
4 แผนภูมิแสดงฐานะทางครอบครัวของผู้ให้สัมภาษณ์	70
5 แผนภูมิแสดงลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของผู้ให้สัมภาษณ์	70
6 แผนภูมิแสดงช่วงอายุของผู้ให้สัมภาษณ์	71
7 แผนภูมิแสดงระดับการศึกษาของผู้ให้สัมภาษณ์	71

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันสังคมเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในสังคมของชาวตะวันตกมีการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ค่อยๆ เกิดขึ้นในช่วงเวลาหลายร้อยปี แต่กระนั้นก็ปรับตัวไม่ทัน ในส่วนสังคมไทยได้รับผลกระทบกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วกะทันหัน ทำให้ชีวิตและสังคมเปลี่ยนไปจากเดิมอย่างรวดเร็ว ทศนะและความเคยชินของคนเปลี่ยนได้ช้ากว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมแน่นอนว่าเมื่อสิ่งหนึ่งเปลี่ยนช้าแต่อีกสิ่งหนึ่งเปลี่ยนเร็วย่อมเกิดความขัดแย้งขึ้น อาการของความขัดแย้งปรากฏออกมาในหลายทาง ทางหนึ่งคือความลำบากใจอย่างแสนสาหัสต่อปรากฏการณ์ใหม่ๆ ที่รู้สึกว่าเป็นปัญหาแต่ไม่เข้าใจปรากฏการณ์นั้นๆ ว่าเกิดขึ้นได้อย่างไร และขาดทักษะในการแก้ไข ส่วนปรากฏการณ์ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างหญิงกับชาย ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูก ความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม ฯลฯ ความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนไปนี้กำลังก่อความเจ็บปวดร้าวอย่างฉกรรจ์ให้แก่มนุษย์อยู่ในปัจจุบัน (ประเวศ วะสี 2540) สังคมไทยกลายเป็นสังคมที่เริ่มขาดระเบียบวินัย ทั้งในครอบครัว ชุมชน รวมไปถึงบุคคลโดยรวมของประเทศ (ตำรวจ เมืองพาน 2539 : 19)

อิทธิพลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยีและอื่นๆ ในโลกยุคการสื่อสารไร้พรมแดนก่อให้เกิดการแข่งขันกัน การผสมผสานกลมกลืนกันทางวัฒนธรรม การเรียนรู้และการเลียนแบบในด้านความคิด ความเชื่อ พฤติกรรมซึ่งกันและกัน ดังมีผู้กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมไม่ว่าจะเป็นไปในลักษณะใดก็ตาม ย่อมส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความประพฤติ การปฏิบัติและแบบแผนวิถีชีวิตของบุคคล (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2537 : 1) ความเชื่อที่ผู้ใหญ่ปลูกฝังให้แก่เด็กตั้งแต่เมื่อยังเล็กจะกลายเป็นปรัชญาการดำเนินชีวิตและเป็นสิ่งที่กำหนดความเป็น “ตัวตน” และการแสดงออกของพวกเขาเมื่อเติบโตขึ้น ถ้าเด็กได้รับการปลูกฝังสิ่งที่ดีเขาก็จะมีปรัชญาในการดำเนินชีวิต มีค่านิยมและมีพฤติกรรมที่ดี แต่ถ้าเด็กได้รับการปลูกฝังในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เขาย่อมเติบโตอย่างมีความคิดและพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง อันจะส่งผลร้ายต่อตนเองและผู้อื่นที่แวดล้อมชีวิตของเขาในที่สุด (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2544 : 10)

การเปลี่ยนแปลงลักษณะครอบครัวของประเทศไทยเกิดจากการเปลี่ยนแปลงระบบสังคมแบบเกษตรกรรมไปเป็นระบบสังคมแบบอุตสาหกรรม (Wongsith 1994) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ ส่งผลกระทบต่อระบบความเป็นอยู่ สัมพันธภาพ สุขภาพจิตของบุคคลในครอบครัวเป็นอันมาก ลักษณะความเป็นอยู่ของครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงไม่อยู่นิ่ง

การเปลี่ยนแปลงอาจเกิดเพราะความกดดันทางเศรษฐกิจหรือสังคม ทศนคติและค่านิยม บางครั้งอาจถูกกำหนดโดยนโยบายของรัฐบาล หรือเป็นผลกระทบมาจากการย้ายถิ่นฐาน การหางานทำโดย สุภาภรณ์ อัมมมงคล (2537 : 5) กล่าวไว้ว่า การขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้ประชาชนในชนบทมุ่งเข้าสู่เมือง เพื่อรับจ้างใช้แรงงานในเมือง ประกอบกับปัญหาความยากจนในชนบท ชาวชนบทอพยพเข้าสู่เมืองจำนวนมากเพื่อหางานทำ เมื่อเข้าสู่เมืองมาอยู่ในรูปแบบการใช้แรงงานหาเช้ากินค่ำ รายได้น้อย ไร้ที่อยู่อาศัย และเมื่อมีบุตรธิดาก็ไม่มีความสามารถในการเลี้ยงดู ในบางครั้งไม่พร้อมที่จะมีบุตร เมื่อเด็กเกิดมาพ่อแม่ไม่สามารถเลี้ยงดูได้ ก่อให้เกิดปัญหาของสังคม ดังมีคำกล่าวว่า “กระบวนการพัฒนาประเทศนำมาซึ่งความเจ็บปวดของคนไทย” การที่คนอพยพจากชนบทสู่เมืองใหญ่ จากเมืองใหญ่สู่ต่างประเทศเพื่อหางานทำ ทำให้ครอบครัวต้องแยกกันอยู่ ปริมาณครอบครัวที่แตกแยกกำลังเพิ่มขึ้น ครอบครัวขยายที่เคยมีคน 3 รุ่น คือ ปู่ย่า ตายาย พ่อแม่และลูกหลาน ที่อาศัยอยู่ภายในบ้านเดียวกันนั้นหาได้ยากขึ้น เพราะสมาชิกในครอบครัวต้องไปทำมาหากินไกลบ้าน (Muscat 1994 : 286) ความสัมพันธ์ในครอบครัวจะเป็นลักษณะครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ความรัก ความอบอุ่นและการดูแลเอาใจใส่ในครอบครัวน้อยลงเนื่องจากสภาพบีบคั้นทางเศรษฐกิจทำให้ชายและหญิงต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ไม่มีเวลาดูแลเลี้ยงดูบุตร ต้องอาศัยคนรับจ้างเลี้ยงหรือให้พี่น้องดูแลกันเอง จากลักษณะดังกล่าวจึงนำมาซึ่งปัญหาสังคมหลายประการ เช่น สภาพเด็กขาดความรัก ความอบอุ่นจากพ่อแม่ ความก้าวร้าวรุนแรงในครอบครัว ความไม่พร้อมของสามีภรรยาที่จะมีความรับผิดชอบในการดูแลครอบครัวและบุตร ปัญหาค่านิยมในการดำรงชีวิตที่มุ่งเน้นในเรื่องวัตถุ ปัญหาค่านิยมในการเลี้ยงดูบุตร ตลอดจนปัญหาการหย่าร้างที่เพิ่มมากขึ้น

เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานของสังคม ทุกคนเกิดและเติบโตในครอบครัว ได้รับการดูแลเอาใจใส่และได้รับความอบอุ่นจากบิดามารดา นอกจากนี้ครอบครัวยังช่วยปลูกฝังพฤติกรรม ระเบียบแบบแผนหรือขนบธรรมเนียมประเพณีที่ครอบครัวเป็นผู้กำหนดขึ้น ช่วยให้ประพฤติดี ประพฤติชอบ การที่เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความคิดดี และประพฤติดีได้นั้นจะต้องอาศัยการอบรมเลี้ยงดูอย่างดี การปฏิบัติของบิดาและมารดาต่อบุตรมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ครอบครัวที่มีบรรยากาศเป็นมิตร ห่วงดีต่อกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันจะเป็นครอบครัวที่แข็งแกร่งและอบอุ่น ในทางกลับกันหากครอบครัวอ่อนแอ สมาชิกในครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ขาดที่ปรึกษา ขาดผู้ให้ความช่วยเหลือ ทำให้เกิดการปรับตัวที่ไม่ดีส่งผลต่อบุคลิกภาพและพัฒนาการทางอารมณ์ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรในสังคมเมืองมักจะมี ความห่างเหิน เนื่องจากบิดามารดาต้องทำงานประกอบอาชีพ ไม่มีเวลาทำกิจกรรมร่วมกัน (รัชวัลย์ บุญโถม และวัชรีย์ อุจะรัตน 2542 : 102)

การอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทยในปัจจุบันแตกต่างจากอดีต กุศล สุนทรธาดา (2541 : 14-18) กล่าวถึงการเลี้ยงดูเด็กไทยในอดีตว่า “เด็กที่แวดล้อมด้วยพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย และลูกพี่ลูกน้อง ในการเลี้ยงดูทารกผู้มีบทบาทในการเลี้ยงดูที่สำคัญคือแม่ เด็กที่ได้ติมนมจากแม่

ได้รับการเลี้ยงดูอย่างทะนุถนอมใกล้ชิด เวลานอนแมร้องเพลงขับกล่อม แมดูแลทุกข์สุขทุกฝีก้าว เวลาที่แม่ต้องออกไปทำงานในไรนาหรือสวน ปูยา ดายาย หรือลูกพี่ลูกน้องก็จะดูแลเอาใจใส่ ทะนุถนอมเช่นเดียวกับที่แม่ทำ ทำให้การอบรมสั่งสอนโดยมีวัตถุประสงค์ในการสั่งสอน คือ เป็นเด็กว่านอนสอนง่าย สำนวณกายวาจาใจ มีความกตัญญูเติบโตเป็นเจ้าคนนายคน ได้เด็กชายที่มีความกล้าหาญอดทน เด็กหญิงเป็นแม่บ้าน กุลสตรี และเด็กตั้งใจใฝ่หาความรู้" ในสวนของการอบรมเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวไทยในปัจจุบัน "การอบรมเลี้ยงดูเด็กไทยได้เปลี่ยนแปลงไปมาก โดยปัจจุบันสื่อมวลชนมีอำนาจอย่างมาก การก้าวรุกรองของวัฒนธรรมต่างชาติไม่ว่าจะเป็น การกิน การอยู่ การเลี้ยงดูบุตร ได้เข้ามาครอบงำวัฒนธรรมไทย ตลอดจนความบีบคั้นทางเศรษฐกิจทำให้วิถีชีวิต และวิถีเลี้ยงดูบุตรเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการย้ายถิ่นที่อยู่ของพ่อแม่เข้ามาอยู่ในเมือง การทำงานนอกบ้านของสตรี การนำเด็กไปอยู่ตามสถานเลี้ยงดูเด็ก ทำให้เด็กถูกปล่อยปละละเลยมากขึ้น"

โดยทั่วไปแล้ว "สิ่งที่มนุษย์รักที่สุดคือลูก และสิ่งที่ทำให้มนุษย์เจ็บปวดและไม่มีทางออกมากที่สุดก็คือลูก" ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับลูกไม่เหมือนเดิม ลูกไม่มีลักษณะเรียบร้อยเหมือนผ้าพับไว้และเชื่อฟังพ่อแม่เหมือนเดิม วิธีการที่พ่อแม่ห้ามลูกว่า "อย่าทำ" อย่างโน้นอย่างนี้ ใช่ว่าได้ผลอีกต่อไป มีปรากฏการณ์ที่อาจทำให้สรุปว่าลูกคือ ลูกไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ลูกทำทนายพ่อแม่ หรือลูกอกตัญญูไปเลย ซึ่งทำความเจ็บปวดให้พ่อแม่แสนสาหัส ไม่ว่าจะโทษว่าที่ลูกเป็นอย่างนี้เพราะสังคมสมัยใหม่ให้เสรีภาพแก่เด็กมากเกินไป เพราะระบบการศึกษาสมัยใหม่ หรือเพราะอิทธิพลของโทรทัศน์ จะเป็นเรื่องที่พ่อแม่ทำอะไรไม่ได้เอาเสียเลย เมื่อ "ลูกรัก" คลอดออกมาท่ามกลางความปิติยินดีของพ่อแม่ปู่ย่าตายาย แต่เมื่อเติบโตขึ้นดูเสมือนว่า "ลูกรัก" จะค่อย ๆ กลายเป็นยาพิษซึ่งบ่อนเซาะความสุขในครอบครัวไปเสีย และจนปัญญาไม่รู้จะแก้ปัญหาได้อย่างไร กลายเป็นลูกกระเบิดเวลาแห่งความทุกข์ที่แต่ละครอบครัวต้องแบกรับเอาไว้ (ประเวศ วะสี 2540)

พฤติกรรมที่ "เด็กวัยรุ่น" สมัยนี้แสดงออกมา อาจทำให้ผู้ใหญ่หลายๆ คน หนักใจและปวดหัว บางครั้งถึงกับสายหัวและพูดออกมาว่า "เด็กสมัยนี้ไม่ไหวเลย" หรือ "ไม่รู้จะจัดการกับเด็กสมัยนี้อย่างไร" ซึ่งในช่วงนี้เป็นช่วงวัยที่ลูกขัดแย้งกับพ่อแม่มากที่สุด เป็นวัยที่ลูกต้องการความเข้าใจจากพ่อแม่มากที่สุด เป็นวัยของลูกที่พ่อแม่ดูแลยากลำบากที่สุด และเป็นวัยของลูกที่พ่อแม่หนักใจมากที่สุด ทำให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยรุ่นให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสมทำได้ยาก ซึ่งจากการเสวนา Focus Groups เรื่อง "เด็กไทยทำไมใจแตก" จัดโดยสำนักกิจการนักศึกษา สถาบันราชภัฏสวนดุสิต เมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม 2546 ทำให้ทราบถึงสาเหตุที่ทำให้เด็กวัยรุ่นไทยใจแตก เนื่องจากไม่อยากกลับบ้านเพราะเบื่อหน่ายพ่อแม่ขี้นั่น อยากรู้ อยากลอง และเห็นว่าการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเด็กเป็นค่านิยม ผู้ที่มีประสบการณ์ถือเป็นคนเก่งไม่ใช่เรื่องแปลก ยอมรับกันได้ในกลุ่มเพื่อนฝูง หากใครไม่เคยมีจะไม่ยอมรับเข้ากลุ่ม เรื่องที่เห็นว่าควรแก้ไขเป็นอันดับแรกคือ ยาเสพติด รองลงมาคือการมีเพศสัมพันธ์และทะเลาะวิวาท สวนสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นใจแตก

สวนใหญ่เห็นวามาจากตนเอง เพื่อน สภาพแวดล้อมในสังคมและครอบครัว (ไทยรัฐ 2546 : 19) ปัญหาทางพฤติกรรม เช่น ความไม่มีระเบียบ ดื้อรั้น พุดจาไม่ไพเราะ ไม่เคารพพ่อแม่ ครู ผู้ปกครอง ใช้เงินเปลือง หายไปอยู่กับกลุ่มเพื่อนจนมิดค่ำ อยู่ไม่ติดบ้าน กลับมาก็เก็บตัวอยู่แต่ในห้อง หลายครอบครัวมีปัญหาความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน ครูไม่เข้าใจนักเรียน ช่องว่างระหว่างวัยเพิ่มมากขึ้น สัมพันธภาพยิ่งแยลง เด็กวัยรุ่นต่อต้านกฎระเบียบทั้งของพ่อแม่และของโรงเรียน เขามักจะตีความหมายกฎระเบียบและความหวังดีที่ได้รับว่าเป็นเผด็จการ การจับผิดและการแก้แค้น (วิลาสินี แดงมะแจ้ง 2545 : 90)

คำกล่าวที่ว่า “เด็กนั้นอ่อนต่อโลก” ยังคงสะท้อนว่าเป็นความจริง เด็ก ๆ นั้นแม่เติบโตเป็นวัยรุ่นแล้ว แต่ความด้อยประสบการณ์ความคิดที่ไม่ถูกต้อง มุมมองที่คับแคบต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ความกลัวไม่ได้รับการยอมรับ สิ่งเหล่านี้มักส่งผลให้เด็กตอบสนองต่อความผิดพลาดอย่างไม่ถูกต้อง โดยเลือกใช้วิธีที่สร้างปัญหา หลบปัญหา มากกว่าเลือกวิธีแก้ปัญหา เด็กวัยรุ่นมักตอบสนองต่อปัญหาที่เกิดขึ้นตามอารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ เด็กวัยรุ่นเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตที่สำคัญยิ่ง สามารถเลี้ยวไปได้ทั้งทางที่ดีและทางที่เสียหาย เพราะเด็กวัยรุ่นเป็นวัยที่เริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่แปลกใหม่ของชีวิต แต่ยังอ่อนประสบการณ์ในการตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดีที่สุดในให้กับตนเอง จากคำกล่าวของ สุพัตรา สุภาพ (2543 : 17) ที่ว่าเด็กวัยรุ่นมีอารมณ์อ่อนไหวได้ง่าย มักพะวักพะวนเรื่องสังคมและกลุ่มเพื่อนมาก มีการแสดงออกอย่างมาก จะเป็นผู้ใหญ่ก็ไม่ใช่จะเป็นเด็กก็ไม่เชิง เริ่มรู้จักรักเพศตรงข้าม เริ่มคิดถึงอาชีพและเริ่มมีพัฒนาการเกี่ยวกับชีวิต อยากเป็นอิสระ อารมณ์วัยนี้จะรุนแรงกว่าตอนเป็นเด็ก ทำอะไรมักใจร้อนและตัดสินใจง่าย มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สงสัยในกฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนทางสังคม อยากลองดี ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2535 : 6) ที่กล่าวว่า เด็กวัยรุ่นเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตที่เชื่อมจากวัยเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย ความคิด อารมณ์และบทบาททางสังคม มีพลังต้องการความเป็นอิสระ และรับผิดชอบต่อตนเอง ต้องการมีพวกพ้องและการยอมรับจากผู้อื่น เริ่มสนใจเพศตรงข้าม ชอบความตื่นเต้น จึงอยากรู้ อยากเห็น อยากริเริ่ม อยากลอง นอกจากนี้ ศรีเรือน แก้วกังวาล (2540 : 329-330) พูดถึงการก้าวสู่สังคมที่กว้างขึ้นกว่าบ้านและโรงเรียนนั้น วัยรุ่นมักรู้สึกสับสนในบทบาทของตนว่า “เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่” “จะเหมือนใครดี” อาจมีความคิดและการกระทำที่ขัดแย้งภายในตัวเองหรือขัดแย้งกับพ่อแม่และกฎระเบียบต่าง ๆ ทั้งความยับยั้งชั่งใจและความรอบคอบยังมีจำกัด วัยรุ่นจึงจำเป็นต้องได้รับการดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่ผู้ปกครองให้เติบโตขึ้นอย่างปลอดภัย เป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข และมีคุณภาพ รู้จักเข้าใจตนเองและผู้อื่น รู้จักคบเพื่อนและเลือกทางเดินชีวิตที่ดี อีกทั้งยังเป็นวัยที่ต้องการแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเองเพื่อรู้จักตนเองในแง่มุมต่าง ๆ ซึ่งถ้าเด็กสามารถดำเนินชีวิตผ่านพ้นช่วงวัยนี้ไปได้อย่างราบรื่นไม่มีปัญหาซับซ้อนมากนัก จะทำให้เด็กผู้นั้นเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีได้ แต่ในทางกลับกันถ้าเด็ก

ไม่สามารถจัดการกับชีวิตของตนได้ หรือตัดสินใจประพฤติปฏิบัติไปในทางใดทางหนึ่งจนเป็นเหตุให้เกิดการกระทำที่ผิดพลาด ก็จะมีผลต่อการพัฒนาไปสู่วัยผู้ใหญ่เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเด็กจะเริ่มทำตัวห่างเหินจากครอบครัว แต่พวกเขายังต้องการอยู่กับครอบครัว เพราะเขายังต้องพึ่งพิงพ่อแม่ในด้านต่างๆ ที่สำคัญคือด้านการเงิน อาหาร ที่พักอาศัย การศึกษา ตลอดจนยังต้องการความรักความเข้าใจการดูแลเอาใจใส่จากพ่อแม่อยู่ จะเห็นว่เด็กวัยรุ่นแม้มีอาการปฏิเสทที่จะเชื่อฟังคำแนะนำของพ่อแม่ แต่ยังคงเรียกร้องให้พ่อแม่ต้องตามใจในสิ่งที่เขาต้องการด้วย ความห่างเหินทางความสัมพันธ์ระหว่างเด็กวัยรุ่นกับครอบครัวอาจแสดงออกโดยการที่เด็กเริ่มไม่อยากใช้เวลากับครอบครัวเหมือนเดิม แสดงความเบื่อหน่ายหากต้องไปเที่ยวหรือไปทำธุระกับครอบครัว ในทางตรงกันข้ามเด็กกลับรู้สึกตื่นเต้นเมื่อมีนัดกับเพื่อน ได้ใช้เวลานอกบ้านให้นานที่สุดเท่าที่พ่อแม่จะอนุญาต หรือเด็กอาจมีพฤติกรรมที่แปลกออกไป เช่น ชอบเก็บตัวอยู่ในห้องไม่ยุ่งกับใคร มีอาการคลั่งไคล้ดารานักร้องคนโปรด แต่กลับมีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัวลดลง เด็กวัยรุ่นอยู่ในช่วงวัยแห่งความสับสน เพราะเป็นช่วงวัยที่ต้องตัดสินใจเรื่องต่างๆ ที่ในวัยเด็กไม่เคยทำมาก่อน เช่น การคบเพื่อนต่างเพศ การเรียน การวางตัวในกลุ่มเพื่อนและในสังคม การทดลองทำในสิ่งแปลกใหม่ตามวัยของเขา ในเรื่องเหล่านี้หากเขาตัดสินใจผิดพลาดอาจต้องเสียใจไปตลอดชีวิต ดังนั้นการก้าวข้ามสถานะจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่จำเป็นต้องการคนที่ชี้ทิศทางที่เขาควรจะไป พ่อแม่บางรายปล่อยปละละเลยเพราะอาจเห็นว่าลูกโตแล้ว สามารถตัดสินใจเองได้ ส่งผลให้ลูกตัดสินใจผิดพลาด เพราะคิดไม่ครบถ้วนหรือตัดสินใจตามกระแสนิยมของสังคม หรือบางครอบครัวห่างเหินในการทำหน้าที่นี้และปล่อยให้ เป็นบทบาทของโรงเรียนทำหน้าที่ชี้แนะลูก ไม่ตระหนักถึงความต้องการของลูกและไม่มีความรู้พอที่จะแนะนำว่าสิ่งใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมอย่างไร เป็นเหตุให้ลูกรู้สึกว่ตนเองขาดที่ปรึกษา คนในครอบครัวไม่สามารถให้คำแนะนำได้ ทำให้ลูกต้องไปหาคำปรึกษาจากที่อื่นหรือตัดสินใจโดยปราศจากคำปรึกษา ซึ่งมีแนวโน้มที่เด็กอาจจะตัดสินใจผิดได้ง่าย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ 2544 3-7)

กล่าวได้ว่า อิทธิพลทั้งจากสภาพแวดล้อมทางครอบครัวและสังคม มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดและส่งผลต่อพฤติกรรม ความพึงพอใจในการเลือกดำเนินชีวิตของเด็ก โดยเฉพาะอิทธิพลของครอบครัวเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการก่อกำเนิดพฤติกรรมของมนุษย์ ครอบครัวเป็นพื้นฐานที่เล็กที่สุดของสังคม เพราะเป็นประสบการณ์แรกของเด็กที่จะสัมผัสและมีชีวิตผูกพันอยู่จนเติบโตใหญ่ ดังนั้นครอบครัวจึงมีส่วนในการลิขิตชะตาชีวิตของเด็กในอนาคต มนุษย์ที่เกิดมามีความต้องการต่างๆ มากมายทั้งในทางที่ถูกต้องเหมาะสมและในทางที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งความต้องการดังกล่าวบางส่วนจะส่งผลมาที่การแสดงออกของพฤติกรรม และบางส่วนก็จะถูกส่งควบคุมและกดเก็บไว้ ยิ่งในวัยเด็กมากเท่าใด ความสามารถในการควบคุมความต้องการของตนเองก็จะน้อยลง ทั้งนี้เนื่องจากเด็กยังขาดประสบการณ์และยังขาดความรู้ว่าสิ่งใดดีสิ่งใดชั่ว ในวัยเด็กจึงไม่สามารถมีสติไตร่ตรองในการกระทำ หรือตระหนักถึงผลของการกระทำตัก

จึงต้องอาศัยการชี้แนะอบรมจากผู้ใหญ่เพื่อพัฒนาการด้านจริยธรรม (อุไรวรรณ พันธุ์ประพันธ์ 2532 11-19) นอกจากนี้ สิ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของวัยรุ่นอีกประการหนึ่ง คือ กลุ่มเพื่อน (สุนันทา กาญจนพงศ์ 2540 5,7) ซึ่งมีบทบาทต่อวัยรุ่นมาก วัยรุ่นติดเพื่อน อยากมีทุกสิ่งทุกอย่างเหมือนเพื่อน อยากทำตามเพื่อน เพื่อนเป็นอย่างไรเขามักจะเป็นอย่างนั้น (ศิริจันทร์ สุขใจ 2547 5) จึงมักต่อต้านคำสั่งสอนของพ่อแม่ แต่เชื่อฟังเพื่อนวัยเดียวกัน มากกว่า ไม่ว่าจะเป็นการแต่งตัว ภาษาและทัศนคติ (นิคม วรรณราชู 2544 47)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ดูเหมือนว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของเด็กวัยรุ่นจะเป็นปัญหา ที่ลูกหลานไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ให้ดีขึ้นได้ ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นการมองในภาพรวม ความจริง แล้วสิ่งที่เรากำลังกล่าวว่าเป็นปัญหาสำหรับเด็กวัยรุ่นนั้น ส่วนใหญ่ก็ยังเป็นพฤติกรรมปกติที่เป็น ธรรมชาติของวัยรุ่นไม่ได้ผิดเพี้ยนหรือออกนอกกลุ่มนอกทางจนน่าเป็นห่วงว่าจะถูกไม่กลับ จะมี เด็กวัยรุ่นส่วนหนึ่งที่ดูว่าเป็นปัญหา และประพฤติตนไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นการยากที่จะบอก ว่า เด็กวัยรุ่นคนใดมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เนื่องจากไม่มีมาตรฐานที่สามารถนำมาวัดได้ อย่างแน่นอน การที่คนในครอบครัวและสังคมมองว่าเด็กวัยรุ่นคนนั้นมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม จึงขึ้นอยู่กับบรรทัดฐาน (Norms) ของคนในสังคมนั้น โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นที่เป็นเพศหญิงด้วยแล้ว ยังถูกกำหนดด้วยบรรทัดฐานเรื่องเพศ ซึ่งมีหลายๆ เรื่อง และหลายๆ ความคิด ความเชื่อ ที่สร้าง และปลูกฝังให้

จากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาเพื่อทำให้เข้าใจถึงกระบวนการ ที่เกิดพฤติกรรมไม่เหมาะสมในเด็กวัยรุ่นหญิง โดยจะนำข้อมูลที่ได้รับมาปรับใช้ ในกระบวนการ ให้การช่วยเหลือ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้งานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งจะเป็น การเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยได้สามารถร่วมรับรู้และเข้าถึงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของเด็กวัยรุ่น กลุ่มนี้ และคาดว่าผลการศึกษาค้างนี้จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหา เพื่อ ไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในเด็กวัยรุ่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาค้างนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาถึงกระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อ การลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง เพื่อทำความเข้าใจถึงกระบวนการเกิด พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในเด็กวัยรุ่นหญิง ว่าเกิดจากบริบทแวดล้อมใดที่เข้ามามีอิทธิพล การให้ ความหมายต่อการแสดงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน ผ่านมุมมองของเด็กวัยรุ่นหญิงเอง โดยศึกษาถึงรูปแบบและแนวทางในการให้การช่วยเหลือ เพื่อกำหนดเป็นรูปแบบและแนวทางที่ ชัดเจน รวมถึงเพื่อการศึกษาถึงกระบวนการให้การช่วยเหลือในการปรับแนวคิด มุมมองและ พฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นหญิงให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

คำถามการวิจัย

มุมมองของ “เด็กวัยรุ่นหญิง” ต่อการให้ความหมายในการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เป็นอย่างไร วิธีดำเนินการและขั้นตอนในกระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิงเป็นอย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย โดยทำการศึกษาถึง กระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง ในสถาน แรกวัยเด็กหญิงบ้านธัญญพร กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยรุ่นหญิง ที่มีอายุระหว่าง 12-18 ปี ซึ่งสาเหตุของการเข้ารับการช่วยเหลือ เนื่องจากมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม คือ หนีเรียน เทียวเตรในเวลากลางคืนกับกลุ่มเพื่อน คบเพื่อนชาย ค้างแรม นอกบ้าน ก้าวร้าว พุดจาโกหก ลักขโมย ฯลฯ ส่งผลทำให้เกิดปัญหาในการเรียนและเกิดปัญหา ขัดแย้งขึ้นภายในครอบครัว โดยผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยทำการศึกษามุมมองของเด็กวัยรุ่นหญิง เกี่ยวกับการปฏิสังสรรค์ กับบริบทที่แวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม รวมไปถึงเพื่อศึกษา กระบวนการให้การช่วยเหลือว่ามีรูปแบบและแนวทางในการให้การช่วยเหลือแบบใดพร้อมนี้ผู้วิจัย จะได้ทำการติดตามกลุ่มเด็กวัยรุ่นหญิงที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ที่ได้ผ่านกระบวนการให้ การช่วยเหลือจากสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร วามีการปรับแนวคิด มุมมองและพฤติกรรม ไปในทิศทางใด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1 ผลการศึกษาจะเป็นการเปิดมุมมองใหม่เกี่ยวกับเด็กวัยรุ่น ซึ่งจะมีความแตกต่าง ไปจากภาพที่สื่อมวลชนหรือคนทั่วไปมอง เนื่องจากเป็นการทำงานผ่านมุมมองของเด็กวัยรุ่นหญิง ซึ่งจะทำให้ทราบถึงกระบวนการในการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และได้รับรู้ถึงการ ให้ความหมายต่อการแสดงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละขั้นตอน จากการตีความสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ตามที่พวกเขามีประสบการณ์

2 เป็นการช่วยเหลือเด็กวัยรุ่นหญิงที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม โดยการปรับแนวคิด ปรับมุมมองและปรับพฤติกรรม จากที่พวกเขาเคยมีประสบการณ์มา เพื่อที่จะได้นำไปปรับใช้ เมื่อต้องกลับไปอยู่ร่วมกับครอบครัวและสังคมภายนอก โดยที่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจะได้ ลดน้อยลงและจะได้ไม่เกิดขึ้นอีกในอนาคต

3 ส่งเสริมให้นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการปรับเปลี่ยนแนวคิด และความเชื่อในการอบรมสั่งสอนระดับครอบครัว ให้พ่อแม่ได้รับรู้และมีความเข้าใจถึงความต้องการของเด็กวัยรุ่นในสังคมสมัยปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว

4 มีรูปแบบ แนวทางในการให้การช่วยเหลือเด็กวัยรุ่นหญิงที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม โดยกำหนดเป็นขั้นตอนที่มีรูปแบบและแนวทางที่ชัดเจน ในการนำไปใช้ปรับพฤติกรรมเด็กวัยรุ่น ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับบุคคลในสังคมทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กวัยรุ่นกลุ่มนี้

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ต้องการศึกษาดังกระบวนการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม วามมีปัจจัยใด ที่ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง ศึกษาแนวมุมมองของเด็กวัยรุ่นหญิง ซึ่งการให้ความหมายของการกระทำแต่ละขั้นตอน การมีปฏิสัมพันธ์กับคนในสังคม การเลือก ตัวแบบในการดำเนินชีวิต การเกิดความเบี่ยงเบนทำให้เกิดพฤติกรรมไม่เหมาะสม การถูกสังคม ตีตราว่ามีพฤติกรรมไม่เหมาะสม โดยใช้บรรทัดฐานทางสังคมและบรรทัดฐานเรื่องเพศเข้ามาเป็น ตัวกำหนด และเพื่อศึกษากระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ของเด็กวัยรุ่นหญิง ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่างๆ ดังนี้

- 1 พฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นและปัจจัยที่มีอิทธิพล
 - 1 1 พฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น (Behavior of Adolescent)
 - 1 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพล (Factors with Influence)
- 2 แนวคิด ทฤษฎีหลักในการศึกษา
 - 2 1 ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory)
 - 2 2 แนวคิดเกี่ยวกับการยึดถือตัวแบบ (Modeling Concept)
 - 2 3 แนวคิดเกี่ยวกับความเบี่ยงเบน (Deviance Concept)
 - 2 4 แนวคิดเกี่ยวกับบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms Concept)
 - 2 5 แนวคิดเกี่ยวกับบรรทัดฐานเรื่องเพศ (Sexuality Norms Concept)
- 3 กระบวนการให้การช่วยเหลือ
 - 3 1 การให้คำปรึกษา (Counseling)
 - 3 2 การให้คำปรึกษารอบครัว (Family Counseling)
 - 3 3 กระบวนการกลุ่ม (Group Process)
- 4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1 พฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นและปัจจัยที่มีอิทธิพล

1 1 พฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น (Behavior of Adolescent)

นักวิชาการหลายคน ได้อธิบายความหมายเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น เอาไว้ ซึ่งสวนใหญ่พบว่าในวัยนี้จัดเป็นระยะเวลาที่คาบเกี่ยวระหว่างการเจริญเติบโตจากวัยเด็ก ไปสู่วัยผู้ใหญ่ เป็นระยะที่มีการพัฒนาเจริญเติบโตในทุกๆด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา และสังคมควบคู่กันไป จึงนับได้ว่าเป็นช่วงระยะเวลาที่สำคัญที่สุดช่วงหนึ่งของ ชีวิตก็ได้

วัยรุ่น (Adolescent) ในทศวรรษที่ผ่านมามีอายุประมาณ 12-18 ปี แต่ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าช่วงความเป็นวัยรุ่นได้ขยายเพิ่มขึ้นเป็น 12-25 ปี โดยให้เหตุผลว่าเด็กทุกวันนี้ต้องอยู่ในสถานศึกษานานขึ้น การเป็นผู้ใหญ่ที่สามารถพึ่งตัวเองทางเศรษฐกิจต้องยืดระยะเวลาออกไป อีกทั้งรูปแบบชีวิตสมัยใหม่ทำให้เด็กมีวุฒิภาวะทางจิตใจ (Maturity) ช้ากว่ายุคสมัยที่ผ่านมามีความสำคัญกับช่วงวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เพราะเชื่อว่าเป็นช่วงเวลาคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กต่อเนื่องกับความเป็นผู้ใหญ่ นับเป็นช่วงเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ถ้าเด็กวัยรุ่นผู้ใดดำเนินชีวิตในช่วงเวลานี้ผ่านพ้นไปอย่างราบรื่น เด็กวัยรุ่นผู้นั้นย่อมเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ได้ดี แต่ถ้าเป็นในทางตรงข้ามวัยรุ่นจะเป็นวัยที่ประสบความยุ่งยากอย่างมากในช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงเปลี่ยนวัยชีวิตทางสังคม อารมณ์ จิตใจ ค่านิยม อุดมคติ ฯลฯ ซึ่งเป็นวัยที่กำลังทดลองบทบาทเพื่อที่จะเป็นผู้ใหญ่ในแง่ต่างๆ เช่น อารมณ์ สังคม จิตใจ ความเปลี่ยนแปลง และความเป็นไปต่างๆ ล้วนเป็นรากฐานของความสนใจ หรือตัดสินใจที่จะประพฤติดีหรือไม่ (ศรีเรือน แก้วกังวาล 2540 : 329)

การเข้าสู่ระยะวัยรุ่นนั้น ไม่ใช่เป็นแค่การเจริญเติบโตทางด้านร่างกายอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ต้องมีการเจริญเติบโตทางสังคมควบคู่กันไปด้วยถึงจะได้ชื่อว่าเข้าสู่ระยะวัยรุ่นอย่างแท้จริง ซึ่งในช่วงวัยรุ่นนี้จะเป็นช่วงเวลาที่ต้องการการเปลี่ยนแปลง และจัดพฤติกรรมจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ โดย เฮิร์ลล็อก (Hurlock 1973 : 13) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าวัยรุ่นเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อเป็นวัยแห่งการปรับตัวทางสังคม เป็นวัยแห่งปัญหา เป็นวัยที่มีความเครียดทางอารมณ์ตัดสินใจรวดเร็วและรุนแรง ทศนคติในการมองโลกและทางสังคมของวัยรุ่นอาจมีความขัดแย้งกับผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่อาจจะไม่เข้าใจความรู้สึกของเด็กวัยรุ่น ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา

ก พฤติกรรมตามพัฒนาการของเด็กวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่สำคัญของช่วงชีวิต ระยะวัยรุ่นมักเริ่มต้นเมื่อเด็กมีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายไปในทางที่เห็นว่าเป็นชายหนุ่มหรือหญิงสาว (สุโท เจริญสุข 2520 : 3) ซึ่งพัฒนาการในช่วงเวลานี้จะเห็นได้เด่นชัดทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสติปัญญา และด้านสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ สุชา จันทน์เอม (อลงกรณ์ ปรีชญพงศ์ 2539 : 20 , อ้างอิงจาก สุชา จันทน์เอม 2538) แบ่งพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1 พัฒนาการทางร่างกาย หรือมีการเปลี่ยนแปลงทางขนาด น้ำหนัก ส่วนสูง และการทำงานของฮอร์โมน

2 พัฒนาการทางอารมณ์และจิตใจ มีการเปลี่ยนแปลงของอารมณ์อย่างรวดเร็วและรุนแรงจนเรียกว่าวัย “พายุบุแคม” คือมีความรู้สึกรุนแรง เปิดเผยตรงไปตรงมา มีความเชื่อมั่นในตนเอง ต้องการเป็นอิสระ ไม่ชอบกฎเกณฑ์และการบังคับ เริ่มมีความรู้สึกทางเพศ สนใจเพศตรงข้าม และการคบหาสมาคมกับคนอื่น ๆ

3 พัฒนาการทางสติปัญญา รู้จักการคิดเป็นระบบ คิดเป็นเหตุเป็นผล คิดเป็นวิทยาศาสตร์ คิดวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ คิดอย่างมีระเบียบแบบแผน และมีจินตนาการสูง

4 พัฒนาการทางสังคม เริ่มคบหาเพื่อนฝูง ได้รับอิทธิพลจากเพื่อนเป็นอย่างมาก บางคนชอบเรียกร้องความสนใจด้วยการมีพฤติกรรม การแต่งกาย กริยาวาจา ภาษาแปลกๆ รวมทั้งมีความคิดเห็นคล้อยตามกับกลุ่มเพื่อน

ในระยะวัยรุ่นนี้จะมีการเจริญเติบโตของร่างกายอย่างรวดเร็ว (growth spurt) ทำให้มีการเพิ่มของส่วนสูงและน้ำหนักอย่างรวดเร็ว รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของลักษณะทางเพศจะค่อยๆ ปรากฏให้เห็นเด่นชัด เช่น เด็กผู้หญิงจะมีไขมันเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะที่หน้าอกและสะโพก มีประจำเดือน ในด้านการเปลี่ยนแปลงของร่างกายนี้เชื่อกันว่ามีผลมาจากความเจริญของต่อมไร้ท่อ (Endocrine gland) ซึ่งผลิตฮอร์โมนออกมาทำให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจเมื่อเข้าสู่วัยหนุ่มสาว

พัฒนาการทางด้านร่างกาย เป็นไปในแง่ของความมั่งคั่งของเจริญเติบโตจนถึงขีดสมบูรณ์เพื่อทำหน้าที่อย่างเต็มที่ ความเจริญเติบโตมีทั้งภายนอกที่สามารถมองเห็นได้ง่าย เช่น ส่วนสูง น้ำหนัก รูปร่าง สัดส่วนของร่างกาย ฯลฯ และการเจริญเติบโตภายใน เช่น การทำงานของต่อมบางชนิด โครงสร้างของกระดูกที่แข็งแรงขึ้น การเปลี่ยนแปลงของระดับฮอร์โมนในร่างกาย ฯลฯ ความเจริญเติบโตทางร่างกายนั้นมีช่วงหนึ่งซึ่งเป็นระยะพัก และเมื่อผ่านพ้นช่วงนี้แล้วจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การสะสมไขมันในร่างกายมีมากกว่าวัยเด็ก ระบบการย่อยอาหารและการใช้ประโยชน์จากอาหารทำงานเร็วและมากขึ้นกว่าเดิม เพราะร่างกายมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วเด็กจึงหิวง่ายและทานเก่ง เพื่อให้เหมาะสมกับร่างกายที่กำลังอยู่ในช่วงเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง (ศรีเรือน แก้วกังวาล 2540 : 331)

ในเด็กวัยรุ่นหญิงที่เป็นสาวเร็วกว่าเพื่อนจะพบว่ามีพฤติกรรมแสดงออกน้อย หัวอ่อน แยกตัว ไม่ไว้ใจกลุ่มเพื่อน (Steinberg 1993 : 49 , อ้างอิงจาก Livson and Perkin 1980 : 71) มีปัญหาด้านอารมณ์มากกว่าเด็กผู้หญิงที่เป็นสาวตามเวลาหรือช้า ในอเมริกาพบว่าเด็กที่เป็นสาวเร็วจะเห็นคุณค่าในตนเอง (Self esteem) ต่ำ มีภาพลักษณ์ต่อตนเองไม่ดี มีเพื่อนอายุมากกว่าซึ่งมีปัญหาด้านจิตใจ จึงพบว่าเด็กกลุ่มนี้จะมีแนวโน้มจะมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน มีการใช้แอลกอฮอล์และยา มีปัญหาที่โรงเรียน มีประสบการณ์เรื่องเพศสัมพันธ์เร็ว (Steinberg 1993 : 49 , อ้างอิงจาก Aro and Taipale 1987) ส่วนเด็กผู้หญิงที่เป็นสาวช้าจะมีความน่ารัก เข้าสังคมได้ดี กล้าแสดงออก

ความเปลี่ยนแปลงและความเจริญเติบโตทางร่างกายทั้งภายในและภายนอกกระทบกระเทือนต่ออารมณ์ของเด็กวัยรุ่น ทำให้อารมณ์เปลี่ยนแปลงง่ายบางท่านอาจเรียกลักษณะอารมณ์ของเด็กวัยรุ่นว่า “เป็นพายุบูแคม” (Storm And Stress) เพราะอารมณ์ที่เกิดขึ้นเป็นอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงง่าย อ่อนไหวง่าย ยากต่อการควบคุมให้คงเส้นคงวา ในการศึกษา

ด้านจิตวิทยาที่เกิดขึ้นในช่วงของวัยรุ่นนั้นพบว่ามีผลจากภาวะร่างกายที่เจริญสมบูรณ์ (Physical maturation) ทำให้มีผลต่อความพึงพอใจในตนเอง อารมณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา วัยรุ่นจะเป็นช่วงที่เปลี่ยนจากพึ่งพาผู้อื่นมาเป็นพึ่งพาตนเอง ทำให้วัยรุ่นต้องการเป็นอิสระ เชื่อมมั่นในความคิดของตนเอง เป็นตัวของตัวเองทำให้บางครั้งแสดงพฤติกรรมไม่เหมาะสมออกมา เช่น ไม่เชื่อฟังขัดแย้งกับผู้ใหญ่ ชอบต่อต้านและฝ่าฝืนกฎระเบียบ มีความอยากรู้อยากเห็น อยากลองประสบการณ์ใหม่ๆ อารมณ์จะมีบทบาทต่อระยะวัยรุ่นมาก เพราะวัยรุ่นเปรียบได้กับวัยพายุ บุกแคม กระทำกิจกรรมทุกอย่างโดยใช้ความรุนแรง ชอบแสดงอารมณ์หรือความรู้สึกตรงไปตรงมา เปิดเผยอารมณ์ต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นง่ายและเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว อารมณ์ของวัยรุ่นมีผลมาจากภาวะฮอร์โมนภายในร่างกายที่เปลี่ยนไป (Steinberg 1993 41) มีการศึกษามากมายถึงการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนที่มีผลต่อภาวะจิตใจและพฤติกรรมของวัยรุ่น ในเด็กผู้หญิงพบว่าการเพิ่มขึ้นของฮอร์โมนอย่างรวดเร็วในช่วงวัยรุ่นทำให้เกิดภาวะซึมเศร้า และเป็นภาวะเครียดเมื่อมีปัญหาในช่วงชีวิต เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาโรงเรียน ปัญหาเพื่อน (Steinberg 1993 41 , อ้างอิงจาก Susman 1987) โดยศรีเรือน แก้วกังวาล (2540 336) ได้อธิบายสาเหตุความสับสนทางอารมณ์ไว้ดังนี้

- 1 ระยะวัยรุ่นเป็นช่วงเปลี่ยนวัย เป็นระยะการเรียนรู้บทบาทความเป็นผู้ใหญ่ แต่เนื่องจากเป็นขั้นเริ่มแรกจึงทำให้เกิดความสับสน ไม่แน่ใจในการกระทำที่อายุถูกต้องเหมาะสม
- 2 การต้องวางตัวในสังคม เพราะร่างกายเติบโตเป็นหนุ่มสาวเต็มที่ การวางตัวที่ถูกต้องกระทำไม่ได้ง่าย ๆ การปรับตัวในระยะนี้จึงสร้างความสับสนได้
- 3 การต้องเลือกอาชีพเพื่อเตรียมตัวประกอบอาชีพต่อไปในผู้ใหญ่ การเลือกอาชีพเป็นเรื่องที่สำคัญต่อจิตใจ อารมณ์ และความต้องการ จึงเป็นเหตุแห่งความสับสนเช่นกัน เพราะยังไม่ทราบถึงความถนัด ความสนใจ ความต้องการ และบุคลิกภาพของตัวเอง
- 4 สภาพปัจจุบันของสังคม อาทิเช่น การเปลี่ยนแปลงของสังคมอย่างรวดเร็ว ครอบครัวมีขนาดเล็กลงทำให้ความอบอุ่นมีน้อยกว่าครอบครัวใหญ่ เป็นต้น

ในสวนพัฒนาการด้านสติปัญญาของวัยรุ่นเป็นไปอย่างรวดเร็ว เพื่อเป็นการปรับตัวให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสภาพแวดล้อมรอบตัว โดย ศรีเรือน แก้วกังวาล (2540 352) กล่าวว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่มีกระบวนการคิดหลายแบบ เช่น

- 1 รู้จักคิดเป็นเหตุเป็นผล ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ
- 2 รู้จักคิดแบบวิทยาศาสตร์ (Scientific thinking) ซึ่งรวมถึงลักษณะคิดวิเคราะห์ (Analyzation) วิพากษ์วิจารณ์ (Criticism) คิดอย่างมีระเบียบแบบแผน (Systematic thinking) ต้องการคิดด้วยตัวเอง
- 3 รู้จักตัดสินใจในเรื่องยากๆ รวมทั้งการหาข้อมูลมาประกอบในการตัดสินใจ

4 มีความคิดรวบยอดเรื่องราวที่ลึกซึ้งขึ้น ฉะนั้นจึงเชื่อมโยงประสบการณ์ในอดีตเข้ากับปัจจุบัน และคาดหรือวางแผนการสำหรับอนาคต

5 เข้าใจและมีความคิดรวบยอดเรื่องทฤษฎี กฎ ระเบียบ วินัย จึงสามารถเรียนและเข้าใจเรื่องเหล่านี้และนำไปใช้ได้

6 รู้จักใช้ภาษาจากความคิดภายในมากขึ้น

7 รู้จักคิดด้วยภาพความคิดในใจ ทำให้สามารถคิดเรื่องนามธรรมที่ยากๆ ได้

จะพบว่าเด็กวัยรุ่นชอบวิพากษ์วิจารณ์ ชอบทลายปัญหา วัยรุ่นมีสมมติ มีสมาธิในการทำงานมากขึ้นและนานขึ้นกว่าเดิม วัยรุ่นที่สมมติไม่ดี ช่วงความสนใจงานเฉพาะหน้าจะสั้นและทำงานยากๆ ไม่ค่อยได้ วัยรุ่นที่มีสติปัญญาสูงจะมีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักคิดวางแผนในอนาคต มีอารมณ์มั่นคง กล้าสู้ปัญหา แก้ไขชีวิตและเหตุการณ์ประจำวันได้ ซึ่งถ้าหากเด็กวัยรุ่นได้รับคำแนะนำแนวทางการตัดสินใจปัญหาหรือการดำเนินชีวิตในแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมก็จะสามารถเผชิญปัญหาต่างๆ ได้ การพัฒนาสติปัญญาของเด็กนี้ผู้ใหญ่มีความสำคัญในการสนับสนุนให้เด็กมีการพัฒนาเพื่อให้เด็กเติบโตอย่างมีคุณภาพ และสามารถสร้างความฝันหรือความหวังให้ประสบความสำเร็จได้

รูปแบบของพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กวัยรุ่นปรากฏในหลายรูปแบบ เช่น พัฒนาการทางภาษา ทางจินตนาการ ทางเหตุผล ซึ่งสามารถแจกแจงรายละเอียดได้ดังนี้

1 มีความสามารถในการแก้ปัญหา สามารถคิดอย่างมีระบบและมีเหตุผล

2 มีความสามารถในการเข้าใจสัญลักษณ์ต่างๆ ทำให้เกิดความคิดรวบยอดได้ ทำให้สามารถตัดสินใจความผิดถูกของเหตุการณ์ต่างๆ ได้ตามประสบการณ์และการเรียนรู้ เช่น การเลือกสัญลักษณ์เฉพาะกลุ่มและภาษาแสดงที่ใช้ในหมู่วัยรุ่น

3 มีความสามารถในการจดจำสิ่งได้เป็นอย่างดี แต่มักไม่ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการเรียน เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่น่าเบื่อ การเรียนการสอนที่ท่องจำโดยไม่มีเหตุผลจึงเป็นสิ่งที่วัยรุ่นไม่ค่อยสนใจ แต่จะใช้ในสิ่งที่เขาสนใจ เช่น ดนตรี กีฬา ศิลปะ

4 มีความคิดกว้างไกลมีความสนใจ อยากรู้ อยากเห็นสิ่งแปลกใหม่ แต่จะไม่ใช้ความคิดลึกซึ้งกับสิ่งใด เบื่อความซ้ำซากจำเจ ไม่ชอบการย่ำคิดย่ำทำ ชอบการเปลี่ยนแปลง แสวงหาความแปลกใหม่ วัยรุ่นจึงเป็นวัยที่ค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง สังเกตได้จากการแต่งกาย ทรงผม การได้ท่องเที่ยวไปตามที่แปลกใหม่เพื่อแสวงหาความตื่นเต้นด้วยวิธีการต่างๆ

5 มีจินตนาการกว้างขวาง (Imagination) มีความคิดฝันมากมาย ชอบแต่งบทกวี

6 มีความเชื่อมั่นในสิ่งต่างๆ อย่างรุนแรง จะมีเหตุผลความเชื่อไม่เชื่อเป็นของตนเอง บางครั้งผู้ใหญ่อาจคิดว่าเด็กดื้อ เพราะในกรณีนี้ผู้ใหญ่ไม่เห็นด้วย แต่เด็กยังตั้งต้นในความคิดของตนเอง

7 มีความสนใจในตนเอง โดยเฉพาะในช่วงวัยรุ่นตอนปลายจะมีความพยายามในการขัดเกลาพฤติกรรมและปรับตัวให้ดีขึ้น มีความเข้าใจบุคคลและสังคมมากขึ้น

8 มีความสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตัวเอง และมีความคิดที่จะพึ่งตัวเองมากขึ้น เช่น ความคิดในการหารายได้พิเศษให้ตัวเอง

พัฒนาการทางสังคมของเด็กวัยรุ่นนั้น มักเริ่มแยกตัวเองจากครอบครัว แต่จะออกนอกบ้านไปรวมกลุ่มรวมพวกับเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันและเพศเดียวกันมากขึ้น ช่วงนี้ในบางคนจะติดเพื่อนมากไป จนอาจทำให้ละเลยหน้าที่ความรับผิดชอบในบ้านที่ได้รับมอบหมาย จึงอาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการขัดแย้งกับสมาชิกในครอบครัวหรือกับผู้ใหญ่ นอกจากนี้วัยรุ่นยังเริ่มกีดกันที่จะไม่ให้ผู้ใหญ่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับเขาในเรื่องส่วนตัว นี่ก็อาจจะทำอะไรทำจะไม่ปรึกษาผู้ใหญ่ และเนื่องจากคิดเองตัดสินใจเองแบบเด็กๆ ที่อยากทำตัวเป็นผู้ใหญ่จึงมักถูกตำหนิ ซึ่งเมื่อเข้ากับผู้ใหญ่ไม่ได้จึงแยกตัวจากผู้ใหญ่และคบกับเพื่อนมากขึ้น (ปราณี รามสูตร 2528 : 24) ซึ่งสังคมเพื่อนนับว่ามีอิทธิพลอย่างมากต่อวัยนี้ ดังนั้นวัยรุ่นจึงมีความต้องการอย่างยิ่งที่จะให้ตนเองเป็นที่ยอมรับและยกย่องจากเพื่อนและบุคคลในสังคมทั่วไป ดังนั้นการวางตัวทางสังคมของวัยรุ่นจึงเป็นไปเพื่อเอาชนะใจเพื่อนฝูง เช่น รูปแบบของการแต่งตัว กริยาท่าทาง การใช้ภาษาพูด ฯลฯ ต้องเป็นไปตามสมัยนิยมที่ชอบกันในขณะนั้น รวมทั้งจะพยายามเป็นสมาชิกของชุมนุม ชมรมหรือแก๊งต่างๆ ที่มีอยู่ ยอมรับนับถือในสัญลักษณ์ประจำกลุ่มและยอมทำตามแนวนโยบายของกลุ่มนั้นๆ เพียงเพื่อให้ได้รับการยอมรับเข้าเป็นสมาชิกพรรคพวก ลักษณะดังกล่าวนี้เป็นการ “เลียนแบบอย่างตามเพื่อน” (Peer culture) ซึ่งพบได้ทั่วไปในเด็กวัยรุ่น เนื่องจากวัยนี้เป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็นสูง และต้องการอิสระจากผู้ใหญ่วัยรุ่นจึงเริ่มออกเที่ยวเตร่กับเพื่อนฝูงเพื่อเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและเพื่อความสนุกสนาน โดยลักษณะการเที่ยวเตร่ของวัยรุ่นนั้นจะพากันเป็นหมู่คณะทั้งหญิงและชาย (ปราณี รามสูตร 2528 : 36)

สุชา จันทน์เอม (2529 : 31) กล่าวถึงลักษณะของการพัฒนาการทางสังคมของวัยรุ่นตอนต้นว่า เด็กให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมวัยมากกว่าในช่วงที่ผ่านมา มีความผูกพันกับเพื่อนในกลุ่มมากขึ้นโดยจะมีความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศเข้ามาสมทบด้วย นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างรวดเร็ว เป็นแรงกระตุ้นให้เด็กวัยรุ่นรวมกลุ่มกันมากขึ้น นอกจากนี้ศรีเรือน แก้วกังวาล (2540 : 337-338) กล่าวถึง พัฒนาการทางสังคมในวัยรุ่นว่าพัฒนาการด้านนี้มีมุมมองหลากหลาย กล่าวคือ เด็กให้ความสำคัญกับเพื่อนร่วมวัยมากกว่าระยะวัยเด็กตอนกลาง มีความผูกพันกับเพื่อนในกลุ่มมากขึ้น การรวมเป็นกลุ่มของเด็กเป็นไปตามธรรมชาติ เด็กเลือกเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยไม่มีใครตั้งกฎเกณฑ์ไว้ให้ต้องทำ เช่น เป็นกลุ่มที่มีค่านิยม บุคลิกภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน กลุ่มเพื่อนเริ่มมีความสำคัญต่อชีวิตจิตใจและอนาคตของเด็กอย่างมากที่สุด ครอบครัวเริ่มมีอิทธิพลน้อยลง ดังนั้นลักษณะชีวิตของกลุ่มจึงเป็นเครื่องชี้ชะตาของเด็กวัยรุ่นเป็นอย่างมาก

กล่าวโดยสรุป พฤติกรรมตามพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นจะปรากฏให้เห็นเด่นชัดทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสติปัญญาและด้านสังคม โดยด้านร่างกายจะเน้นในเรื่องการเจริญเติบโตของร่างกายทั้งจากภายในและภายนอก ส่วนพัฒนาการด้านอารมณ์จิตใจนั้นก็สืบเนื่องมาจากพัฒนาการด้านร่างกายและรวมถึงสภาวะแวดล้อมต่างๆ ที่อยู่รอบตัวของวัยรุ่น พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของวัยรุ่นสามารถเห็นได้ชัดจากการที่วัยรุ่นเริ่มคิด เริ่มตัดสินใจ แสดงออกในส่วนที่ตนนึกคิดและต้องการ ตลอดจนมีความสามารถในการจัดการกับปัญหาต่างๆ มากขึ้น และสุดท้ายพัฒนาการทางด้านสังคมของวัยรุ่นจะมีความโดดเด่นในเรื่องการคบหาและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นนอกเหนือจากครอบครัวมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนซึ่งนับได้ว่ามีอิทธิพลต่อวัยรุ่นอย่างยิ่ง

ข พฤติกรรมตามลักษณะที่สำคัญของเด็กวัยรุ่น

เด็กวัยรุ่นตามปกติจะมีลักษณะที่สำคัญๆ ดังนี้ (อัมพล สุอำพัน 2541 96-98)

1 ต้องการความเป็นอิสระ เด็กวัยรุ่นชอบที่จะมีความเป็นส่วนตัว ตรงนี้ไม่ได้หมายความว่าเขาแยกตัว แต่ความรู้สึกอยากมีความเป็นส่วนตัว อยากมีห้องของตนเองที่จะทำอะไรได้ตามอิสระ ไม่ชอบการตรวจค้น ตรงจุดนี้พ่อแม่คงต้องให้วัยรุ่นมีความเป็นอิสระตามสมควร แต่ไม่ใช่ปล่อยจนไม่มีขอบเขต เพราะถึงแม้จะเป็นวัยรุ่นแล้วก็ตาม วัยรุ่นก็ยังต้องการคำแนะนำในสิ่งที่ควรหรือไม่ควรเพื่อจะได้เป็นบรรทัดฐานของชีวิต แต่การแนะนำนั้นต้องแนะนำกันด้วยเหตุผล และอยู่บนพื้นฐานของสัมพันธภาพอันดีต่อกันระหว่างพ่อแม่และวัยรุ่น

2 ลักษณะต่อต้านผู้ใหญ่ การต่อต้านผู้ใหญ่กับความต้องการความเป็นอิสระนั้นจะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นสอดคล้องกัน คือเมื่อต้องการความเป็นอิสระก็จะรู้สึกต่อต้านการควบคุมต่อต้านผู้ใหญ่ เด็กวัยรุ่นมักจะไม่ฟังคำแนะนำสิ่งที่เราพูดให้ฟัง เด็กวัยรุ่นจะคิดว่าไปสั่งสอนเขาสิ่งที่พ่อแม่จุกจิกกับกับพวกเขา พวกเขา ก็จะบอกว่าถูกพ่อแม่ด่าอีกแล้ว การต่อต้านผู้ใหญ่นี้เองทำให้ผู้ใหญ่หงุดหงิด และเกิดความรู้สึกเข้าใจผิดบ่อยๆ ว่าเดี๋ยวนี้ลูกไม่เคารพพ่อแม่แล้ว เดี่ยวนี้ลูกปากกล้าข่าแข็งแล้ว หรือเป็นเด็กที่ไม่สำนึกบุญคุณที่พ่อแม่เลี้ยงดูมาแต่อ่อนแอออกเสียแล้ว จนในที่สุดพ่อแม่อาจจะคิดน้อยใจและมีเจตคติไม่ดีต่อวัยรุ่น

3 ไวต่อความรู้สึกมาก อ่อนไหวต่อความรู้สึกมากต่อการถูกตำหนิเล็กๆ น้อยๆ ในเรื่องที่ผู้ใหญ่ไม่เห็นด้วย เด็กวัยรุ่นจะมีความรู้สึกมากและมักจะย้อนถามอยู่ในใจของพวกเขาเสมอว่าแค่นี้ทำไมถึงให้ไม่ได้ เรื่องเล็กน้อยไม่เห็นสำคัญอะไรสักหน่อย ทำไมถึงได้คอยตำหนิเตียนกันอยู่ร่ำไป และยังเป็นการลงโทษที่รุนแรงจะเป็นตัวว้าจา อารมณ์ หรือถึงขั้นลงโทษเขียนดี วัยรุ่นจะรู้สึกวาทนไม่ได้ รู้สึกว่ารุนแรงมากจนบางที่เขาอาจแสดงพฤติกรรมที่ต่อต้านที่น่าเกลียดไม่เหมาะสมและไม่น่าดู แต่อย่างไรก็ตาม แม้เด็กวัยรุ่นจะรู้สึกไม่ดีกับผู้ใหญ่แสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับผู้ใหญ่มากมายหรือรุนแรงก็ตาม การแสดงพฤติกรรมที่

ไมตินั้นเขาจะรู้สึกเสียใจ รู้สึกผิด รู้ว่าไม่ดี แต่เขาก็ยังไม่อยากจะยอมพ่อแม่ในทันทีทันใด เพราะยังมีความรู้สึกต่อต้านผู้ใหญ่อยู่ซึ่งเป็นภาวะปกติของวัยรุ่น

4 ความรู้สึกสองจิตสองใจ ตัดสินใจอะไรไม่ค่อยได้ ตัดสินใจไม่ค่อยแน คิดแล้ว ตัดสินใจแล้วก็เปลี่ยนอีก เปลี่ยนแปลงง่าย

5 มีความรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญกับเขามาก ลักษณะนี้เป็นพัฒนาการตามปกติที่วัยรุ่นทุกคนจะต้องพัฒนามาถึงจุดที่เขาจะมีความรู้สึกว่าคุณมีอิทธิพลกับเขามาก จนดูเหมือนจะมีความสำคัญมากกว่าพ่อแม่เสียอีก วัยรุ่นยังเคารพผู้ใหญ่อยู่ในจิตสำนึกของเขาเสมอ แต่ด้วยพัฒนาการทางสังคมของเด็กวัยรุ่นมีความก้าวหน้าอย่างมากนี้เอง ทำให้เขาหันเหความสนใจจากพ่อแม่ไปสู่เพื่อน จะใช้เวลาอยู่กับเพื่อนได้อย่างมีความสุขจนลืมเวลา

ลักษณะที่สำคัญของวัยรุ่นตามที่ พรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539 13-14) อธิบายไว้มีดังนี้

1 เด็กวัยรุ่นเป็นวัยแห่งหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตและผลลัพธ์ของพฤติกรรมในวัยนี้จะมีผลต่อบุคคลในระยะยาวในช่วงวัยอื่นต่อมาทั้งด้านการเรียน การทำงาน การใช้ชีวิตคู่ เจตนาคติที่มีต่อสิ่งต่างๆ ในสังคม ความสับสนในบทบาทที่ไม่ชัดเจนของตนเอง เช่น ไม่แน่ใจว่าตนเองเป็นเด็กหรือเป็นผู้ใหญ่ ความคาบเกี่ยวระหว่างความเป็นเด็กกับความเป็นผู้ใหญ่นี้มีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของเด็กมาก เด็กจะรู้สึกวางตัวยากไม่รู้อะไรจะทำอย่างไรจึงจะถูกต้องเหมาะสม

2 เด็กวัยรุ่นเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง การเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมและเจตนาคติในวัยรุ่นจะคู่ไปกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่เกิดขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงความสนใจ ความไม่มั่นใจเกี่ยวกับความสามารถและความถนัดของตนเอง

3 เด็กวัยรุ่นเป็นวัยแห่งปัญหา อาจกล่าวได้ว่าวัยรุ่นเป็นวัยเจ้าปัญหามากที่สุด ส่วนใหญ่ปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากสาเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เช่น ภาวะความว้าวุ่นใจ ไม่สบายตัว ไม่สบายใจ ทำให้เกิดความหงุดหงิด วิตกกังวล อารมณ์เสียง่าย ไม่อยากพูดคุยกับใคร หรือพูดจาขี้แวนจนทำให้เกิดความไม่เข้าใจกันในกลุ่มเพื่อนหรือพี่น้อง เกิดเป็นปัญหาทางอารมณ์และปัญหาทางสังคมของเด็กวัยนี้

4 เด็กวัยรุ่นเป็นวัยที่ต้องการเรียนรู้ความเป็นตัวของตัวเอง ต้องการการยอมรับจากกลุ่ม และถือเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม แต่กระนั้นเองยังไม่แน่ใจในบทบาทของตนเองต้องการรู้ว่าตนเองต้องแสดงบทบาทใดในสังคม มีความสำคัญอย่างไรในสังคม ยังเป็นเด็กอยู่หรือว่าเป็นผู้ใหญ่ สิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นว่าวัยรุ่นต้องการความเป็นตัวของตัวเอง คือ การพยายามหาเอกลักษณ์ของตนเองจากการแต่งกาย การใช้คำพูดที่เข้าใจกันเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นเท่านั้น

5 เด็กวัยรุ่นเป็นช่วงวัยแห่งจินตนาการ วัยรุ่นชอบฝันสร้างวิมานในอากาศ จินตนาการว่าตนเองเป็นสิ่งต่างๆ หรือบุคคลต่างๆ ที่ตนชอบ นอกจากจะแสดงออกมาในรูปของความคิดแล้วยังแสดงออกมาในรูปของการประพันธ์เพลง เขียนบทกลอน หรือแม้กระทั่งการแต่งกายตามแบบบุคคลในสังคมที่ตนชื่นชอบและต้องการเอาอย่าง

กล่าวโดยสรุป พฤติกรรมตามลักษณะที่สำคัญของเด็กวัยรุ่น คือ เป็นวัยที่ขงคิด ขงผ้น ขอบจินตนาการ เป็นวัยที่ชอบเรียนรู้ด้วยตนเอง พยายามทำความเข้าใจตนเอง ต้องการ ความเป็นอิสระ มีความไวต่อความรู้สึก เป็นวัยที่รู้สึกว่เพื่อนสำคัญกับเขามาก ซึ่งพฤติกรรม ที่เด็กวัยรุ่นแสดงออกมานี้ถือเป็นพฤติกรรมปกติที่เป็นธรรมชาติของเด็กวัยรุ่น

ค พฤติกรรมตามความต้องการของเด็กวัยรุ่น

ความต้องการ คือ สวนสำคัญที่จะผลักดันให้ร่างกายเกิดการกระทำและแสดง พฤติกรรมออกมา ความต้องการเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต ชีวิตจะราบรื่นมีความสุขก็ต่อเมื่อ ความต้องการต่างๆ ของชีวิตได้รับการตอบสนอง (ประสาร ทิพย์ธารา 2527 23) วัยรุ่นจัดได้ ว่เป็นช่วงวัยที่สำคัญช่วงหนึ่งของชีวิต ความต้องการของวัยนี้จึงมีความสำคัญไปด้วย ซึ่ง ความต้องการของเด็กวัยรุ่นสามารถจำแนกได้ดังนี้ (ศรีเรือน แก้วกังวาล 2540 360-361)

1 ต้องการความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเองไม่ต้องอยู่ใต้คำสั่งใคร เพราะวัยรุ่น เชื่อว่ลักษณะที่เป็นเครื่องหมายของความเป็นผู้ใหญ่ คือความเป็นอิสระจากผู้ที่มีอำนาจเหนือตน

2 ต้องการมีตำแหน่ง (Status) รวมทั้งต้องการความสนับสนุน (Approval) ทั้ง จากผู้ใหญ่และเพื่อนรุ่นเดียวกัน

3 ต้องการแสวงหาประสบการณ์ที่แปลกใหม่ ชอบความท้าทายที่ตื่นเต้น เกลียดความซ้ำซากจำเจ ชอบทดลอง ยิ่งถูกห้ามยิ่งอยากลอง ฉะนั้นระยะนี้วัยรุ่นมักชอบฝ่าฝืน กฎเกณฑ์ระเบียบต่างๆ

4 ต้องการรวมพวกพ้องค่อนข้างสูง เพราะการรวมพวกพ้องเป็นวิถีทางให้วัยรุ่น ได้รับสนองความต้องการหลายประการ เช่น ความรู้สึกอบอุ่น การได้รับการยกย่อง ความรู้สึก วามีผู้ที่เข้าใจตนและรวมทุกข์ร่วมสุขกับตน

5 ต้องการความรู้สึกมั่นคง อบอุ่นใจ และปลอดภัย เพราะวัยรุ่นมีอารมณ์หวั่นไหว เปลี่ยนแปลง สับสนและลังเลง่าย จึงมีความต้องการเช่นนี้ค่อนข้างสูง

6 ต้องการความถูกต้อง ความยุติธรรม เพราะถือว่าความยุติธรรมเป็นลักษณะ หนึ่งของความเป็นผู้ใหญ่ ดังนั้นจึงให้ความสำคัญอย่างจริงจังต่อความถูกต้องยุติธรรมตามทัศนะ ของตนเป็นอย่างยิ่ง และอยากทำอะไรหลายๆ อย่างเพื่อเรียกร้องความยุติธรรมทั้งในแง่ส่วนบุคคล และสังคม

7 ต้องการความงามทางร่างกาย ต้องการให้ผู้อื่นรู้สึกชื่นชมเกี่ยวกับ รูปลักษณะของตนที่เหมาะสม เพราะคิดว่ความงามทางกายเป็นแรงจูงใจให้เข้ากลุ่มได้ง่าย เป็นที่ยอมรับของสังคมและดึงดูดใจเพศตรงข้าม ฉะนั้นจึงให้ความเอาใจใส่ต่อการออกกำลังกาย ลักษณะอาหารที่รับประทาน ทรงผม เสื้อผ้า เครื่องประดับ สุขภาพอนามัย ความงามทางกายนับเป็นส่วนหนึ่งของความภาคภูมิใจและความมั่นใจในตัวเองของวัยรุ่น

8 ต้องการประพุดิตนสมตามบทบาททางเพศ จุดประสงค์เหล่านี้เป็นสิ่งที่ลึกซึ้งมากในระยะนี้ ผู้ที่มีความรู้สึกวาดตนเองไม่สมบทบาททางเพศ จะรู้สึกไม่แน่ใจและไม่สบายใจ

9 ต้องการเลือกอาชีพวัยรุ่นตอนปลายจะมองเห็นความสำคัญของอาชีพและเข้าใจว่าอาชีพนำมาซึ่งสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งอาชีพยังเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงสถานะความเป็นผู้ใหญ่

แมคคินนี (McKinney 1976 :59) ได้อธิบายถึงความต้องการพื้นฐานของเด็กวัยรุ่น ดังนี้ คือ

1 ต้องการเป็นอิสระ วัยรุ่นส่วนมากปรารถนาการเป็นตัวของตัวเอง เมื่อเติบโตต้องการสิทธิและความเป็นผู้ใหญ่

2 ต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือของสมาชิกในกลุ่ม

3 ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเป็นที่รู้จักและเป็นที่ต้องการของบุคคลอื่นๆ

4 ต้องการความมั่นคงในอารมณ์รวมทั้งความรู้สึกปลอดภัย

สุพัตรา สุภาพ (2543 :17-18) กล่าวว่าความต้องการของมนุษย์โดยเฉพาะของเด็กวัยรุ่นมักจะขึ้นอยู่กับค่านิยมที่แต่ละคนยึดถือ และส่วนใหญ่มักจะยึดค่านิยมในกลุ่มที่ตนเข้าร่วมด้วย กลุ่มมีอิทธิพลมากต่อความต้องการของวัยรุ่น ดังนั้น ความต้องการที่เป็นจริงก็คือความต้องการของตนเองบวกกับความต้องการของสังคม อันที่จริงความต้องการของวัยรุ่นคล้ายกับความต้องการของมนุษย์โดยทั่วไป ในสังคม คือต้องการความมั่นคง ต้องการการยอมรับ ต้องการประสบการณ์ใหม่ๆ ฯลฯ โดยสรุปได้ดังนี้

1 ต้องการความรัก ความรักในที่นี้มีหลายแบบ คือรักพ่อแม่ญาติพี่น้อง รักเพื่อน รักพวกพ้อง ในขณะที่เดียวกันอยากให้เพื่อนรัก รักตัวเอง อยากดี อยากมีความสำเร็จ รักเพื่อนต่างเพศ ซึ่งเป็นความรักแบบหนุ่มสาว ฯลฯ

2 ต้องการความสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งส่วนมากมักจะออกมาในรูปของกิจกรรมกีฬาหรือการบันเทิง

3 ต้องการความเป็นอิสระ ความต้องการนี้จะรุนแรงมากในวัยนี้ เพราะเป็นวัยที่อยู่ระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ จึงอยากจะแสดงออกซึ่งความเป็นตัวของตัวเอง ฉะนั้นจึงไม่ชอบให้ผู้ใหญ่มากำกวดในชีวิตของตน ไม่ชอบให้ใครสอน คอยช่วยเหลือ บางคนจึงทำอะไรโดยผู้ใหญ่ไม่รู้ไม่เห็น

4 ต้องการได้รับการยกย่อง ต้องการมีชื่อเสียง วัยนี้เป็นวัยที่อยากให้สังคมยอมรับหรือชมเชย หรืออยากเด่น อยากดัง

5 มีอุดมคติสูง วัยรุ่นยังอยู่ในวัยเรียนรู้ทางทฤษฎี และยังไม่เคยออกไปประสบกับสภาพความเป็นจริง จึงจะเลยมองข้ามความเป็นจริงไปบ้าง คือ เป็นพวกอุดมคตินิยม (Idealist) มากกว่ามุ่งในทางปฏิบัติได้จริง (Pragmatist) ซึ่งบางครั้งก็ตกเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจ มีอิทธิพล มีบารมี แสวงหาประโยชน์ได้ เพราะวัยรุ่นมักจะเป็นพวกที่มีอุดมคติแรงกล้า

มีความกล้าเสี่ยง และมีพลังผลักดันสูง เชื่อคนง่าย โดยไม่คิดความมนุษย์ในโลกอาจมีวิธีการลึกลับซึ่งมีลักษณะไปในทางไม่สุจริตและอาจแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวได้ จุดอ่อนสำคัญของวัยรุ่นอีกประการหนึ่ง คือ ถ้ามีความเชื่อแล้วมักจะเชื่ออย่างจริงจัง แต่ในขณะเดียวกันก็มีความระแวงไม่ยอมเชื่ออะไรง่าย ๆ นอกจากจะมีหลักฐานมาอ้างอิงให้เชื่อถือ และถ้าเชื่อแล้วเกิดไม่เป็นจริงจะเปลี่ยนความเชื่อได้อย่างรวดเร็ว

6 มีความสนใจในเรื่องเพศและเพื่อนต่างเพศ เป็นวัยที่ต้องการความรู้ ความเข้าใจทางเพศอย่างถูกต้อง ถ้าถูกกีดกันจะแสดงออกทางอ้อมโดยการปิดบัง และพูดคุยนเฉพาะในกลุ่มเพศเดียวกัน หากความรู้จากการได้ยินได้ฟังคนอื่นพูด ซึ่งอาจจะถูกบ้างผิดบ้าง หรือไม่ก็อ่านจากหนังสือเรื่องเพศ นอกจากอยากรู้เรื่องเพศแล้ว ยังเป็นวัยที่สนใจเพื่อนต่างเพศ ถ้าหากถูกขัดขวางหรือถูกกักท้วงอาจจะทำให้จิตใจหดหู่ ขุ่นมัว และอาจขัดขวางไม่ยอมทำตามผู้ใหญ่ เพราะเป็นวัยรักแบบหลงใหลใฝ่ฝัน หรือเป็นความรักแบบรุนแรงพิสดาร โดยมากมักจะรักโดยไม่มื่ออุดมการณ์ คือ ออกมาในรูปของการเพ้อฝัน และอาจจะเปลี่ยนแปลงและสิ้นสุดในตัวของมันเอง ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นความรักในแง่ของความรู้สึก ไม่เหมือนกับความรักของผู้ใหญ่ที่มีแนวโน้มยึดหลักความเป็นจริงเข้ามาประกอบด้วย

7 ต้องการการรวมกลุ่ม เพื่อนมีความสำคัญมาก เป็นวัยที่อยากให้เพื่อนยอมรับ เพราะฉะนั้นจึงพยายามทำตามเพื่อน แม้บางครั้งจะขัดกับความรู้สึกส่วนตัวก็ตาม

8 ต้องการการยอมรับจากผู้ใหญ่ คือ อยากให้ผู้ใหญ่ยอมรับบ้างว่ามีความสามารถ หรือมีประโยชน์ต่อสังคม เพราะฉะนั้นผู้ใหญ่ไม่ควรจะเพิกเฉย ควรให้วัยรุ่นช่วยรับผิดชอบในกิจกรรมบางอย่าง จะช่วยให้วัยรุ่นรู้จักความรับผิดชอบ เป็นตัวของตัวเองหรือช่วยตัวเองได้มากขึ้น

9 ต้องการแบบอย่างที่ดี วัยรุ่นในปัจจุบันแม้จะชอบความอิสระก็ยังอยากได้คำแนะนำจากผู้ใหญ่ที่ดี ผู้ใหญ่จะต้องเป็นปูชนียบุคคลที่ดี วัยรุ่นถึงจะมีแนวโน้มที่ดีได้ ผู้ใหญ่จะต้องคอยนำทาง คอยตักเตือนเมื่อทำผิดและให้รางวัลเมื่อทำดี

10 ต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง คือ อยากได้หลักประกันว่าถ้าหากทำในสิ่งใดแล้วจะไม่ถูกลงโทษหรือเป็นที่พอใจของผู้ใหญ่ เพราะในสายตาของผู้ใหญ่สิ่งที่วัยรุ่นคิดที่ดีแล้วอาจจะไม่ดีในทัศนะของผู้ใหญ่ก็ได้ แต่โดยทั่วไปแม้วัยรุ่นจะทำพลาดพลั้งไปบ้าง สังคมมักจะให้อภัยเพราะสังคมถือว่ายังเป็นผู้ที่อยู่ในวัยเรียน

11 ต้องการประสบการณ์ใหม่ ๆ ความต้องการนี้อาจจะรุนแรง และหาความพอใจโดยทางใดทางหนึ่งให้จนได้ ซึ่งผู้ใหญ่บางคนก็มักจะกีดกันห้ามไม่ให้หนุ่มสาวรับความสนุกสนานเพลิดเพลิน ทั้ง ๆ ที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายแต่อย่างใด เช่น แต่งกายแปลก ๆ ตามสมัยนิยม อยากมีเพื่อนต่างเพศ เป็นต้น ผลที่ติดตามมา คือ เกิดการชอนเร้น หลอกหลวง และในที่สุดอาจจะเกิดการเสื่อมเสียเพราะเป็นวัยที่มีความรักกับความเกลียดเกลียดกันมาก

12 ความรู้สึกรุนแรง เช่น ถ้าเกิดความสมหวังก็ชื่นชมซาบซึ้ง ตื่นเต้น ถ้าผิดหวังก็จะแค้นใจ น้อยใจในวาสนาของตน ความรู้สึกนี้จะรุนแรงผิดธรรมดา บางครั้งก็อาจจะแสดงออกไปในรูปที่ว่าเป็นเพราะตัวเองผิด

13 ต้องการมีอนาคตและความสำเร็จ เป็นวัยที่อยากรับผิดชอบ อยากพึ่งตนเอง ผันถึงจุดหมายในอนาคต

กล่าวโดยสรุปได้ว่า พฤติกรรมตามความต้องการของเด็กวัยรุ่น คือ ความต้องการของเด็กวัยรุ่นนั้น เป็นส่วนสำคัญที่ผลักดันให้ร่างกายเกิดการกระทำและแสดงพฤติกรรมออกมา ซึ่งความต้องการของเด็กวัยรุ่นนั้นถ้าได้รับสิ่งที่สนองความต้องการของเขาก็จะทำให้เขามีความสุข และแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม แต่ถ้าพวกเขาไม่ได้รับการตอบสนองตามความต้องการหรือไม่สมปรารถนาแล้วพฤติกรรมที่แสดงออกมาอาจจะไม่เหมาะสม รุนแรง และเกิดความรู้สึกผิดหวัง

ง พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่น

พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่น คือ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นอย่างไม่เหมาะสมกับวัย เวลา สถานที่ และเป็นการกระทำที่ผู้อื่นในสังคมรู้สึกไม่พอใจ หรือเป็นการแสดงออกที่ต่างไปจากปกติวิสัยที่บุคคลทั่วไปประพฤติปฏิบัติรวมถึงเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดปัญหาตามมา พฤติกรรมดังกล่าวจัดว่าเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2532 : 704 , อ้างอิงจาก Kessler 1996)

สโตนและเซอร์ซ (ผดุง อารยะวิญญู 2542 : 21-22 , อ้างอิงจาก Stone and Church 1968 : 295) เด็กที่มีพฤติกรรมขัดกับสังคม หมายถึง เด็กที่ประพฤติตนไปในทางที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ประพฤติตนไปในทางตรงกันข้ามกับกรอบวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม ประพฤติตนไปในทางที่แตกต่างออกไปจากคนทั่วไปในสังคมประพฤติปฏิบัติกัน

การให้คำจำกัดความของเด็กวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (ผดุง อารยะวิญญู 2542 : 124) คำจำกัดความของ “เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม” นั้นมีมากมายขึ้นอยู่กับว่าเราจะมองเด็กในแง่ใด แต่การจะจัดว่าเด็กคนใดเป็นเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมนั้นเป็นวิธีการที่ค่อนข้างจะสลับซับซ้อน และจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1 สภาวะแวดล้อม พฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับในสถานการณ์อย่างหนึ่ง แต่อาจจะไม่เป็นที่ยอมรับในอีกสถานการณ์หนึ่ง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลา สถานที่ และการปฏิบัติของชนกลุ่มนั้น

2 ความคิดเห็นของแต่ละบุคคล ความคิดเห็นของคนสองคนที่มีต่อพฤติกรรมอันเดียวกันย่อมไม่เหมือนกัน

3 เป้าหมายของแต่ละบุคคล การมองพฤติกรรมเดียวกันของคนสองคนอาจจะมองกันคนละแง่มุม

สาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ผดุง อารยะวิญญู (2542 13-15) อธิบายว่า เด็กที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้น อาจจะมีสาเหตุเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ แต่การ วิจัยหาสาเหตุของพฤติกรรมนั้น เป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะสลับซับซ้อน พฤติกรรมอย่างหนึ่ง อาจจะเนื่องมาจากสาเหตุอย่างหนึ่ง หรือหลายสาเหตุก็ได้ บุคคลคนเดียวก็อาจจะแสดงพฤติกรรม ออกมาหลายอย่าง และย่อมจะต้องเกิดจากสาเหตุหลายประการ ดังนั้น การวิจัยหาสาเหตุ ของพฤติกรรมควรจะต้องกระทำด้วยความระมัดระวังและรอบคอบ องค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อ พฤติกรรมของมนุษย์แบ่งออกได้ดังนี้

1 พันธุกรรม (Heredity) ปัญหาทางพฤติกรรมจะมีสาเหตุเนื่องมาจากกรรมพันธุ์ มากน้อยเพียงใดนั้น ยังเป็นปัญหาที่นักพฤติกรรมศาสตร์กำลังถกเถียงกันอยู่ และยังไม่สามารถ ชี้ขาดลงไปได้เนื่องจากมีองค์ประกอบอื่น ๆ มาเกี่ยวข้องด้วย แต่อย่างไรก็ตามกรรมพันธุ์นั้นมีความ สำคัญต่อความสามารถพัฒนาการและการปฏิบัติตนบางประการของบุคคล ระดับสติปัญญา เป็นสิ่งหนึ่งที่นักวิทยาศาสตร์ เชื่อว่าสามารถถ่ายทอดได้โดยทางพฤติกรรม แต่ทั้งนี้สิ่งแวดล้อม ก็มีบทบาทสำคัญมากในการพัฒนาทางด้านสติปัญญาของบุคคล

2 สารเคมีในร่างกาย ความไม่สมดุลของสารเคมีในร่างกายมีอิทธิพลต่อการพัฒนา บุคลิกภาพ และพฤติกรรมบางอย่าง ในทำนองเดียวกันการเจ็บป่วยอย่างหนัก หรือการได้รับ อุบัติเหตุที่ทำให้สมองและระบบประสาทกระทบกระเทือน

3 สถานภาพทางครอบครัว ครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมของเด็กมาก เด็กที่เกิดมาจากครอบครัวที่ยากจน อาจขโมยของของคนอื่น เนื่องจากบิดามารดาไม่สามารถจะ จัดหามาให้ได้ เด็กที่มาจากครอบครัวที่บิดามารดาหย่าร้างกันหรือแยกกันอยู่ อาจจะขาด ความอบอุ่น รู้สึกว่าเหงาขาดที่พึ่ง อันมีผลต่อปัญหาทางอารมณ์โดยตรง และทำให้ผลการเรียน ตำ การอบรมเลี้ยงดูก็มีความสำคัญต่อพฤติกรรมของเด็กมาก เด็กที่มีจากครอบครัวที่บิดามารดา ตามใจ และประคบประหงมจนเกินไป อาจกลายเป็นคนที่ทำอะไรเองไม่เป็น ต้องพึ่งพาอาศัย และขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นอยู่เสมอ เด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่มีอารมณ์ร้าย ซึ่งอาจ แสดงออกมาในลักษณะของการจู่โจมเชิงทางอารมณ์ โกรธจัด ก้าวร้าว ตำหนิต่าง ๆ นานา อาจทำให้เด็กมีพฤติกรรมไปในทำนองเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีปัญหาอื่น ๆ เกี่ยวกับครอบครัว อีกมากมาย เช่น การทะเลาะวิวาทกันของบิดามารดาหรือสมาชิกคนสำคัญอื่น ๆ ในครอบครัว การแข่งขันชิงดีชิงเด่นกันระหว่างพี่น้อง การให้ความรักแก่ลูกทุกคนไม่เท่ากัน บิดามารดา ขาดการดูแลเอาใจใส่ต่อลูกอย่างเพียงพอ เป็นต้น ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีผลอันสำคัญยิ่งต่อ พฤติกรรมของเด็ก

4 สภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม ของเด็กมาก เป็นที่น่าสังเกตว่าเด็กที่เกิดและเจริญเติบโตขึ้นมาในสังคมชนบท เป็นเด็กที่ สร้างปัญหาให้แก่สังคมน้อยกว่าเด็กที่เกิดและเติบโตขึ้นมาในสังคมตามเมืองใหญ่ ๆ ทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่าสภาพแวดล้อมในชนบท ไม่มีสิ่งปลุกใจยั่วให้เด็กเสียคนได้ง่าย ประกอบกับสังคมใน

ชนบทเต็มไปด้วยความเป็นกันเอง ประชาชนมีอัธยาศัยไมตรีอันดีต่อกัน มีความโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน เมื่อเด็กประพาศติดก็ช่วยกันวากลาวดักเตียนและสังสอนอยู่เสมอ ตรงข้ามกับสังคมในเมืองใหญ่ ๆ ที่มีสิ่งยั่วยุมากมาย การดำรงชีพต้องอาศัยเงินเป็นสำคัญ ถ้าขาดเงินเพียงอย่างเดียวความเป็นอยู่ในครอบครัวก็ปั่นป่วนไปหมด และเมื่อไม่มีเงินเพียงพอทุกคนก็ยอมหาทางดิ้นรนเพื่อเอาตัวรอด ทำให้บางคนประพาศติดได้ง่าย ในปัจจุบันชาวชนบทเป็นจำนวนมากได้อพยพเข้ามาทำงานในเมืองเพื่อหางานทำหรือเพื่อเรียนต่อ เมื่อมาพบกับสภาพความเป็นอยู่แบบในเมืองซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างไปจากความเป็นอยู่ที่ตนเคยชินในชนบท อาจจะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ไม่ได้ทำให้เกิดความคับข้องใจ และอาจจะก่อปัญหาขึ้นในสังคมได้

5 ความต้องการของบุคคล ความต้องการของบุคคลมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล ความต้องการพื้นฐานของมนุษย์มีอยู่ 4 อย่าง คือ ความต้องการอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค แต่นักจิตวิทยาสสมัยใหม่ได้ผนวกเอาความต้องการทางเพศ (Sexual needs) เข้าไว้ในความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ด้วยเป็นความต้องการพื้นฐานอย่างที 5 มนุษย์ทุกคนเมื่ออยู่ในวัยอันควรย่อมมีความต้องการทางเพศและจะขาดเสียมิได้

ลักษณะของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กวัยรุ่น (วิทยา นาควิธระ 2544 : 216) โดยได้แบ่งลักษณะพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กวัยรุ่น ออกเป็น 3 ชนิด คือ

1 ปัญหาพฤติกรรมที่เกิดจากตัววัยรุ่นเองในขณะนั้น (Self Originated Aspect) ปัญหาเหล่านี้ได้แก่ ปัญหาที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม เซวณปัญญา อารมณ์ และทางเพศ วัยรุ่นจะเกิดความว้าวุ่นใจกับปัญหาการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ รวมทั้งปัญหาทางจิตใจที่ไม่สามารถจะแบ่งความรู้สึกกระหวางเพื่อนกับพ่อแม่ ปัญหาความอยากเด่น อยากมีชื่อเสียง ทำให้เขาอยากแต่งกายแปลก ๆ เรียกร้องความสนใจ ปัญหาที่เขาไม่สามารถหาเงินมาใช้จ่ายใช้สอยในเรื่องของการแต่งกายหรือการเที่ยวเตร่ของเขาได้ ปัญหาที่เขาจะต้องครุ่นคิดหาวิธีที่จะทำอย่างไรจึงจะมีคนมาสนใจเขา ปัญหาเรื่องการเรียนเริ่มยากขึ้น ปัญหาการปรับตัวในกลุ่มเพื่อนที่โตขึ้นและมีความต้องการที่ซับซ้อนขึ้น ปัญหาเรื่องทางเพศทั้งกับเพื่อนเพศเดียวกัน กับเพื่อนต่างเพศ หรือกับตัวเอง เป็นต้น เหล่านี้เป็นคำถามเป็นปัญหาที่วัยรุ่นเฝ้าเพียรถามตัวเอง อยากได้คำตอบ อยากได้รับการแนะนำช่วยเหลือ แต่เขาก็ไม่สามารถจะหาคำตอบหรือคำแนะนำได้จากที่ใด อาจจะมาจากการไม่กล้าถาม ไม่รู้จะถามอย่างไร ขาดความมั่นใจในตัวเองซึ่งจะมีมากขึ้นในช่วงเวลาที่เริ่มค้นพบตัวเองว่ายังมีอะไรไม่รู้อีกมากมาย

2 ปัญหาพฤติกรรมที่เกิดจากสังคมมองวัยรุ่นว่ามีปัญหา (Social Response Aspect) มาจากการเปลี่ยนแปลงในตัววัยรุ่นหรือปฏิกิริยาที่วัยรุ่นมีต่อการเปลี่ยนแปลง พ่อแม่หรือผู้ใหญ่ไม่เข้าใจและมองดูว่าสิ่งเหล่านั้นเป็นปัญหา ตัวอย่างเช่น วัยรุ่นอยากไว้ผมยาว แต่งตัวแปลก ๆ ผู้ใหญ่กลับมองว่าเป็นอึปเป้ วัยรุ่นอยากเด่น อยากเล่นดนตรี สนใจการเรียนน้อยลงไป ผู้ใหญ่ก็คิดว่าไม่อยากเรียน หรือวัยรุ่นอยากมีเพื่อนมาก ๆ ทั้งชายและหญิง อยากมีกิจกรรมสังคมในกลุ่มของเขา ผู้ใหญ่ที่ไม่เข้าใจก็จะนึกว่าวัยรุ่นเฝ้าหาเพศสัมพันธ์ อาจพูดประชดประชัน ที่แท้แล้ว

วัยรุ่นเป็นเพียงต้องการศึกษาถึงความแตกต่างของความรู้สึกต่างๆ ทั้งกับตัวเอง กับเพื่อนเพศเดียวกันและกับเพื่อนต่างเพศ ถ้าพ่อแม่เข้าใจ ให้ความสนใจ และอนุญาตให้มีกิจกรรมอยู่ในขอบเขตได้ เขาก็จะไม่กลายเป็นปัญหา ซึ่งทุกวันนี้ผู้ใหญ่มักจะมองความปกติหลาย ๆ อย่างของวัยรุ่นว่าเป็นปัญหา และพยายามพูดกรอกหูอยู่ทุกวันว่าสิ่งเหล่านั้นคือปัญหา

3 ปัญหาพฤติกรรมที่เกิดจากปฏิกิริยาต่อต้านของเด็กวัยรุ่นที่มีต่อสังคม (Reaction Aspect) ปัญหาที่เป็นปัญหาที่ร้ายแรงและเป็นปัญหาที่เห็นได้เด่นชัด คือ วัยรุ่นจะเกิดปฏิกิริยา (Reaction) เมื่อเขาคิดว่าผู้ใหญ่หรือสังคมไม่เข้าใจเขา สิ่งที่เขาจะกระทำหรือแสดงออกมานั้นจึงเป็นไปในลักษณะของการต่อต้านกฎเกณฑ์ ต่อต้านผู้ใหญ่ หรือเป็นการประชดตัวเองเพราะคิดว่าผู้ใหญ่ไม่เข้าใจเขา แล้วเขาก็เป็นคนเลวเพราะฉะนั้นจึงทำเลวให้มากขึ้น การทำประชดนี้พบได้มากและบ่อยในวัยรุ่น เนื่องจากเป็นวัยที่ยังไม่มีความยั้งคิดที่ดี การใช้เหตุผลเป็นไปค่อนข้างยาก อารมณ์ของความเป็เด็กยังมีอยู่มาก พลังงานความคิดและพลังงานฝายกายมีมาก ปฏิกิริยาหรือการทำประชดนี้จึงค่อนข้างรุนแรงมากกว่าในวัยเด็กหรือวัยผู้ใหญ่

กล่าวโดยสรุป พฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นที่จัดเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นเป็นพฤติกรรมที่ผู้อื่นในสังคมรู้สึกไม่พอใจ หรือเป็นการแสดงออกที่ต่างไปจากปกติวิสัยที่บุคคลทั่วไปประพฤติปฏิบัติ รวมถึงเป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่นตามมา เด็กวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมขัดกับสังคม เด็กที่ประพฤติตนไปในทางที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ประพฤติตนไปในทางตรงกันข้ามกับกรอบวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม ประพฤติตนไปในทางที่แตกต่างออกไปจากคนทั่วไป ในสังคมที่เขาประพฤติปฏิบัติกัน การให้คำจำกัดความของเด็กวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมที่เป็นปัญหามีมากมายขึ้นอยู่กับว่าเราจะมองเด็กวัยรุ่นในแง่ใด แต่การจะจัดว่าเด็กคนใดเป็นเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมนั้นเป็นวิธีการที่ค่อนข้างจะสลับซับซ้อน และจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ สภาพแวดล้อม ความคิดเห็นของแต่ละบุคคล และเป้าหมายของแต่ละบุคคล

1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพล (Factors with Influence)

พฤติกรรมที่เป็นปัญหาสามารถเกิดขึ้นได้จากหลายๆ ปัจจัยประกอบกัน ซึ่ง พรพิมลเจียมนาครินทร์ (2539 : 246-250) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของวัยรุ่นว่าเกิดจากปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1 ปัจจัยสภาพแวดล้อม ได้แก่

1.1 สภาพแวดล้อมทางครอบครัว ครอบครัวที่ขาดวินัย ขาดความรับผิดชอบ ครอบครัว ที่มีแต่การทะเลาะเบาะแว้ง ครอบครัวแตกแยกไม่มีความสนใจต่อกัน ครอบครัวที่ทำการฝึคนกฎหมาย ไม่มีศีลธรรม ไม่เคารพกฎหมาย ลักขโมย โดยเด็กที่มาจากครอบครัวประเภทนี้ สวนมากมักจะไม่มี ความอดทน ไม่รับผิดชอบ ไม่อดทนต่อความผิดหวัง ยิ่งบางครอบครัวที่ไม่เคยชมเชยลูก มีแต่การดุด่า จะทำให้เด็กขาดความรู้สึกภาคภูมิใจในตัวเอง

มีความว้าเหว มีปมด้อย เด็กเหล่านี้จะหาทางออกด้วยการเรียกร้องความสนใจ และมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม

1 2 สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม การขยายตัวทางวัฒนธรรมทำให้เด็กเกิดความสับสน เกิดความขัดแย้งภายในใจ เกิดความไม่แน่ใจและสงสัยในสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น พฤติกรรมของผู้ใหญ่ในสังคมที่พบเห็นจริงๆ กับหลักการที่เรียนมาจากโรงเรียนไม่สอดคล้อง เด็กไม่สามารถเลือกปฏิบัติได้ถูกต้อง และมีโอกาสเลือกทำในสิ่งที่ผิดได้

1 3 สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ได้แก่ ปัญหาจากโรงเรียน ปัญหาจากกลุ่มเพื่อน นักศึกษา ปัญหาจากครู ปัญหาจากกฎระเบียบของโรงเรียน และปัญหาจากตัวนักเรียน

2 ปัจจัยทางพันธุกรรม เด็กที่มีความบกพร่องมาแต่เกิด เช่น ความผิดปกติทางจิตของบิดามารดาที่ถ่ายทอดมายังบุตร โรคปัญญาอ่อน จิตใจบกพร่อง ระบบประสาทชำรุด หูหนวก ดาบอด หรือการมีโรคเรื้อรัง เช่น โรคไต โรคหัวใจ ทำให้มีสภาพทางอารมณ์ ความคิด การตัดสินใจที่แปลกแตกต่างไปจากเด็กปกติ

3 ปัจจัยจากตัวเด็กเอง ได้แก่

3 1 ความผิดปกติทางร่างกาย ร่างกายที่เตี้ยหรือสูงเกินไป การเป็นโรคบางอย่างที่ทำให้ไม่สมประกอบ สมอทั้งป ปัญหาอ่อน โรคทางสมอง โรคขาดอาหาร ทำให้เด็กรู้สึกว้าเหว มีปมด้อย จึงหาทางสร้างปมเด่นด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การก้าวร้าว สร้างปัญหา

3 2 การเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ วัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ในสภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ มีอารมณ์รุนแรง วู่วามขาดความยั้งคิด ฉุนเฉียว โกรธง่าย เจ้าคิดเจ้าแค้น เอาแต่ใจตนเองเป็นใหญ่ ต้องการแสดงออกทางอารมณ์อย่างเปิดเผย

3 3 ระดับสติปัญญา จากการศึกษา พบว่า เด็กที่กระทำผิดหรือถูกชักจูงให้กระทำผิดได้งายจะมีระดับสติปัญญานกลาง ต่ำ และต่ำมาก รวมทั้งเด็กปัญญาอ่อน เด็กสมองพิการ ซึ่งทำให้มีวุฒิภาวะต่ำ ความผิดที่กระทำไปโดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ถูกหลอกลวง ถูกชักจูงจากเพื่อนที่ฉลาดกว่าหรือจากผู้ใหญ่ และถูกใช้เป็นเครื่องมือให้กระทำผิดแทน

3 4 ลักษณะเฉพาะตัว เป็นปัญหาเฉพาะตัวของเด็กแต่ละคน เช่น เด็กที่มีโรคภัยไข้เจ็บประจำตัว สุขภาพร่างกายไม่แข็งแรงมีปัญหาทางบุคลิกภาพ เช่น เด็กที่มีปมด้อยในตนเอง หรือเด็กที่มีปัญหาในการปรับตัวไม่สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมได้ จึงมีพฤติกรรมฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของสังคม นอกจากนั้นความกดดันและความผิดปกติของอารมณ์เพศเป็นสาเหตุของการก่อคดีความผิดด้วยเช่นกัน

4 ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ปัญหาความยากจน ปัญหาการตกงาน การมีรายได้น้อย มีบุตรมาก ไม่มีอาชีพแน่นอน ครอบครัวที่ยากจน บิดามารดาไม่มีเวลาอบรมสั่งสอน เพราะต้องทำงานหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ทำให้บุคคลในครอบครัวได้รับความกดดันจนเด็กต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด และผลักดันให้เด็กกระทำผิดโดยไม่รู้สึกผิดได้ตั้งแต่ความผิดเล็กๆ น้อยๆ

5 ปัจจัยทางด้านสื่อมวลชน สื่อมวลชนสามารถโน้มน้าวจิตใจเด็กให้ทำในสิ่งที่เลวร้าย เพราะการเห็นจนชินตาจนคิดว่าเป็นเรื่องธรรมดาไม่เป็นความผิดแต่อย่างใด การแพร่ภาพทาง หนังสือนิยายพิมพ์ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ อีกทั้งสื่อมวลชนที่ขาดหลักจริยธรรมมุ่งแต่จะเผยแพร่ ภาพและข่าวสาร แต่สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นมาก เช่น การโฆษณาสินค้าฟุ่มเฟือยประเภท ต่างๆ ที่ทำให้เกิดการเอาอย่างอย่างไร้เหตุผล

นอกจากนี้ เสนีย์ วาทิน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2532 717 , อ้างอิงจาก เสนีย์ วาทิน 2513 15-26) ยังได้รวบรวมสาเหตุการเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาจากเด็กที่ กระทำความผิด และเป็นคดีโดยพบว่าสาเหตุมาจาก

- 1 สาเหตุจากครอบครัวและอารมณ์
- 2 สาเหตุจากการคบเพื่อนและเพื่อนชักจูง
- 3 สาเหตุจากฐานะทางเศรษฐกิจ
- 4 สาเหตุอื่นๆ เช่น กามารมณ์ ความประมาท

โรเจอร์ (ปราณี รามสูตร 2528 23 , อ้างอิงจาก Roger) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อเด็กวัยรุ่น ได้แก่

1 อิทธิพลจากลักษณะทางชีววิทยา (Biological influence) เพราะวัยนี้เป็นวัยที่ กล้ามเนื้อและโครงกระดูกพัฒนามาก การผลิตสารเคมีในร่างกายประเภทฮอร์โมนหรือ สวนประกอบของเลือดเป็นไปโดยสมบูรณ์มาก ดังนั้น พลังการแสดงออกในตัวเองจึงมีมากกว่าวัย อื่นๆ เมื่อเกิดอารมณ์ใดๆ ขึ้น จึงมีลักษณะรุนแรงทั้งกระบวนการของปฏิกิริยาภายในตัว และการ กระทำที่แสดงออก ยิ่งถ้าอุปนิสัยดั้งเดิมเป็นผู้มีอารมณ์รุนแรงด้วยแล้วก็มักจะมีปัญหาทางอารมณ์

2 อิทธิพลจากครอบครัว (Influence of the family) เช่น มีการลอกเลียนแบบหรือ ตูดซึมโดยไม่รู้ตัวจากสมาชิกในครอบครัว เช่น อาจจะมีอารมณ์ร้อนเหมือนบิดา ชอบขว้างปา ทำลายข้าวของแบบมารดา ชอบโวยวายก้าวร้าวแบบพี่ ชอบแยกตัวเองแบบน้อง ฯลฯ ในช่วง วัยรุ่นนี้หากต้องอยู่ในบรรยากาศที่ไม่เหมาะสมจากครอบครัว วัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิงจะมี การปรับตัวที่ต่างกัน โดยวัยรุ่นหญิงส่วนใหญ่จะหันเข้าหาความสุขโดยการผิงกลางวัน ในขณะที่ วัยรุ่นชายส่วนใหญ่มักแสดงพฤติกรรมต่อต้าน สร้างความวุ่นวายให้ผู้ใหญ่มากขึ้น

3 อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมนอกบ้าน (Political and Social Climate) เพราะวัยรุ่น โดยทั่วไปต้องการนำตัวไปเกี่ยวพัน หรือไปมีส่วนต่อสังคมนอกบ้านในลักษณะต่างๆ เช่น เด็กหญิงอาจสนใจเรื่องการจับจ่ายใช้สอย เรื่องราคาสินค้าของ การครองชีพ ฯลฯ แต่บางทีการ แสดงออกที่จะไปเกี่ยวพันกับคนนอกบ้านก็ขาดการยับยั้งชั่งใจไม่เป็นที่ยอมรับของผู้ใหญ่

โรเจอร์ส (มลลิสา ดันดิรัคมี 2541 15 , อ้างอิงจาก Rogers 1972 117) กล่าวถึง การอบรมเลี้ยงดูที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพ และพฤติกรรมของบุคคลแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ

1 การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (Democracy) หมายถึง วิธีการปฏิบัติของ พ่อแม่หรือผู้ปกครอง ที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าได้ได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรมไม่ตามใจ หรือเข้มงวดจนเกินไป พ่อแม่ให้ความรักความอบอุ่น มีเหตุผล ยอมรับความสามารถและ ความคิดเห็นของเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมรับรู้ในกิจกรรมบางอย่าง ส่งเสริมให้เด็กมี อิสระในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเองและให้ความร่วมมือกับ เด็กตามโอกาสเหมาะสม

2 การอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรักความคุ้มครองมากเกินไป (Over Protection) หมายถึง วิธีการปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ที่ทำให้เด็กมีความรู้สึกว่าได้ไม่ได้รับอิสระ เทาที่ควร ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตนเองต้องการ หรือทำอะไรด้วยตนเอง ต้องปฏิบัติตามระเบียบวินัยที่ พ่อแม่กำหนดไว้ ถูกควบคุมและอยู่ในสายตาหรือคุ้มครองป้องกัน ให้ความช่วยเหลืออยู่ ตลอดเวลา ไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความรู้สึกว่าได้ตนเองเป็นเด็กอยู่เสมอ

3 การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย (Rejection) หรือทอดทิ้ง หมายถึง วิธีการ ปฏิบัติของพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ที่ทำให้ตนเองรู้สึกได้ว่าตนเองถูกเกลียดชัง ไม่ได้รับการเอาใจใส่ สนับสนุนหรือให้คำแนะนำช่วยเหลือเท่าที่ควร มักใช้วิธีวิจารณ์ตำหนิ หรือลงโทษที่รุนแรงและ ปราศจากเหตุผล ไม่ให้ความสนิทสนมเป็นกันเอง และปล่อยปละละเลยในความเป็นอยู่ของเด็ก

สวนพนอ กำเนิดกาญจน์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2532 717 , อ้างอิงจาก พนอ กำเนิดกาญจน์ 2514 2-3) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา โดยจำแนกออกเป็น 3 ปัจจัย

1 ปัจจัยทางด้านร่างกาย โดยเด็กที่มีร่างกายไม่สมบูรณ์ ทำให้เรียนไม่ดี ไม่ตั้งใจ เรียน และมีอารมณ์วู่วาม

2 ปัจจัยส่วนตัว ได้แก่ ความสนใจของเด็กเอง ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ และความ ไม่มั่นใจในตนเอง

3 ปัจจัยทางสังคมแวดล้อม ได้แก่ สื่อมวลชนต่างๆ

กล่าวโดยสรุปว่า จากปัจจัยทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการประพฤติ ไม่เหมาะสมหรือประพฤติตนเป็นปัญหาของเด็กวัยรุ่น คือ เกิดจากปัจจัยภายในร่างกาย ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ ความเจ็บป่วย ฯลฯ และจากปัจจัยภายนอกในร่างกาย ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน สภาพแวดล้อมต่างๆ ที่อยู่รอบตัว รวมถึงสื่อมวลชน เป็นต้น ซึ่งปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมา ข้างต้นนั้นเป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นทั้งนั้นขึ้นอยู่กับว่าพวกเขามี ประสบการณ์ และเลือกรับเอาปัจจัยเหล่านั้นมาตีความ จนแสดงออกเป็นพฤติกรรมของตนเอง

2 แนวคิด ทฤษฎีหลักในการศึกษา

2.1 ทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ (Symbolic Interaction Theory)

ทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ เป็นทฤษฎีหนึ่งทางสังคมวิทยาที่ แม็ก เวเบอร์ เสนอความคิดเห็นว่าเป็นการเน้นเกี่ยวกับเรื่องการกระทำระหว่างกัน (Interaction) ของมนุษย์ในสังคม และสัญลักษณ์ (Symbol) โดยให้ความสำคัญมนุษย์แต่ละคนหรือปัจเจกบุคคล มุ่งค้นหาความหมายในการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์ ถือว่าการกระทำทางสังคมเป็นการกระทำที่มีความหมายของผู้กระทำ การที่มนุษย์แสดงพฤติกรรมหรือการกระทำออกมาอย่างหนึ่งย่อมมีความหมายและมีเหตุผลอยู่เบื้องหลังการแสดงพฤติกรรมนั้น ด้วยเหตุนี้ความสัมพันธ์ใดที่สามารถเข้าถึงโดยการตีความ ก็จะสามารถนำมาอธิบายอย่างเป็นเหตุและผลได้ แนวคิดของเวเบอร์ แสดงให้เห็นว่าการทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมของผู้กระทำได้อย่างแท้จริงและชัดเจนมากยิ่งขึ้น (สุชาติ รัชชกุล 2541 : 25, อ้างอิงจาก Weber 1964)

เฮอริ่ง กอล์ฟแมน (Goffman 1959 : 22-30) ได้เสนอแนวคิดปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ว่าไม่ได้ถือว่าตัวเองเป็นของตัวผู้กระทำ แต่เป็นผลผลิตของปฏิสัมพันธ์เชิงการละครระหว่างผู้กระทำกับผู้ดู โดยตัวผู้กระทำจะมีฐานะเป็นผลทางการแสดงที่เกิดขึ้นจากฉากที่นำเสนอต่อผู้ดูเท่านั้น ดังนั้นในชีวิตของคนจึงประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนหน้าฉาก (Front Stage or Front Region) คือ สิ่งที่มนุษย์กระทำตรงตามความคาดหวังของสังคมหรือเป็นการแสดงที่จัดให้คนได้ดูหรือเห็น อีกส่วนหนึ่งคือ ส่วนหลังฉาก (Back Stage or Back Region) คือสิ่งที่อยู่หลังฉาก ไม่ได้อยู่ในสายตาคนดู หรืออีกนัยหนึ่งก็คือชีวิตส่วนตัวของบุคคลทั่วไปที่ไม่อยากให้ใครรู้ใครเห็น ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของปัจเจกบุคคล ส่วนเวทีการแสดงหรือฉากคือ สถานการณ์ (Situation) หรือปัญหาที่คนกำลังเผชิญอยู่ในชีวิตจริง กอล์ฟแมน กล่าวว่า ในสังคมแล้วบุคคลทั่วไปจะแสดงการกระทำหรือพฤติกรรมภายนอกออกมาให้ตรงกับความต้องการของสังคมเสมอ เพื่อสร้างสัมพันธภาพหรือความประทับใจต่อกัน อันเป็นการสร้างภาพพจน์และการดำรงสถานภาพของตนเองไว้ขณะที่เบื้องหลังหรือพฤติกรรมส่วนตัวอาจแสดงท่าทาง การพูด หรือการกระทำที่ตรงข้ามโดยสิ้นเชิง หรือการที่จะดำรงไว้ซึ่งเสถียรภาพ ภาพพจน์เกี่ยวกับตนเอง คนจึงตัดสินใจเลือกแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมเพื่อให้คนในสังคมทั่วไปพึงพอใจและยอมรับได้

ยอร์จ เฮอร์เบิร์ต มีด (Mead 1934) ได้พัฒนาแนวคิดการอธิบายจากการตีความ (Interpretative Explanation) โดยเห็นว่ามนุษย์มีความเป็นอิสระที่ เป็นผู้สร้างพฤติกรรม เป็นผู้ตีความหมายหรือสร้างความหมายไม่ใช่เป็นผู้ตกอยู่ภายใต้บังคับแต่เพียงอย่างเดียว ในการเรียนรู้ถึงความสัมพันธ์ทางสังคมของบุคคลนั้น สัญลักษณ์เป็นสิ่งกระตุ้นให้บุคคลตอบสนองต่อสิ่งที่ถูกกระตุ้นจากบุคคลอื่น และจากความคิดของการตอบสนองนั้น ทำให้มนุษย์สามารถมีแนวทางในพฤติกรรมและการปฏิบัติตัวในเวลาต่อมา ในส่วนปัจเจกบุคคลนั้นการกระทำแยกออกได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่เกิดจากความตั้งใจหรือความต้องการแท้จริงภายใน (Individual Intention)

ซึ่งพัฒนาเป็นตัวตนของตนเอง (Self) จากกรรมพันธุ์และสายพันธุ์ทางชีวภาพของแต่ละบุคคล ความต้องการภายในจะมีลักษณะเป็นอุดมการณ์ จินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์และความเป็นอิสระซึ่งอาจแสดงออกมาในลักษณะของพฤติกรรมที่สอดคล้องหรือขัดแย้งกับขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคมนั้นได้ อีกส่วนหนึ่งเกิดจากการควบคุมจากสังคมหรือการบังคับจากปัจจัยภายนอก (External Constraints) ซึ่งมนุษย์พัฒนาตัวตนส่วนนี้ขึ้นมาจากรู้สึกหรือสายตาของผู้อื่น ทำตัวให้ดั่งตามสายตาหรือมาตรฐานของสังคม ตัวตนส่วนนี้จึงเป็นตัวตนทางสังคม (Social Self) คือ เป็นผลผลิตทางสังคมตามสายตาผู้อื่น ดังนั้นมนุษย์จึงแสดงออกในพฤติกรรมที่เป็นไปตามสังคมคาดหวังหรือต้องการในลักษณะบทบาท หน้าที่และสถานภาพทางสังคม อันเป็นพฤติกรรมตามบรรทัดฐานทางสังคมซึ่งช่วยให้สังคมนั้นมีระเบียบหรือมีความสงบสุข

การปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ เป็นแกนหลักของสังคมวิทยาแนวการตีความ (Interpretive sociology) หรือ "สังคมวิทยาชีวิตประจำวัน" (Sociology of everyday life) ซึ่งเน้นความสำคัญของความหมายในเชิงอัตวิสัย (Subjective meaning) ในการจัดระเบียบทางสังคมในชีวิตประจำวัน ซึ่งสังคมวิทยาชีวิตประจำวันเป็นแนวทางปฏิบัติที่มุ่งให้ความสนใจในการรับประสบการณ์ การสังเกต ทำความเข้าใจ พรรณนา วิเคราะห์และสื่อสารเกี่ยวกับผู้คนที่กำลังมีปฏิสังสรรค์ในสถานการณ์ตามธรรมชาติที่เป็นอิสระจากการเข้าแทรกแซงจากผู้ศึกษา โดยการศึกษาจะพยายามทำความเข้าใจและวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคมจากจุดยืนของสมาชิกทางสังคมว่ามีความรู้สึก ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม อย่างไรในสถานการณ์หนึ่งๆ หรือกล่าวได้ว่าเป็นความหมายตามสามัญสำนึก หรือความหมายในชีวิตประจำวันที่ใช้โดยสมาชิกของสังคมนั่นเอง (พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ 2538 , อ้างอิงจาก Jack D Douglas 1980)

นักคิดกลุ่มทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ ถือว่าสาระสำคัญของวิชาสังคมวิทยา คือ การศึกษาถึงการกระทำทางสังคมของบุคคลและพฤติกรรมของคนในกลุ่มขนาดเล็ก ตัวแปรสำคัญที่กำหนดการปฏิสังสรรค์ของบุคคล คือ ตัวตนหรือตัวบุคคลแต่ละคน อันได้แก่ ความคาดหวังหรือความเข้าใจของบุคคลต่อสถานการณ์เฉพาะหน้า บุคลิกภาพของบุคคล แรงกดดันหรือปฏิภพที่บุคคลในกลุ่มมีต่อกัน เป็นต้น ความสัมพันธ์ต่อกันของคนในสังคม เป็นกระบวนการของการปฏิสังสรรค์ที่มีความผันแปรอยู่เสมอตามสถานการณ์ บุคคลเป็นผู้สร้างและกำหนดการกระทำไม่ใช่ถูกกำหนดโดยโครงสร้างทางสังคม (จำนง อติวัฒน์สิทธิ์ และคนอื่น ๆ 2540 9)

เฮร์เบิร์ต บลูเมอร์ (Blumer 1969 148-185) ได้อธิบายความหมายว่า ทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ว่าหมายถึงข้อเท็จจริงที่ว่ามนุษย์ตีความหรือให้นิยามซึ่งกันและกันแทนที่จะมีเพียงปฏิภพต่อการกระทำของกันและกันเท่านั้น พร้อมกันนี้บลูเมอร์เสนอแนวคิดลักษณะการกระทำระหว่างมนุษย์ที่เกี่ยวกับการตีความหรือให้ความหมาย 3 ประการ คือ

1 สังคมมนุษย์ประกอบด้วยบุคคลทั้งหลายที่มีอัตตา (Self) ซึ่งหมายถึงความสามารถในการเป็นวัตถุแห่งการกระทำของตนเอง กล่าวคือมนุษย์สามารถกระทำกับตนเองเหมือนกับที่กระทำต่อคนอื่น ๆ วัชรู ซีแนะ ตีความวัตถุและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมให้กับตนเอง

2 การกระทำของบุคคลไม่ใช่สิ่งที่ถูกปลดปล่อยจากแรงขับตามธรรมชาติ แต่เป็นผลจากการสร้างสรรค์โดยบุคคลอื่น ๆ จากการบันทึกและการตีความลักษณะต่าง ๆ ของสถานการณ์ที่เขาได้ก่อการกระทำนั้น ๆ ขึ้นมา

3 การกระทำร่วมกันหรือการกระทำของกลุ่ม เป็นผลจากการประสานการกระทำของแต่ละบุคคลเข้าหากัน จากการที่แต่ละคนตีความและคาดหวังถึงการกระทำของกันและกัน

จากหนังสือ "Symbolic Interactionism Perspectives and Methods" (Blumer 1969 2-5) บลูเมอร์ได้เสนอหลักพื้นฐานของแนวทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ 3 ประการคือ

ประการที่หนึ่ง บุคคลกระทำต่อสิ่งต่าง ๆ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ จากพื้นฐานของความหมายของสิ่งหรือสถานการณ์เหล่านั้นมีต่อตัวเขา

ประการที่สอง ความหมายของสถานการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้นได้มาจากหรือเกิดขึ้นจากกระบวนการปฏิสังสรรค์ทางสังคมที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลนั้นกับคนอื่น ๆ

ประการที่สาม บุคคลเป็นผู้กระทำที่เลือกสรร ตรวจสอบ หยุดยั้ง จัดกลุ่มใหม่และปรับเปลี่ยนความหมายต่าง ๆ ผ่านกระบวนการตีความ (Interpretive process) ตามสถานการณ์ทางสังคมที่เขาเผชิญและตามทิศทางการกระทำของเขา

ซึ่งกระบวนการตีความมี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนแรกบุคคลในฐานะผู้กระทำ (actor) เป็นผู้บ่งชี้ (indicates) สิ่งที่เขาเป็นผู้กระทำคือบุคคลจะชี้ให้ตนเองทราบถึงความหมายของสิ่งนั้น การบ่งชี้ดังกล่าวเป็นกระบวนการทางสังคมภายใน หมายถึงผู้กระทำมีการปฏิสังสรรค์หรือสื่อสารกับตนเอง ขั้นตอนที่สองเมื่อเกิดการปฏิสังสรรค์กับตนเองการตีความก็จะตามมา ฉะนั้นการตีความจึงเป็นการจัดการกับความหมายด้วยลักษณะและวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้กระทำสามารถเลือกตรวจสอบจัดกลุ่มใหม่ หยุดการกระทำหรือเปลี่ยนแปลงความหมายใหม่ให้เป็นไปตามสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่และผู้กระทำสามารถเป็นผู้กำหนดทิศทางการกระทำของตนให้เป็นไปตามที่ต้องการได้

จากหลักพื้นฐานแนวคิดการกระทำของปัจเจกบุคคลที่ประกอบขึ้นจากปัจจัยสองประการคือ ความตั้งใจที่จะกระทำภายในตนและการถูกควบคุมหรือบีบบังคับจากภายนอกทำให้มนุษย์เลือกที่จะแสดงการกระทำหรือมีพฤติกรรมภายนอก (Presentation of Front) ให้สังคมเห็นเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่สังคมคาดหวังหรือต้องการ ในขณะเดียวกันก็จะมีเป้าหมายที่ตนเองต้องการแอบแฝงอยู่ในการกระทำนั้น ๆ ด้วยเสมอ ซึ่งมนุษย์จะใช้กลวิธี (Strategies) แสดงพฤติกรรมออกมาเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้จะมีความแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเรียนรู้และจินตนาการของแต่ละคนที่ได้รับมาตั้งแต่เด็กจนเติบโต (Woods 1983 9-10) กลวิธีที่มนุษย์ตัดสินใจเลือกปฏิบัติเพื่อเป็นหนทางนำไปสู่เป้าหมายในสิ่งที่ต้องการ

นั้นจะต้องผ่านการตรองก่อนเสมอ กล่าวคือก่อนการตัดสินใจเลือกกลวิธีหรือวิธีการเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง มนุษย์จะต้องชั่งน้ำหนักระหว่างความพึงพอใจหรือประโยชน์ที่ตนเองจะได้รับ สูงสุดก่อนรวมทั้งลดโอกาสที่จะก่อให้เกิดความผิดพลาดที่จะส่งผลเสียหายต่อตนเองเสมอ แล้วจึงตัดสินใจเลือกวิธีการนั้นไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

สุชาติ รัชชกุล (2541 : 29) กล่าวโดยสรุปว่าแนวคิดปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์มีหลักการเน้นการกระทำระหว่างกัน (Interaction) ของมนุษย์ในสังคม โดยให้ความสำคัญในการทำความเข้าใจพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลโดยการตีความ (Interpretative) มองว่ามนุษย์เป็นผู้ที่กำหนดหรือให้ความหมายต่อพฤติกรรมของตนเอง ที่มีต่อสถานการณ์ต่าง ๆ (Subjective Meaning) ไม่ใช่เป็นเพียงผู้ถูกกระทำฝ่ายเดียว ดังนั้นมนุษย์จึงสามารถให้ความหมายต่อสิ่งต่าง ๆ ทั้งหลาย รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงนิยามความหมายใหม่ และปรับเปลี่ยนทิศทางได้ตลอดเวลา ทั้งนี้ เพราะสังคมมีลักษณะเป็นกระบวนการพลวัต (Dynamec Process) ที่ต้องมีการปรับตัวเข้าหากันตลอดเวลา แนวคิดนี้ยังมองว่าการกระทำใด ๆ ของมนุษย์มักจะประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นความตั้งใจหรือความต้องการแท้จริงภายในตน และส่วนที่ถูกควบคุมหรือถูกบังคับจากสังคมภายนอก ดังนั้นการดำเนินชีวิตของมนุษย์จึงมี 2 ส่วน คือ ส่วนที่ต้องแสดงให้สังคมเห็นอันเป็นพฤติกรรมที่สังคมคาดหวังหรือต้องการได้เห็น เพื่อสร้างภาพพจน์หรือความประทับใจให้กับผู้อื่น ส่วนใหญ่จะอยู่ในลักษณะพฤติกรรมที่เป็นไปตามกฎระเบียบ จารีตประเพณีและกฎหมาย แต่อีกส่วนหนึ่งเป็นพฤติกรรมเบื้องหลัง หรือส่วนตัวที่เป็นความรู้สึกหรือความต้องการที่แท้จริงของตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นพฤติกรรมหรือความรู้สึกที่ขัดแย้งกับสังคม ผิดศีลธรรมหรือกฎหมาย แต่จากการขัดเกลาทางสังคมทำให้มนุษย์สามารถเลือกการกระทำที่เป็นการสร้างความประทับใจ

ผู้วิจัยนำแนวคิดทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์มาใช้ในการวิจัย เพราะการจะทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมต่างๆ ที่วัยรุ่นแสดงออกมาไม่ว่าจะเป็นอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด การตีความหมายสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในประสบการณ์ชีวิต โดยมองว่าพฤติกรรมทางสังคมไม่ได้เกิดขึ้นลอยๆ แต่เกิดจากการตีความต่อสิ่งรอบๆ ตัวของคนๆ นั้น ทั้งนี้เมื่อมนุษย์เกิดมาย่อมดำรงอยู่ในสังคม มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม มนุษย์จะตีความหมายสิ่งต่างๆ ในโลกนี้ตามที่ตนมีประสบการณ์ และเมื่อมนุษย์ได้ให้ความหมายต่อสิ่งต่างๆ ใดๆ แล้ว เขาก็จะมีพฤติกรรมสอดคล้องตามที่เขาได้เป็นผู้ให้ความหมายเอาไว้ การให้ความหมายในระหว่างการปฏิสังสรรค์ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาภายในบริบททางสังคม ตามสถานการณ์ของสังคม โดยบุคคลได้รับเอาความหมายที่ได้จากการปฏิสังสรรค์ทางสังคมมานิยามให้กับตนเอง กล่าวได้ว่าบุคคลได้เรียนรู้ความหมายนั้นมาจากกระบวนการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์กับบุคคลอื่นเช่นกัน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการยึดถือตัวแบบ (Modeling Concept)

แนวคิดเกี่ยวกับการยึดถือ “ตัวแบบ” (Modeling) โดยแนวคิดนี้มีความเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเรานั้นไม่ได้เป็นผลมาจากการที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เขาอยู่เท่านั้น หากแต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลที่ประกอบด้วยความคิดและความรู้สึกอีกด้วย ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 ได้แก่ พฤติกรรม สภาพแวดล้อมและส่วนบุคคล มีลักษณะของการกำหนดซึ่งกันและกันอยู่ ถ้าปัจจัยใดเปลี่ยนแปลงอีกสองปัจจัยที่เหลือก็จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย ซึ่งแนวทางในการเสนอตัวแบบนี้จะพิจารณาในการจัดสภาพแวดล้อม เพื่อให้บุคคลเกิดความคาดหวังถึงผลที่จะเกิดขึ้นบางอย่าง ซึ่งความคาดหวังถึงผลที่จะเกิดขึ้นนี้จะส่งผลทำให้บุคคลตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรมหรือไม่แสดงพฤติกรรม โดยเทคนิคการเสนอตัวแบบได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นเทคนิคที่มีลักษณะใกล้เคียงกับวิถีชีวิตตามธรรมชาติของคนเรา เพราะคนเรานั้นมีแนวโน้มที่จะลอกเลียนแบบซึ่งกันและกันอยู่แล้ว โดยเทคนิคนี้สามารถใช้ในการลดพฤติกรรมเพิ่มพฤติกรรม เสริมสร้างพฤติกรรมใหม่ ปรับปรุงพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น โดยบุคคลิกภาพจะเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาตามความสามารถในการปรับตัวหรือเลียนแบบต่อสถานการณ์หรือพฤติกรรมต่างๆ โดยเกิดจากการสังเกตตัวแบบและจากการกระทำโดยเลียนแบบจากตัวแบบ

แบนดูรา (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต 2543 : 253-256 , อ้างอิงจาก Bandura 1996) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยาพฤติกรรมนิยม มีความเชื่อพื้นฐานเกี่ยวกับการเลียนแบบว่า บุคลิกภาพของคนเราจะเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาตามความสามารถในการปรับตัวหรือเลียนแบบต่อสถานการณ์หรือพฤติกรรม (Self efficacy) โดยจะแสดงออก (Performed) ได้จาก 2 ประการ คือ จากการสังเกตตัวแบบ (Observational Learning) และจากการกระทำโดยเลียนแบบจากตัวแบบ (Enastic Learning) โดยที่การกระทำเกิดจากการเรียนรู้จากการสังเกต และการเรียนรู้จากการกระทำด้วยตนเอง

แบนดูรา เน้นการเลียนแบบจากการยึดถือตัวแบบ โดยแบ่งตัวแบบออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ตัวแบบที่มีชีวิต (Live Model) ได้แก่ คนหรือสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย และตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) ได้แก่ หนังสือการ์ตูน วีดิทัศน์ สไลด์ เทปและอื่น ๆ โดยกล่าวได้ว่า การยึดถือตัวแบบนั้นมีความเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเรานั้นไม่ได้เป็นผลมาจากการที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เขาอยู่เท่านั้น หากแต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลที่ประกอบด้วยความคิดและความรู้สึกอีกด้วย การเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมของคนเรานั้นไม่ได้เป็นผลมาจากการที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมที่เขาอยู่เท่านั้น หากแต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลที่ประกอบด้วยความคิดและความรู้สึกอีกด้วย ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 นี้ ได้แก่ พฤติกรรม สภาพแวดล้อมและส่วนบุคคล จะมีลักษณะของการกำหนดซึ่งกันและกัน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความเบี่ยงเบน (Deviance Concept)

แนวคิดเกี่ยวกับความเบี่ยงเบนนี้ ในทางสังคมศาสตร์มองว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นปัญหาทางสังคมที่สมควรได้รับการแก้ไขให้ถูกต้อง เพราะเป็นต้นเหตุทำให้แผนการดำเนินชีวิตที่พึงปรารถนาและที่คาดหวังไว้ของสังคมต้องหยุดชะงัก อีกทั้งส่งผลกระทบต่อความดีงามของสังคมด้วย พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิงที่สังคมมองว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน ซึ่งควรจะได้รับการลดทอนและแก้ไขให้ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่เป็นปัญหา

กูดี (Goode 1978 : 163) ให้ความหมายว่าการเบี่ยงเบน หมายถึงความประพฤติที่คนกลุ่มหนึ่งในสังคมพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นความประพฤติที่น่าอับอาย ไม่เหมาะสม เป็นอันตรายต่อสังคมส่วนรวมและต้องหาวิธีการจัดการเอาตัวผู้กระทำพฤติกรรมเช่นนั้นมาลงโทษ เพื่อให้แก้ไขหรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมใดที่ถูกระบุตราจากคนในสังคม โดยให้เรียกพฤติกรรมเหล่านั้นว่า "พฤติกรรมเบี่ยงเบน" (Deviance Behavior) และเรียกผู้กระทำพฤติกรรมนั้นๆ ว่า "ผู้เบี่ยงเบน" (Deviance Person)

พีฟอรัล (Pfohl 1985 : 288-300) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความเบี่ยงเบนในเชิงปฏิสังสรรค์ว่า ความเบี่ยงเบนเป็นการกระทำร่วมของบุคคลมากกว่าหนึ่งคน ดังนั้นการพิจารณาว่าอะไรเป็นความเบี่ยงเบน จึงไม่ควรพิจารณาเฉพาะผู้กระทำตามบรรทัดฐานทางสังคมเท่านั้น แต่ควรเน้นที่การปฏิสังสรรค์ระหว่างผู้เบี่ยงเบนและผู้กระทำตามบรรทัดฐานทางสังคมมากกว่า ซึ่งทั้งสองฝ่ายเป็นความสัมพันธ์ที่ประกอบกันจะมีฝ่ายหนึ่งโดยไม่มีอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ เพราะการปฏิสังสรรค์ระหว่างผู้เบี่ยงเบนและผู้กระทำตามบรรทัดฐานทางสังคมย่อมเกิดจากการตีความที่ทั้งสองฝ่ายให้แก่การกระทำซึ่งกันและกัน ดังนั้นในสายตาของนักทฤษฎีการประทัตตราแล้ว แบบแผนพฤติกรรมในตัวเองไม่สามารถแยกให้เห็นความแตกต่างของความเบี่ยงเบน แต่ขึ้นอยู่กับผู้ที่กระทำตามบรรทัดฐานทางสังคมเป็นผู้กำหนด และตีความพฤติกรรมต่างๆ ว่าเบี่ยงเบนฝ่ายเดียว และทำให้บุคคลหนึ่งๆ กลายเป็นผู้เบี่ยงเบน ดังนั้นการจะมองว่าอะไรเป็นความเบี่ยงเบน จึงควรพิจารณาเป็นกระบวนการพลวัตของการปฏิสังสรรค์ระหว่างผู้เบี่ยงเบนและผู้ไม่เบี่ยงเบน

เมอ (Schur 1984 : 9-10) ได้เสนอแนวคิดกับความเบี่ยงเบนไว้ว่าในสังคมหนึ่งๆ ภายใต้อะไรเวลาช่วงหนึ่ง จะมีมาตรฐานบรรทัดฐานที่แน่นอนอยู่และจะเป็นมาตรฐานหลักที่มีอิทธิพลครอบงำสังคมนั้นทั้งหมด ซึ่งหมายความว่าบรรทัดฐานต่างๆ เหล่านี้จะเป็นกฎเกณฑ์สำคัญในการควบคุมพฤติกรรมของคนสังคมนั้นๆ ให้ปฏิบัติตาม ดังนั้นหากบุคคลใดฝ่าฝืนหรือมีการกระทำที่เบี่ยงเบนออกจากแบบแผนเชิงบรรทัดฐานถือว่าผู้นั้นมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน ในความเห็นของเขาแล้วพฤติกรรมเบี่ยงเบนจึงหมายถึง การที่สังคมเป็นฝ่ายกำหนดลักษณะบรรทัดฐานขึ้นเพื่อให้สมาชิกในสังคมจะต้องปฏิบัติตาม การละเมิดบรรทัดฐานเหล่านี้ย่อมก่อให้เกิดเป็นความเบี่ยงเบน

ลีเมอร์ท (Lemert 1967) แสดงความเห็นว่าการเบี่ยงเบนจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลในสังคมแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบต่อการกระทำนั้น โดยการวินิจฉัย ประณามและลงโทษด้วยวิธีการต่างๆ แต่ในสภาพความเป็นจริงอาจไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบใดๆ เกิดขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเป็นไปได้ที่จะได้พบเห็นการกระทำนั้นๆ โดยตรง แต่อย่างไรก็ตามแม้จะเป็นการกระทำเบี่ยงเบนอย่างลับๆ หรือปิดบังซ่อนเร้นซึ่งไม่มีใครรู้เห็น และแม้กระทั่งพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นสำเร็จเสร็จสิ้นลงโดยไม่มีใครค้นพบก็ถือว่าเป็นการเบี่ยงเบนด้วย เพราะการกระทำนั้นอาจมีผลกระทบต่อภาวะทางอารมณ์จนเกิดเป็นปัญหากับตัวผู้กระทำ

เสริม ปุณณะหิตานนท์ (2527 151-152) หากมองความเบี่ยงเบนตามแนวคิดวิสัยจะต้องมองในลักษณะที่ต้องหาความกระจ่างชัดให้มากขึ้น โดยยึดหลักสำคัญว่าอะไรที่คิดว่าเป็นความเบี่ยงเบนนั้นมีความแตกต่างกันในสถานการณ์ สถานที่หรือสังคมหรือไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับปฏิกิริยาโต้ตอบของบุคคลในสังคมต่อการเบี่ยงเบนนั้นเท่าๆ กับตัวพฤติกรรมหรือการกระทำที่เบี่ยงเบนนั้น ดังนั้นการมองความเบี่ยงเบนตามแนวคิดวิสัยนี้จะต้องมองว่าการเบี่ยงเบนเป็นสิ่งที่อยู่โดยการกำหนดความหมาย

กล่าวโดยสรุปว่า แนวคิดเกี่ยวกับความเบี่ยงเบนนี้มองว่าบุคคลใดที่มีพฤติกรรมหรือการกระทำใดๆ ที่ฝ่าฝืนหรือละเมิดกฎเกณฑ์ขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม ถือว่าเป็นการเบี่ยงเบน ส่วนพฤติกรรมใดที่ถูกประทับตราจากคนในสังคมให้เรียกพฤติกรรมนั้นว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และเรียกผู้กระทำว่าผู้เบี่ยงเบน

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms Concept)

บรรทัดฐาน (Norms) หมายถึงระเบียบ กฎเกณฑ์ แบบแผนพฤติกรรมหรือคตินิยมที่สังคมวางไว้ เพื่อกำหนดแนวทางสำหรับบุคคลยึดถือปฏิบัติในสถานการณ์ต่าง ๆ ทุกสังคมจะต้องมีบรรทัดฐานของตนเพื่อเป็นแนวทางให้สมาชิกถือเป็นหลักปฏิบัติในขณะที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่น มิฉะนั้นแล้วสังคมจะเกิดความวุ่นวาย เพราะสมาชิกในสังคมไม่ทราบว่าจะดำเนินความสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างไร ในลักษณะใด การคาดหวังและคาดหวังจากกันและกันในความสัมพันธ์ทางสังคมจะดำเนินไปได้ราบรื่นก็ต่อเมื่อสมาชิกที่เข้ามามีความสัมพันธ์กันมีแนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการคิดหรือการคาดหวังที่เข้าใจกันได้ หรืออีกนัยหนึ่งคือสื่อความหมายกันได้ กล่าวโดยทฤษฎีบรรทัดฐานเกิดขึ้นจากความจำเป็นที่จะต้องอยู่ร่วมกันของมนุษย์ เมื่อมนุษย์เข้ามามีความสัมพันธ์กัน มนุษย์ได้เรียนรู้ที่จะสร้างหรือพัฒนากฎเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายที่แต่ละคนต่างคาดหวัง เมื่อแนวทางปฏิบัติหรือกฎเกณฑ์ต่างๆ ได้รับการยอมรับและถือปฏิบัติกันในหมู่สมาชิกของสังคม จนกลายเป็นมาตรฐานของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกด้วยกันแล้ว เราเรียกกฎเกณฑ์หรือแนวทางปฏิบัตินั้นว่า “บรรทัดฐานของสังคม” (นภาพรณี หะวานนท์ 2540 8-13)

บุคคลโดยทั่วไปในสังคมทำไมจึงยอมปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคม กระบวนการที่สังคมทำให้สมาชิกยอมรับและปฏิบัติตามบรรทัดฐานได้แก่ การควบคุมสังคม (Social control) ความเป็นระเบียบของสังคม ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่สังคมใช้มาตรการต่างๆ ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลทั้งในแง่ของการกระทำต่างๆ ที่ปรากฏออกมาและทั้งส่วนที่อยู่ภายในจิตใจของบุคคล ซึ่งแบบแผนของบรรทัดฐานที่มีอยู่ในสังคม นักสังคมวิทยาได้เสนอแนวคิดในการแยกประเภทของบรรทัดฐาน โดยใช้เกณฑ์ของความเข้มงวดของสังคมที่บังคับให้สมาชิกของสังคมยอมกระทำตามบรรทัดฐาน เพราะโดยทั่วไปแล้วบรรทัดฐานต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมจะมีความเข้มงวดต่อการบังคับให้สมาชิกปฏิบัติตามแตกต่างกันออกไป บรรทัดฐานบางอย่างเป็นสิ่งที่ยอมรับ หรือกลุ่มเห็นว่าผู้เป็นสมาชิกน่าจะทำตามบรรทัดฐานบางอย่าง ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรทำและบรรทัดฐานบางอย่างเป็นสิ่งที่ยอมรับที่ต้องทำ เราสามารถจะดูความเข้มงวดของบรรทัดฐานได้จากการบังคับทางสังคม (Social sanction) ซึ่งได้แก่บทลงโทษหรือรางวัลที่สังคมหรือกลุ่มกำหนดไว้สำหรับสมาชิก เพื่อชักนำให้สมาชิกกระทำตามข้อบังคับและกฎเกณฑ์ของกลุ่ม โดยทั่วไปเราสามารถแบ่งบรรทัดฐานออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1 วิถีชาวบ้าน (folkways) หมายถึง ลักษณะนิสัย แบบอย่างประเพณี กิริยามารยาทที่ถือกันว่าเป็นสิ่งดีงามในสังคม ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนจะมีการลงโทษอย่างไม่เป็นทางการหรือมีการลงโทษอย่างเบาบาง เช่น แบบอย่างในการรับประทานอาหาร การแต่งกาย การทักทายปราศรัย บรรทัดฐานเหล่านี้หากสมาชิกของสังคมไม่ทำตาม ก็อาจจะถูกสมาชิกอื่นๆ ของสังคมขยาดมอง ถูกนินทา ไม่พูดด้วย หรือเดินหนีไป เป็นต้น

2 จารีต (mores) หมายถึง หลักของความประพฤติที่มีผลต่อความสงบเรียบร้อยและความเป็นสุขของสังคม จารีตเป็นบรรทัดฐานที่สมาชิกของสังคมมีแนวโน้มจะปฏิบัติตามโดยไม่มีข้ออ้าง เช่น ลูกต้องดูแลพ่อแม่ที่แก่เฒ่า สามภรรยาต้องซื่อสัตย์ต่อกัน ผู้ฝ่าฝืนจารีตจะถูกลงโทษอย่างจริงจังและรุนแรงกว่าการฝ่าฝืนแบบอย่างธรรมเนียมชาวบ้านทั่วไป

3 กฎหมาย (law) ได้แก่ กฎเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติที่มีบทลงโทษอย่างเป็นทางการ โดยสังคมจะมีองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมให้สมาชิกทำตามข้อกำหนดที่วางไว้ หากผู้ใดฝ่าฝืนก็จะต้องถูกลงโทษตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ กฎหมายจำนวนมากพัฒนามาจากจารีต ทั้งนี้เพราะในสังคมที่ซับซ้อน การใช้องค์กรที่เป็นทางการเข้ามาทำหน้าที่ควบคุมสมาชิกของสังคมให้ประพฤติปฏิบัติตามจารีตของสังคมเป็นสิ่งจำเป็น เช่น การละเมิดสิทธิในทรัพย์สินหรือการทำร้ายร่างกายผู้อื่น ซึ่งเดิมเป็นจารีตที่มีอยู่แล้วในสังคมทั่วไป แต่ในปัจจุบันได้มีกฎหมายหลายฉบับที่ถูกตราขึ้นมาเพื่อใช้บังคับให้สมาชิกของสังคมปฏิบัติตาม โดยที่ถ้าใครไม่ปฏิบัติตามก็จะมีบทกำหนดโทษอย่างเป็นทางการ

อึ้ง อุดมไพจิตรกุล (2543 : 45) ได้ให้ความหมายของบรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) ว่าหมายถึงข้อกำหนดว่าพฤติกรรมใดเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมกับสถานการณ์หนึ่งๆ และผลที่บุคคลจะได้รับจากการปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดนั้น บุคคลมักไม่รู้สึกรู้ว่า

พฤติกรรมของเขาถูกควบคุมโดยบรรทัดฐานทางสังคม และบรรทัดฐานทางสังคมยังแบ่งออกเป็นหลายประเภท เช่น วิถีประชา (Folkways) ซึ่งเกี่ยวข้องกับด้านกิริยามารยาทมากกว่าศีลธรรม และการลงโทษไม่ปฏิบัติตามก็บางเบา ส่วนจารีต (Mores) มักเป็นข้อห้าม หรือข้อกำหนดเกี่ยวกับศาสนาหรืออื่นๆ ที่มีความสำคัญ และการละเมิดจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคม การลงโทษการละเมิดจารีตมักมีความรุนแรง สำหรับกฎหมาย (Laws) หมายถึง บรรทัดฐานทางสังคมที่ตราเป็นลายลักษณ์อักษร บรรทัดฐานทางสังคมกำหนดข้อผูกพันและสิทธิหน้าที่ตามสถานภาพทางสังคมและมีไปตามบุคลิกภาพของผู้ที่ดำรงตำแหน่งนั้น อย่างไรก็ตามบรรทัดฐานของสังคมจะมีข้อบังคับให้บุคคลและกลุ่มจะต้องปฏิบัติตามและบรรทัดฐานนั้นมีค่านิยม (Social Value) เป็นพลังจูงใจที่จะทำให้บุคคลหรือกลุ่มคนแสดงพฤติกรรม ทั้งนี้เพราะคำว่า “ค่านิยม” จะมีพลังจูงใจมาน้อยเพียงใดให้พิจารณาจากสมาชิกในสังคมนั้นยอมรับกันทั่วไป และอย่างกว้างขวาง สมาชิกในสังคมยึดค่านิยมนั้นมานานเท่าใด สมาชิกในสังคมมีความพยายามในการรักษา ฟื้นฟูหรือป้องกันค่านิยมนั้นมาน้อยเพียงใด และฐานะทางสังคมของคนที่ยึดค่านิยมนั้นมีเกียรติสูงหรือต่ำมาน้อยเพียงไร

กล่าวโดยสรุปว่า บรรทัดฐานทางสังคมเป็นสิ่งที่คนในสังคมยึดถือเป็นกฎระเบียบหรือแบบแผนพฤติกรรมหรือคตินิยมที่สังคมวางไว้ เพื่อกำหนดเป็นแนวทางสำหรับที่บุคคลยึดถือปฏิบัติกัน เพื่อไม่ให้เกิดความวุ่นวายขึ้นในสังคม สังคมจะดำเนินไปได้ราบรื่นเมื่อสมาชิกที่เข้ามามีความสัมพันธ์กันมีแนวทางเดียวกัน

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับบรรทัดฐานเรื่องเพศ (Sexuality Norms Concept)

บรรทัดฐานเรื่องเพศ เป็นสิ่งที่สังคมใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมและการแสดงออกทางเพศของผู้หญิง ซึ่งมีอิทธิพลในการกำหนดความสัมพันธ์และบทบาทของเพศหญิง โดยเฉพาะสังคมที่ยึดมั่นในความเชื่อว่าเพศหญิงดำรงอยู่เพื่อตอบสนองความต้องการของชาย และการมีความสัมพันธ์ทางเพศจะต้องอยู่ภายใต้สถาบันครอบครัวเท่านั้น พฤติกรรมทางเพศใดๆ ที่นอกเหนือจากระบบครอบครัวดังเช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน การมีเพศสัมพันธ์นอกสมรส การตั้งครรภ์นอกสมรส การมีเพศสัมพันธ์กับชายมากกว่าหนึ่งคน หรือการมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงด้วยกันเหล่านี้ ถือเป็นพฤติกรรมเสียหายและละเมิดความเชื่ออันเป็นข้อห้ามดังกล่าว ซึ่งได้รับการประณามจากสังคมและการต่อต้านอย่างรุนแรง ในทางตรงกันข้ามหากเพศชายมีพฤติกรรมดังกล่าวกลับได้รับการยอมรับจากสังคม ย่อมแสดงให้เห็นว่าสมาชิกในสังคมมีโลกทัศน์ในการประเมินพฤติกรรมเพศหญิงและเพศชายด้วยมาตรฐานที่แตกต่าง (วันทนี วาสิกะสิน 2526 39-42)

โดยทั่วไปแล้วในแต่ละสังคมจะมีความนิยมและบรรทัดฐาน ที่กำหนดไว้สำหรับควบคุมพฤติกรรมสมาชิกในสังคม บรรทัดฐานเหล่านี้ได้แก่ กฎเกณฑ์หรือแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในเรื่องทั่วไปนับตั้งแต่การกินอยู่ไปจนถึงเรื่องเกี่ยวกับศีลธรรม พฤติกรรมในเรื่องเพศเป็นพฤติกรรมหนึ่งที่ผูกพันเกี่ยวกับการตัดสินความถูกผิดในเชิงศีลธรรม จึงทำให้บรรทัดฐานทางเพศมีความสำคัญในฐานะเป็นกฎเกณฑ์ที่ถูกควบคุมโดยสังคมค่อนข้างเข้มงวด หากมีการละเมิดเกิดขึ้น จึงนำไปสู่การมีปฏิกิริยาตอบโต้ที่รุนแรงจากสมาชิกในสังคมมากกว่าการละเมิดบรรทัดฐานอื่นๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับศีลธรรมมากนัก (สุปจรรย์ วิชัยโรจน์ 2530 : 93)

กลไกในการควบคุมพฤติกรรมหญิงและชายไม่ให้ละเมิดบรรทัดฐานทางเพศ โดยการเป็นสมาชิกเพศใดก็จะถูกควบคุมจากบรรทัดฐานทางเพศของเพศนั้น โดยทั่วไปแล้วกฎเกณฑ์ในการควบคุมพฤติกรรมทางเพศสำหรับผู้หญิงจะมีลักษณะเข้มงวดมากกว่าผู้ชาย เนื่องจากระบบสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ เน้นการสืบสายเลือดทางฝ่ายชาย ทำให้มีการสร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อผลประโยชน์ของเพศชาย ประกอบกับเหตุผลทางด้านสรีระวิทยาที่เพศหญิงจะต้องเป็นผู้ตั้งครรภ์และให้กำเนิดบุตร (Reiss 1960 : 94-95)

กล่าวโดยสรุปได้ว่าแนวคิดนี้เป็นการยอมรับว่า พฤติกรรมทางเพศของผู้หญิงถูกจำกัดอยู่ในกรอบบรรทัดฐานแบบประเพณีนิยม โดยเฉพาะในสังคมไทยที่มีลักษณะของสังคมและวัฒนธรรมเอื้ออำนวยให้พฤติกรรมทางเพศของผู้หญิงต้องอยู่ในขอบเขตที่จำกัดมากกว่าผู้ชาย การควบคุมทางสังคมต่อผู้หญิงเน้นรูปแบบตามประเพณีนิยมดั้งเดิม รวมทั้งค่านิยมที่ยกย่องให้สิทธิชายเหนือกว่าหญิง ที่สำคัญผู้หญิงจะได้รับการอบรมให้ระมัดระวังและสำรวมในเรื่องเพศ

3 กระบวนการให้การช่วยเหลือ

3.1 การให้คำปรึกษา (Counseling)

การให้คำปรึกษาเป็นกระบวนการให้การช่วยเหลือที่อาศัยสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้บริการหรือผู้ให้คำปรึกษา (Counselor) และผู้รับบริการหรือผู้ขอคำปรึกษา (Counsee หรือ Client) เพื่อช่วยให้ผู้รับบริการเกิดความรู้ ความเข้าใจในตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ปัญหาและการมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ทั้งยังสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามควรแก่อัตภาพแห่งตน (กรมสุขภาพจิต 2540) ซึ่งการให้คำปรึกษานับเป็นศิลปะแห่งการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ให้ค้นพบ รู้จัก เข้าใจ ยอมรับและพัฒนาตนเอง เป็นการแสดงออกถึงความห่วงใย ความเอื้ออาทร ความเอาใจใส่ ความเมตตาปรานี การช่วยเหลือเกื้อกูลอย่างบริสุทธิ์ใจ การรวมรับรู้ทุกข์ การเป็นที่ระบายทุกข์ การช่วยเหลือให้มนุษย์สามารถช่วยตนเองและพึ่งพาตนเองได้ การมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี รวมตลอดถึงการเป็นที่พึ่งทั้งทางด้านการงานและด้านจิตใจ ซึ่งทั้งหมดได้รวมพร้อมอย่างสมบูรณ์อยู่ในรูปแบบของศิลปะการให้คำปรึกษา (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา 2543 : 1)

ก ความหมายของการให้คำปรึกษา

กู๊ด (พงษ์พันธ์ พงโสภา 2543 3, อ้างอิงจาก Good 1945) ผู้สร้างพจนานุกรมการศึกษาได้ให้คำจำกัดความของคำว่า การให้คำปรึกษาไว้ว่า เป็นการให้ความช่วยเหลือเป็นรายบุคคลในปัญหาทางด้านส่วนตัว การศึกษาและอาชีพ ซึ่งข้อเท็จจริงทั้งหมดที่จำเป็นได้ถูกนำมาศึกษา และวิเคราะห์พร้อมทั้งหาวิธีที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้น และด้วยความช่วยเหลือของผู้เชี่ยวชาญ แหล่งทรัพยากรของโรงเรียนและสังคม การสัมภาษณ์เป็นส่วนตัวจะทำให้ผู้รับการแนะแนวได้รับการสอนให้รู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง

อิงลิชและอิงลิช (อาภา จันทรสกุล 2535 1, อ้างอิงจาก English and English 1968) ได้ให้คำจำกัดความของการให้คำปรึกษาว่าเป็นสัมพันธภาพที่ผู้ให้คำปรึกษาให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่มาขอรับบริการเพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาของตนเองได้

โรเจอร์ส (Rogers 1942 3) กล่าวว่า การให้คำปรึกษา หมายถึงการติดต่อสัมพันธ์โดยตรงระหว่างบุคคล โดยที่บุคคลหนึ่งต้องการความช่วยเหลือจากบุคคลหนึ่ง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมต่างๆ ของเขา

วัชร ทรัพย์มี (2533 5) กล่าวว่า การให้บริการปรึกษา เป็นกระบวนการของสัมพันธภาพระหว่างผู้ให้คำปรึกษา ซึ่งเป็นนักวิชาชีพที่ได้รับการฝึกอบรมกับผู้รับคำปรึกษาซึ่งต้องการความช่วยเหลือเพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาเข้าใจตนเอง เข้าใจผู้อื่นและเข้าใจสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น ได้ปรับปรุงทักษะในการตัดสินใจ ทักษะในการแก้ปัญหา และการปรับปรุงความสามารถในการที่จะทำให้ตนเองพัฒนาขึ้น

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2529 124) ได้ให้ความหมายของการให้คำปรึกษาว่าเป็นกระบวนการของการช่วยเหลือ และในกระบวนการนี้จะก่อให้เกิดสัมพันธภาพของการช่วยเหลือระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้ขอคำปรึกษา ผู้ให้คำปรึกษาจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และได้รับการฝึกฝนมาและพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือเพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาเข้าใจตนเอง และสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาต่างๆ ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสบายใจขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเจตคติ ความรู้สึก ตลอดจนพฤติกรรมต่างๆ ในวิถีทางที่ดีขึ้น และสามารถวางโครงการของตนเองในอนาคตได้

เจียรนัย ทรงชัยกุล (2533 734) กล่าวว่า การให้คำปรึกษา คือกระบวนการช่วยเหลือซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ ร่วมมือกันเป็นอย่างดีระหว่างบุคคลอย่างน้อยสองคน ได้แก่ ผู้ให้คำปรึกษาซึ่งมีคุณสมบัติด้านส่วนตัวและคุณสมบัติด้านวิชาชีพที่เหมาะสมให้ความช่วยเหลือเพื่อให้มีความเข้าใจตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาตนเองอย่างเหมาะสม และดำเนินชีวิตด้วยความสุขอันควรแก่สภาพโดยที่วัตถุประสงค์ของการให้คำปรึกษา ได้แก่ เพื่อสร้างสายสัมพันธ์ (rapport) ระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้ขอคำปรึกษา เพื่อให้ผู้ขอคำปรึกษาได้ระบายความตึงเครียดทางอารมณ์เพื่อเป็นการให้ข้อมูลบางประการเกี่ยวกับเรื่องราวของตัวเองหรือ

ผู้ขอคำปรึกษาเพื่อช่วยให้ผู้ขอคำปรึกษาเกิดความเข้าใจตนเอง เพื่อช่วยให้ผู้ขอคำปรึกษาได้วางแผนและตัดสินใจเลือกแนวทางในการปฏิบัติที่มีคุณค่าในตนเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การให้คำปรึกษาเป็นกระบวนการของการให้ความช่วยเหลือซึ่งเกิดจากการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้ให้คำปรึกษา และผู้รับคำปรึกษา โดยผู้ให้คำปรึกษาเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถได้รับการฝึกฝนทักษะมาเป็นอย่างดี เพื่อจะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาสามารถเข้าใจตนเองและสิ่งแวดล้อมได้ดีขึ้น จนสามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม ตลอดจนเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

ข ทักษะการให้คำปรึกษา

ประเวช ดันติพิวัฒนสกุล (2543 9-15) กล่าวถึง ทักษะการให้คำปรึกษา ดังนี้

1 การใส่ใจ การใส่ใจที่ดีจะสื่อให้ผู้รับบริการทราบว่าใจของผู้ให้บริการอยู่กับการรับรู้ประสบการณ์ของผู้รับบริการ การใส่ใจเป็นพื้นฐานของการฟังเพื่อทำความเข้าใจในปัญหาของผู้รับบริการ อาจแสดงออกได้ด้วยการอยู่ในท่าทางที่แสดงความสนใจและผ่อนคลาย สบตาอย่างเหมาะสม ออกเสียงสั้นๆ ที่แสดงถึงความตั้งใจในการรับฟัง

2 การฟัง การฟังในที่นี้ไม่ใช่เพียงการได้ยินและพูดทวนสิ่งที่ผู้รับบริการพูดออกมาได้อย่างถูกต้องเท่านั้น แต่หมายถึง ความเข้าใจในสิ่งที่ผู้รับบริการพูดและที่ได้พูด และสังเกตได้จากท่าทางรวมทั้งอารมณ์หรือความหมายที่แฝงอยู่ในประโยค

3 การถาม การตั้งคำถามที่ดีเป็นส่วนสำคัญในการพูดคุยโต้ตอบระหว่างกัน ผู้ให้การปรึกษาจะสามารถช่วยผู้รับบริการเรียบเรียงความคิดความรู้สึกเปิดเผยเรื่องราวของเขาช่วยให้เข้าใจในสถานการณ์ชีวิตของผู้รับบริการ และยังเป็นการรวบรวมข้อมูลที่เป็นรูปธรรมชัดเจน

4 การทวนความ เป็นการพูดทวนถึงเนื้อหาเรื่องราวที่ผู้รับบริการได้พูดออกไป อาจใช้บางส่วนของประโยคที่ผู้รับบริการพูด หรือใช้ภาษาตามความเข้าใจของผู้ให้การปรึกษาเอง แต่ควรเลือกใช้คำสำคัญที่ผู้รับบริการใช้การทวนความจะช่วยให้ผู้รับบริการรู้สึกว่าคุณให้การปรึกษากำลังรับฟังและติดตามเรื่องที่เล่าอยู่ และช่วยให้กระแสดความคิดของผู้รับบริการมีความต่อเนื่อง

5 การสะท้อนความรู้สึก เป็นการพูดทวนถึงความรู้สึกที่ผู้รับบริการได้พูดออกไป

6 การสรุปความ คือการจับประเด็นการพูดคุยที่มีความสำคัญ แล้วนำมาเรียบเรียงให้เข้าใจง่ายต่อทั้งสองฝ่าย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปประเด็นสิ่งที่ได้พูดคุยไปและตรวจสอบว่าผู้ให้การปรึกษาเข้าใจถูกต้องหรือไม่ ขณะเดียวกันก็เป็นการช่วยให้ผู้รับบริการมองเห็นปัญหาหรือทางเลือกของตนเองได้ชัดเจนขึ้น

7 การปรับมุมมอง เป็นการมองสถานการณ์ที่เป็นปัญหาในมุมมองใหม่ ซึ่งจะช่วยในการมองปัญหาที่แตกต่างออกไป และเห็นทางเลือกที่ดีขึ้น

8 การแสดงความเข้าใจ เห็นใจ เป็นการสื่อความเข้าใจในความคิดความรู้สึกของผู้รับบริการ ในสิ่งที่ผู้รับบริการไม่ได้พูดออกมา เป็นกระบวนการที่เกิดจากการที่ผู้ให้การศึกษา มีความใส่ใจ รับฟัง และพยายามทำความเข้าใจในปัญหาของผู้รับบริการ โดยการมองจากมุมของผู้รับบริการ เสมือนหนึ่งอยู่ในสถานการณ์เดียวกันกับผู้รับบริการ จนเกิดความเข้าใจในปัญหา แล้วสื่อความเข้าใจนั้นออกมาโดยใช้คำพูดที่เข้าใจง่าย ทั้งนี้ ผู้ให้การศึกษาจะต้องรักษามุมมองในฐานะคนภายนอกที่มีความเป็นกลาง

ค การสัมภาษณ์เพื่อให้คำปรึกษา

ในกระบวนการของการให้คำปรึกษา มีสิ่งสำคัญที่ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องให้ความสนใจ รับรู้ เข้าใจและยอมรับในเรื่องราวของปัญหาทางอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับผู้รับคำปรึกษา ซึ่งจะช่วยให้บรรยากาศของการให้คำปรึกษาเป็นไปอย่างราบรื่น ซึ่งในการสัมภาษณ์เพื่อให้คำปรึกษานั้น พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2543 :20-22) ได้ให้หลักสำคัญบางประการไว้ดังนี้

1 เตรียมการล่วงหน้าอย่างรอบคอบตามกำหนดนัดสัมภาษณ์ในแต่ละครั้ง ศึกษารายละเอียดของผู้รับคำปรึกษาจากกระเบียนสะสม และทำบันทึกย่อเกี่ยวกับข้อความที่สำคัญของผู้รับคำปรึกษา พยายามหาโอกาสปรึกษาผู้ร่วมงานที่ใกล้ชิด ซึ่งสามารถให้ข้อมูลรายละเอียดอันเป็นภาพพจน์ที่ชัดเจนและพยายามหาข้อมูลที่ทันสมัย

2 โปรดระลึกเสมอว่าเหตุฉุกเฉินสามารถเกิดขึ้นได้ทุกขณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่บุคคลต้องการรับการสัมภาษณ์ทันทีทันใด อย่างชนิดที่เกือบจะไม่มีเวลาเตรียมตัวล่วงหน้า ดังนั้นอย่าให้นิสัยที่จะต้องเตรียมการล่วงหน้าในการสัมภาษณ์มาบดบังสายตาของท่าน ในการที่จะเห็นความต้องการ การช่วยเหลือของผู้รับคำปรึกษาในปัจจุบันทันด่วน แม้กระทั่งท่านสามารถจะทำการสัมภาษณ์ได้โดยมิได้เตรียมตัว โปรดให้เวลาแก่ผู้รับคำปรึกษาบ้างทั้งๆ ที่การสัมภาษณ์ก็ยังเป็นงานที่สำคัญอยู่ โปรดระลึกเสมอว่าการให้คำปรึกษาจะมีประสิทธิภาพมาก เมื่อผู้รับคำปรึกษามาพบท่านด้วยความรู้สึกว่าเขาต้องการรับความช่วยเหลือจากท่าน

3 พยายามทำให้เป็นธรรมชาติ การพบปะกับผู้รับคำปรึกษาทุกครั้งพยายามสร้างบรรยากาศแห่งความยินดีที่ได้พบกันโดยไม่ฝืนความรู้สึกว่าถูกบังคับ จงพยายามเป็นตัวของตัวเองอย่าพยายามเลียนแบบอย่างผู้อื่น ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นจะได้รับความสำเร็จมาก่อน เพราะบุคลิกของผู้สัมภาษณ์เหล่านั้นย่อมแตกต่างไปจากบุคลิกของท่าน

4 พยายามใช้เวลา 2-3 นาที ในขณะที่เริ่มต้นการสัมภาษณ์ เพื่อช่วยให้ผู้มาขอรับคำปรึกษาสบายใจ ท่านควรจะสนทนาเพื่อช่วยให้ผู้รับคำปรึกษารู้สึกคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมทั่วไป โดยท่านไม่จำเป็นต้องแสดงความคิดเห็นในหัวข้อที่จะทำการสัมภาษณ์ ข้อคิดเห็นทั้งหลายควรจะเป็นไปในแนวทางที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และผ่อนคลายความตึงเครียด ท่านอาจสนทนาในตอนแรกถึงเรื่องต่างฝ่ายต่างสนใจร่วมกัน เช่น ข่าวประจำวัน ข่าวกีฬาหรือเรื่องราวที่ช่วยให้บรรยากาศเป็นไปอย่างฉันทมิตร

5 มุ่งเข้าสู่จุดการสนทนาอย่างฉับพลัน เมื่อสถานการณ์อำนวย โปรดยกเว้นไว้เสมอว่า คำจำกัดความของการสัมภาษณ์ คือการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมาย ขออย่าได้ละเลยหลักสำคัญนี้ถึงแม้ว่าการสนทนาจะเป็นการพบกันชั่วคราวก็ตาม

6 พยายามจัดสถานที่ให้เป็นแบบสบายๆ และเป็นกันเอง สถานที่ที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ควรจัดให้เป็นแบบเรียบง่าย แต่ในเวลาเดียวกันก็พยายามให้ดึงดูดใจ ห้องสัมภาษณ์นั้นจะต้องไม่ให้มีสิ่งใดมารบกวนหรือขัดจังหวะในขณะที่กำลังสัมภาษณ์ การจัดโต๊ะและเก้าอี้ไม่จำเป็นต้องจัดอย่างเป็นทางการ ทั้งนี้เพื่อช่วยให้เกิดบรรยากาศที่อบอุ่น

7 สร้างบรรยากาศให้เป็นกันเอง เพื่อให้ผู้รับคำปรึกษาเกิดความรู้สึกสบายใจและเป็นอิสระ กล่าวที่จะแสดงความรู้สึกต่างๆ ออกมาอย่างเปิดเผย ผู้ให้คำปรึกษาจะต้องยึดถือว่าการสัมภาษณ์นั้นเป็นสัมพันธภาพอีกชนิดหนึ่งที่ต้องการความร่วมมือต่อกัน

8 จงเป็นผู้ฟังที่ดี ผู้ให้คำปรึกษาควรพูดเฉพาะสิ่งที่จำเป็นเพื่อช่วยให้เรื่องราวที่กำลังสนทนาอยู่ในขอบเขตของปัญหาของผู้รับคำปรึกษา และพยายามช่วยผู้รับคำปรึกษานึกถึงสถานการณ์นั้นๆ โดยตลอด พร้อมกับหาทางช่วยให้ผู้รับคำปรึกษาเข้าใจถึงเรื่องราวและสิ่งต่างๆ ที่เป็นความจริง แต่ไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการให้คำแนะนำโดยตรงแก่ผู้รับคำปรึกษาเสมอไป อย่าพยายามให้ผู้รับคำปรึกษาดัดสันใจคล้อยตามท่านด้วยการบีบบังคับ

9 พยายามเปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาดัดสันใจด้วยตนเอง ในระยะแรกเริ่มของการสัมภาษณ์นั้นผู้ให้คำปรึกษาไม่ควรเป็นฝ่ายให้คำตอบทั้งหมดแก่ผู้รับคำปรึกษา เพราะคำตอบเหล่านั้นบางครั้งก็อาจผิดพลาดได้ แม้ท่านจะแน่ใจว่าคำตอบเหล่านั้นถูกต้องก็ตาม แต่ก็เป็นหลักจิตวิทยาที่ว่า ถ้าเขาสามารถดัดสันใจด้วยตัวของเขาเองได้ก็จะเป็นการเหมาะสมกว่า

10 พยายามคงไว้ซึ่งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์แต่อย่าให้เกิดความเย็นชาหลักเบื้องต้นของการสัมภาษณ์ประการหนึ่งก็คือ ผู้ให้คำปรึกษาไม่ควรใช้อารมณ์เข้ามาเกี่ยวข้องกับผู้รับคำปรึกษานุคคลที่มีปัญหาในเรื่องการปรับตัวย่อมต้องการบุคคลที่มีประสบการณ์มาร่วมเกี่ยวกันด้วย ถ้าผู้รับคำปรึกษาเป็นบุคคลเช่นนั้นเขาจะพยายามเร่งรัดความเห็นอกเห็นใจจากท่าน ซึ่งอาจเป็นความยินดี ความโกรธหรือความรังเกียจก็ตาม

11 ยอมรับบุคลิกของผู้รับคำปรึกษา เปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษาได้แสดงออกทั้งความคิดและความรู้สึกของเขาอย่างเต็มที่ อย่าพยายามขัดขวางการแสดงออกไม่ว่าจะโดยการใช้วาจาหรือท่าทาง พยายามยอมรับนับถือเขาและช่วยเขาให้มีบุคลิกภาพที่งามสง่าตลอดไป

12 เมื่อยุติการสัมภาษณ์แล้ว ควรบันทึกผลการสัมภาษณ์ทุกครั้งและอย่าเก็บเรื่องราวนั้นมาวิตกกังวลอีกต่อไป

ง เจตคติกับการให้คำปรึกษา

การให้คำปรึกษานั้น มิได้จำกัดอยู่เพียงแค่คำจำกัดความของการให้คำปรึกษาเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดและทัศนคติของผู้ให้คำปรึกษาแต่ละคนด้วยว่าจะมองเห็นถึงคุณค่าของความเป็นมนุษย์เพียงใด ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นส่วนปรุงแต่งที่จะช่วยในการมองหาเป้าหมายของการให้คำปรึกษา และคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมยิ่งขึ้นไป จากสิ่งดังกล่าวนี้จึงทำให้ผู้ให้คำปรึกษามีความเชื่อในเรื่องเป้าหมายและวิธีการในการให้คำปรึกษาแตกต่างกันออกไป

เจตคติกับการให้คำปรึกษา โดยสากลยอมรับว่าการสอนให้เกิดการเรียนรู้ต้องอาศัยปัจจัย 3 มิติ ซึ่งประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) เจตคติ (Attitude) และทักษะ (Skill) ซึ่งพบว่าการฝึกอบรมต่าง ๆ เจตคติและทักษะเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ต้องการให้เกิดมานิด นานิดเจริญ (2524) ได้ให้ความหมายของคำว่า "เจตคติ" ไว้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกจากใจอันเป็นข้อคิดที่มีประโยชน์หรือความคิดความรู้สึกที่เป็นประโยชน์ ในเชิงจิตวิทยาเจตคติหมายถึง ความคิดความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมีทิศทาง ประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญสามประการคือ ส่วนที่แสดงความคิดเห็น ส่วนที่แสดงความรู้สึก และส่วนที่แสดงถึงความพร้อมที่จะกระทำ เจตคติ สร้างได้จากการใส่ใจต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างมีสติ การทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติ ทำได้จากการกระตุ้นให้เกิดความคิด ไตร่ตรอง ใส่ใจ โดยมีสื่อชี้นำเป็นจุดเริ่มต้น ต่อจากนั้นสนับสนุนให้เกิดการคิดวิเคราะห์โดยนัยของสาระตามมุมมอง หรือตามภาพความคิดของแต่ละคนที่ขยายออกไปจากประสบการณ์ ชีวิตส่วนตัว งานที่เกี่ยวข้องและสังคมของเขา โดยต้องสนับสนุนให้ได้ใช้ศักยภาพของตน ในการเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและให้มองเห็นสิ่งที่จะเกิดตามมาในอนาคต รวมทั้งผลกระทบต่อบุคคล ชุมชน โดยให้เขาได้เปิดเผยและอธิบายสิ่งที่อยู่ในใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดคนอื่น ๆ ได้รู้สึก ได้ขยายความคิด ความเข้าใจเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน จนในที่สุดค่อยพัฒนาเปลี่ยนแปลงระดับความคิดความรู้สึกในเรื่องนั้นจากการรับรู้ ใส่ใจ สนใจ ตั้งใจ ไปจนถึงการตระหนักรู้

กล่าวได้ว่าการให้การปรึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่ใช้ในกระบวนการให้การช่วยเหลือซึ่งไม่ใช่เรื่องที่ผู้ใดจะทำได้เพราะเป็นสิ่งที่มิหลักวิชา มีวิธีการ มีความหมายและที่สำคัญมีแรงจูงใจ เพราะการปรึกษาเป็นศาสตร์หนึ่งทางจิตวิทยาที่เป็นวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีพื้นฐานการทดลอง การทดสอบ รวบรวมความรู้ พร้อมทั้งใช้ศิลปะ ดังนั้น ในการทำงานที่เกี่ยวข้องหรือสัมผัสกับเด็กหรือผู้หญิงที่ตกเป็นเหยื่อของสังคม ผู้ให้คำปรึกษาควรได้รับการฝึกฝนก่อนเพื่อสร้างเจตคติ โดยเฉพาะในเรื่อง อดทน การรับรู้และเข้าใจผู้อื่น การไม่ตัดสิน และการไม่แบ่งแยก

3.2 การให้คำปรึกษาครอบครัว (Family Counseling)

ครอบครัวเป็นสถาบันหนึ่งในสังคมที่มีความสำคัญ และมีอิทธิพลอย่างมากต่อชีวิตมนุษย์ เพราะครอบครัวนอกจากจะทำหน้าที่ในการสืบทอดเผ่าพันธุ์มนุษย์ ทำให้เราเกิดมาแล้ว ครอบครัวยังเป็นแหล่งที่เลี้ยงดู ปกป้องดูแลความปลอดภัย ให้ความรัก ความอบอุ่น เสริมสร้างพัฒนาการให้เราทุกด้าน และเมื่อสมาชิกคนใดคนหนึ่งในครอบครัวมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา การให้ความช่วยเหลือโดยการให้คำปรึกษาครอบครัว (Family Counseling) ซึ่งเป็นการให้คำปรึกษาลักษณะหนึ่งที่มุ่งจะให้ความช่วยเหลือครอบครัวทั้งครอบครัว แทนที่จะเป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือเฉพาะสมาชิกในครอบครัวที่มีปัญหาเพียงคนเดียว

ก ความหมายของการให้คำปรึกษาครอบครัว

โอคุนและแรพพพอร์ท (เมธินันท์ ภิญโญชน 2539 : 18 , อ้างอิงจาก Okun and Rappaport 1980 : 31-32) กล่าวว่า การให้คำปรึกษาครอบครัวคือการให้คำปรึกษาประเภทหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ความช่วยเหลือครอบครัว โดยปฏิบัติต่อครอบครัวในฐานะเป็นระบบหนึ่ง และมองปัญหาหรือความบกพร่องในหน้าที่ของครอบครัวว่ามาจากระบบครอบครัว ไม่ใช่มาจากสมาชิกคนใดคนหนึ่งของครอบครัว อาการที่ผิดปกติหรือเป็นปัญหาของสมาชิกคนใดคนหนึ่งเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความตึงเครียดที่กำลังเกิดขึ้นในระบบครอบครัวหรือระบบสังคมภายนอก เพราะนักให้คำปรึกษาครอบครัวเชื่อว่าเราไม่สามารถแยกบุคคลออกจากสังคมที่เขาอาศัยอยู่ได้

บิกส์ (Biggs 1994 : 99) กล่าวว่า การให้คำปรึกษาครอบครัว คือ การให้คำปรึกษาที่เน้นที่จะปฏิบัติต่อครอบครัวโดยส่วนรวม การให้ความช่วยเหลือจึงมีเป้าหมายที่จะพยายามปรับเปลี่ยน เพื่อปรับปรุงสัมพันธภาพในครอบครัวให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น ซึ่งกฎเกณฑ์ต่างๆ ในครอบครัวมักจะเป็นสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในครอบครัว กฎเกณฑ์ที่ไม่มีประสิทธิภาพก็มักจะอยู่ในครอบครัวที่ทำหน้าที่ของครอบครัวบกพร่อง กลไกที่ทำหน้าที่รักษาสมดุลภายในครอบครัวจะทำหน้าที่รักษากฎเกณฑ์ต่างๆ เกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างบุคคลด้วย ปัญหาพฤติกรรมของเด็กเป็นการแสดงให้เห็นว่า ครอบครัวมีหน้าที่บกพร่องโดยสันนิษฐานว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหาเหล่านี้เป็นผลเนื่องมาจากพลวัตของครอบครัว

ข กระบวนการให้คำปรึกษาครอบครัว

กระบวนการในการให้คำปรึกษาครอบครัวประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ที่สำคัญ (Gladding 1995) คือ

1. ระยะแรก (Initial Session) ในระยะนี้ ภารกิจสำคัญที่ผู้ให้คำปรึกษาครอบครัวจะต้องกระทำ คือการสร้างสายสัมพันธ์และกำหนดโครงสร้างของการให้คำปรึกษา ตั้งสมมติฐานว่าอะไรกำลังเกิดขึ้นในครอบครัวนั้น สำรวจการรับรู้ที่มีต่อปัญหาจากสมาชิกในครอบครัว สังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของสมาชิกในครอบครัว เช่น การติดต่อสื่อสารกันของสมาชิกใน

ครอบครัว ประเมินสิ่งที่ต้องดำเนินการ ในการพบกันครั้งแรกจะต้องมีการตกลงนัดหมายสำหรับการพบครั้งต่อไป หากมีสิ่งที่จะมอบหมายให้ครอบครัวไปดำเนินการหรือลองปฏิบัติยอมทำได้ โดยผู้ให้คำปรึกษาควรบันทึกสิ่งที่ได้ให้คำปรึกษาครอบครัวทันทีที่การพบกันสิ้นสุดลง

2 ระยะกลาง (Middle Phase) ในระยะกลางของการให้ความช่วยเหลือ เป็นระยะที่ผู้ให้คำปรึกษาครอบครัวใช้เทคนิคต่างๆ กับครอบครัวกระตุ้นให้ครอบครัวทำงาน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงที่ตั้งเอาไว้ และสวนใหญ่แล้วการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในกระบวนการแก้ปัญหา มักจะเกิดขึ้นในระยะนี้ ผู้ให้คำปรึกษาครอบครัวควรชี้ให้ครอบครัวเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในครอบครัว ถึงแม้ว่าจะเป็น การเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยก็ตาม ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวกล้าที่จะลองกระทำพฤติกรรมใหม่ๆ ผู้ให้คำปรึกษาครอบครัวจะต้องมีบทบาทที่กระตุ้น ให้คำแนะนำ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครอบครัวมีการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม

3 ระยะสุดท้าย (Termination) ก่อนถึงระยะสุดท้าย ผู้ให้คำปรึกษาต้องวางแผนร่วมกับครอบครัวถึงการยุติการให้คำปรึกษา การเตรียมการที่จะยุติการให้คำปรึกษา ทำได้โดยการลดความถี่ของการพบกันลง และยุติโดยการเปิดทางให้ครอบครัวกลับมาพบอีกเมื่อครอบครัวต้องการ อย่างไรก็ตามการยุติจะต้องประกอบด้วย กระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ การกล่าวถึงการยุติการให้คำปรึกษา การสรุปผลของการให้คำปรึกษา อภิปรายถึงเป้าหมายระยะยาว ทำนายและหาทางป้องกันแก้ไขที่จะไม่ให้ปัญหา กลับคืนมาอีกในอนาคต และติดตามผลการให้คำปรึกษาอยู่เป็นระยะๆ ถึงแม้การให้คำปรึกษาจะยุติไปแล้ว

กล่าวโดยสรุป การให้คำปรึกษาครอบครัว เป็นกระบวนการให้ความช่วยเหลือทั้งครอบครัว ไม่เฉพาะสมาชิกคนใดคนหนึ่งที่ถูกกล่าวว่ามีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เพราะถือว่าครอบครัวเป็นระบบๆ หนึ่ง ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบครอบครัวจึงเป็นส่วนรวม และเป็นความรับผิดชอบของทุกคนในครอบครัวที่จะต้องร่วมมือกันหาแนวทางแก้ไข โดยความช่วยเหลือของนักให้คำปรึกษาครอบครัวที่มีคุณสมบัติส่วนตัวและวิชาชีพที่เหมาะสม เพื่อที่จะให้ครอบครัวอยู่ในสภาวะที่สมดุลย์ และทำหน้าที่ของครอบครัวอย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นแนวทางที่จะพัฒนาสมาชิกในครอบครัวให้มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถสื่อสารได้ดี และสามารถสร้างสัมพันธภาพและปรับตัวได้ดีทั้งในครอบครัวและสังคมภายนอก

3.3 กระบวนการกลุ่ม (Group Process)

ก ความหมายของกระบวนการกลุ่ม

ทิสนา แคมมณี (2522) ให้ความหมายของกระบวนการกลุ่มว่า เป็นวิทยาการแขนงหนึ่งที่พยายามศึกษาเกี่ยวกับกลุ่มคน เพื่อให้ได้ความรู้ที่จะนำไปใช้ในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของคน อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ และปรับปรุงการทำงานของกลุ่มให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

พนม ลิมอารีย์ (2529) ได้ให้ความหมายของกระบวนการกลุ่มว่า เป็นศาสตร์ที่มุ่งศึกษาเพื่อสืบค้นความจริงเกี่ยวกับธรรมชาติของกลุ่ม กฎแห่งพัฒนาการของกลุ่ม ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่อกกลุ่ม และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกับสถาบันอื่น

ทองเรียน อมรัชกุล (2520 4-5) กลุ่มจะต้องประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไปรวมกันอยู่ โดยวัตถุประสงค์ในการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมกัน ซึ่งสมาชิกแต่ละคนจะมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อันก่อให้เกิดประโยชน์แกสมาชิกและสังคมต่อไป ส่วนวิธีการที่นำไปใช้ในกลุ่มจะมีองค์ประกอบ และกระบวนการที่แตกต่างกันออกไป โดยเป็นกระบวนการที่ให้บุคคลรวมตัวเข้ามาเป็นกลุ่ม เพื่อแก้ปัญหาหรือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีความมุ่งหมายแน่นอน

กล่าวโดยสรุปว่ากระบวนการกลุ่ม หมายถึง การรวมกันของบุคคลเพื่อกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งรวมกัน เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้และเกิดการพัฒนา โดยการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็น

ข จุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่ม

คมเพชร ฉัตรศุภกุล (2530 137-140) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของกระบวนการกลุ่ม เพื่อพัฒนาบุคคลโดยอาศัยผู้จัดกิจกรรมที่มีความสามารถตลอดจนรู้จักกระบวนการของการจัดกิจกรรมกลุ่มเป็นอย่างดี ดังนี้

1 เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตนเอง การอยู่ร่วมกับสมาชิกอื่นในกลุ่มจะมีส่วนช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับตนเองได้ดีขึ้น เช่น รู้ความสามารถบางประการของตน รู้จักข้อบกพร่องบางอย่าง ทั้งนี้เพราะกลุ่มจะมีปฏิกิริยาให้เห็นข้อเท็จจริงได้

2 เพื่อให้เข้าใจบุคคลอื่น เมื่อสมาชิกในกลุ่มได้ทำกิจกรรมรวมกันย่อมจะทำให้เกิดการเรียนรู้และรู้จักซึ่งกันและกันได้ดีขึ้น

3 เพื่อสร้างความสามารถในการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิก สิ่งสำคัญและมีความหมายต่อความสำเร็จของกลุ่มคือ “ความร่วมมือ” กิจกรรมที่นำมาใช้ในกระบวนการกลุ่มจะช่วยกล่อมเกลานิสัย ความรู้สึกของแต่ละคนให้มองเห็นความสำคัญของกลุ่มมากขึ้นในที่สุดแต่ละคนจะมีทักษะที่จะทำงานร่วมกันได้ดีขึ้น

เบนเนทท์ (อำนาจ กังเทเวศน์ 2543 71 , อ้างอิงจาก Binnett 1963 8-9) ได้สรุปจุดมุ่งหมายโดยทั่วไปของกระบวนการกลุ่ม ไว้ดังนี้

1 เป็นการเปิดโอกาส ให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้ทางด้านการศึกษาอาชีพ สังคม และส่วนตัวจากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้น เช่น การปฐมนิเทศนักเรียนที่เข้าใหม่ การศึกษากลุ่มเรื่องชีวิตการทำงาน และปัญหาของการปรับตัวต่ออาชีพ การได้มีโอกาสศึกษาปัญหา เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นกลุ่มจะช่วยให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับของสังคมได้

2 ก่อให้เกิดผลทางการบำบัดรักษาจากการที่สมาชิกของกลุ่มได้มีโอกาสระบายความเครียดทางอารมณ์ ทำให้สมาชิกเข้าใจ และได้ข้อคิดในการแก้ปัญหาต่าง ๆ มากขึ้น รวมทั้งได้มีโอกาสศึกษาปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ในบรรยากาศที่อ่อนน้อมตาม และนำมาปรับปรุงบุคลิกภาพและวิถีทางชีวิตของตน นอกจากนี้กลุ่มยังเปิดโอกาสให้สมาชิกแต่ละคนวินิจฉัยปัญหาของตนเองและผู้อื่น

3 ช่วยให้ผู้คลบบรรลุถึงจุดมุ่งหมายของการแนะแนวอย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4 ช่วยให้การให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคลมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะกลุ่มช่วยให้เข้าใจลักษณะต่างๆ ไปของปัญหา

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า กระบวนการกลุ่มมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้คลเกิดความเข้าใจตนเองและเข้าใจบุคคลอื่น รวมถึงเกิดการเรียนรู้ในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นเพื่อให้ปรับตัวอยู่ในสังคมได้

ค การดำเนินงานของกระบวนการกลุ่ม

ประนอม เดชชัย (2521 : 103) กล่าวถึง การดำเนินงานของกลุ่มไม่ว่าจะเป็นกลุ่มในลักษณะใด จะมีกระบวนการดำเนินงานเป็นขั้นตอนดังนี้

1 ขั้นรวมกลุ่ม (Forming Stage) เป็นขั้นแรกที่สมาชิกของกลุ่ม มารวมกันถ้ายังไม่รู้จักดีพอทุกคนจะสงวนท่าทีไม่ค่อยแสดงออกในระยะนี้จึงเป็นหน้าที่ของผู้สอน ที่จะต้องประสานงานให้สมาชิกในกลุ่มรู้จักและคุ้นเคยกันก่อน เช่นอาจมีการแนะนำตัว เป็นต้น

2 ขั้นกำหนดจุดมุ่งหมายของกลุ่ม (Norming Stage) เมื่อสมาชิกภายในกลุ่มรู้จักกันแล้ว กลุ่มก็จะเริ่มคิดถึงเป้าหมายของกลุ่ม และภารกิจของกลุ่มที่จะต้องรับผิดชอบ ในขั้นนี้ผู้สอนจะมีบทบาทร่วมกับผู้เรียน ในการกำหนดเป้าหมายของการเรียนรู้ กิจกรรมที่สมาชิกของกลุ่มจะต้องทำงานร่วมกัน

3 ขั้นระดมความคิด (Storming Stage) เป็นขั้นที่บรรยากาศของการทำงานเริ่มจริงจังมากขึ้น สมาชิกภายในกลุ่มพยายามกำหนดร่างกฎเกณฑ์ และระเบียบของกลุ่ม ในขั้นนี้ผู้สอนอาจมี 2 บทบาท คือ ปล่อยให้ผู้เรียนดำเนินการไปโดยลำพังหรือเข้าร่วมในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่ม

4 ขั้นกระชับความสัมพันธ์ (Reforming Stage) เป็นขั้นที่กลุ่มรู้จักคุ้นเคย และเข้าใจบทบาทของตนเป็นอย่างดี จึงทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเป็นไปด้วยดี

5 ขั้นสลายตัว (Disbanding Stage) เป็นขั้นสุดท้ายเมื่อสมาชิกของกลุ่มได้ร่วมมือกัน ดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมาย จนบรรลุเป้าหมายแล้วภารกิจของกลุ่มเริ่มลดลงไปด้วย ทำให้กลุ่มเริ่มสลายตัว ในขั้นนี้ผู้สอนจะมีบทบาทในการทบทวนการดำเนินงานของกลุ่มที่ผ่านมา เพื่อทำการสรุปผลและเสนอแนะแนวทางในการนำผลไปใช้ต่อไป

ง ประโยชน์ของกระบวนการกลุ่ม

โรเจอร์ (อำนาจ กังเทเวศน์ 2543 : 78 , อ้างอิงจาก Rogers 1970 : 121-122) ได้กล่าวถึงผลการศึกษาวิจัยของกิบ (Gibb) ที่พบวาทวิธีการกลุ่มจะให้ผลส่งเสริมสร้างสรรค์ทางจิตวิทยามาก กล่าวคือ จะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการรับรู้ทางความรู้สึก มีการตระหนักถึงความรู้สึกของตนเองและผู้อื่นมากขึ้น ตลอดจนเปิดเผยความรู้สึก มีความจริงใจ และเป็นไปอย่างธรรมชาติ มีการเปลี่ยนแปลงทางความสามารถในการควบคุมความรู้สึกต่าง ๆ ของตนเอง มีการแสดงพฤติกรรมที่ตรงกับความรู้สึกของตน มีแนวทางในการสร้างแรงจูงใจ หมายถึง การเข้าใจในตนเอง การรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติทั้งต่อตนเองและผู้อื่น หมายความว่าบุคคลจะยอมรับตนเอง พัฒนาในเรื่องคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง และมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น ในด้านทัศนคติที่ดีต่อผู้อื่น ได้แก่ การใช้อำนาจลดน้อยลง มีการยอมรับผู้อื่นมากขึ้น ลดการสั่งสอนและควบคุมผู้อื่น มีส่วนรวมในกิจกรรมมากขึ้น และมีความรู้สึกพึ่งพากันและกัน เชื่อในความสามารถของบุคคลอื่น มีการแก้ปัญหาโดยการทำงานเป็นกลุ่ม และเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่ม

คมเพชร จัตรศุกกุล (2530 : 15-19) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของกระบวนการกลุ่มว่า ในขณะที่ดำเนินกิจกรรมกลุ่มนั้น บุคคลจะมีความเจริญงอกงาม เพิ่มความมั่นใจในตนเอง มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับตนเอง (Self Concept) ดีขึ้น เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่าและในการทำงานเป็นกลุ่มนั้น จะเปิดโอกาสให้บุคคลได้มีการประเมินค่าตนเองในสถานการณ์ทางสังคม บุคคลแต่ละคนเกิดความสำนึกในเรื่องความสามารถและขอบเขตของความสามารถของตนเอง ทำให้บุคคลมีการค้นพบตนเองและมีความเข้าใจตนเอง

พัชนี วรกวิน (2522 : 149-150) ได้กล่าวถึงผลการจัดกลุ่มหรือกิจกรรมไว้ในหลายด้าน คือผลในด้านทัศนคติต่อตนเอง การได้เข้าร่วมกลุ่มนั้นเป็นการแสดงถึงการยอมรับจากกลุ่ม ทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ ความอบอุ่นใจและรู้สึกว่าตนเองมีค่า ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และในการเข้าร่วมกลุ่มนั้น จะต้องมีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน มีการกระทำร่วมกันซึ่งเป็นโอกาสให้ได้ทำความเข้าใจตนเอง และสมาชิกอื่นในกลุ่มพยายามแก้ไขข้อบกพร่องของตน ทำให้มีมโนภาพแห่งตนดีขึ้นและยังมีผลต่อทัศนคติต่อผู้อื่น ยอมรับฟังเหตุผลความคิดเห็น เคารพในสิทธิหน้าที่ของกันและกัน ซึ่งจะมีผลต่อการให้ความร่วมมือในการทำงาน หากได้รับการยอมรับจากสมาชิก รู้สึกว่าสมาชิกในกลุ่มหวังดีต่อตน สมาชิกแต่ละคนมีทัศนคติที่ดีต่อกัน ก็จะเกิดความสามัคคีขึ้น และเมื่อลงมือทำงานก็จะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

จากข้อความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสามารถช่วยสร้างโอกาสให้บุคคลได้เรียนรู้เกี่ยวกับการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่นในบรรยากาศที่ส่งเสริมซึ่งกันและกันโดยสมาชิกได้มีส่วนช่วยเหลือกลุ่มเพื่อให้การช่วยเหลือบุคคลค้นพบตนเองและมีความเข้าใจตนเองมากยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากการศึกษาเพื่อที่จะทำให้เกิดความเข้าใจกระบวนการในการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมขึ้นในเด็กวัยรุ่นหญิง และเพื่อศึกษากระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง ดังนั้นผู้วิจัยได้นำทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (Symbolic Interaction) มาเป็นกรอบแนวคิดหลักในการศึกษา เนื่องจากทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์เมื่อเกิดมาย่อมดำรงอยู่ในสังคม มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม มนุษย์จะตีความหมายสิ่งต่างๆ ตามที่ตนมีประสบการณ์ และเมื่อมนุษย์ได้ให้ความหมายต่อสิ่งต่างๆ อยางไรแล้ว เขาก็จะมีพฤติกรรมสอดคล้องตามที่เขาได้เป็นผู้ให้ความหมายเอาไว้ การให้ความหมายในระหว่างปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นตลอดเวลาภายในบริบททางสังคม โดยที่บุคคลเรียนรู้ความหมายของพฤติกรรมตลอดจนรับรู้ว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เป็นพฤติกรรมที่สังคมประณาม ถูกประทับตราจากสังคม ก็โดยการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เช่น พ่อแม่ ญาติพี่น้อง ครู เพื่อน หรือแม้แต่สื่อมวลชน ภายในสถานการณ์ของสังคม โดยบุคคลรับเอาความหมายที่ได้จากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมานิยามให้กับตนเอง กล่าวได้ว่าบุคคลเรียนรู้ความหมายนั้นจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์กับบุคคลอื่น

เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดอื่น มาประกอบในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการยึดถือตัวแบบ แนวคิดเกี่ยวกับความเบี่ยงเบน แนวคิดเกี่ยวกับบรรทัดฐานทางสังคม และแนวคิดเกี่ยวกับบรรทัดฐานเรื่องเพศ มาเป็นส่วนที่ช่วยในการอธิบายแนวคิดหลักที่ใช้ในการวิจัย เนื่องจากการที่มนุษย์จะมีการเรียนรู้และเกิดการเลียนแบบนั้น ก็โดยการยึดถือตัวแบบ (Modeling) ไม่ว่าจะเป็นตัวแบบที่มีชีวิต (Live Model) หรือตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (Symbolic Model) เมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบ และจากการกระทำโดยการเลียนแบบตามที่เขาได้ให้ความหมายเอาไว้ เขาก็จะมีพฤติกรรมสอดคล้องตามที่เขาเป็นผู้ให้ความหมายเอาไว้ ซึ่งโดยทั่วไปมนุษย์จะเรียนรู้ว่าตนมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคมก็โดยการตัดสินของคนในครอบครัวและคนในสังคม การที่จะวัดว่าเด็กวัยรุ่นหญิงคนใดที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมนั้น ไม่มีเกณฑ์มาตรฐานใดที่จะสามารถนำมาวัดได้อย่างแน่นอน โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นที่เป็นผู้หญิงแล้วยังถูกกำหนดด้วยบรรทัดฐานทางเพศอีกด้วย เนื่องจากคุณค่าของผู้หญิงที่จะต้องรักษานวลสงวนตัวยังคงดำรงอยู่อย่างเหนียวแน่นในสังคมไทย ทำให้เด็กวัยรุ่นหญิงเป็นฝ่ายที่ถูกตำหนิจากครอบครัวและสังคมมากกว่าเด็กวัยรุ่นที่เป็นเพศชาย โดยเกรงว่าผลพวงที่เกิดขึ้นจากความผิดพลาด เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนเวลาอันควร การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ฯลฯ เด็กผู้หญิงจะเป็นผู้ที่ได้รับความอับอาย เสื่อมเสียและจะเป็นตราประทับที่ประทับอยู่ในใจของเด็กคนนั้นตลอดไป

จากเอกสารและงานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยถือว่เป็นการสร้างองค์ความรู้พื้นฐาน และยังเป็นข้อมูลที่สำคัญที่จะนำไปสู่กระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง เพื่อให้มีรูปแบบและแนวทางที่ชัดเจน โดยได้ทำการศึกษากระบวนการช่วยเหลือที่มีอยู่ว่ามีการช่วยเหลือในรูปแบบใด ในการศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยยึดหลักการที่ว่าพฤติกรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่เรียนรู้และเปลี่ยนแปลงได้ เมื่อเด็กวัยรุ่นหญิงได้รับการช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม จะทำให้เด็กวัยรุ่นหญิงกลุ่มนี้มีการปรับปรุงตนเอง ทำให้เกิดการยอมรับและเข้าใจตนเองมากยิ่งขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ต้องการศึกษากระบวนการที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมขึ้นในเด็กวัยรุ่นหญิง รวมทั้งการให้ความหมายของการกระทำแต่ละขั้นตอน ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพราะจะช่วยให้ผลการศึกษชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยจะทำการศึกษาถึงกระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง โดยการศึกษาเป็นการศึกษาผ่านมุมมองของเด็กวัยรุ่นหญิงเอง ดังนั้นการสัมภาษณ์แบบลึก (In-depth Interview) จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึกมากยิ่งขึ้นทั้งในด้านความรู้สึกนึกคิด การตีความหรือการให้ความหมายของผู้ถูกศึกษาที่มีต่อการกระทำของตนเอง เพื่อนำมาอธิบายพฤติกรรมที่เกิดขึ้นอันจะนำไปสู่การหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาลดให้เด็กวัยรุ่นมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

ประชากรเป้าหมายและพื้นที่ที่ศึกษา

ประชากรเป้าหมายและพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ พิจารณาจากหน่วยงานที่ทำงานให้การช่วยเหลือเด็กวัยรุ่นหญิงที่มีปัญหาพฤติกรรมไม่เหมาะสม โดยดูจากเกณฑ์ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมที่จะทำให้ได้รับข้อมูลจากผู้ถูกสัมภาษณ์ ที่มีบริบททางสังคมที่แวดล้อมต่างกัน ออกไป เพื่อให้ครอบคลุมประเด็นปัญหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษากับกลุ่มเด็กวัยรุ่นหญิงในสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญพร จังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาค้าหญิงและเด็ก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่มีอายุระหว่าง 12-18 ปี โดยเด็กวัยรุ่นกลุ่มนี้เข้ารับการช่วยเหลือในหน่วยงานของภาครัฐ เนื่องจากมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม คือ หนีเรียน เทียวเตรในเวลากลางคืนกับกลุ่มเพื่อน คบเพื่อนชาย ค้างแรมนอกบ้าน ก้าวร้าว พุดจาโกหก ลักขโมย ฯลฯ ส่งผลทำให้เกิดปัญหาในการเรียนและเกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว ทำให้การมีส่วนร่วมในครอบครัวลดลง

ในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากการเป็นศึกษารูปแบบและแนวทางในการให้การช่วยเหลือเด็กวัยรุ่นหญิงที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ให้มีรูปแบบและแนวทางที่ชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจะใช้วิธีการสังเกต ติดตามพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นตั้งแต่เข้ารับการช่วยเหลือ โดยจะมีการติดตามจากหน่วยงานที่เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่คัดกรองเด็กในเบื้องต้น ก่อนส่งเข้ารับการสงเคราะห์ในสถานแรกรับเด็กหญิงธัญพรด้วยอีกทางหนึ่ง ซึ่งจะทำให้ทราบถึงพฤติกรรมของเด็กตั้งแต่แรกทีเข้าสู่กระบวนการ เพื่อจะได้มีความชัดเจนและเห็นถึงพัฒนาการของเด็กวัยรุ่นในการปรับมุมมอง แนวคิดและพฤติกรรม รวมถึงได้มีการติดตามเด็กวัยรุ่นหญิงที่ได้รับการช่วยเหลือจากสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญพร ว่ามีการปรับแนวคิด มุมมองและพฤติกรรมไปในทิศทางใด

วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษาที่ผู้วิจัยเลือกใช้ในการรวบรวมข้อมูล เพื่อทำการศึกษาถึงกระบวนการให้การช่วยเหลือเด็กวัยรุ่นหญิงในครั้งนี้ คือ การสังเกต การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) เป็นวิธีการศึกษา เพราะวิธีการสัมภาษณ์ระดับลึกมีความยืดหยุ่นช่วยให้ผู้วิจัยสามารถซักถามหารายละเอียดของประเด็นปัญหาที่ต้องการศึกษาได้อย่างลุ่มลึกมากขึ้น อีกทั้งลักษณะบรรยากาศของการสัมภาษณ์ดำเนินไปในลักษณะไม่เป็นทางการ ทำให้สามารถสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ในขณะนั้น การสื่อสารความหมายแบบโต้ตอบกันทั้งสองฝ่าย (Two-Way Communication) ทำให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นโดยการซักถามเพิ่มเติมในรายละเอียด เพื่อให้คำตอบแต่ละประเด็นชัดเจนมากขึ้น ในขณะที่ผู้สัมภาษณ์สามารถอธิบายให้ความเข้าใจในประเด็นข้อคำถามต่างๆ ได้มากขึ้น พร้อมกับตรวจสอบความเข้าใจให้ตรงกับผู้ให้สัมภาษณ์ได้ในเวลานั้น รวมทั้งสามารถสังเกตพฤติกรรมต่างๆ จากกิริยา ท่าทาง น้ำเสียงและสีหน้าผู้ให้สัมภาษณ์ได้เช่นกัน เนื่องจากการสัมภาษณ์เป็นการปฏิสังสรรค์รูปแบบหนึ่ง คือ ผู้สัมภาษณ์เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ถูกสัมภาษณ์เพื่อสร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับพวกเขา ยอมรับและมองโลกจากจุดยืนของพวกเขา ในการสัมภาษณ์จะมีลักษณะไม่เป็นทางการ (Informal Interviews) คือออกมาในลักษณะของการพูดคุยสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างกัน ซึ่งผู้วิจัยจะเป็นผู้ตั้งคำถามและตอบคำถามที่ผู้ให้ข้อมูลถามกลับด้วย คือทั้งสองฝ่ายจะมีส่วนรวมในการรับรู้ความรู้สึก ความประทับใจและแนวความคิดซึ่งกันและกัน โดยจะมีการกำหนดประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้าและบางคำถามที่ไม่ได้กำหนดไว้ แต่ผู้สัมภาษณ์เห็นว่าเป็นประเด็นที่น่าสนใจและทำให้ผู้สัมภาษณ์ได้ข้อมูลเพิ่มเติม คำถามจะมีลักษณะเปิดกว้างโดยจะได้วางแผนคำถามไว้ตามแนวคิด (รายละเอียดแนวทางการสัมภาษณ์ในภาคผนวก) โดยในขณะที่มีการสัมภาษณ์ หากผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการคำแนะนำปรึกษาในเรื่องใด ผู้สัมภาษณ์จะให้คำปรึกษาไปด้วย เพื่อเป็นการช่วยเหลือในการปรับแนวคิด มุมมองและพฤติกรรมของผู้ให้สัมภาษณ์ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น

ก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ที่ดูแลและให้ความช่วยเหลือเด็กวัยรุ่นหญิงในสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร จังหวัดปทุมธานี เพื่อเก็บข้อมูลในเบื้องต้น โดยเป็นการขอสัมภาษณ์กลุ่มเด็กวัยรุ่นหญิง เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้นำมาสร้างเป็นแนวคำถามและทดลองนำแนวคำถามไปใช้ในการสัมภาษณ์กับกลุ่มประชากรเป้าหมาย เพื่อทดสอบความเข้าใจ ความชัดเจนและดูความครอบคลุมของแนวคำถามในแต่ละประเด็น รวมทั้งสังเกตปฏิกิริยาตอบสนองต่อคำถามว่าเป็นในทางบวกหรือลบ หลังจากนั้นนำแนวคำถามมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วจึงนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูล

การดำเนินการในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตไปยังผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเด็กวัยรุ่นหญิงในสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร ซึ่งในเบื้องต้นจะเป็นการสร้างความรู้ความคุ้นเคยกับเด็กวัยรุ่นหญิงโดยการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่ทางสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร ได้จัดขึ้นเพื่อใช้กิจกรรมเป็นสื่อกลาง ในการช่วยเหลือเพื่อปรับพฤติกรรมเด็กวัยรุ่นหญิง โดยผู้วิจัยจะเลือกกลุ่มที่จะทำการศึกษาวิจัยจากข้อมูลที่ได้รับจากหน่วยงานและจากการสังเกตของผู้วิจัยประกอบด้วย และในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะขออนุญาตผู้ที่ให้สัมภาษณ์ในการบันทึกเสียงด้วยทุกครั้ง และจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยบันทึกผลการให้สัมภาษณ์ และบันทึกพฤติกรรมหรือการกระทำของผู้ให้สัมภาษณ์ เพื่อใช้ในกระบวนการให้การช่วยเหลือ มีการเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงที่บันทึกไว้กับพฤติกรรมที่เป็นปัญหามีความเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากน้อยเพียงใด เปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากการให้คำปรึกษา เพื่อดูเป้าหมายของการแก้ปัญหาที่กำหนดไว้ว่าสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ดังที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้เพียงใด

การเลือกบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลโดยเป็นการสัมภาษณ์เบื้องต้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการตั้งคำถามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และเริ่มเข้าไปดำเนินการเก็บข้อมูลจริงตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2547 โดยได้มีการกำหนดจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ไว้จำนวน 15 กรณี ที่มีอายุระหว่าง 12-18 ปี ซึ่งแต่ละรายมีประวัติชีวิตที่มีความแตกต่างกันไปตามวัย และตามประสบการณ์ชีวิตของพวกเขา

ยุ่น (นามสมมติ) อายุ 13 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แต่ยุ่นไม่ได้ไปเรียนมานานแล้ว เนื่องจากหนีเรียน หนีออกจากบ้านไปอยู่บ้านแฟน บิดามารดาแยกทางกัน ยุ่นอาศัยอยู่กับมารดาซึ่งประกอบอาชีพค้าขาย ยุ่นคิดว่าครอบครัวของตนเองไม่มีปัญหา แต่ที่ยุ่นหนีเรียนหนีออกจากบ้านเป็นเพราะแฟน แม่บอกว่าพายุ่นมาติดนิสัยและที่สำคัญแม่จะให้เลิกกับแฟน ในวันแรกที่มารดาพายุ่นมาขอรับการช่วยเหลือ เพราะมารดาของยุ่นเพิ่งจะตามหาตัวยุ่นพบหลังจากที่หนีออกจากบ้านไปประมาณ 1 เดือน ยุ่นมาด้วยอาการเจ็บข้อม และร้องไห้เมื่อรู้ว่าตนเองต้องพักอยู่ที่บ้านธัญญพร

แนน (นามสมมติ) อายุ 17 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 บิดามารดาของแนนแยกทางกัน ปัจจุบันบิดาเสียชีวิต มารดาแต่งงานใหม่ และมักมีปัญหาทะเลาะกับสามีใหม่เป็นประจำ แนนอาศัยอยู่กับตาซึ่งมีอายุมากแล้ว คุณกันไม่ค่อยรู้เรื่อง ตาชอบบ่น ไม่เข้าใจกัน แนนไม่ชอบอยู่ที่บ้าน หนีเรียน ติดเพื่อน หนีออกจากบ้านไปอยู่กับเพื่อนแถวสนามหลวง และถูกเพื่อนหลอกให้ขายบริการทางเพศ ที่แนนเข้ามารับการช่วยเหลือที่บ้านธัญญพร เพราะมั่วสุมกับเพื่อนจึงถูกตำรวจจับส่งมา ติดต๋อไปหาตาให้มารับ ตาบอกให้อยู่ไปก่อนจะได้ทำตัวให้ดีขึ้น

ฝน (นามสมมติ) อายุ 14 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ฝนอาศัยอยู่กับบิดา สวรรคตเสียชีวิตไปแล้ว ก่อนหน้านี้ที่มารดายังมีชีวิตอยู่ฝนจะสนิทกับมารดามาก มักจะพูดคุยปรึกษากับมารดาเกือบทุกเรื่อง แต่จะไม่สนิทกับบิดา เนื่องจากบิดาเป็นคนขี้บ่น โดยที่ฝนไม่ค่อยได้พูดคุยกับบิดาเลย ฝนบอกว่าปีหนึ่งพูดกับพ่อไม่ถึงร้อยคำ ไม่เคยมีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน บิดา ฝนไม่ให้ฝนไปเที่ยวที่ไหนให้อยู่แต่ที่บ้าน ฝนจึงหนีออกจากบ้านไปเที่ยวกับเพื่อนบ้างในบางครั้ง ตอนหลังบิดาให้ฝนย้ายไปอยู่ในความดูแลของพี่ชายต่างมารดา พี่ชายไม่ค่อยมีเวลาดูแลฝน เพราะต้องออกไปทำงาน กลับบ้านดึก ทำให้ฝนไม่สามารถควบคุมตนเองได้ในการคบเพื่อน

กิก (นามสมมติ) อายุ 14 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไม่ได้ไปเรียนนานแล้ว หนีเรียน จนหมดสิทธิสอบ บิดามารดาแยกทางกัน เนื่องจากบิดาเป็นคนเจ้าชู้ ปัจจุบันบิดา เสียชีวิตไปแล้ว มารดามีสามีใหม่ กิกไม่ชอบบิดาเลย กิกบอกว่าหน้าตาลามก เห็นแล้วไม่ถูกชะตา และที่สำคัญชอบทวงบุญคุณ กิกก็เลยไม่อยากอยู่ที่บ้าน แม่บอกว่าถ้าจะไปเที่ยวแม่ก็ให้ไป แต่ขอให้กลับบ้าน ให้ไปเรียนหนังสือ ให้รู้จักรับผิดชอบหน้าที่ของตัวเอง แต่กิกไม่เคยทำตามที แม่บอก แม่ก็เลยส่งกิกมาอยู่ที่บ้านธัญญพร ตอนแรกที่กิกเข้ารับการช่วยเหลือ กิกร้องไห้เป็นประจำทุกวัน เพราะบอกว่าคิดถึงแฟน คิดถึงเพื่อน อยากจะกลับไปอยู่ที่บ้านตามเดิม

ก๊อฟ (นามสมมติ) อายุ 15 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 สาเหตุที่เข้ามาที่บ้านธัญญพร เพราะมารดาพามาเพื่อให้ปรับพฤติกรรม เนื่องจากก๊อฟมีนิสัยขี้โมโห พูดจาโกหก ก๊อฟอาศัยอยู่กับมารดาและน้องชาย เนื่องจากบิดามารดาแยกทางกัน ก๊อฟเป็นคนไม่ค่อยมั่นใจในตนเอง ไม่ค่อยกล้าตัดสินใจ เป็นคนเงี้ยวๆ ไม่ค่อยมีเพื่อน จากการพูดคุยกับก๊อฟ ทราบว่า ก๊อฟมักจะขโมยเงินของแม่และลุงเพื่อเอาไปซื้อของให้ตัวเอง ก๊อฟบอกว่าอยากได้ เห็นเพื่อนเขามีของอะไรก๊อฟก็อยากจะมีบ้าง เพราะก๊อฟคิดว่าถ้ามีของใช้เหมือนกับเพื่อนๆ เขาจะได้ยอมรับให้ ก๊อฟเข้ากลุ่มด้วย

เปิ้ล (นามสมมติ) อายุ 14 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บิดามารดาของเปิ้ล แยกทางกันเพราะมีปัญหาทะเลาะกัน เปิ้ลอาศัยอยู่กับตายาย ซึ่งตายายเลี้ยงดูเปิ้ลแบบตามใจ เปิ้ลต้องการอยากได้หรืออยากมีอะไรก็ได้ตามที่ต้องการ สาเหตุที่เข้ามาอยู่ที่บ้านธัญญพร เพราะเปิ้ลชอบหนีออกจากบ้านไปเที่ยวกับเพื่อน และมารดาของเปิ้ลเป็นห่วงเกรงว่าเปิ้ลจะได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุ เพราะเปิ้ลชอบออกไปแข่งรถมอเตอร์ไซด์กับกลุ่มเพื่อนที่ถนนใหญ่แถวบ้าน ในเวลากลางคืน

โอ้ (นามสมมติ) อายุ 12 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บิดาประกอบอาชีพ รับเหมาก่อสร้าง มารดาเป็นพนักงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง โอ้ มีปัญหาคือ ไม่อยากไปโรงเรียน บิดามารดาจึงพาโอ้มาเพื่อขอให้ช่วยพูดคุยให้โอ้ไปโรงเรียนเหมือนเคย จากการพูดคุย โอ้เคยเป็นเด็กเรียบร้อย เรียนเก่ง เป็นเด็กน่ารัก จนกระทั่งขึ้น ป 6 โอ้ เริ่มมีข้ออ้างในการไม่ไปโรงเรียน เช่น ปวดท้อง ปวดหัว การบ้านไม่เสร็จบ้าง แต่พอถึงเวลาตอนเย็นที่เพื่อนๆ แถวบ้าน กลับมาจากโรงเรียน โอ้ จะออกไปหาเพื่อนและกลับเข้าบ้านในเวลากลางคืน โดยจากการพูดคุย

กับโอ้ บอกวาสาเหตุที่ไม่อยากไปโรงเรียนเพราะโดนเพื่อนแกล้ง และไม่ชอบครูบางคนซึ่งชอบวาดีและชอบบังคับ ในเรื่องของครอบครัวไม่ชอบให้บิดาทานเหล้า สูบบุหรี่ เพราะเวลาที่เมาเหล้าก็จะทะเลาะกับคนในบ้าน ซี้โมโห และจะตีโอ้เวลาที่เมาด้วย จากการสังเกตพฤติกรรมในวันแรกที่บิดามารดาพาโอ้มาขอรับความช่วยเหลือ โอ้เป็นเด็กเงียบ ไม่ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ และมีการแสดงพฤติกรรมไม่พอใจที่บิดามารดาพาตนมาพบกับเจ้าหน้าที่

ด่าย (นามสมมติ) อายุ 16 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แต่ด่ายไม่ได้ไปเรียนมานานแล้ว หนีออกจากบ้าน คบเพื่อนต่างเพศ มั่วสุม มีพฤติกรรมก้าวร้าว จากการพูดคุย ด่ายเล่าให้ฟังว่าไม่อยากอยู่บ้าน เนื่องจากเข้ากับบิดามารดาและพี่ ๆ ไม่ได้ จะมีเรื่องทะเลาะกันทุกวัน ด่ายเป็นคนมีอารมณ์รุนแรง มักจะทำลายข้าวของในบ้าน ทำร้ายตัวเองด้วยการกัดข้อมือ เวลาที่แม่จับด่ายขังไว้ในบ้านไม่ให้ออกไปข้างนอกทำให้ด่ายไม่พอใจ ด่ายบอกว่าตอนเด็ก ๆ จะมีแต่คนตามใจอยากได้อะไรก็จะต้องได้ พฤติกรรมในวันแรกที่ผู้วิจัยพบ มารดาพาด่ายมาขอรับการช่วยเหลือ ด่ายพูดจាក้าวร้าวมาก โดยเฉพาะกับมารดา และบอกว่าจะทำร้ายตัวเองถ้าหากมารดาพาเขามาไว้ที่บ้านธัญญพร

หญิง (นามสมมติ) อายุ 15 ปี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หญิงเคยหนีออกจากบ้านไปอาศัยอยู่กับเพื่อน ที่ไม่อยากอยู่บ้านก็เพราะแม่เป็นคนขี้บ่นมาก ไม่ว่าหญิงจะทำอะไร หญิงบอกว่าในเมื่อเขาโตแล้วทำไมเขาถึงจะต้องทน การที่หญิงออกไปอยู่กับเพื่อนนั้นถึงแม้ว่าจะอด เขาก็อดด้วยกัน เขายอมอดไม่มีเงินซื้อข้าวในบางครั้ง ไม่มีเงินซื้อเสื้อผ้าสวยๆ แต่มีความสุขสบายใจ มีความเข้าใจมากกว่าคนที่เขาอยู่ด้วยมาตั้งแต่เกิด ในวันแรกหญิงมากับมารดา โดยที่มารดาขอร้องให้เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือลูกสาวของตน เนื่องจากไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของลูกสาวได้แล้ว ตนต้องไปคอยติดตามเฝ้าลูกตามที่ลูกเคยไป กว่าจะพบลูกต้องใช้เวลานาน หากพาลูกกลับไปที่บ้านก็จะหนีออกจากบ้านไปอยู่กับเพื่อนอีก มารดาบอกว่ายอมให้ลูกอยู่ที่บ้านธัญญพร จะทำให้ตนมีความสุขสบายใจที่รู้ว่าลูกสาวของตนอยู่ที่ไหน ถึงแม้จะไม่ได้อยู่ด้วยกัน อยากให้ลูกมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นแล้วจะมารับลูกกลับไปอยู่ที่บ้านตามเดิม

อาย (นามสมมติ) อายุ 14 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 บิดามารดาแยกทางกันตั้งแต่อายยังจำความไม่ได้ อายมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม คือ คบเพื่อนชาย ค้างแรมนอกบ้าน เป็นเวลาติดต่อกันหลายวัน ไม่อยากไปเรียนหนังสือ อายมาพบเจ้าหน้าที่ด้วยอาการเจ็บข้อมือ บางครั้งจะแสดงอาการหงุดหงิดถ้าถูกถามมากๆ อายเล่าว่าก่อนหน้านี้จะสนิทกับบิดามาก จนกระทั่งบิดามีภรรยาใหม่ซึ่งมีอายุห่างกันประมาณ 10 ปี ภรรยาใหม่ไม่ชอบให้บิดาเข้าใกล้อาย เพราะหึงหวง เวลาอายมีปัญหาจึงไม่รู้จะปรึกษากับใคร ในวันที่อายมาในวันแรก การแต่งตัวไม่ค่อยเหมาะสมนัก คือใส่กระโปรงสั้น ใส่เสื้อสายเดี่ยว เพราะบิดาเพิ่งไปตามตัวมาจากบ้านเพื่อนของอาย บิดาเล่าว่าที่บ้านเพื่อนของอายมีคนมามั่วสุมกันทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชาย ซึ่งตนเองกลัวว่าลูกจะเป็นอันตรายจึงอยากจะฝากลูกเอาไว้ก่อน

ชมพู (นามสมมติ) อายุ 13 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 บิดามารดาของชมพู แยกทางกัน ปัจจุบันบิดาเสียชีวิต ชมพูอาศัยอยู่กับมารดาและน้องชาย มารดาประกอบอาชีพค้าขายเสื้อผ้า ชมพูมีความขัดแย้งกับมารดาอย่างรุนแรง มีพฤติกรรมก้าวร้าว หนีออกจากบ้าน ไปอยู่กับคนอื่น เนื่องจากมารดามีการอบรมเลี้ยงดูอย่างเข้มงวด มักจะวากล่าวและทำโทษ เกินกว่าเหตุ และการเลี้ยงดูชมพูกับน้องชายมีความแตกต่างกันอย่างมาก จากการพูดคุยกับชมพู ทราบว่า แม่มักจะทุบตีตนเป็นประจำ ชอบวากล่าวตนด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย ไม่เคยรับฟังเหตุผลของตน ในขณะที่น้องชายไม่เคยถูกวากล่าวเลย แม่จะพูดกับน้องชายด้วยคำพูดที่สุภาพ จากการที่เจ้าหน้าที่สังเกตพฤติกรรมของชมพูในวันแรก ชมพูไม่พอใจมารดามาก ใช้คำพูดที่หยาบคาย ก้าวร้าว ไม่ยอมมองหน้ามารดา

จุ่ม (นามสมมติ) อายุ 14 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 บิดามารดาของจุ่ม แยกทางกัน เมื่อตอนที่บิดามารดาแยกทางกัน จุ่มอาศัยอยู่กับบิดา ซึ่งการอบรมเลี้ยงดูเป็นไปอย่างเข้มงวด จุ่มมักจะถูกมารดาเลี้ยงใช้ให้ทำงานอย่างหนัก ถูกวากล่าวทุบตีเป็นประจำ ภายหลังมารดาของจุ่มจึงไปรับตัวจุ่มมาดูแลเอง ในขณะที่มาอยู่กับมารดา จุ่มไม่ค่อยได้รับการดูแลเอาใจใส่จากมารดาเท่าที่ควร ปล่อยปละละเลย ไม่ค่อยสนใจที่จะอบรมสั่งสอน ทำให้จุ่มมีอิสระในการคบเพื่อน เทียวเตร เป็นอย่างมาก สาเหตุที่จุ่มต้องเข้ารับการช่วยเหลือเนื่องจากจุ่มมีพฤติกรรมหนีเรียน หนีออกจากบ้าน คบเพื่อนต่างเพศ และมีพฤติกรรมก้าวร้าว

ก้อ (นามสมมติ) อายุ 12 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 บิดามารดาของก้อ แยกทางกัน ก้ออาศัยอยู่กับย่า ย่าประกอบอาชีพรับจ้าง ครอบครัวยากจน การอบรมเลี้ยงดูเป็นไปอย่างเข้มงวด ก้อมักจะถูกย่าวากล่าวทุบตีอยู่เป็นประจำ ทำให้ไม่อยากอยู่บ้าน มักจะหนีออกจากบ้านไปตามหาแม่อยู่เป็นประจำ ก้อมีพฤติกรรมลักขโมยเงินของย่าและของครูที่โรงเรียน พุดจาโกหกเป็นประจำ มีนิสัยเอาแต่ใจตนเอง ขาดความอดทนกับสิ่งที่จะต้องรอคอย เป็นเวลานานๆ มักเรียกร้องให้ผู้คนรอบข้างสนใจด้วยการทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

แอม (นามสมมติ) อายุ 16 ปี จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 เพราะแอมถูกทางโรงเรียนไล่ออก เนื่องจากมีพฤติกรรมหนีเรียนไปเที่ยวกับเพื่อนเป็นประจำ แอมอาศัยอยู่กับบิดามารดา ปู่ ย่า และพี่สาวซึ่งมีความพิการทางสมองตั้งแต่เกิด บิดามารดาทำงานเป็นพนักงานบริษัทเอกชน แอมเป็นคนมั่นใจในตนเองสูง ไม่ค่อยฟังความคิดเห็นของใคร อยู่ที่บ้านแอมจะมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในการดูแลพี่สาว จนบางครั้งแอมคิดว่าตัวเองไม่มีเวลาเป็นส่วนตัวเลย สอนสาเหตุที่แอมเข้ามารับการช่วยเหลือ เพราะแอมมีความขัดแย้งกับมารดาอย่างรุนแรง หนีออกจากบ้าน เทียวเตรเวลากลางคืน คบเพื่อนต่างเพศ ลักขโมย พุดจาโกหก แอมจะแตกต่างจากเด็กหญิงวัยรุ่นคนอื่นตรงที่แอมเป็นคนขอให้มารดาพาเขามาส่งเอง เพราะเบื่อกับแม่ขี้บ่น จนมารดาเป็นฝ่ายต้องขอร้องให้แอมกลับไปอยู่ที่บ้านตามเดิม ในวันแรกที่เข้ามาแอมมีพฤติกรรมก้าวร้าวกับมารดามาก ไม่วามารดาจะพูดอะไรก็จะไม่พอใจแอมไปซะทุกเรื่อง

แก้ว (นามสมมติ) อายุ 14 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แก้วอาศัยอยู่กับบิดามารดา ครอบครัวประกอบอาชีพรับเหมาก่อสร้าง ครอบครัวมีการอบรมเลี้ยงดูแก้วแบบตามใจในทุกๆ เรื่อง แก้วอยากได้อะไรก็ได้ โดยที่บิดามารดาจะหามาให้แก้วทุกอย่างไม่ว่าจะเป็นสิ่งของที่เป็นหรือสิ่งของที่ฟุ่มเฟือยบิดามารดามักจะใช้สิ่งของมาเป็นรางวัลให้แก้วทำในสิ่งที่บิดามารดาอยากให้ทำ อย่างเช่นบอกกับแก้วว่าให้ไปเรียนหนังสือ อย่าหนีเรียน แล้วจะซื้อโทรศัพท์มือถือให้ และเมื่อแก้วเริ่มโตขึ้นเริ่มคบเพื่อนและต้องการออกไปเที่ยวกับเพื่อนมากขึ้น ก็จะถูกบิดาว่ากล่าวอย่างรุนแรง จนแก้วหนีออกจากบ้านไปมั่วสุมอยู่กับกลุ่มเพื่อน ไม่ยอมกลับบ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนี้ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ขั้นตอน คือ ขั้นแรกจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น ซึ่งกระทำภายหลังการให้สัมภาษณ์ทุกครั้ง โดยผู้วิจัยได้ถอดคำให้สัมภาษณ์จากเครื่องบันทึกเสียง และแยกข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายกันหรือแตกต่างกันเพื่อจัดหมวดหมู่หาความสัมพันธ์เชื่อมโยง เพื่อให้ผู้วิจัยเข้าใจความหมายหรือการตีความพฤติกรรม ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีการปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์ ผลการวิเคราะห์จะเป็นตัวชี้แนะประเด็นที่จะต้องเก็บข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด ซึ่งกระทำเมื่อมีการเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนแล้ว ข้อมูลที่ได้ไม่มีการปรับเปลี่ยน โดยจะนำมาแยกเป็นหมวดหมู่ตามหัวข้อที่ต้องการศึกษา ด้วยการจัดรูปแบบความสัมพันธ์ของข้อมูลและปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจถึงกระบวนการเกิดขึ้นของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม .

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอบริบทของพื้นที่ที่ศึกษาไว้ในบทที่ 4 เพื่อให้เข้าใจถึงกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ และบริบทแวดล้อมของพื้นที่ที่ทำการศึกษ ส่วนในบทที่ 5 เป็นการนำเสนอถึงกระบวนการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิงที่เกิดจากปัจจัยใดบ้างที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง และในบทที่ 6 เป็นการนำเสนอผลการศึกษาดตามกระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง ซึ่งจะเป็นการสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ตาราง 1 แสดงรายละเอียดผู้ให้สัมภาษณ์ การได้กัวยุ่ร่นหญิงที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ที่เข้ารับการช่วยเหลือในสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านราชัญพร

ราย ที่	อายุ	การศึกษา	จำนวน พี่น้อง	เป็นบุตร คนที่	อาศัย อยู่กับ	สถานภาพ พ่อแม่	ฐานะ ครอบครัว	อาชีพ ผู้ปกครอง	ลักษณะ การเลี้ยงดู	ลักษณะ ชุมชน	พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม	ระยะเวลาที่รับ การช่วยเหลือ
1	13	ม 2	2	2	มารดา	แยกทาง	ปานกลาง	ค้าขาย	ตามใจ	ตึกแถว ในเมือง	หนีเรียน หนีออกจากบ้าน ไปอยู่กับเพื่อนชาย	3 เดือน
2	17	ป 5	4	3	ตา	แยกทาง	ยากจน	ค้าขาย	ปล่อยปละ ละเลย	ชานเมือง	หนีออกจากบ้าน มั่วสุมกับ เพื่อนที่สนามหลวง เคยถูก เพื่อนหลอกให้ขายบริการ	5 เดือน
3	14	ม 2	1	1	บิดา	หม้าย	ดี	เกษียณ	เข้มงวด	ชานเมือง	ทะเลาะกับบิดา หนีออก จากบ้าน คบเพื่อนชาย	2 เดือน
4	14	ม 2	1	1	มารดา	แยกทาง	ปานกลาง	รับจ้าง	เข้มงวด	ในเมือง	หนีเรียน หนีออกจากบ้าน คบเพื่อนชาย	3 เดือน
5	15	ม 2	2	1	มารดา	แยกทาง	ยากจน	รับจ้าง	ปกติ	ชุมชน แออัด	หนีเรียน หนีออกจากบ้าน เที่ยวเตร่เวลากลางคืน	2 เดือน
6	14	ป 6	2	1	ตา ยาย	แยกทาง	ดี	ทำสวน	ปล่อยปละ ละเลย	ชานเมือง	ไม่เรียนหนังสือ เที่ยวเตร่ กับกลุ่มเพื่อน	4 เดือน
7	12	ป 6	2	1	บิดา มารดา	ปกติ	ปานกลาง	รับก่อสร้าง บริษัท	ตามใจ	ในเมือง	ไม่อยากเรียนหนังสือ เที่ยวเตร่กับกลุ่มเพื่อน	1 เดือน
8	16	ม 4	3	3	บิดา มารดา	ปกติ	ดี	ธุรกิจ สวนตัว	ตามใจ	บ้านเดี่ยว ในเมือง	หนีเรียน หนีออกจากบ้าน เที่ยวเตร่ คบเพื่อนต่างเพศ พฤติกรรมก้าวร้าว	1 5 เดือน

ตาราง 1 (ต่อ)

ราย ที่	อายุ	การศึกษา	จำนวน พี่น้อง	เป็นบุตร คนที่	อาศัย อยู่กับ	สถานภาพ	ฐานะ	อาชีพ	ลักษณะ การเลี้ยงดู	ลักษณะ ชุมชน	พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม	ระยะเวลาที่รับ การช่วยเหลือ
9	15	ป 6	3	2	มารดา	แยกทาง	ยากจน	ค้าขาย	เข้มงวด	ชุมชน แออัด	หนีออกจากบ้าน ขัดแย้ง กับมารดา ก้าวร้าว	3 เดือน
10	14	ม 2	1	1	บิดา	แยกทาง	ปานกลาง	รับจ้าง	ปล่อยปละ ละเลย	ในเมือง	ไม่ยอมเรียนหนังสือ หนีออกจากบ้าน มั่วสุม คบเพื่อนชาย ลักขโมย	25 เดือน
11	13	ม 2	2	1	มารดา	แยกทาง	ปานกลาง	ค้าขาย	เข้มงวด	คอนโด ในเมือง	ขัดแย้งกับมารดา ก้าวร้าว หนีออกจากบ้าน	3 เดือน
12	14	ม 2	1	1	มารดา	แยกทาง	ดี	ธุรกิจรับ พนันบอล	ปล่อยปละ ละเลย	บ้านเดี่ยว ในเมือง	หนีเรียน หนีออกจากบ้าน คบเพื่อนชาย ก้าวร้าว	1 เดือน
13	12	ป 6	1	1	ย่า	แยกทาง	ยากจน	รับจ้าง	เข้มงวด	ชานเมือง	หนีออกจากบ้าน ลักขโมย พูดจาโกหก เอาแต่ใจตัวเอง	5 เดือน
14	16	ม 2	2	2	บิดา มารดา	ปกติ	ดี	บริษัท เอกชน	ตามใจ	บ้านเดี่ยว ในเมือง	หนีเรียน เทียวเตรกับเพื่อน คบเพื่อนต่างเพศ ลักขโมย พูดจาโกหก ก้าวร้าว	3 เดือน
15	14	ม 2	2	1	บิดา มารดา	ปกติ	ดี	รับเหมา ก่อสร้าง	ตามใจ	บ้านเดี่ยว ในเมือง	หนีเรียน หนีออกจากบ้าน มั่วสุมกับกลุ่มเพื่อน	2 เดือน

บทที่ 4

บริบทของพื้นที่ที่ศึกษา

การศึกษาเรื่อง “กระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง” เป็นการศึกษาเพื่อทำความเข้าใจถึงกระบวนการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจนทำให้เด็กวัยรุ่นหญิงกลุ่มหนึ่งต้องได้รับการช่วยเหลือในสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ รวมถึงการศึกษาถึงกระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง ดังนั้น สิ่งที่ผู้วิจัยถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับงานวิจัยในครั้งนี้ คือ การทำความเข้าใจถึงบริบทของพื้นที่ที่ทำการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม โดยจะศึกษาถึงประวัติความเป็นมา สถานที่ตั้ง การบริหารจัดการ อาคารสถานที่ วัดอุประสงค์ ประเภทปัญหาและลักษณะพฤติกรรมเด็ก กระบวนการให้การช่วยเหลือ ภูมิหลังของผู้ให้สัมภาษณ์ ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อนำเสนอให้เห็นภาพรวมของบริบทพื้นที่ที่ศึกษา

ประวัติความเป็นมา

ในปี พ.ศ. 2508 กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ในขณะนั้น ได้มีการจัดตั้งสถานแรกรับเด็กหญิงพญาไท (บ้านพญาไท) เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กหญิงที่มีอายุระหว่าง 5-18 ปี ในกรณีที่ครอบครัวตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก หรือกรณีที่เด็กไม่สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัว ได้แก่ เด็กที่มีปัญหาความประพฤติ เด็กประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย เด็กถูกกระทำทารุณกรรมทางด้านร่างกาย ทางด้านจิตใจ ทางเพศ เด็กถูกปล่อยปละละเลย เด็กที่ครอบครัวมีฐานะยากจน โดยการให้การช่วยเหลือในการเลี้ยงดู บำบัดฟื้นฟูสภาพจิตใจ ส่งเสริมพัฒนาเพื่อให้เด็กกลับคืนไปสู่สังคมเป็นเยาวชนที่ดี เด็กด้อยโอกาสเหล่านี้ บ้างเป็นเด็กเร่ร่อน พลัดหลง ขาดผู้อุปการะ ครอบครัวแตกแยก ขาดความรักความอบอุ่น เด็กเหล่านี้ไม่มีโอกาสเทียบเท่ากับเด็กคนอื่น แม้ดูภายนอกแล้วจะมีร่างกายครบ 32 ประการ แต่สภาพจิตใจที่บอบช้ำอันเนื่องมาจากความกดดันจากสภาพแวดล้อม สังคมที่เสื่อมลง รวมทั้งสภาพครอบครัวที่มีปัญหา โดยสถานแรกรับเด็กหญิงพญาไท (บ้านพญาไท) จัดตั้งขึ้นที่เลขที่ 266 ถนนพระราม 6 แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร มีพื้นที่จำกัดเพียง 2 ไร่เศษ ซึ่งไม่เพียงพอต่อการรองรับเด็กและเยาวชนที่ประสบปัญหา ซึ่งทวีความรุนแรงและมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2539 นายอำพล สิงห์โกวิทร์ อธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ ในขณะนั้น ได้อนุมัติหลักการย้ายสถานแรกรับเด็กหญิงพญาไท (บ้านพญาไท) ไปอยู่ในที่ดินของสถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิมหาราช คลอง 5 อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีเนื้อที่ประมาณ 56 ไร่ โดยเริ่มก่อสร้างตั้งแต่ปีงบประมาณ 2540 แล้วเสร็จในปีงบประมาณ 2544 ประกอบด้วยอาคารอำนวยการ อาคารอเนกประสงค์ อาคารสังคมสงเคราะห์ อาคารการศึกษา อาคารฝึกวิชาชีพ อาคารโรงอาหาร อาคารพยาบาล อาคารหอนอนเด็ก บ้านพักข้าราชการและเจ้าหน้าที่ และได้ประกาศเปลี่ยนชื่อจากสถานแรกรับเด็กหญิงพญาไท (บ้านพญาไท) มาเป็นสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร โดยกรมประชาสงเคราะห์ (ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ) โดยได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 118 และย้ายเข้าปฏิบัติงานเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 2544 และได้ทำการเปิดอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 9 ตุลาคม 2544 ในปัจจุบันมีข้าราชการ จำนวน 16 คน เจ้าหน้าที่ 19 คน และมีเด็กที่เข้ารับการช่วยเหลือ หมั่นเวียนคราวละประมาณ 150 คน

สถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร ได้มีบทบาทเพิ่มเติมขึ้นเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2547 ซึ่งตามบทบาทเดิมเป็นสถานแรกรับ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ได้ให้ความหมายว่าเป็นสถานที่รับเด็กไว้อุปการะเป็นการชั่วคราวเพื่อสืบเสาะและพินิจเด็กและครอบครัว เพื่อกำหนดแนวทางในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็กแต่ละราย โดยได้เพิ่มบทบาทของการเป็นสถานคุ้มครองสวัสดิภาพ ซึ่งตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ให้ความหมายว่าเป็นสถานที่ให้การศึกษาอบรม ฝึกอาชีพเพื่อแก้ไขความประพฤติ บำบัด รักษา และฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่เด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ เพิ่มขึ้นอีกด้วย ดังนั้น ในปัจจุบันเด็กที่เข้ารับการช่วยเหลือในสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร จะได้รับการช่วยเหลือตามกระบวนการที่กำหนดขึ้นอย่างชัดเจนมากขึ้นกว่าเดิม

สถานที่ตั้ง

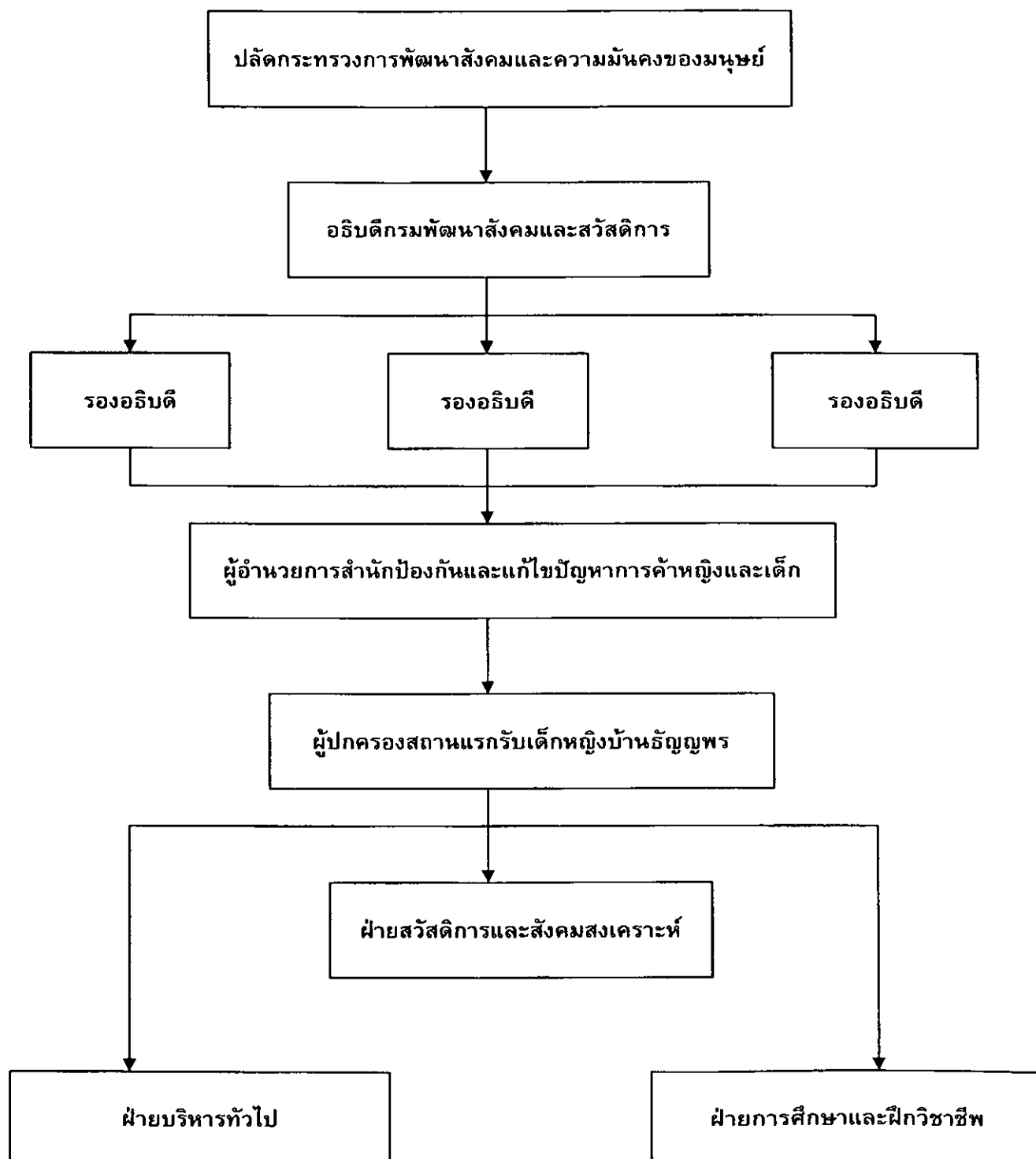
สถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตั้งอยู่เลขที่ 9 หมู่ 2 ถนนรังสิต-นครนายก (คลอง 5) ตำบลรังสิต อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี มีเนื้อที่ประมาณ 56 ไร่ เนื่องจากสถานที่ตั้งอยู่ติดกับถนนรังสิต-นครนายก ทำให้ผู้ที่เดินทางจะไปติดต่อที่สถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และบุคคลทั่วไป สามารถเดินทางไปได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

การบริหารจัดการ

สถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร สังกัดสำนักป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าหญิง และเด็ก กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีการแบ่งรูปแบบการบริหารจัดการออกเป็น 3 ฝ่าย ดังนี้

- 1 ฝ่ายบริหารทั่วไป มีหน้าที่ในความรับผิดชอบ ดังนี้
 - 1 1 งานการเงิน
 - 1 2 งานธุรการและสารบัญ
 - 1 3 งานเจ้าหน้าที่
 - 1 4 งานแผนงาน
 - 1 5 งานงบประมาณ
 - 1 6 งานพัสดุ
 - 1 7 งานสุทกรรม (การทำครัว)
 - 1 8 งานประชาสัมพันธ์และรับบริจาค
- 2 ฝ่ายสวัสดิการและสังคมสงเคราะห์ มีหน้าที่ในความรับผิดชอบ ดังนี้
 - 2 1 งานสังคมสงเคราะห์
 - 2 2 งานจิตวิทยา
 - 2 3 งานเลี้ยงดูและพัฒนาการเด็ก
 - 2 4 งานพยาบาล
- 3 ฝ่ายการศึกษาและฝึกวิชาชีพ มีหน้าที่ในความรับผิดชอบ ดังนี้
 - 3 1 งานการศึกษาสายสามัญ
 - 3 2 งานการศึกษานอกโรงเรียน
 - 3 3 งานฝึกวิชาชีพ
 - 3 4 งานแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์

การจัดรูปแบบการบริหารจัดการ ในสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพรแบ่งออกเป็น 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารงานทั่วไป ฝ่ายสวัสดิการและสังคมสงเคราะห์ และฝ่ายการศึกษาและฝึกวิชาชีพ แต่ละฝ่ายจะมีหัวหน้าฝ่ายเป็นผู้ที่ควบคุมดูแลการดำเนินงานในแต่ละฝ่าย โดยจะมีผู้ปกครองสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร เป็นผู้ควบคุมดูแลความเรียบร้อยโดยรวมของหน่วยงาน

ภาพประกอบ 1 แผนผังแสดงรูปแบบการบริหารจัดการของพื้นที่ที่ศึกษา

อาคารสถานที่

1 อาคารอำนวยการ เป็นอาคาร 2 ชั้น ตั้งอยู่ด้านหน้าของสถานแรกรับเด็กหญิง บ้านธัญญพร ประโยชน์ใช้สอยของอาคารอำนวยการ เป็นที่ตั้งของฝ่ายบริหารทั่วไป รวมทั้งเป็นที่ตั้งของมูลนิธิสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านพญาไท และห้องของผู้ปกครองสถานแรกรับเด็กหญิง บ้านธัญญพร

2 อาคารอเนกประสงค์ เป็นอาคารชั้นเดียว ลักษณะภายในอาคารเป็นห้องโล่งกว้าง มีเวทีอยู่ด้านหน้า ตัวอาคารตั้งอยู่ด้านหน้าถัดจากอาคารอำนวยการไปทางซ้ายมือ ประโยชน์ใช้สอยของอาคารอเนกประสงค์ คือ เป็นสถานที่ที่ใช้จัดงานการแสดง จัดกิจกรรมต่างๆ

3 อาคารสังคมสงเคราะห์ เป็นอาคารชั้นเดียว ประโยชน์ใช้สอยของอาคารสังคมสงเคราะห์ คือ เป็นที่ตั้งของฝ่ายสวัสดิการและสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นส่วนที่สำคัญในกระบวนการให้การช่วยเหลือเด็กวัยรุ่นหญิง เนื่องจากใช้ในส่วนของงานสังคมสงเคราะห์ งานจิตวิทยา และงานเลี้ยงดูและพัฒนาการเด็ก ซึ่งภายในอาคารจะมีห้องให้คำปรึกษาสำหรับเด็ก และครอบครัวที่เข้ามารับการช่วยเหลือด้วย

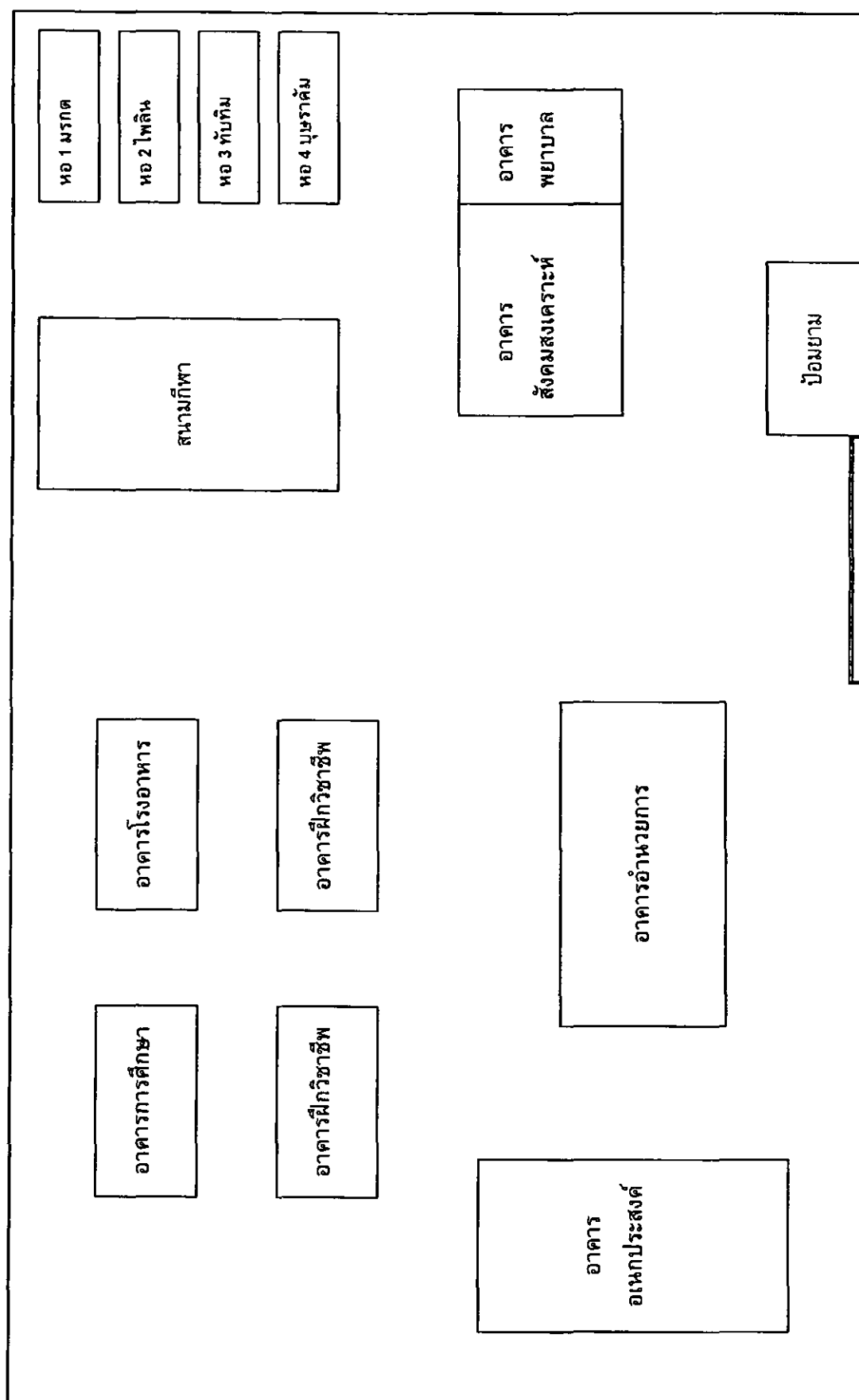
4 อาคารพยาบาล เป็นอาคารชั้นเดียว อยู่ติดกับอาคารสังคมสงเคราะห์ ประโยชน์ใช้สอยของอาคารพยาบาล คือ ใช้ในการรักษาเด็กที่เข้ารับการช่วยเหลือ กรณีที่มีอาการเจ็บป่วย

5 อาคารการศึกษา เป็นอาคารชั้นเดียว ประโยชน์ใช้สอยของอาคารการศึกษา คือ เป็นที่ตั้งของห้องเรียนการศึกษาสายสามัญ 3 ห้อง โดยแบ่งเป็น 3 ระดับ คือระดับอนุบาล ระดับประถมศึกษาตอนต้นและระดับประถมศึกษาตอนปลาย รวมถึงเป็นอาคารที่ใช้เพื่อการสอบสำหรับเด็กที่เรียนการศึกษานอกโรงเรียน และเป็นที่ตั้งของห้องสมุด

6 อาคารฝึกวิชาชีพ เป็นอาคารชั้นเดียว ปลูกอยู่ใกล้กัน 2 อาคาร มีทางเดินถึงกัน ประโยชน์ใช้สอยของอาคารฝึกวิชาชีพ คือ ใช้ในการฝึกวิชาชีพเด็กที่เข้ารับการช่วยเหลือ โดยหลักสูตรในการฝึกวิชาชีพ เช่น เสริมสวย ดัดเย็บเสื้อผ้า เย็บปักถักร้อย งานประดิษฐ์ โภชนาการ สวนถาด คอมพิวเตอร์ โดยให้เด็กเลือกเรียนตามความถนัด

7 อาคารโรงอาหาร เป็นอาคารชั้นเดียว เปิดโล่งไม่มีฝาผนังกัน ประโยชน์ใช้สอยของอาคารโรงอาหาร คือ ใช้ในการประกอบอาหารและเป็นที่รับประทานอาหารของเด็กที่เข้ารับการช่วยเหลือ

8 อาคารหอนอนเด็ก เป็นอาคาร 2 ชั้น ปลูกติดกัน 4 อาคาร แยกเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ได้แก่ อาคารที่ 1 (หอมรดก) ประโยชน์ใช้สอยของอาคารนี้ ใช้เป็นอาคารแรกรับเด็กที่เข้ามารับการช่วยเหลือ จนกว่าจะปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน เข้ากับสถานที่ได้ในระดับหนึ่ง ส่วนที่ 2 มี 3 อาคาร ได้แก่ อาคารที่ 2 (หอไพลิน) อาคารที่ 3 (หอทับทิม) และอาคาร 4 (หอบุษราคัม) ประโยชน์ใช้สอยของอาคารหอนอนเด็ก คือ เป็นที่พักผ่อนนอนหลับของเด็กผู้เข้ารับการช่วยเหลือ

ภาพประกอบ 2 แผนผังแสดงอาคารสถานที่ของพื้นที่ทำการศึกษา

วัตถุประสงค์

เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กหญิงที่มีอายุระหว่าง 5-18 ปี ทั้งในเขตกรุงเทพมหานคร ปริมณฑลและต่างจังหวัด ในกรณีที่ครอบครัวตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก หรือกรณีที่เด็กไม่สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัว หรือเด็กที่ต้องได้รับการช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ได้แก่ เด็กที่มีปัญหาความประพฤติ เด็กประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย เด็กถูกระทำทารุณกรรมทางด้านร่างกาย ทางด้านจิตใจ ทางเพศ เด็กถูกปล่อยปละละเลย เด็กที่ครอบครัวมีฐานะยากจน เด็กเร่ร่อน พลัดหลง ฯลฯ โดยจะรับเด็กจากหน่วยงานที่นำส่งทั้งภาครัฐและภาคเอกชน หรือในกรณีที่ผู้ปกครองของเด็กแต่ละรายเป็นผู้ติดต่อส่งเด็กเข้ารับการช่วยเหลือเอง โดยจะรับเด็กหมูนเวียนคราวละประมาณ 150 คน โดยจะรับเด็กไว้อุปการะเป็นการชั่วคราวเพื่อสืบเสาะและพินิจเด็กและครอบครัว เพื่อกำหนดแนวทางในการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพที่เหมาะสมแก่เด็กแต่ละราย พร้อมทั้งให้การศึกษา อบรม ฝึกอาชีพ เพื่อแก้ไขความประพฤติ บำบัด รักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ ทั้งทางร่างกายและจิตใจแก่เด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยการให้การช่วยเหลือในการเลี้ยงดู บำบัดฟื้นฟูสภาพ จิตใจ ส่งเสริมพัฒนาเพื่อให้เด็กกลับคืนไปสู่สังคมเป็นเยาวชนที่ดี

ประเภทและลักษณะพฤติกรรมเด็ก

1 เด็กมีปัญหาความประพฤติ หนีเรียน เทียวเตร่ในเวลากลางคืน มั่วสุมทางเพศและเสพยาเสพติด ฯลฯ

ก สภาพครอบครัวเป็นครอบครัวปกติ แต่ไม่มีเวลาให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างใกล้ชิด เป็นครอบครัวที่มุ่งเรื่องงานและการประกอบอาชีพ เด็กไม่ได้รับการฝึกฝนวินัยอย่างสม่ำเสมอ บางครอบครัวให้การดูแลเด็กอย่างใกล้ชิด แต่บิดามารดามีบุคลิกภาพอ่อนหรือเข้มงวดจนเกินไป

พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก ขาดวินัยในตนเอง ขาดจิตสำนึก และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมภายในครอบครัวมีน้อย ไม่เชื่อฟังและมีความขัดแย้งกับบิดามารดา ติดกลุ่มเพื่อน ถูกชักจูงจากสิ่งแวดล้อมซึ่งมีอิทธิพลสูงกว่า วัตถุนิยม ฟุ้งเฟ้อ ไม่สนใจการเรียน ขาดแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์

ข สภาพครอบครัวแตกแยกหย่าร้าง เด็กอยู่กับครอบครัวซึ่งมีบิดาเลี้ยงหรือมารดาเลี้ยง มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งแสดงความต้องการเด็ก ผลักให้เป็นภาระของพี่ ป้า น้า อา ในกรณีที่เด็กต้องอยู่ในความดูแลของญาติเด็กมักถูกเปลี่ยนผู้เลี้ยงดูหลายคน โดยเด็กต้องอยู่ในครอบครัวในลักษณะที่เป็นส่วนเกินและเป็นเบี้ยล่าง

พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก เด็กขาดความรัก รู้สึกมีปมด้อย ชดเชยปมด้อย ด้วยการลักขโมยเงินและสิ่งของไปแจกเพื่อน มีผลการเรียนไม่ดี เมื่ออย่างเข้าสู่วัยรุ่นมีพฤติกรรม เบี่ยงเบน ออกจากบ้าน ค้างแรม เข้ากลุ่มเพื่อนที่มีประวัติชีวิตคล้อยคลึงกัน ขาดจุดมุ่งหมาย ในชีวิต ขาดสมาธิและความอดทนในการทำกิจกรรม

ค. ครอบครัวบุญธรรม ขาดความรักความเอาใจใส่และความเข้าใจเด็กอย่างแท้จริง เนื่องจากผู้อุปการะขาดประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็ก ทำให้มีความผิดพลาดในวิธีการอบรม เลี้ยงดูเด็ก ตลอดจนมักมีความหวาดระแวง มีความคาดหวังในตัวเด็กสูง แสดงความเข้มงวด และขาดการให้อภัย เมื่อไม่เป็นไปตามคาดหวังมักชอบประณามและทวงบุญคุณ บางครอบครัว รักและตามใจมากทำให้เด็กมีอุปนิสัยเอาแต่ใจตนเอง ขาดเหตุผลและขาดจิตสำนึก

พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก ขาดความรัก มีปมด้อย ขาดความมั่นคงทางจิตใจ อารมณ์ มีพฤติกรรมเรียกร้องต่อรอง เด็กมักแสวงหาความรักด้วยการขโมยเงินและสิ่งของนำไป แจกเพื่อนที่โรงเรียน ผลการเรียนไม่ดี เมื่ออย่างเข้าสู่วัยรุ่นมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

2 เด็กประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย เช่น เด็กเรวอน ขอทาน ฯลฯ

สภาพครอบครัว อยู่ในแหล่งชุมชนแออัดหรืออพยพเรวอน มีฐานะยากจน ขาด การศึกษา มีศักยภาพต่ำ ไม่สามารถแสดงบทบาทหน้าที่ของความเป็นบิดามารดาได้อย่าง สมบูรณ์ เป็นลักษณะครอบครัวแตกแยก มีสามีภรรยาใหม่ ครอบครัวเป็นทาสยาเสพติด เล่นการพนัน ประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขายเล็กๆ น้อยๆ เก็บเศษขยะขาย หรือใช้แรงงานเด็ก

วิธีการอบรมเลี้ยงดูและความสัมพันธ์ในครอบครัว ขาดการดูแลเอาใจใส่และ ขาดการปลุกฝังในเรื่องระเบียบวินัย จริยธรรม ปลอ่ยปละละเลย เด็กต้องช่วยเหลือตนเอง อดมื้อกินมื้อ นอนไม่เป็นที่ ใช้เด็กให้ช่วยเหลือเลี้ยงชีพ เช่น ขายพวงมาลัย ขายหนังสือพิมพ์ ตามท้องถนน บิดามารดามีปัญหาทะเลาะเบาะแว้ง ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี บางราย ทุบตี ทำร้ายร่างกายและข่มขืนทางเพศ ในกรณีที่เป็นครอบครัวแตกแยก มีสามีภรรยาใหม่ มักมีความขัดแย้งกันเรื่องของเด็ก รู้สึกว่าเด็กเป็นส่วนเกินในครอบครัวและชอบไล่เด็ก ออกจากบ้าน

พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก ขาดความสุข ขาดความมั่นใจ ไม่มีจุดมุ่งหมายในชีวิต เก็บกดหวาดระแวง รุนแรง ชอบใช้กำลัง มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เบื่อหน่ายการเรียน หนีออก จากบ้าน มั่วสุม ดำรงชีวิตบนท้องถนน หลับนอนได้สะพานลอย ป้ายรถเมล์ ฟุตบาท ร่างกาย สกปรก ไม่อาบน้ำเป็นโรคผิวหนัง หาเลี้ยงชีพด้วยการหาเศษอาหารจากกองขยะ เก็บเศษขยะ

ขอทาน ขายพวงมาลัย ขายหนังสือพิมพ์ รับจ้าง ถูกชักจูงให้ขายยาเสพติดและอยู่ในขบวนการ
ซื้อขายยาเสพติด กำประเวณี ต้องคดี ติดเชื้อเอดส์ ตั้งครุฑนอกสมรส ชอบเสียงภัย ดอสู้
ถูกจับกุม ถูกทำร้าย ต้องเอาตัวรอดและมีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมเร็วมาก ไม่เคยคิดว่า
ตัวเองมีคุณค่าและมีความสามารถเหมือนเด็กทั่วไป มองโลกในแง่ร้าย ขาดความไว้วางใจผู้อื่น
ต้องการความรักความเข้าใจและต้องการกำลังใจ

3 เด็กถูกกระทำทารุณทางร่างกาย จิตใจและทางเพศ

สภาพครอบครัว

- ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ หรือเกิดวิกฤตขึ้นในครอบครัว
- ครอบครัวที่แยกตัวอยู่โดดเดี่ยว ไม่ค่อยมีที่พึ่งพาหรือความสัมพันธ์กับผู้อื่น
- ครอบครัวเครียด เช่น มีปัญหาทะเลาะกัน มีพฤติกรรมนอกใจคู่สมรส
- มีการใช้สารเสพติดในครอบครัว
- ความเป็นอยู่อย่างแออัด ไม่เป็นสัดส่วน
- มีความผิดปกติทางจิต บิดามารดาถูกกระทำในวัยเด็ก
- ครอบครัวยึดความหวังกับเด็กสูงเกินไป เมื่อไม่สมหวังมักโกรธและลงโทษเด็ก
- ครอบครัวที่มีลูกไม่ตรงกับเพศที่ต้องการ
- ครอบครัวที่มีบุตรนอกสมรสหรือบุตรบุญธรรม
- ครอบครัวที่บิดามารดามีอายุน้อย วุฒิภาวะต่ำ อารมณ์แปรปรวน

พฤติกรรมที่เด็กแสดงออก

ก ทารุณทางร่างกายและจิตใจ อารมณ์ซึมเศร้า ผลการเรียนต่ำ มีความรู้สึก
เห็นคุณค่าในตนเองต่ำ มีปมด้อย ไม่อยากมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ บางคนเกรี้ยวกราด
ต่อต้านสังคม มีแนวโน้มเป็นอาชญากร ติดยาเสพติด และหนีออกจากบ้าน มีอาการทางจิต
มีปัญหาทางเพศ แต่ในขณะเดียวกันต้องการความรักอย่างไม่มีขอบเขต

ข ทารุณทางเพศ มีอาการซึมเศร้า ป่วยโดยหาสาเหตุไม่ได้ เช่น ปวดศีรษะ
ปวดท้อง อาเจียน มีความวิตกกังวลสูง ตื่นตกใจง่ายโดยเฉพาะกับผู้ใหญ่หรือผู้ชาย นอนไม่หลับ
ฝันร้าย มีอาการเหมือนกับว่าเหตุการณ์สะเทือนขวัญกำลังเกิดขึ้นอีก แยกตัว รู้สึกว่าตนเองไม่มี
คุณค่า เป็นคนที่มีมลทิน ขาดความไว้วางใจผู้อื่น มีแนวโน้มที่จะกระทำทารุณผู้อื่น มีแนวโน้ม
ใช้สารเสพติด การปรับตัวทางเพศที่ไม่เหมาะสม มีพฤติกรรมสนใจเรื่องเพศเกินวัย มีความรู้สึก
อ่อนแอ ท้อแท้ มีพฤติกรรมย่ำคิดย่ำทำ ขาดการควบคุมตนเอง มีอารมณ์หุนหันพลันแล่น
มีความรู้สึกยากลำบากในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น บางรายสติปัญญาต่ำ

กระบวนการให้การช่วยเหลือ

1 บริการด้านสังคมสงเคราะห์ เป็นการให้การช่วยเหลือที่เน้นการวิเคราะห์ปัญหาของเด็ก ดังนี้

1.1 ด้านสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย ได้แก่ การให้คำปรึกษารายบุคคล การให้คำปรึกษาครอบครัว การติดตามเยี่ยมบ้าน การส่งเด็กกลับคืนสู่อุปการะ ฯลฯ

1.2 ด้านสังคมสงเคราะห์กลุ่ม โดยใช้กระบวนการกลุ่ม เป็นกระบวนการที่เน้นการทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม เพื่อให้ผู้รับการช่วยเหลือได้เข้าใจตนเองจากการเรียนรู้ผ่านกระบวนการกลุ่ม

2 บริการด้านปัจจัย 4 เช่น จัดที่พักอาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค รวมไปถึงการที่เจ้าหน้าที่ให้การอบรมเลี้ยงดูเด็กให้มีการเจริญเติบโต และมีพัฒนาการตามวัยที่เหมาะสม การดูแลในเรื่องความสะอาด มารยาท การประพฤติดนที่สมควรตามวัย

3 บริการด้านการศึกษาและฝึกวิชาชีพ ประกอบไปด้วยการศึกษาภายใน แบ่งเป็น ห้องเรียนระดับ 1 (อนุบาล) ห้องเรียนระดับ 2 (ป1-ป3) ห้องเรียนระดับ 3 (ป4-ป6) การศึกษานอกโรงเรียน และส่งเด็กไปเรียนโรงเรียนภายนอกในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีหลักสูตรในการฝึกวิชาชีพ เช่น เสริมสวย ตัดเย็บเสื้อผ้า เย็บปักถักร้อย งานประดิษฐ์ โภชนาการ สวนถาด คอมพิวเตอร์ โดยให้เด็กเลือกเรียนตามความถนัด

4 บริการด้านการรักษาพยาบาล ได้แก่ ตรวจสุขภาพประจำปี ๑ ละ 2 ครั้ง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันโรค รักษาพยาบาลเบื้องต้น และทันตอนามัย ฯลฯ หากเด็กรายใดที่มีอาการของโรคที่รุนแรง เจ้าหน้าที่ต้องพาเด็กไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลของรัฐบาล

5 บริการด้านกิจกรรมเสริมและนันทนาการ กิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และวันสำคัญต่างๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ วันเด็กแห่งชาติ วันสงกรานต์ และวันครอบครัว กิจกรรมทัศนศึกษาและค่ายพักแรม กิจกรรมแข่งขันกีฬาภายในและนอกหน่วยงาน และกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์

6 การประสานงานกับองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน ทางด้านต่างๆ จัดเลี้ยงอาหารเด็กในความอุปการะ จัดหาบุคลากรและอาสาสมัครเข้ามาจัดกิจกรรมสำหรับเด็กในความอุปการะ เช่น กิจกรรมของสภากาชาด กิจกรรมจากนิสิตนักศึกษา

7 จัดบริการเสริมทักษะและความรู้ โดยเชิญวิทยากรจากหน่วยงานต่างๆ มาให้ความรู้แก่เด็ก เช่น ด้านยาเสพติด ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด กฎระเบียบเกี่ยวกับการจราจร ด้านสุขภาพอนามัย กิจกรรมนันทนาการ และคหกรรม เป็นต้น

การดำเนินการให้การช่วยเหลือเด็กวัยรุ่นหนึ่ง ในสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญพร ได้มีการกำหนดไว้เพื่อให้เป็นรูปแบบการดำเนินการที่ชัดเจน ตามตารางกิจวัตรประจำวันซึ่งกำหนดไว้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตาราง 2 แสดงกิจวัตรประจำวันของเด็กที่เข้ารับการช่วยเหลือ

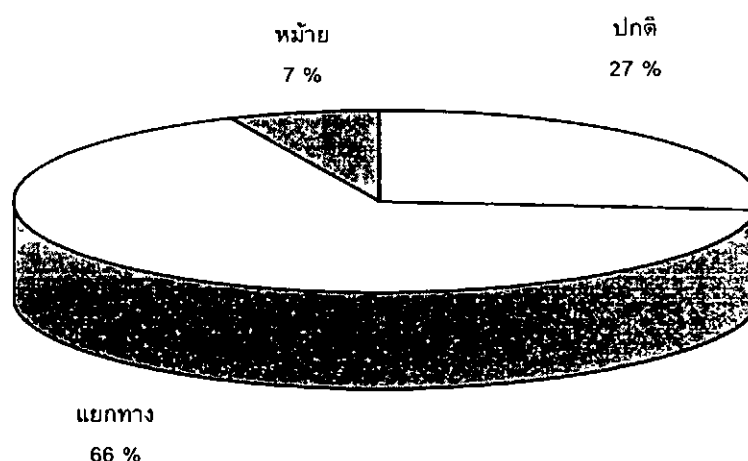
เวลา	วันจันทร์ - วันศุกร์	วันเสาร์ - วันอาทิตย์
05 30-06 30	ตื่นนอน ทำความสะอาดนอน ออกกำลังกาย	ตื่นนอน ทำความสะอาดนอน ออกกำลังกาย
06 30-07 30	อาบน้ำ ชักเสื้อผ้า	อาบน้ำ ชักเสื้อผ้า
07 30-08 00	รับประทานอาหารเช้า	รับประทานอาหารเช้า
08 00-08 30	เข้าแถว สวดมนต์ รับฟังการอบรม จากเจ้าหน้าที่	เข้าแถว สวดมนต์ รับฟังการอบรม จากเจ้าหน้าที่
08 30-09 00	พักผ่อนตามอัธยาศัย	พักผ่อนตามอัธยาศัย
09 00-12 00	เข้าห้องเรียน ห้องฝึกวิชาชีพ	ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในนอน
12 00-13 00	รับประทานอาหารเช้า	รับประทานอาหารเช้า
13 00-16 30	เข้าห้องเรียน ห้องฝึกวิชาชีพ เข้าร่วมกิจกรรมพิเศษที่จัดขึ้น	ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนในนอน
16 30-17 00	พักผ่อนตามอัธยาศัย	พักผ่อนตามอัธยาศัย
17 00-18 00	รับประทานอาหารเช้า	รับประทานอาหารเช้า
18 00-19 00	อาบน้ำ ชักเสื้อผ้า	อาบน้ำ ชักเสื้อผ้า
19 00-22 00	ชมรายการทางโทรทัศน์ สวดมนต์ ทำสมาธิ ก่อนนอน	ชมรายการทางโทรทัศน์ สวดมนต์ ทำสมาธิ ก่อนนอน
22 00-05 30	พักผ่อนนอนหลับ	พักผ่อนนอนหลับ

ภูมิหลังของผู้ให้สัมภาษณ์

กลุ่มตัวอย่างผู้ให้สัมภาษณ์ในการศึกษานี้ เป็นกลุ่มเด็กวัยรุ่นหญิงในสถานแรกรับ เด็กหญิงบ้านธัญพร ที่มีอายุระหว่าง 12-18 ปี จำนวน 15 ราย เด็กวัยรุ่นหญิงกลุ่มนี้ได้รับการช่วยเหลือ เนื่องจากมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม คือ หนีเรียน เที่ยวเตร่ในเวลากลางคืนกับกลุ่มเพื่อน คบเพื่อนชาย ค้างแรมนอกบ้าน ก้าวร้าว พุดจาโกหก ลักขโมย ฯลฯ ส่งผลทำให้เกิดปัญหาในการเรียนและเกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว การมีส่วนร่วมในครอบครัวลดลง

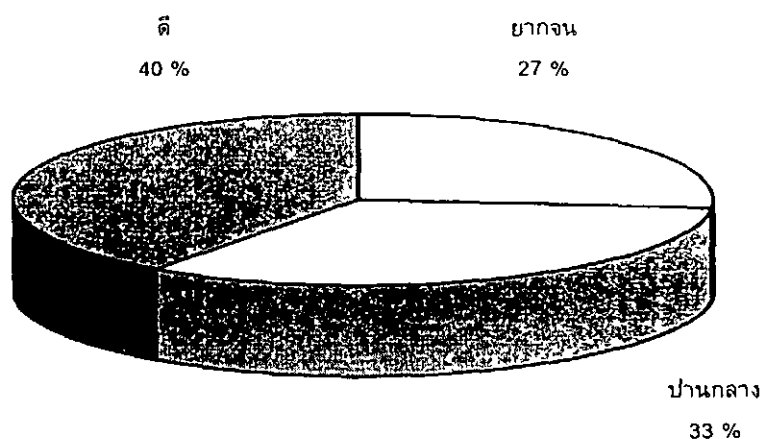
ดังนั้นการทำความเข้าใจถึงภูมิหลังของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ จึงมีความจำเป็นที่จะทำให้เข้าใจถึงบริบทที่แวดล้อมตัวพวกเขา ว่ามีส่วนที่คล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด โดยได้แสดงสถานภาพครอบครัว แสดงฐานะทางครอบครัว แสดงลักษณะการอบรมเลี้ยงดู แสดงช่วงอายุของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ และแสดงระดับการศึกษาของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

1 สถานภาพครอบครัวของเด็กวัยรุ่นหญิงที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ผลการศึกษาพบว่า สถานภาพครอบครัวเป็นแบบบิดามารดาแยกทางกัน แบบครอบครัวปกติ แบบครอบครัวที่บิดาเป็นหม้าย คิดเป็นร้อยละ 66, 27 และ 7 ตามลำดับ

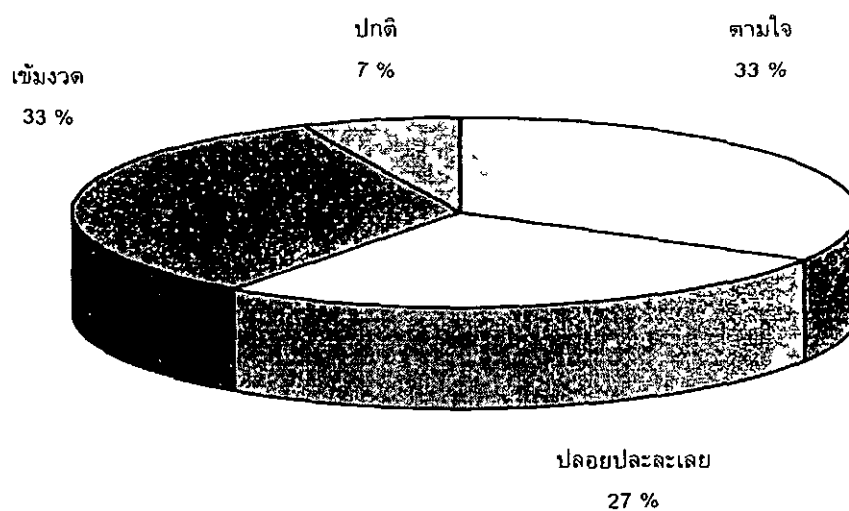
ภาพประกอบ 3 แผนภูมิแสดงสถานภาพครอบครัวของผู้ให้สัมภาษณ์

2. ฐานะทางครอบครัวของเด็กวัยรุ่นหญิงที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ผลการศึกษาพบว่า ฐานะทางครอบครัวเป็นแบบฐานะดี ฐานะปานกลาง ฐานะยากจน คิดเป็นร้อยละ 40, 33 และ 27 ตามลำดับ

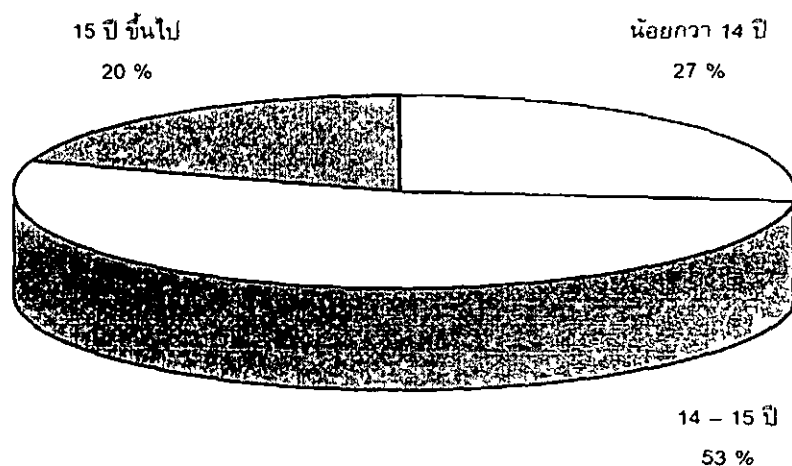
ภาพประกอบ 4 แผนภูมิแสดงฐานะทางครอบครัวของผู้ให้สัมภาษณ์

3. ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของเด็กวัยรุ่นหญิงที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเป็นแบบตามใจ แบบเข้มงวด แบบปล่อยปละละเลย แบบปกติ คิดเป็นร้อยละ 33, 33, 27 และ 7 ตามลำดับ

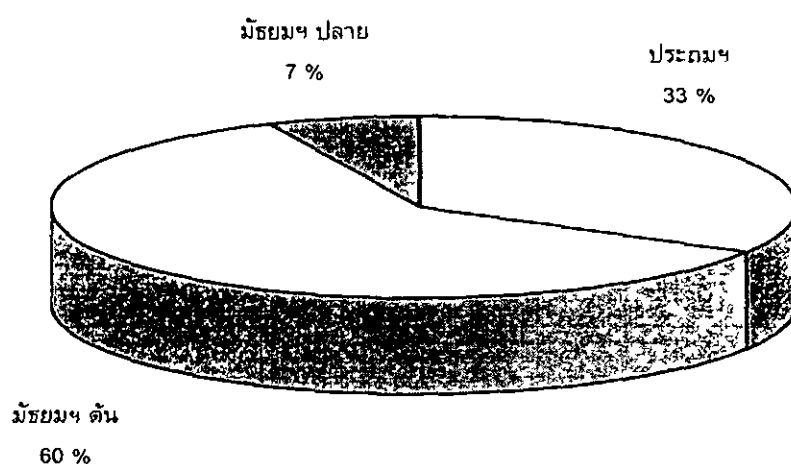
ภาพประกอบ 5 แผนภูมิแสดงลักษณะการอบรมเลี้ยงดูผู้ให้สัมภาษณ์

4 ช่วงอายุของเด็กวัยรุ่นหญิงที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ผลการศึกษาพบว่า ช่วงอายุของเด็กวัยรุ่นหญิงที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมอยู่ในช่วงน้อยกว่า 14 ปี, 14-15 ปี และ 15 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 27, 53 และ 20 ตามลำดับ

ภาพประกอบ 6 แผนภูมิแสดงช่วงอายุของผู้ให้สัมภาษณ์

5 ระดับการศึกษาของเด็กวัยรุ่นหญิงที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ผลการศึกษาพบว่า ระดับการศึกษาของเด็กหญิงวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอยู่ในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 33, 60 และ 7 ตามลำดับ

ภาพประกอบ 7 แผนภูมิแสดงระดับการศึกษาของผู้ให้สัมภาษณ์

บทที่ 5

กระบวนการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

การศึกษาถึง กระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยจะต้องศึกษาทำความเข้าใจถึงกระบวนการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในกระบวนการช่วยเหลือ ในการปรับแนวคิด มุมมองและพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นหญิงให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาผ่านคำบอกเล่าเรื่องราวประวัติชีวิตของ “เด็กวัยรุ่นหญิง” ตั้งแต่พวกเขาเริ่มจำความได้มาจนถึงปัจจุบัน โดยวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยเลือกการศึกษาวัยนี้เชิงคุณภาพทางสังคมวิทยาตามแนวทางปฏิบัตินิยม (Symbolic Interaction Theory) ก็เพื่อที่จะได้ร่วมรับรู้ และทำความเข้าใจถึงการกระทำหรือปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามทัศนะหรือประสบการณ์จริงของผู้กระทำ เนื่องจากการที่บุคคลดำรงอยู่ในสังคม โดยได้ให้นิยามความหมายต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างไรแล้ว เขาก็จะมีพฤติกรรมสอดคล้องตามที่เขาเป็นผู้นิยามความหมายนั้นเอาไว้ เพราะการทำความเข้าใจถึงการรับรู้ การตีความและการให้ความหมายต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างตัวเขากับผู้ร่วมปฏิสัมพันธ์ ซึ่งเป็นบริบทที่แวดล้อมพวกเขา การให้ความหมายในระหว่างการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นตลอดเวลา ภายใต้บริบทที่แวดล้อมทางสังคม โดยที่บุคคลเรียนรู้ความหมายของพฤติกรรม ตลอดจนรับรู้ว่าเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เป็นพฤติกรรมที่ถูกประณาม ถูกตีตราจากสังคม ก็โดยการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ที่เป็นบริบทแวดล้อมตัวเขาด้วยเช่นกัน

การวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง ในฐานะที่เป็นกระบวนการทางสังคมรูปแบบหนึ่งนั้น จะให้ความสำคัญกับกระบวนการเกิดขึ้นของปรากฏการณ์ที่พัฒนามาจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่มีความต่อเนื่องเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ตามช่วงเวลาต่างๆ ซึ่งขั้นตอนที่เกิดขึ้นจะเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่อง และในแต่ละขั้นตอนจะมีภาวะเงื่อนไขสำคัญที่เกี่ยวข้องกันเกิดขึ้น อันเป็นจุดเปลี่ยนผ่านในการพัฒนาจากขั้นตอนหนึ่งไปสู่อีกขั้นตอนหนึ่ง

ดังนั้น ในการศึกษาผู้วิจัยจึงเริ่มจากการทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมที่เด็กวัยรุ่นหญิงแสดงออก และได้นำเสนอบริบทต่างๆ ที่แวดล้อม “เด็กวัยรุ่น” ในหลายๆ ด้าน ที่มีความสำคัญต่อการเกิดพฤติกรรมและการแสดงออกของพวกเขา ซึ่งเป็นบริบทแวดล้อมทางสังคมที่เด็กวัยรุ่นหญิงต้องเข้าไปมีส่วนร่วม โดยมีการปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลา ได้แก่ ครอบครัว สถานศึกษา กลุ่มเพื่อน สังคมและสื่อมวลชน เป็นต้น เพื่อให้คนในสังคมได้ร่วมรับรู้และทำความเข้าใจถึงกระบวนการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง โดยสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาและจุดเปลี่ยนของวิถีชีวิตที่เกิดขึ้นกับชีวิตของเด็กวัยรุ่นหญิง ตั้งแต่พวกเขาเริ่มจำความได้ จนกระทั่งพวกเขาเริ่มมีการเจริญเติบโต มีการปฏิสัมพันธ์กับบริบทแวดล้อมต่างๆ มีการแสดงพฤติกรรมตามที่พวกเขาได้ตีความ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ทำให้พวกเขาถูกสังคมมองว่า พวกเขามีพฤติกรรม

การแสดงออกที่ไม่เหมาะสม โดยได้นำเสนอผลของการสัมภาษณ์จากคำบอกเล่าของเด็กวัยรุ่นหนึ่งที่อยู่ในกระบวนการให้การช่วยเหลือ จำนวน 15 กรณี ซึ่งจากการได้พูดคุยกับเด็กวัยรุ่นหนึ่งที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมส่วนใหญ่ ทำให้เราได้ร่วมรับรู้ถึงประวัติครอบครัว การถูกละเลย การถูกละเลย การมีปฏิสัมพันธ์กับบริบทแวดล้อมที่มีส่วนที่คล้ายคลึงกันอยู่ โดยอาจจะมีการปัจจัยบางประการที่แตกต่างกันออกไปบ้าง กล่าวคือ ปัญหาที่ทำให้เด็กวัยรุ่นหนึ่งมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมส่วนใหญ่จะเริ่มต้นจากปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันแรก ที่เป็นส่วนสำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรมของเด็ก โดยจะมีบริบทแวดล้อมทางสังคมอื่นๆ มาเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมขึ้นในเด็กวัยรุ่นหนึ่ง

1 การปฏิสัมพันธ์กับบริบทที่แวดล้อม

ในวิถีชีวิตของแต่ละบุคคลจะได้รับการขัดเกลาทางสังคมมาจากหลากหลายด้าน กว่าที่จะเติบโตขึ้นมาและมีวิถีชีวิตของตนเองได้ การขัดเกลาทางสังคมที่บุคคลได้รับจะผ่านจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลผู้หนึ่งกับบุคคลอื่น หรือจากสิ่งต่างๆ รอบตัวพวกเขา และในขณะที่มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันนี้เอง ที่บุคคลจะมีการซึมซับพฤติกรรมเอาไว้อย่างใน และมีปฏิกิริยาโต้ตอบกับสิ่งหรือบุคคลที่กำลังมีปฏิสัมพันธ์ด้วย แต่การซึมซับนี้บุคคลไม่ได้รับเอาสิ่งที่มีการปฏิสัมพันธ์มาทั้งหมด แต่บุคคลจะเลือกรับเอาสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสมกับตนเอง โดยจะปฏิเสธสิ่งที่ตนเองเห็นว่าไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมกับตนเอง

1.1 การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว

1.1.1 ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู

การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวของสังคมไทย ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่ เด็กมักจะถูกเลี้ยงดูจากครอบครัวโดยใช้วิธีการที่ไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมนัก เนื่องจากเมื่อพวกเขายังเป็นเด็ก พ่อแม่มักจะใช้วิธีการออกคำสั่ง /สั่งให้ลูกทำตามความคิดของตนเอง หรือทำตามความต้องการของสังคม เป็นวิธีที่ใช้ได้ผลเมื่อลูกยังเป็นเด็กตัวเล็กอยู่ และทำให้ดูเหมือนว่าเป็นเด็ก ngoanง่าย เด็กจึงมักจะถูกจำกัดให้อยู่ในกรอบที่พ่อแม่วางเอาไว้ให้ แต่เมื่อพวกเขาเติบโตเป็นวัยรุ่นแล้ว วิธีการต่างๆ ที่ใช้สอนเขาในวัยเด็กกลับใช้ไม่ได้ผล เนื่องจากพวกเขาจะรู้สึกต่อต้าน ไม่พอใจ เนื่องจากพวกเขาเชื่อว่าพวกเขาโตพอที่จะทำให้พ่อแม่เชื่อและไว้วางใจในตัวพวกเขาได้ เขาอยากจะแสดงความรับผิดชอบ อยากแสดงความเป็นผู้ใหญ่ อยากได้รับการยอมรับ และได้รับความไว้วางใจในสายตาของคนทั่วไปในครอบครัวและสังคม

พอกับแมก็จะตามใจโอ้ โอ้อยากได้อะไร อยากไปไหน เขาก็จะให้ แม่บอกกับโอว่า ตอนเด็กๆ โอเคยเป็นเด็กเรียบร้อย ให้อะไรทำอะไรก็ทำ เคยเชื่อฟังแม่ เป็นเด็กขยันเรียน เวลาที่แม่ไป ที่ไหนโอก็จะขอมตามแม่ไปด้วย แต่ตอนนี้ทำไมไม่เชื่อฟังคำสั่งของแม่เลย รักเพื่อน เชื่อฟังเพื่อน มากกว่าเชื่อฟังแม่ที่เป็นคนเลี้ยงโอมาซะอีก

และ

ตอนเล็กๆ ตั้งแต่จำความได้ แม่จะเลี้ยงเราแบบตามใจ ก็อยากได้อะไรก็จะได้ พอกับแม่จะ ชื่อของให้ พาไปเที่ยว แต่พอตอนโตก็จะห้ามทุกอย่าง โทรศัพท์ก็ขย้านานไม่ได้ ซาดิสระ เขาไม่ เข้าใจเราโตแล้วนะ เราจะติกรอบไว้ให้ นึกถึงกรอบออกมา ไม่อยู่หรือ ในกรอบ ทำไมละนี้ชีวิต เรานะ ไม่ใช่ชีวิตเขา เราอยากทำอะไรก็ทำ แม่เขาไม่เข้าใจเรา เขาจะมากำหนดให้เราทำอย่างที่เขา อยากให้มันเป็น ซึ่งมันเป็นไปไม่ได้ แต่แม่ก็ไม่เข้าใจ

1 1 2 วิธีการดูแลเด็กวัยรุ่น

เด็กวัยรุ่นต้องการให้พ่อแม่ยอมรับและเข้าใจในสภาพที่เขาเป็นในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นการเลือกคบเพื่อน การแต่งกาย การพบเจอกับสิ่งแปลกใหม่ ถ้าหากพ่อแม่แสดงท่าทีว่า พ่อแม่ยอมรับและเข้าใจลูก ก็จะทำให้ลูกเปิดใจกว้างและจะเล่าเรื่องราวในทุกเรื่องที่ตัวเอง ได้ไปพบเจอมาในแต่ละวัน สามารถพูดคุยได้ในทุกเรื่อง ก็จะเป็นประโยชน์ในการให้คำแนะนำ ปรึกษาพวกเขา แต่ถ้าหากพ่อแม่ที่ปิดกั้น ไม่ยอมรับกับสภาพความเป็นจริงของลูก การที่ลูกจะ เปิดเผยสิ่งที่ได้พบเจอมานั้นเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก

ฉันรู้ตัวว่าฉันไม่ใช่เด็กมีปัญหา ฉันได้รับความรักความสุขจากพอกับแม่เป็นอย่างดี แม่เอง นั้นแหละที่มีปัญหา ฉันก็ต้องไปเที่ยวกับเพื่อนบ้าง ไปตามประสาของเด็กวัยรุ่น แบบว้ากผอน สมอที่ใครๆ เขาก็ทำกัน ฉันจะได้ไปพบไปเจอสิ่งใหม่ๆ บ้าง ไม่ใช่เป็นเด็กโง่ที่อยู่กับพ่อแม่ เป็น ลูกหงทที่ไม่โตซักที แต่ทำไมพอกับแม่ไม่เข้าใจฉัน บางครั้งเวลาที่ไปไหนมากก็ไม่เคยเล่าให้ที่บ้าน ฟังหรือ ขืนถ้าให้เขารู้ก็ต้องโดนบน ฉันคิดว่าอายุเฉยๆ ไม่ต้องเล่าให้ฟังจะดีกว่า

ความสัมพันธ์ของพ่อแม่บางคนกับลูกไม่ถูกต้องนัก คือมีความสัมพันธ์กับเด็ก วัยรุ่นเหมือนกับเขายังเป็นเด็กอยู่ ซึ่งเป็นการดูแลที่ผิดพลาด เพราะจะไม่เข้าใจปัญหาของเขา ไม่สามารถเข้าไปนั่งอยู่ในหัวใจของเขาได้ ไม่สามารถดูแลเขาได้ เด็กวัยรุ่นจำนวนมากจึงมัก บอกว่าพ่อแม่ไม่เข้าใจฉัน และมักจะพยายามหันไปหาคำแนะนำจากเพื่อนที่อยู่ในวัยเดียวกัน ซึ่งถูกบ้างผิดบ้าง ทำให้วัยรุ่นจำนวนมากเดินในทางที่ผิดพลาดไป

ยายชอบดาหนู ดาทุกวัน ไม่ว่าหนูจะทำอะไรก็ถูกดาไปซะทุกอย่าง บางครั้งที่หนูมีเรื่อง ที่จะต้องถามต้องปรึกษา หนูก็ไม่รู้ว่าจะคุยกับใคร เวลาอยู่ที่บ้านหนูรู้สึกอึดอัด ยายไม่เข้าใจเราเลย แต่ถ้าได้ออกไปหาเพื่อน จะรู้สึกมีความสุข จะคุยกันได้ทุกอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอะไรก็ปรึกษาได้ ตอนที่ปัญหาที่บ้านก็ได้เพื่อนนี้แหละเป็นที่ปรึกษาให้เรา

1 1 3 การปลูกฝังทัศนคติ

พ่อแม่เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดทัศนคติ ความคิด ค่านิยม และเป็นผู้ที่ปลูกฝังลักษณะชีวิตด้านต่างๆ ให้แก่เด็กวัยรุ่น พวกเขาจะเจริญเติบโตมาเป็นชนชั้นอยู่กับการเลี้ยงดูของพ่อแม่ โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบัน การที่ต้องการให้ลูกมีฐานะการเงิน ตำแหน่งหน้าที่การงาน เกียรติยศชื่อเสียง ทำให้การมองคุณค่าของความเป็นคนผิดเพี้ยนไปจากความเป็นจริง เด็กวัยรุ่นส่วนใหญ่จึงเติบโตมาแบบมองไม่เห็นคุณค่าของตัวเองอย่างแท้จริง แต่จะคอยเปรียบเทียบคุณค่าของตนเองกับผู้อื่น เป็นการปลูกฝัง สร้างค่านิยมที่ผิดๆ ให้กับเด็ก โดยเน้นในเรื่องของวัตถุ เพื่อให้สังคมยอมรับมากกว่าที่จะเน้นในด้านสภาพจิตใจ อารมณ์ของเด็ก ทำให้เด็กมีการเจริญเติบโตแบบไม่มีคุณภาพ เด็กเมื่อเติบโตขึ้นมักจะขาดทักษะในการจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

พอกับแม่ชอบทวงบุญคุณ ชอบบอกรูอีปเลาเงินที่เลี้ยงมาเนีย ตั้งแต่เล็กจนโตเนียเทาไหร แล้วที่ไม่ชอบมากที่สุดคือชอบเอาเราไปเปรียบกับลูกคนอื่น บอกลูกคนอื่นเรียนเก่งกว่าเรา ขยัน ขยันงานพ่อแม่ สงสัยเราคงไม่มีดีเลยในสายตาของพอกับแม่

และ

ยายอบรมเลี้ยงดูเราดี ตามใจเรา ซื้อของให้ ซื้อเสื้อผ้าให้ อยากได้อะไรก็ได้ ขนาดลูกของยายยังไม่ซื้อให้ขนาดนี้เลย ขอเงินยายก็ให้ ยายเคยบอกว่าถ้าที่ดินราคาดี ยายจะขายที่ แล้วเอามาซื้อทองให้ เวลาขอไปเที่ยวยายก็ให้ไป แม่เคยบอกว่าถ้าไปเที่ยวแล้วกลับบ้าน ถ้าทำตัวดีขึ้น แม่จะซื้อมือถือให้

1 1 4 การสื่อสารภายในครอบครัว

พ่อแม่หลายคนมีการอบรมสั่งสอนลูก โดยขาดการสื่อสารที่ดีในครอบครัวทำให้ลูกรู้สึกว่าการที่จะพูดคุยกับพ่อแม่มันเป็นเรื่องที่ทำไต่ยากมาก เด็กวัยรุ่นจะใช้วิธีการโกหกมากกว่าที่จะพูดความจริง หรือไม่บอกสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตของเขาให้พ่อแม่ได้รับรู้เลย จนทำให้พ่อแม่บางคนไม่เคยทราบเลยว่าลูกของตนมีความคิดอย่างไร หรือบางคนมารับรู้เอาเมื่อปัญหาที่เกิดขึ้นกับลูกเป็นปัญหาที่ลุกลามใหญ่โตจนแก้ปัญหานั้นไต่ยาก

พ่อแม่ไม่ให้ไปไหน พ่อให้กรอบฝนไว้เล็กมาก เล็กจนรู้สึกอึดอัด ฝนไม่ค่อยไต่คุยกับพ่อแม่ ปีนึงคงจะไม่ถึงร้อยคำละมั้ง มันไม่มีอะไรจะคุย พ่อชอบบน บนจนแม่เส้นเลือดในสมองแตกตายไป คนหนึ่งแล้ว ตอนหลังพ่อลองให้ไปอยู่กับพี่ชาย เป็นพี่ชายคนละแมนะ เวลาฝนไปอยู่กับพี่ชาย กรอบมันใหญ่มาก ใหญ่เหมือนกับว่าไม่มีใครมาบังคับเราเลย เพราะพี่ชายฝนไม่มีเวลาดูฝนฝนต้องไปทำงานกลับดึก ก็เลยทำให้ฝนควบคุมตัวเองไม่ได้ ไปเที่ยวก็ไม่มีใครรู้ เคยใช้โทรศัพท์คุยกับเพื่อน กับแฟน เดือนหนึ่งประมาณหมื่นกว่าบาทได้มั้ง

และ

คิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมันก็มีสวนมาจากตัวเอง คือเราเป็นคนหัวดีอ ไม่ค่อยเคารพพ่อแม่กับญาติ พ่อเราไม่เคารพสิทธิของเขา เขาก็ไม่ค่อยเคารพสิทธิของเรา ก็เลยทำให้ตายต้องออกจากบ้านมาอยู่ที่นี้ ถ้าเราผิดเราก็ขอโทษ ถ้าไม่ผิดก็ไม่ขอโทษ แล้วเขาเป็นผู้ใหญ่ เขาก็จะไม่ยอมมาขอโทษเราหรอก เวลามีปัญหาทีละละกัน ไม่ยอมปรับความเข้าใจกัน พอถึงจุดหนึ่งมันก็เลยระเบิดออกมากลายเป็นเรื่องใหญ่

1 1 5 สถานภาพครอบครัว

สถานภาพของครอบครัวเป็นสวนสำคัญที่สุด เป็นสวนที่ทำให้เด็กวัยรุ่นมีพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมได้เช่นกัน ถ้าสถานภาพทางครอบครัวเป็นไปอย่างปกติ เด็กก็就会被อบรมสั่งสอนเลี้ยงดูด้วยความรัก ความเข้าใจจากพ่อแม่ เด็กวัยรุ่นคนนั้นก็น่าจะมีพฤติกรรมแสดงออกที่เหมาะสม แต่ถ้าสถานภาพของครอบครัวเป็นครอบครัวที่แตกแยก ขาดความอบอุ่นในครอบครัว เด็กมีความรู้สึกไม่ดีกับการมีพ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง การที่จะให้พวกเขาประพฤติปฏิบัติไปในทางที่ดีนั้นก็ทำได้ค่อนข้างลำบาก

พอเสียชีวิตไปแล้ว แม่ก็มีแฟนใหม่ มีลูกใหม่ แม่ไม่เคยมาเยี่ยมมานานแล้ว แนนอยู่กับตามาตั้งแต่เด็กๆ ตาของแนนอายุมากแล้ว คุยอะไรกันก็ไม่รู้เรื่อง แนนไม่ชอบอยู่บ้านหรอก ตาชอบบ่นไม่เคยเข้าใจว่าแนนต้องการอะไร

และ

ก็มีพ่อเลี้ยง หน้าตาลามก เห็นแล้วขยะแขยง เวลาคุยด้วยก็กึกก็ไม่มองหน้า เวลากินข้าวก็ไม่กินด้วยกัน บอกกันตรงๆ ว่าดูถูก แล้วก็กินเหล้า สูบบุหรี่ บางทีมาอยู่กับเรา มาเจี๊ยะแจะกับเราหลายๆ มีอยู่ครั้งหนึ่งพ่อเลี้ยงก็เมาแล้วมาวนวากับกิ๊ก กิ๊กก็เลยตอยให้ กิ๊กก็เลยไม่ยอมอยู่บ้านหนีออกจากบ้านไปมีแฟน เคยคุยให้แม่ฟัง แม่ก็บอกวายุไปอะไรกับเขามากเลย เรายังต้องใช้เงินเขาอยู่ กิ๊กก็เลยเฉยๆ ตอนเด็กๆ คิดว่าจะทำยังไงดี พ่อเลี้ยงถึงจะหายไป เขาชอบทวงบุญคุณ รู้เปล่าว่าเงินที่เลี้ยงมาเนี่ยตั้งแต่เด็กมากเท่าไร เขาเคยบอกวายุให้แม่ส่งกิ๊กไปให้พ้นๆ บอกวายุถ้าไม่อยู่แผ่นดินจะสูงขึ้น ตอนนั้นคิดจะหนีออกจากบ้านไปเลยจะไม่กลับมาอีก

1 1 6 ความเข้าใจในพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น

พ่อแม่ควรตระหนักว่า วัยรุ่นเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตที่สำคัญยิ่ง สามารถเลี้ยวไปได้ทั้งทางที่ดีและทางที่เสียหาย เพราะวัยรุ่นเป็นวัยที่เริ่มเรียนรู้สิ่งต่างๆ ที่แปลกใหม่ในชีวิตแต่ยังอ่อนประสบการณ์ในการตัดสินใจเลือกสิ่งที่ดีที่สุดในกับตนเอง ซึ่งวัยรุ่นเป็นวัยกำลังระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ คือขณะที่เขายังมีลักษณะของความเป็นเด็กหลายอย่าง แต่อารมณ์ความรู้สึกหลายประการเริ่มแสดงความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ชอบให้ผู้ใหญ่ม้าวกายในชีวิต

ไม่ชอบให้ใครมาสอน มาคอยช่วยเหลือ มาบังคับว่าควรจะทำอะไร อย่างไร จะเห็นได้ว่าการที่เด็กวัยรุ่นปฏิเสธที่จะเข้าร่วมกิจกรรมที่เคยทำร่วมกับสมาชิกในครอบครัว ไม่ได้เป็นเพราะเด็กวัยรุ่นไม่สนใจในครอบครัวแล้ว เพียงแต่การที่ได้ออกไปหาพบเจอกับประสบการณ์ใหม่ๆ นอกบ้านทำให้เด็กรู้สึกตื่นเต้นและมีความสุขกับการได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน

แมงไม่รู้หรือว่าทำอะไรลงไป เขาพยายามดิ้นรนให้หญิงและสร้างเงื่อนไขมากเกินไป กรอบของแม่กับกรอบของหญิงมันคนละเรื่องกันเลย อายุฉันจะ15 อยู่แล้วนะ หลังเลิกเรียนยังต้องรีบกลับบ้านมาอยู่กับแม่ มาเป็นลูกแห่งของแม่เหมือนตอนที่ฉันอยู่ประถมอีกหรือ

และ

แมไม่ให้ไปเที่ยวกับเพื่อน ให้อยู่แต่บ้าน เวลาเพื่อนมาหาแม่ที่บ้านแมก็จะโกหกหาแม่ไม่อยู่บ้าน มันทำให้เราเสียความรู้สึก ตอนนี้แมจะบอกว่า ไม่ ไม่ คำเดียว เราพูดความจริงก็ไม่ได้ แดการที่เราพูดโกหก มันทำให้เราได้ไปเที่ยวกับเพื่อน ได้ทำอะไรที่เราอยากจะทำ กลายเป็นว่าเราพูดโกหกจะดีกว่าการที่เราพูดความจริง

เด็กวัยรุ่นเป็นวัยที่มีอารมณ์แปรปรวนง่าย มีอารมณ์ขึ้นลงเร็ว เป็นวัยที่เปลี่ยนรสนิยมบ่อย ครอบครัวควรจะเข้าใจถึงอารมณ์ที่แปรปรวนง่ายของเด็กวัยรุ่น ที่สามารถจะเปลี่ยนแปลงความรู้สึก สามารถตัดสินใจทำสิ่งต่างๆ อย่างหุนหันพลันแล่น หากพ่อแม่ยึดตัวเองเป็นใหญ่ และละเลยไม่ทำความเข้าใจกับความรู้สึก ความต้องการของเด็กวัยรุ่น ย่อมจะนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้ง ความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจของลูกที่อาจจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดได้ง่าย

จริงๆ แล้วจุ่มก็ไม่อยากหนีออกจากบ้านหรอกนะ แต่พอกับแมไม่ให้คบกับแฟน ไม่ให้ออกจากบ้านไปไหนเลย พอรู้ว่าจุ่มมีแฟน ก็ว่าจุ่ม ไม่ยอมคุยด้วยดีจุ่มก็เลยไม่รู้จะทำยังไง ก็เลยหนีไปหาแฟนที่บ้าน ตอนแรกเรายังไม่มีอะไรกันนะ แค่คบกันเฉยๆ เพิ่งจะมามีอะไรกันก็ตอนที่หนีมาหาเค้านี้แหละ พอพ่อแม่รู้ว่าจุ่มอยู่ที่ไหนก็พาตำรวจไปจับแฟนจุ่ม

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า บริบทที่แวดล้อมในครอบครัว เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดต่อการแสดงออกพฤติกรรมต่างๆ ออกมา การอบรมสั่งสอนลูกเป็นอย่างดีตั้งแต่เขายังเล็ก การปูพื้นฐานครอบครัวให้มีความอบอุ่นเมื่อเขายังเล็กอยู่ เมื่อเขาโตขึ้นเป็นวัยรุ่นจะไม่จำเป็นต้องมีคำสั่งมากมาย เพราะเด็กวัยรุ่นเข้าใจแนวทางการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง และเราสามารถที่จะไว้วางใจพวกเขาให้พวกเขาสามารถตัดสินใจ มีความรับผิดชอบในตัวของพวกเขาเอง โดยที่พ่อแม่จะเป็นผู้คอยสังเกตพฤติกรรมของลูกอยู่ห่างๆ เมื่อลูกมีปัญหาต้องการคำแนะนำปรึกษา พ่อแม่ควรจะเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดีที่สุด

12 การปฏิสังสรรค์กับบุคคลในสถานศึกษา

ชีวิตของเด็กวัยรุ่นจะอยู่ในสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญ เนื่องจากธรรมชาติของเด็กวัยรุ่นในช่วงนี้ต้องได้รับการศึกษา เป็นวัยที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม เป็นอย่างมาก เป็นช่วงวัยที่พวกเขาจะต้องมีการปรับตัว มีความวิตกกังวล กับการเปลี่ยนแปลงตามวัยที่เกิดขึ้น ทำให้พวกเขาอาจจะมีผลการเรียนที่ต่ำลง เข้ากับเพื่อนไม่ได้ และเมื่อพวกเขาทำตามสิ่งที่พ่อแม่ตั้งความหวังเอาไว้ไม่ได้ หรือเกิดปัญหาขึ้นที่โรงเรียนแต่ไม่ได้รับการแก้ไข ปัญหา พวกเขาก็จะเกิดความวิตกกังวล มีความกลัวที่จะต้องไปโรงเรียน

ที่ไม่อยากไปเรียนเพราะไม่อยากเรียนร่วมกับเพื่อนๆ ที่โรงเรียน อยากให้แม่จ้างครูมาสอนที่บ้าน ไม่อยากเรียนร่วมกับเพื่อน เสียงดัง ไม่มีสมาธิ แล้วไอก็เบียดเพื่อนบางคนด้วย เกเร ชอบดาชอบแกล้ง แล้วไอก็ไม่ชอบครูบางคนด้วย ชอบบน ชอบตีเด็ก บางทีก็ใจดี จนหนูทำตัวไม่ถูก ครูผู้ชายอีกคนก็สอนอะไรก็ไม่รู้ ไม่รู้เรื่อง ครูฝ่ายปกครองก็ชอบมาจ้องจับผิดเรื่องผม เรื่องการแต่งตัวของเรา ไอรู้สึกอึดอัด

ครู อาจารย์ เป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญที่เป็นผู้ชี้แนวทางให้กับเด็กวัยรุ่น จะทำให้เด็กไปในทิศทางใด ขึ้นอยู่กับการกระทำและคำพูดของครู อาจารย์ด้วยเช่นกัน เนื่องจากการที่เด็กจะมีความสนใจกับวิชาที่เรียนนั้น เด็กวัยรุ่นจะต้องมีความรู้สึกที่ดีกับอาจารย์ที่สอนวิชาต่างๆ เหล่านั้นด้วย ซึ่งหากเด็กวัยรุ่นเกิดมีอคติกับอาจารย์ที่สอน ย่อมทำให้ความสนใจในวิชานั้นลดลง

อาจารย์ที่โรงเรียนบอกว่า ถ้ามาแล้วไม่ตั้งใจเรียนจะทำไม ก็ก๊ก็เลยไปเที่ยวซะเลย ไม่ชอบหน้าอาจารย์คนนี้อยู่แล้ว ไม่เข้าใจนักเรียนเอาซะเลย ก็ไม่มีสิทธิสอบไปหลายวิชา แต่ก็ขออาจารย์ทำงานสง ขอสอบ มีวิชาของอาจารย์คนนึงไม่ให้สอบ ก็เลยไม่แก้ ขึ้น ม 2 อาจารย์ไม่ยอมให้แก้ ให้ไปซ้ำชั้น ม 1 ใหม่ อาจารย์คนนั้นไม่ยอม ทั้งๆ ที่อาจารย์ประจำชั้นของก๊ก็ช่วยพูด ดิฉอญวิชาเดียว ก็เลยหมดกำลังใจที่จะเรียน ใครจะไปทนเรียนซ้ำกับรุ่นน้องได้ละ

และ

แอมเคยเรียนโรงเรียนแถวบ้าน แดหนี่เรียนไปเกี่ยวกับเพื่อนที่โรงเรียนกันบ่อย เพราะไม่ชอบเข้าห้องเรียนเฉพาะบางวิชาที่อาจารย์ดุๆ ไม่เข้าใจนักเรียน พอหนี่เรียนบ่อยขึ้นก็จะไม่ค่อยกล้าไปโรงเรียน กลัวว่าอาจารย์จะทำโทษ เรียนตามเพื่อนไม่ทัน ไม่มีงานส่งเวลาเข้าเรียน แอมว่าถ้าอาจารย์บางคนเข้าใจเด็กนักเรียน เข้าใจวัยรุ่นก็จะดี อาจารย์บางคนชอบว่าพวกเราเป็นเด็กไม่ดี ไม่รักเรียน

การที่มีอาจารย์ที่โรงเรียนเป็นผู้ที่คอยดูแลเอาใจใส่เด็กวัยรุ่นอย่างใกล้ชิด ทำให้ได้รับรู้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กวัยรุ่นก่อนที่จะสายเกินแก้ หรือไม่ได้เป็นเพียงการให้การช่วยเหลือที่ปลายเหตุ เนื่องจากพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็กบางคน ปลอมโยให้หน้าที่ในการดูแลเด็กวัยรุ่นเป็นของครูอาจารย์ที่โรงเรียน โดยไม่เคยสนใจเลยว่าบุตรหลานของตน จะต้องการความช่วยเหลือหรือต้องการคำแนะนำปรึกษาในเรื่องใดบ้าง

ตอนนั้นมีปัญหากับแม่ เพราะแม่ด่าชมพูทุกวัน บางครั้งไม่พอใจก็จะตี ชมพูกลัวมากไม่รู้จะทำอย่างไร ก็ได้อาจารย์นี้แหละช่วยเป็นที่ปรึกษาให้ ช่วยเป็นกำลังใจให้ บอกให้เราพยายามอดทน ปรับตัวเข้าไปหาแม่ แต่ชมพูก็พยายามแล้ว ขนาดอาจารย์ไปช่วยพูดกับแม่ พออาจารย์กลับไปแม่ก็ว่าชมพูหาพาเอาเรื่องที่บ้านไปฟ้องทางโรงเรียน จนตอนหลังชมพูทนไม่ไหว ก็เลยหนีออกจากบ้าน

ดังนั้นระบบวิธีคิดของครูอาจารย์แต่ละท่าน ที่มีความแตกต่างกันออกไปในการมองพฤติกรรมและการแสดงออกของเด็กหญิงวัยรุ่น ย่อมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น และขึ้นอยู่กับวิธีการจัดการกับปัญหาที่ครู อาจารย์แต่ละท่านที่ได้ประสบพบเจอกับปัญหาของเด็กวัยรุ่น ด้วยว่ามีการจัดการกับปัญหาที่ถูกต้องเหมาะสมเป็นไปในทิศทางใด เพราะโรงเรียนถือเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญอย่างยิ่งที่เด็กหญิงวัยรุ่นมีการปฏิสังสรรค์อยู่ด้วยตลอดเวลา

13 การปฏิสังสรรค์กับกลุ่มเพื่อน

การเลือกคบเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กวัยรุ่น เนื่องจาก “เพื่อน” มีอิทธิพลสำคัญที่จะนำพากันไปในทางที่ดีหรือทางที่เสื่อมเสียได้ เช่น ถ้าหากคบเพื่อนที่ตั้งใจเรียน ก็จะทำให้พากันตั้งใจเรียนตามไปด้วย แต่ถ้าหากคบเพื่อนที่ชอบเที่ยว ก็จะมีแนวโน้มอยากเที่ยวตามกลุ่มเพื่อน แม้ว่าจจะรู้ว่าเพื่อนทำตัวไม่ดีก็ตาม แต่หากเด็กวัยรุ่นต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเพื่อน ต้องการรวมกลุ่มกับกลุ่มเพื่อน ซึ่งเป็นการพัฒนาการทางสังคมของเด็กวัยรุ่นที่ต้องการการยอมรับจากกลุ่ม ซึ่งผู้ใหญ่บางคนดูเหมือนกับว่าจะไม่เข้าใจพวกเขา แต่ถ้าเขาอยู่กับเพื่อนก็จะมีแต่ความเข้าใจ สนุกสนาน รู้จักกัน สามารถพูดคุยกันปรึกษากันได้ในทุกเรื่อง

ตอนที่สนามหลวงมีงาน แม่กับพ่อเลี้ยงไปขายของ ชายห้อยฟี่ น้ำ หนูไปช่วยขาย พ่อดีมันเบื่อก็เลยไปเดินเล่น ไปแถวรถบีเอ็ม เห็นเขาสนุกกันหนูเลยดูเพลิน และก็ได้อู้จ๊กกับเพื่อนคนหนึ่งก็เลยติดต่อกันมาเรื่อยๆ เขาพาไปรู้จักกับเพื่อนเขาอีกหลายคน ตอนหลังมีปัญหาแม่กับพ่อเลี้ยงทะเลาะกัน ก็เลยหนีออกจากบ้านไปอยู่กับเพื่อน ตอนแรกหนูไม่รู้ว่าเขาทำงานอะไร มารู้ตอนที่เขาหลอกหนูให้ไปทำงาน พาหนูเข้าไปในโรงแรม พูดให้หนูยอมขายตัว บอกว่าถ้าไม่ทำก็จะมีเงินกินข้าวนะ หนูก็เลยยอมทำ

เด็กวัยรุ่นที่หนีออกจากบ้านไปอยู่กับเพื่อน เพราะพ่อแม่ใช้อำนาจควบคุมมากเกินไป จับผิด ตำหนิ จนเขารู้สึกว่าไม่เป็นตัวของตัวเอง บางครั้งไม่ได้ตั้งใจที่จะทำผิด ไม่ได้อยากทำให้พ่อแม่ผิดหวัง แต่ไม่กล้าที่จะพูดในสิ่งที่ควรจะทำผิด เพราะเกรงว่าจะถูกตำหนิ เนื่องจากเวลาที่อยู่กับเพื่อน เด็กวัยรุ่นจะรู้สึกสนุกสนาน มีความสุขที่จะได้พบปะพูดคุยกัน ในบางครั้งทำให้ลืมเวลาที่ทางครอบครัวกำหนดไว้ให้

วันนั้นไม่ได้ตั้งใจจะไปนอนค้างบ้านเพื่อนหรอกนะ แดกลับบ้านแล้วกลัวโดนที่บ้านดา ก็มียูวันหนึ่ง ฝนไปงานวันเกิดเพื่อน จัดงานที่ร้านสุกี้ ไปตั้งแต่ 4 โมงเย็น กะว่าจะกลับไม่เกิน 3 ทุ่ม เพราะที่บ้านให้กลับก่อน 3 ทุ่ม แดพอดูเวลาอีกทีมัน 5 ทุ่ม ไปแล้ว ก็เลยไม่กล้ากลับ ปรีक्षाกับเพื่อนว่าจะทำอย่างไรดี เพื่อนก็เลยชวนไปนอนที่บ้าน พออีกวันหนึ่งก็เลยไม่กล้ากลับบ้านเลย ร้อยอย่างนี้ฝนโทรไปบอกที่บ้านดีกว่า

พอแม่หลายคนนั้นขาดความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กวัยรุ่น เพราะไม่เข้าใจปัญหาของพวกเขา ไม่สามารถเข้าไปนั่งอยู่ในหัวใจของเขาได้จริงๆ ไม่สามารถดูแลพวกเขาได้ เด็กวัยรุ่นจำนวนมากจึงมักบอกว่า พ่อแม่ไม่เข้าใจและมักพยายามหันไปหาคำแนะนำจากเพื่อนที่อยู่ในวัยเดียวกัน ซึ่งอาจจะเป็นคำแนะนำที่ถูกบ้างผิดบ้าง ทำให้วัยรุ่นจำนวนมากเดินไปในทางที่ผิดพลาดได้

ยุรมีเพื่อนเยอะ มีเพื่อนผู้หญิงหลายคน ส่วนใหญ่กลุ่มเพื่อนสนิทก็จะอยู่ในโรงเรียน ส่วนเพื่อนผู้ชายก็มีบ้าง เพื่อนแถวบ้านก็จะมีบ้างแต่ไม่มากนัก ยุมรักเพื่อน เพราะเวลาเรามีปัญหาอะไรเราก็จะปรึกษากัน ช่วยเหลือกัน และได้รู้จักกับแฟนก็เพราะแฟนของเพื่อนแนะนำให้รู้จักกัน

และ

เพื่อนอายุเป็นเพื่อนที่รู้จักกันแถวบ้าน เพิ่งรู้จักกันได้ตอนย้ายมาอยู่ที่บ้านใหม่ เพิ่งจะรู้จักกันได้ไม่นาน แตกสนิทกัน มีอะไรก็คุยกันได้ทุกเรื่อง ไปไหนก็ไปด้วยกัน ตอนที่มีปัญหาที่บ้านก็ได้เพื่อนนี้แหละเป็นที่ปรึกษา

วัยรุ่นควรมีเพื่อน เพราะคนที่ไม่มีเพื่อนจะมีปัญหาการแยกตัวออกจากสังคม การเป็นคนเก็บตัว น่าเป็นห่วงมากกว่าการมีเพื่อน ซึ่งการมีเพื่อนจะทำให้เขารู้จักบทบาทของตัวเอง มีการควบคุมอารมณ์ ส่งผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์ การพัฒนาการเรียนรู้ในการเข้าสู่สังคม ซึ่งการมีความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อน ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่จะลดระดับของการตั้งตัวเป็นศูนย์กลางลง เพื่อลดความขัดแย้งต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในกลุ่มของตน นอกจากนี้เด็กจะได้เรียนรู้กฎกติกาต่างๆ ในการอยู่ร่วมกัน บทบาทในการเป็นผู้นำและผู้ตาม การเรียนรู้ในการพึ่งพาช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน เนื่องจากคนที่เลือกคบกันเป็นกลุ่ม เพื่อนมักอยู่บนพื้นฐานของการมีนิสัยบางอย่างในชีวิตที่ใกล้เคียงกัน มีประสบการณ์ที่เคยพบมาในชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นจึงมีความสามารถที่จะรับฟังและแบ่งปันปัญหาของกันและกันได้อย่างมีความเข้าใจ นอกจากนี้การมีเพื่อนที่ดีจะทำให้เขามีผู้ที่คอยให้คำปรึกษา คำปลอบใจ การส่งผ่านความรักความห่วงใยที่มีมอบให้ต่อกันเสมอ

14 การปฏิสังสรรค์กับบุคคลในสังคม

ในปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงแบบหลากหลาย จากการที่รับเอาวัฒนธรรมต่างๆ จากต่างชาติ เข้ามาโดยที่ไม่ได้ดูว่าวัฒนธรรมใดมีความเหมาะสมกับประเทศไทย เหมาะสมกับเด็กวัยรุ่นของไทยมากน้อยเพียงใด สังคมไทยกำลังเลี้ยงดูเด็กแบบวัตถุนิยม เพศเสรี ยาเสพติด สถานบริการต่างๆ มากจนคอຍๆ ซึมซับไปสู่พฤติกรรมของเด็ก กล่าวคือ ถ้าเด็กอยู่ในสังคมและวัฒนธรรมในรูปแบบใดแล้ว เด็กก็จะมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่สังคมนั้นเป็นอยู่

เวลาที่ก๊ฟเดินเข้าบ้าน แกวบ้านจะเป็นชุมชนแออัด มีคนอยู่กันยยะ ต้องเดินไปตามทางเดิน ก็เห็นคนตมกว คนติดยาบ้า มานั่งมั่วสุมกันตอนกลางคืนมีทั้งผู้หญิงผู้ชาย ตอนแรกๆ ก๊ฟก็กลัวนะ เวลาเดินเข้าบ้าน ก็ต้องผานกลุ่มพวกนี้ แม่ยังเคยบอกเลยวาวอย่าไปเอาอย่างพวกนี้นะ แต่ตอนหลัง พอก๊ฟทะเลาะกับแมบอยๆ มันเครียด ก๊ฟก็เลยลองซะเอง ก็กลุ่มเพื่อนแกวบ้านนั่นแหละมันชวน

และ

เมื่อก่อนเื่อมองสังความมันไมคอยจะเลวร้าย แต่จริงๆ แล้วที่เข้าไปมันเลวร้ายมาก เราทำผิดไปมาก เมื่อก่อนก็เที่ยวกลางคืน เราก็เที่ยวตามเขา เราก็คิดวามันไมอันตรายอะไร แต่จริงๆ แล้ว มันเป็นอันตรายสำหรับเรามาก มันมีอันตรายสำหรับผู้หญิง

นอกจากนี้สมาชิกที่อยู่ร่วมกันในสังคม ยังถูกกำหนดจากบรรทัดฐานทางสังคมที่มีอยู่ คือเมื่อมนุษย์เข้ามามีความสัมพันธ์ทางสังคม มนุษย์จะได้เรียนรู้ที่จะสร้างหรือพัฒนากฎเกณฑ์ หรือแนวทางปฏิบัติ ที่จะทำให้ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าประสงค์ที่แต่ละคนคาดหวัง บุคคลโดยทั่วไปในสังคมจึงยอมปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคม กระบวนการที่สังคมทำให้สมาชิกยอมรับและปฏิบัติตามบรรทัดฐาน ได้แก่ การควบคุมทางสังคม เพื่อความเป็นระเบียบของสังคม

แกวบ้านจะรู้จักกันหมดเลย เขาก็จะรู้ว่าพฤติกรรมคุณเป็นอย่างไร บางทีคุณไม่กลับบ้าน คนแกวบ้านก็จะรู้จักกันหมด เพราะแมขายของ ถ้าวันไหนคุณไม่ไปช่วยขายของ แกวบ้านเขาก็จะเดาไปต่างๆ นานา จนแมทนไม่ได้ เพราะแมต้องขายของ ต้องคุยกับลูกค้า

และ

ก็คิดว่าสภาพแวดล้อมในชุมชนไมคอยมีส่วนที่ทำให้ก๊ฟทำตัวไมคอยดินะ ถึงชุมชนที่ก๊ฟอยู่ จะไมคอยดินัก มีบ้านคนปลูกติดกัน มีคนกินเหล้าเมา มีเด็กติดยา แต่ก๊ฟก็โตแล้ว รู้วอะไรเป็นอะไร มีก็แต่เรื่องที่เราต้องแคร์คนแกวบ้าน เพราะแมบอกกับก๊ฟว่าแมอายคนแกวบ้าน เวลาที่ก๊ฟไม่กลับบ้าน คนแกวบ้านที่สนิทกันก็จะถามถึง หรือบางครั้งก็มีคนมาบอกว่าเห็นก๊ฟไปนั่งอยู่กับเพื่อนที่หน้าปากซอยบ้างละ เห็นก๊ฟไปแข่งมอเตอร์ไซด์กับเพื่อนบ้างละ แมชอบยกตัวอย่างบอกว่าลูกข้างบ้านเขาเป็นเด็กดี ไม่เห็นต้องออกไปเที่ยวเหมือนอย่างก๊ฟเลย

การแสดงออกของเด็กวัยรุ่นหนึ่ง ในบางครั้งนอกจากมีบรรทัดฐานทางสังคมมาเป็นตัวกำหนดให้ปฏิบัติอยู่ในกรอบที่ติงามของสังคมแล้ว ยังมีบรรทัดฐานเรื่องเพศ มาเป็นสิ่งที่สังคมใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมพฤติกรรมและการแสดงออกทางเพศของผู้หญิงอีกด้วย ซึ่งมีอิทธิพลในการกำหนดความสัมพันธ์และบทบาทของเพศหญิง โดยเฉพาะสังคมที่ยึดมั่นในความเชื่อที่ว่าเพศหญิงดำรงอยู่เพื่อตอบสนองความต้องการของชาย โดยสมาชิกในสังคมมีโลกทัศน์ในการประเมินพฤติกรรมเพศหญิงและเพศชายด้วยมาตรฐานที่แตกต่างกัน

แมบอกวเราไมใช่เด็กผู้ชาย ถ้าเป็นเด็กผู้ชายปล่อยให้ไปนานแล้ว นีปล่อยให้มากแล้วนะถ้าเป็นลูกคนอื่นไม่ปล่อยให้หย่อนนี้หรอก แม่ไม่ค่อยมีเวลามาดูแลพวกเราหรอกนะ แม่ต้องทำงานหาเงินเลี้ยงลูกคนเดียว เพราะพอกับแม่เล็กกัน พ่อไปมีแฟนใหม่ แมบอกว่าให้ตั้งใจเรียนโตขึ้นจะได้ทำงานดีๆ ได้เงินมากๆ จะได้ไม่ลำบากเหมือนแม่ เป็นลูกผู้หญิง จะได้ฉลาดไม่โง่ให้คนอื่นมาหลอกเอา

และ

ก็มีเพื่อนผู้ชายหลายคน อย่างที่ก๊ิกบอกวาก็เป็นคนลุ่มๆ จะมีเพื่อนเยอะทั้งผู้หญิงและผู้ชาย มีคนมาจีบก๊ิกเยอะ แต่ก๊ิกไม่สนใจ ที่ก๊ิกคบเป็นแฟนมี 2 คน กับแฟนคนแรกที่คบกันเป็นรุ่นพี่ที่โรงเรียน ตอนคบกันเราเด็กๆ ไม่รู้อะไร ตอนที่มื่ออะไรกันก็ไม่ได้ป้องกัน ตอนนั้นก็กลัวนะ กลัวเราจะท้อง เพราะเราเป็นผู้หญิง แม่เคยสอนก็วเราเป็นลูกผู้หญิง เราต้องไม่ไปมีอะไรกับใคร ถ้ายังไม่แต่งงาน ถ้าพลาดไปแล้วมันจะแก้ไม่ได้

กระบวนการที่สังคม อบรม สั่งสอน ชัดเกล้า ให้คนในสังคมได้ทราบถึงระเบียบกฎเกณฑ์แนวทางปฏิบัติ กระบวนการที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เริ่มต้นตั้งแต่เด็กคนนั้นเกิดขึ้นมาจนกระทั่งตาย โดยมีบรรทัดฐานที่มีอยู่ในสังคมมาเป็นเกณฑ์ของสังคมที่บังคับให้คนในสังคมยอมกระทำตามบรรทัดฐาน เพราะโดยทั่วไปแล้วบรรทัดฐานที่มีอยู่ในสังคมจะมีความเข้มงวดต่อการบังคับให้สมาชิกปฏิบัติตามแตกต่างกันออกไป บรรทัดฐานบางอย่างเป็นที่สังคมเห็นว่าผู้เป็นสมาชิคน่าจะทำ เป็นการบังคับทางสังคมหากคนในสังคมไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมมีการกำหนดบทลงโทษทางสังคม ซึ่งจะเป็นบทลงโทษที่มีทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้ทุกคนยึดถือปฏิบัติเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม

15 การปฏิสังสรรค์กับสื่อมวลชน

ในปัจจุบันเด็กวัยรุ่นในภาพที่สื่อมวลชนนำเสนอเป็นไปในด้านที่ไม่ค่อยดีนัก ในสายตาของคนทั่วไปในสังคม เด็กวัยรุ่นโดยเฉพาะผู้หญิงมีพฤติกรรมการเล่นแบบจากสื่อต่างๆ คนที่มีชื่อเสียง ดารา นักร้อง นางแบบ ความรู้สึกนึกคิดที่เขาต้องการเข้าสังคม ค่านิยมที่สังคมยอมรับ สร้างความเป็นตัวของตัวเอง เล่นแบบการแต่งตัว การกระทำของคนทีถือว่าสังคมยอมรับ

ซึ่งถือเป็นบุคคลที่ไม่ธรรมดา พฤติกรรมต่างๆ ที่คนมีชื่อเสียงแสดงออกมาในบางครั้งลืมนึกไปว่า เด็กวัยรุ่นจะนำไปเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต วิธีการนำเสนอจากสื่อเป็นการจูงใจให้สิ่งที่ตัวเองนำเสนอมีความน่าสนใจ

แอมเป็นคนสนใจสิ่งต่างๆ ที่เป็นอยู่ในโลกปัจจุบัน แอมชอบอ่านหนังสือ ดูหนัง ฟังเพลง อยากรู้ อยากรอง สิ่งใหม่ๆ แอมคิดว่ารูปแบบของสื่อที่นำเสนอในปัจจุบันก็เป็นสภาพที่เป็นจริงในสังคม ตามที่เป็นกระแสของสังคม ที่คนสนใจ เช่น แฟชั่นการแต่งตัวของเด็กวัยรุ่น ดารา นักร้อง ก็จะสามารถเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตให้กับเราได้ ถ้าเราชอบดารา นักร้อง คนใด เราก็อยากจะเป็นเหมือนพวกเขา อยากทำตามแบบที่เขาทำ เพราะรู้สึกว่าเขาเป็นคนที่มีความสามารถ ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

สื่อมวลชนต่างๆ มีการนำเสนอสิ่งที่มีความเหมาะสมเป็นความรู้ต่อคนในสังคม แต่ในบางครั้งการนำเสนอสิ่งที่เป็นผลกระทบต่อบุติกรรมของเด็ก ค่านิยมของวัยรุ่นในสมัยปัจจุบัน ได้รับอิทธิพลแนวคิดในเรื่องของเสรีภาพทางเพศผ่านสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นภาพยนตร์ โทรทัศน์ ดารา นักร้อง ส่งผลให้ค่านิยมต่างๆ กลายเป็นเรื่องล้าสมัย เช่น เดิมหญิงสาวต้องรักษาสกศน์ตัว ต้องแต่งงานอย่างถูกต้องตามประเพณีก่อนจึงใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันได้ วัยรุ่นจำนวนไม่น้อยจึงต้องรับผลกระทบที่ตามมา ไม่ว่าจะเป็นการหมกมุ่นในเรื่องเหล่านี้จนเป็นเหตุให้ผลการเรียนตกต่ำ การใช้เวลาเป็นไปอย่างเปล่าประโยชน์

ตายจะไม่คอยได้ดูโทรทัศน์เท่าไร จะชอบอ่านหนังสือการ์ตูน ชอบไปร้านขายหนังสือ การ์ตูน บางทีตามแผงหนังสือก็มีภาพที่นางแบบ นายแบบ ถายรูปลงหนังสือ ไปบ้าง เลยมองดู วามันเป็นเรื่องปกติ ใครๆ เขาก็ทำ เคยอ่านหนังสือดารา ก็เห็นคบกัน บางทีก็เลิกกัน เปลี่ยนแฟน เป็นวาเลน

และ

ก็ดูข่าว ชอบดูข่าวตามโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ ก็จะมีข่าวประเภทขมขื่น ชากันตาย ขยายยาบ้า แนนเคยได้ดูหนังประเภทที่ผู้หญิงกับผู้ชายมีอะไรกัน เคยดูกับเพื่อน เพื่อนมันเอามาให้ดู

ถือได้ว่าสื่อมวลชนเป็นบริบทแวดล้อมที่สำคัญ ที่มีผลต่อบุติกรรมการแสดงออกของเด็กวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากเด็กวัยรุ่นเป็นผู้ที่มีความสนใจใฝ่หาความรู้ สนใจสิ่งแปลกใหม่ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของพวกเขา ในปัจจุบันมีทั้งสื่อที่เป็นรูปแบบที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ขึ้นอยู่กับการพิจารณาเลือกบริโภคสื่อของเด็กวัยรุ่นเอง ทั้งนี้ผู้ที่ป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรจะให้ความสนใจกับการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ทั้งนี้ครอบครัวส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักและขาดความรู้ความเข้าใจในการเลือกบริโภคสื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเด็ก ที่สำคัญครอบครัวไทยในปัจจุบันยังปล่อยให้เด็กเป็นผู้เลือกที่จะบริโภคสื่อเอง โดยขาดผู้ปกครองมากอยเป็นผู้แนะนำ แต่จะได้รับคำแนะนำจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งเป็นผู้ที่ยังขาดประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต

2 การถูกประทับตราจากสังคม

หากพิจารณาบริบทโครงสร้างสังคมไทยแล้วจะพบว่า มีการขัดเกลาและปลูกฝังค่านิยมความเชื่อเกี่ยวกับความไม่เสมอภาคทางเพศระหว่างหญิงกับชายมาเป็นระยะเวลายาวนาน โดยเฉพาะสังคมประเพณีพฤติกรรมทางเพศของชายหญิงในเรื่องเดียวกัน แต่ใช้เกณฑ์ในการตัดสิน คนละเกณฑ์ คือ ในเพศชายการมีประสบการณ์ทางเพศยิ่งมากกลับได้รับการยอมรับจากสังคมและมองว่าเป็นพฤติกรรมที่ปกติ ขณะที่เพศหญิงจะถูกบีบบังคับให้อยู่ในขอบเขตที่จำกัด เฉพาะการมีเพศสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการแต่งงานกันเท่านั้น หากหญิงใดที่ฝ่าฝืนไปมีเพศสัมพันธ์ก่อนเวลาอันควรหรือจนตั้งครรภ์นอกสมรส หรือมีพฤติกรรมการแสดงออกที่ไม่เหมาะสม ผลที่ตามมาคือสังคมจะประณามหรือประทับตราว่าเป็นผู้หญิงที่ไม่ดี จะถูกมองว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

หลังจากที่เด็กเริ่มถูกตีตราจากครอบครัว สังคม ว่ามีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ทำให้พวกเขาเริ่มมีการแยกตัวออกจากครอบครัว สังคม ที่ตีตราพวกเขาว่าเป็นเด็กไม่ดี มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นสังคมที่พวกเขาน่าจะพูดคุย ขอคำแนะนำปรึกษา เกี่ยวกับการเลือกทางเดินชีวิตของพวกเขา การดำเนินชีวิตประจำวันมากที่สุด แต่กลับมีบางสิ่งที่เป็นกำแพงมาขวางกั้นระหว่างกัน จนทำให้เกิดช่องว่างเพิ่มมากขึ้น และเด็กกลุ่มนี้ก็จะไปอยู่ในสังคมที่พวกเขาคิดว่าอยู่แล้วทำให้พวกเขาสบายใจ สามารถพูดคุย ปรึกษาได้ทุกเรื่อง ยังมีระยะห่างเพิ่มขึ้นมากเท่าไร เด็กกลุ่มนี้ยังถูกตอกย้ำว่ามีพฤติกรรมไม่เหมาะสมมากยิ่งขึ้นเท่านั้น เมื่อปัญหาที่เกิดขึ้นไม่ได้รับการแก้ไขและมีการสะสมมากขึ้นเท่าไร การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นยังถูกมองว่าไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้เลย ไม่สามารถปรับพฤติกรรมของพวกเขาให้เหมาะสมกับสังคมที่พวกเขาควรจะอยู่ พวกเขาจึงมองว่าการที่พ่อแม่มาคอยห่วงใย เอาใจใส่ ยิ่งเป็นการเข้ามาท้าวทวงความเป็นสวนตัวในชีวิต พวกเขาคิดว่าชีวิตเป็นของพวกเขา เขาอยากดำเนินชีวิตไปในทางที่พวกเขาอยากให้เป็น พวกเขาอยากอยู่ในสังคมที่ทำให้พวกเขารู้สึกว่ามีความสบายใจ

พอกับแม่ขัดแย้งกันเรื่องแอม พ่อจะไม่คอยเข้ามาวุ่นวายกับเรา แต่แม่จะวุ่นวายกับเรื่องสวนตัวของแอมเกือบทุกเรื่อง ชอบให้ทำตามความคิดของตัวเอง ไม่ฟังความคิดเรา จนแอมไม่ยอมอยู่บ้าน เวลาที่มีเรื่องหรือมีปัญหาอะไรก็จะไม่คุยให้ที่บ้านฟัง ก่อนหน้านี้แอมเคยทำตัวแย่มาก หนีเรียนเกือบทุกวัน ไปเที่ยวกับเพื่อน มีแฟน ไปนอนค้างที่อื่น เคยแอบพาแฟนเข้ามานอนที่บ้าน ทำตัวไม่ดีเลย แต่เดี๋ยวนี้แอมปรับตัวดีขึ้นกว่าเดิมมากแล้ว แต่แม่ก็ยังมองแอมว่าทำตัวไม่ดีไม่ไว้ใจกัน แอมเลยคิดว่าไม่รู้จะทำดีไปทำไม

นอกจากนั้นยังพบว่า เด็กวัยรุ่นหญิงจะใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยวิธีที่ผิด อาจเกิดจากการถูกชักจูงจากกลุ่มเพื่อนให้ทดลองใช้ยาเสพติด ของมึนเมา ทำให้พวกเขาคล้าทำในสิ่งที่พ่อแม่คาดหวังไม่ถึง จนบางครั้งทำให้เกิดปัญหาในสังคม เช่น การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การตั้งครรภ์นอกสมรส การติดเชื่อทางเพศสัมพันธ์ เด็กวัยรุ่นกลุ่มนี้ จะคิดว่าอยากจะหนีออกไป

อยู่กับเพื่อนมากกว่าถึงแม้จะไม่มีความสะดวกสบายเหมือนอยู่กับครอบครัว ก็มีความพอใจ
 นานาแปลกที่การอบรมสั่งสอนบ่มเพาะนิสัยพวกเขามาตั้งแต่เล็กจนโต ไม่มีผลทางจิตใจ พวกเขา
 ไม่คิดว่าพ่อแม่เป็นที่ปรึกษาให้กับพวกเขาได้

เพื่อนๆ ของก๊ากก็รักกันนะ เวลามีความสุขเราก็จะมีด้วยกัน เวลาที่เรามีความสุข เราก็
 จะมีเพื่อนคอยปลอบใจ ก็รักเพื่อนนะ เวลาไม่มีใครเราก็จะมีเพื่อน ก็เคยพาเพื่อนมานอนที่บ้าน
 แม่ไล่เพื่อนออกจากบ้าน ก็บอกกว่าถ้าไล่เพื่อนก๊ากก็จะไปด้วย แม่ก็บอกกว่าไปเลย แต่พอจะไป
 จริงๆ ก็ไม่ไหวไป บอกกว่าจะพาไปอยู่สถานกักกัน ก๊ากก็เลยบอกกว่าไปไหนก็ไป

และ

แอมรักเพื่อนๆ รู้สึกดีที่มีเพื่อน มีที่ปรึกษาที่เข้าใจเรา สามารถคุยกันได้ทุกเรื่อง ไม่ถูกตำหนิ
 ไม่ต้องโกหกเหมือนกับที่คุยกับพ่อแม่ อาจารย์ เพราะเขาไม่เคยว่าเรา เวลาที่แอมเดือดร้อน เพื่อนๆ
 ก็จะช่วย และเวลาที่เพื่อนเดือดร้อนแอมช่วยได้แอมก็จะช่วย แอมเคยขโมยเงินของปามาให้เพื่อนไป
 ทำแท้งประมาณเกือบหมื่นบาท เพราะสงสารเพื่อนที่ท้องไม่มีพ่อ ถ้าปล่อยให้ท้องต่อไปก็จะไม่มีคน
 เลี้ยงเด็ก เพราะเพื่อนก็ยังเรียนอยู่

การที่เด็กวัยรุ่นหญิงถูกพ่อแม่ ผู้ปกครอง ส่งเข้ามารับการช่วยเหลือเพื่อให้ตัดสินใจ
 ปรับพฤติกรรมเด็กวัยรุ่นหญิงกลุ่มนี้ เปรียบเสมือนเป็นการตีตรา ประทับตรา ว่าเด็กวัยรุ่นหญิง
 เหล่านี้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ที่ไม่สามารถอยู่ร่วมกับคนปกติในสังคมได้แล้ว ซึ่งทำให้สังคม
 มองว่าเด็กเหล่านี้มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจนยากที่จะปรับตัวให้เป็นเด็กดีได้แล้ว ใครที่เป็นคน
 ตัดสินว่าพวกเขามีพฤติกรรมไม่เหมาะสม การที่ส่งเด็กเข้าไปรับการช่วยเหลือก็เหมือนเป็นการ
 บอกว่าพวกเขาเป็นเด็กไม่ดี ทั้งๆ ที่บางทีอาจจะไม่ได้เป็นอย่างที่คนในสังคมมองเขาก็ได้
 ครอบครัว สังคม มีการทำความเข้าใจเด็กวัยรุ่นกลุ่มนี้มาน้อยเพียงไร

เขาคิดผิดที่เอาเด็กมาอยู่ที่นี่ เขาคิดผิดจริงๆ เขาคนที่จะแก้ที่ต้นเหตุมากกว่าที่ปลายเหตุ
 ต้นเหตุคือเขาไม่เข้าใจ ไม่พูดคุยกับลูกเขาเองว่า ทำไมนะ ทำไมลูกต้องทำแบบนี้ ทำไมต้องหนี
 ออกจากบ้าน ทำไมต้องขโมย น่าจะมีการเปิดใจคุยกันไปเลย การส่งมาอยู่เพื่อคิดว่าจะให้พวกหนู
 ตัดนิสัยมันคงเป็นไปได้ เพราะมันเป็นช่วงเวลาเพียงสั้นๆ ถ้าพวกหนูไม่คิดจะตัดเอง มันเป็น
 เพียงแค่การกักขังชั่วคราว ทำให้ผู้ใหญ่สบายใจ

การที่เด็กวัยรุ่นหญิงกลุ่มหนึ่งที่ถูกสังคมตีตราว่ามีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มาอยู่
 ร่วมกันในสถานที่แห่งใหม่ ที่มีบรรยากาศแปลกออกไป ได้อยู่ร่วมกับคนที่มีความคล้ายคลึงกัน
 เด็กอาจจะรู้สึกอึดอัด ขาดอิสระที่จะต้องอยู่ในสถานที่จำกัด แต่ในทางกลับกันเราได้พาเขาออกมา
 จากสภาพแวดล้อมเดิมๆ ทำให้พวกเขาได้หยุดคิดทบทวนกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชีวิตของ
 พวกเขา เพื่อที่พวกเขาจะได้เตรียมตัวที่จะไปใช้ชีวิตอยู่ในสังคมภายนอกได้ตามเดิม

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาถึง ปรากฏการณ์การแสดงพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นหญิงที่สังคมมองว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจถึงกระบวนการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง โดยใช้แนวคิดทฤษฎีปฏิสังสรรค์สัญลักษณ์มาเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจถึงขั้นตอนในการเกิดพฤติกรรมต่างๆ ที่พวกเขาได้ให้ความหมายและตีความตามที่พวกเขามีประสบการณ์ โดยพวกเขาได้แสดงพฤติกรรมที่เป็นกระบวนการที่มีลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง สามารถแยกแยะออกเป็นขั้นตอนต่างๆ แต่ละขั้นตอนมีเงื่อนไขสำคัญมาเกี่ยวข้อง การศึกษาค้นคว้านี้ได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กวัยรุ่นหญิงจำนวน 15 คน โดยเด็กวัยรุ่นหญิงกลุ่มนี้มีอายุระหว่าง 12-18 ปี เข้ารับการช่วยเหลือในสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร สาเหตุเนื่องมาจากมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม โดยจะทำการศึกษาวาสาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเกิดจากบริบทแวดล้อมใดบ้างที่เข้ามามีอิทธิพลและเป็นการศึกษาถึงกระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ซึ่งในขณะที่มีการสัมภาษณ์หากเด็กวัยรุ่นหญิงต้องการคำแนะนำปรึกษา ผู้วิจัยจะให้คำแนะนำปรึกษาเพื่อการช่วยเหลือในการปรับแนวคิด มุมมองและพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นหญิงให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบว่า การให้ความหมายแก่ลักษณะของพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กวัยรุ่นหญิง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงกระบวนการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง ว่าการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมไม่ได้เกิดขึ้นเพียงช่วงเวลาสั้นๆ หากแต่เกิดจากการเรียนรู้ จากประสบการณ์ของพวกเขาเอง โดยการยึดถือตัวแบบที่เป็นบริบทแวดล้อมทางสังคมของพวกเขา มีการแสดงพฤติกรรมตามที่พวกเขาได้ตีความและให้ความหมายเอาไว้ หากสิ่งที่เขาได้พบเจอ บุคคลที่เขายึดถือเป็นตัวแบบ ไม่สามารถทำให้เขาเข้าใจถึงบทบาทการแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมแล้วละก็ พฤติกรรมที่เขาแสดงออกก็จะเป็นพฤติกรรมที่สังคมประทับตรา ตีตรา ว่าเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

จากการศึกษาพบว่า กระบวนการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิงนั้นเกิดจากการปฏิสังสรรค์กับบริบทแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว สถานศึกษา กลุ่มเพื่อน สังคม และสื่อมวลชน ซึ่งจะเป็นการสร้างพฤติกรรมต่างๆ ที่เด็กวัยรุ่นหญิงแสดงออกมา นอกจากนี้ พฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นหญิงที่ไม่เหมาะสมยังเกิดจากการถูกประทับตราจากสังคม ซึ่งเป็น

ขั้นตอนที่มีการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในเบื้องต้น แต่คนในสังคมไม่ให้โอกาสเด็กวัยรุ่นหญิงในการปรับตัว ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ เด็กวัยรุ่นหญิงกลุ่มนี้เริ่มมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้น จนพ่อแม่ ผู้ปกครองไม่สามารถแก้ไขพฤติกรรมเหล่านั้นได้ด้วยตนเอง ดังต่อไปนี้คือ

1 ขั้นการเกิดพฤติกรรมจากการปฏิสังสรรค์กับบริบทแวดล้อม ได้แก่ ครอบครัว สถานศึกษา กลุ่มเพื่อน สังคมและสื่อมวลชน ซึ่งเด็กวัยรุ่นต้องเข้าไปมีปฏิสังสรรค์อยู่ตลอดเวลา

1.1 การปฏิสังสรรค์กับบุคคลในครอบครัว ในขั้นตอนนี้ส่วนใหญ่เด็กวัยรุ่นเริ่มการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม จากปัญหาเพียงเล็กน้อยที่เกิดขึ้นในครอบครัว และเริ่มก่อตัวเป็นปัญหาที่ใหญ่ขึ้น เนื่องจากปัญหาไม่ได้รับการแก้ไข สังคมจนยากเกินที่จะปรับตัวเข้ามาหากัน เมื่อเด็กไม่มีที่ปรึกษา ไม่มีทางออก เด็กจึงต้องหันไปปรึกษากับคนที่เขาสามารถพูดคุยเข้าใจเขาในทุกเรื่อง ให้กำลังใจ ปลอบใจเขา ซึ่งสาเหตุนี้ทำให้เขาคิดว่าครอบครัวเป็นคนอื่นสำหรับพวกเขา ความไม่เข้าใจระหว่างเด็กวัยรุ่นกับบุคคลในครอบครัวทำให้เด็กวัยรุ่นเดินไปในทางที่ไม่ถูก ปรึกษากับคนที่ไม่มี ความเหมาะสมกับการให้คำปรึกษาในการดำเนินชีวิต บางครั้งอาจถูกชักจูงไปในทางที่ไม่เหมาะสม ไม่ถูกต้อง โดยที่ไม่มีผู้คอยชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง เนื่องจากเด็กไม่กล้าพูด ไม่กล้าบอกความจริงกับผู้ปกครอง จนเมื่อปัญหาลุกลามใหญ่โตแล้ว พ่อแม่ผู้ปกครองจะเป็นคนที่ทราบปัญหาเป็นคนสุดท้าย จนปัญหานั้นไม่สามารถแก้ไขได้แล้วหรือถ้าแก้ไขได้ก็เป็นปัญหาที่ใหญ่ จนเด็กวัยรุ่นไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง เป็นปัญหาที่สะสมกันมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน

สภาพภาพของครอบครัวเป็นส่วนที่สำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น จากกลุ่มตัวอย่างทำให้เห็นว่าการที่เด็กวัยรุ่นอยู่ในสภาพครอบครัวที่แตกแยก มีบิดา มารดาเลี้ยง ทำให้เกิดปัญหาขัดแย้งขึ้นในครอบครัว แรงผลักดันจากครอบครัวไม่สมบูรณ์ สภาพแวดล้อมภายในบ้านไม่ได้ส่งเสริมให้เด็กวัยรุ่นมีความผูกพันกับบ้าน และครอบครัวมีส่วนผลักดันให้เด็กวัยรุ่นหนีออกจากบ้านไปอยู่นอกบ้าน สอดคล้องกับ โสภา ชปิลมันน์ (2536 : 35) ที่พบว่าความแตกแยกของครอบครัวอันเกิดจากการหย่าร้าง แยกกันอยู่ของบิดามารดา ซึ่งมีผลกระทบต่อจิตใจเด็ก

1.2 การปฏิสังสรรค์กับบุคคลในสถานศึกษา บุคคลที่สำคัญก็คือ ครู อาจารย์ ซึ่งจากคำบอกเล่าของเด็กวัยรุ่น ทำให้ทราบว่า ครู อาจารย์ เป็นบุคคลที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้มีผลต่อการเกิดพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นหญิง เนื่องจากในการดำรงชีวิตประจำวันส่วนใหญ่ของเด็กวัยรุ่น สถานศึกษาเป็นสถานที่ที่มีส่วนสำคัญกับพวกเขาเป็นอย่างมาก พ่อแม่ ผู้ปกครองบางคนปล่อยให้หน้าที่ในการอบรมดูแลเด็ก เป็นหน้าที่ของครู อาจารย์ที่โรงเรียน โดยไม่ได้สนใจปล่อยให้หน้าที่การดูแลเด็กเป็นของครู อาจารย์ ซึ่งอาจจะมีครู อาจารย์บางท่านที่ไม่มีความเข้าใจเด็กกลุ่มนี้เท่าที่ควร ทำให้เด็กวัยรุ่นไม่อยากไปโรงเรียน หนีเรียน ไปเที่ยวเตร่กับกลุ่มเพื่อน

ซึ่งเป็นการก่อให้เกิดพฤติกรรมไม่เหมาะสมในเบื้องต้น ในปัจจุบัน ครู อาจารย์ จึงมีหน้าที่ที่สำคัญ นอกเหนือจากการให้ความรู้กับเด็กวัยรุ่น นั่นคือการคอยดูแลเอาใจใส่เด็ก รับฟังปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กวัยรุ่น และเป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำปรึกษา เมื่อเด็กวัยรุ่นต้องการคำแนะนำปรึกษากับปัญหาที่เกิดขึ้นกับพวกเขา เพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในเบื้องต้น

1.3 การปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อน จะเห็นได้จากผลการวิจัยว่า เพื่อนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลเป็นอย่างมากกับเด็กวัยรุ่น เนื่องจากการมีความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนสามารถตอบสนองความต้องการของเด็กได้ ทั้งความต้องการการยอมรับในกลุ่ม และเกิดความต้องการความรักความเข้าใจซึ่งกันและกัน เนื่องจากคนที่เลือกคบกันเป็นกลุ่มเพื่อน มักจะมีพื้นฐานนิสัยบางอย่างในชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ดังนั้นจึงมีความสามารถที่จะรับฟังและแบ่งปันปัญหาของกันและกันได้อย่างมีความเข้าใจ โดยคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2528 11-12) กล่าวว่า เพื่อนเป็นผู้ที่มีวัยใกล้เคียงกัน ชอบพอกัน และอยู่ในสภาพหรือลักษณะเดียวกัน เพื่อนในวัยเด็กอาจเป็นเพียงเพื่อนเล่นเท่านั้น แต่เมื่อเข้าสู่วัยรุ่นเพื่อนนอกจากจะเป็นเพื่อนเล่นแล้ว เพื่อนหรือกลุ่มเพื่อนจะต้องมีลักษณะหรืออุดมการณ์ตามที่ตนเองพอใจด้วย เด็กวัยรุ่นจะห่างจากพ่อแม่และเข้ากลุ่มเพื่อนมากขึ้น ทำให้รู้สึกว่ามีอิสระ เมื่อเข้ากลุ่มเพื่อนเด็กวัยรุ่นจะเลียนแบบหรือเอาอย่างเพื่อนเพื่อให้เป็นที่ยอมรับ

1.4 การปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม กระบวนการที่สังคม อบรม สั่งสอน จัดเกล้าให้คนในสังคมได้ทราบถึงระเบียบกฎเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติ กระบวนการที่เกิดขึ้นนั้นเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เริ่มต้นตั้งแต่เด็กคนนั้นเกิดขึ้นมาจนกระทั่งตาย โดยมีบรรทัดฐานที่มีอยู่ในสังคมมาเป็นเกณฑ์ของสังคมที่บังคับให้คนในสังคมยอมกระทำตามบรรทัดฐาน เพราะโดยทั่วไปแล้วบรรทัดฐานที่มีอยู่ในสังคมจะมีความเข้มงวดต่อการบังคับให้สมาชิกปฏิบัติตามแตกต่างกันออกไป บรรทัดฐานบางอย่างเป็นสิ่งที่สังคมเห็นว่าผู้เป็นสมาชิกลำบากจะทำ เป็นการบังคับทางสังคมหากคนในสังคมไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคม มีการกำหนดบทลงโทษทางสังคม ซึ่งจะเป็นบทลงโทษที่มีทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้ทุกคนยึดถือปฏิบัติเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม โดยเฉพาะเด็กวัยรุ่นหญิงด้วยแล้ว การที่ถูกสังคมมองว่ามีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม นอกจากบรรทัดฐานทางสังคมมาเป็นตัวกำหนดแล้ว เด็กวัยรุ่นหญิงกลุ่มนี้ยังถูกกำหนดด้วยบรรทัดฐานเรื่องเพศอีกด้วย การที่เด็กวัยรุ่นหญิงถูกส่งเข้ารับการช่วยเหลือในสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร ส่วนหนึ่งมาจากการที่พ่อแม่ ผู้ปกครองให้ความสนใจกับคนในสังคมด้วยส่วนหนึ่งเกรงว่าหากเด็กวัยรุ่นหญิงเกิดการผิดพลาดจากการมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม อาจจะถูกลงโทษประณามได้

1.5 การปฏิสัมพันธ์กับสื่อมวลชน ถือได้ว่าสื่อมวลชนเป็นบริบทแวดล้อมที่สำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกของเด็กวัยรุ่นเป็นอย่างมาก เนื่องจากเด็กวัยรุ่นเป็นผู้ที่มีความสนใจ ใฝ่หาความรู้ สนใจในสิ่งแปลกใหม่ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของพวกเขา มีทั้งสื่อที่เป็นรูปแบบที่เหมาะสมและไม่เหมาะสม ขึ้นอยู่กับการพิจารณาเลือกบริโภคสื่อของเด็กวัยรุ่นเอง

ทั้งนี้ผู้ที่เป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรจะให้ความสนใจ กับการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ทั้งนี้ครอบครัวส่วนใหญ่ ยังขาดความตระหนักและขาดความรู้ ความเข้าใจในการเลือกบริโภคสื่อที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเด็ก ที่สำคัญครอบครัวไทยในปัจจุบันยังปล่อยให้เด็กเป็นผู้เลือกที่จะบริโภคสื่อเอง โดยขาดผู้ปกครองมาคอยเป็นผู้แนะนำ แต่จะได้รับคำแนะนำจากกลุ่มเพื่อน ซึ่งเป็นผู้ที่ยังขาดหรือยังด้อยประสบการณ์ในการดำเนินชีวิต ซึ่งจากการวิจัยพบว่าเด็กวัยรุ่นหญิงได้รับอิทธิพลจากสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือการ์ตูน วีซีดี ฯลฯ ซึ่งจะเป็นการเลียนแบบพฤติกรรมจากตัวแบบที่น่าเสนอผ่านสื่อมวลชนที่มีให้เลือกมากมายหลากหลายรูปแบบ

เป็นที่ทราบกันว่าวัยรุ่นเป็นวัยที่อยู่ระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ เป็นวัยที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตที่จะเลือกทิศทางการเดินของตนเอง ถ้าวัยรุ่นได้รับการเลี้ยงดูในวัยเด็กมาเป็นอย่างดี เขาก็จะก้าวไปสู่วัยผู้ใหญ่ด้วยความมั่นคง แต่ถ้าเขาถูกดูแลเลี้ยงดูไม่ดีนัก ขาดความรัก ความอบอุ่น ความหวังโยจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และถ้าสิ่งแวดล้อมไม่ดีด้วยแล้วโอกาสที่เด็กจะสร้างปัญหาให้แก่สังคมย่อมมีมากขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นเพราะเด็กขาดประสบการณ์หรือขาดความยั้งคิดตามลักษณะของวัยรุ่น อย่างไรก็ตามปัญหาสังคมต่างๆ ไม่ได้เกิดกับวัยรุ่นเพียงวัยเดียว หากแต่วัยนี้ก็มีส่วนก่อให้เกิดปัญหาสังคมมากขึ้น สถาบันต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นจึงควรให้ความสนใจตอบปัญหาเหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันครอบครัว สังคม สถานศึกษา ควรจะหันมาให้ความสนใจกับวัยรุ่นกันอย่างจริงจัง ครอบครัว พ่อแม่ พี่น้อง และบุคคลในครอบครัวเป็นสิ่งที่มียิทธิพลต่อการแสดงพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่น วาจะมีพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสม เนื่องจากเป็นสถาบันแรกที่เด็กต้องใช้ชีวิตอยู่ เป็นสังคมเล็กๆ สังคมแรก ที่จะช่วยส่งเสริมให้เขามีภูมิคุ้มกันที่ดี ดังนั้นการที่คนในสังคมจะร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น คงจะต้องช่วยกันแก้ปัญหาจากสวนที่เล็กที่สุดในสังคมในสถาบันครอบครัวก่อนเป็นสำคัญ

ความต้องการเป็นแรงขับเคลื่อนให้ชีวิตมนุษย์ เดินทางไปในวิถีทางที่แตกต่างกันออกไป มนุษย์เป็นสัตว์สังคม ความต้องการพื้นฐานจึงมีมากกว่าการดำรงชีวิต ด้วยความที่โลกเจริญเติบโตไปอย่างรวดเร็ว ความต้องการที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ก็เติบโตไปพร้อมกัน บวกกับสภาพรอบตัวสิ่งแวดล้อม กลายเป็นแรงกระตุ้นให้มนุษย์ต้องการหาสิ่งที่ตน “อยาก” มาสนองในความต้องการของตนเอง ซึ่งในความอยากและวิถีทางมนุษย์ต่างก็มีวิธีแสดงออกไม่เหมือนกัน และเมื่อสิ่งเร้า ค่านิยมรอบข้างมันมีความหมายมากกว่าความเชื่อในสิ่งที่ถูกปลูกฝัง ทำให้วัยที่อยู่ในช่วงการเจริญเติบโต เลือกไม่ได้ระหว่างค่านิยมกับความเชื่อวาสิ่งไหนเป็นสิ่งที่ถูก ในเมื่อทั้งสองทางต่างอยู่ในส่วนของจิตใจเท่ากัน กลายเป็นสิ่งที่หลายคนสร้างกรอบแนวคิดของตัวเองขึ้นมา เพื่อหักล้างสิ่งที่ถูกปลูกฝัง สนองความต้องการของตัวเอง (อาทิตย์ นวพรภักดี 2546)

2 ขั้นการเกิดพฤติกรรมจากการถูกประทับตราจากสังคม

การศึกษาพบว่า ในช่วงแรกเด็กจะไม่ค่อยกล้าที่จะกระทำให้สิ่งใดที่คิดว่าพ่อแม่จะไม่ชอบ หรือถ้าทำก็จะโกหก จนกระทั่งเมื่อได้ทำพฤติกรรมนั้นบ่อยๆ เขาก็จะมีความกล้าที่จะแสดงพฤติกรรมนั้น และเมื่อถูกสังคมตีตราด้วยแล้ววาพฤติกรรมนั้นไม่เหมาะสม ก็จะเป็นการย้ำ

ให้พวกเขาได้แสดงพฤติกรรมนั้นต่อไปเรื่อยๆ โดยที่ไม่ได้รับการแก้ไข ไม่มีการพูดคุย ในการปรับความเข้าใจ ปรับตัวเข้าหากันในครอบครัว จึงมองเหมือนกับว่าเด็กกลุ่มนี้ยากเกินเยียวยา และจำเป็นต้องหาสถานที่ที่เป็นที่กักบริเวณสำหรับเด็กกลุ่มนี้ แต่ถ้ามีความเข้าใจพวกเขา ยอมรับฟังและแก้ไขปัญหามาให้ตรงจุด ก็จะไม่เกิดปัญหาสังคมตามมาดังที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน การเลือกมีวิถีชีวิตตามแบบที่อาจเรียกว่าเป็น "รูปแบบทางเลือกของวิถีการดำเนินชีวิต" ที่ดูเหมือนเป็นการกระทำที่อยู่ภายใต้การตัดสินใจ และการไต่ตรองด้วยเหตุของพวกเขาแล้ว พวกเขาจะได้รับผลกระทบอย่างไรบ้างทั้งต่อตนเองและต่อคนใกล้ชิด คือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ถ้าหากว่าบุคคลต่างๆ รอบๆ ตัวเขา ทราบเรื่องราวต่างๆ ตามที่พวกเขามีพฤติกรรมจริง ดังนั้นการปกปิดสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ทำให้เขายังเป็นเด็กดีของพ่อแม่ ซึ่งจะเลือกดำเนินชีวิตแบบใดอยู่ภายใต้กระบวนการในการตัดสินใจด้วยเหตุผลของแต่ละบุคคล จากแนวคิดปฏิกิริยาทางสังคมที่บุคคลให้ความสนใจในผลของปฏิกิริยาอย่างเป็นทางการของสังคม ซึ่งมีผลต่อบุคคลที่มีความแตกต่างไปจากบรรทัดฐานของสังคม การควบคุมทางสังคมที่เกิดขึ้นและปฏิกิริยาบางอย่างจากกลุ่มคนในสังคมที่มีผลต่อการทำให้บุคคลหนึ่งกลายเป็นคนนอกคอกของสังคม ตราประทับที่มีต่อบุคคลที่ละเมิดกฎของกลุ่มของสังคม ซึ่งควรถูกปฏิเสธและได้รับการลงโทษจากสังคม รวมถึงการได้รับการปฏิบัติในฐานะ "คนนอกคอก" ของสังคมซึ่งทำให้บุคคลนั้นๆ อาจมองตนเองในฐานะที่ตนเองถูกตีตราจริงๆ โดยการยอมรับนิยามที่สังคมสร้างให้แก่พวกเขาในฐานะที่เป็นผู้เบี่ยงเบน (ศุภมาส วรศุภาพ 2535)

ในส่วนของการกระบวนการให้การช่วยเหลือ ผู้วิจัยเลือกศึกษาถึงกระบวนการให้การช่วยเหลือที่เกิดขึ้นในสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญพรที่มีอยู่เดิม เพื่อศึกษาถึงรูปแบบที่ใช้ในการปรับแนวคิด มุมมองและพฤติกรรมเด็กวัยรุ่นหญิงให้มีความชัดเจนและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยจากคำบอกเล่าของเด็กวัยรุ่นหญิง ทำให้ทราบว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน เป็นกิจกรรมที่ดี มีประโยชน์กับตัวพวกเขาเป็นอย่างมาก สามารถนำกลับไปปรับใช้เมื่อต้องออกไปอยู่กับครอบครัวในสังคมได้เป็นอย่างดี แต่ในบางครั้งรูปแบบของกิจกรรมที่เกิดขึ้น เป็นกิจกรรมที่จัดเข้ากันบ่อย จนบางครั้งเด็กวัยรุ่นที่ต้องการความแปลกใหม่ รู้สึกเกิดความเบื่อหน่ายที่จะต้องเข้าร่วมในการทำกิจกรรม ส่วนการดูแลเอาใจใส่จากเจ้าหน้าที่ภายในสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญพร เด็กวัยรุ่นหญิงมีความพึงพอใจกับเจ้าหน้าที่ที่ดูแลพวกเขา เนื่องจากเป็นบุคคลที่เข้าใจพวกเขา ซึ่งพวกเขาสามารถพูดคุย ขอคำแนะนำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ได้ ไม่ว่าจะเป็นนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา หรือเจ้าหน้าที่ที่คอยดูแลพวกเขา ทำให้พวกเขาได้คิดทบทวนในสิ่งที่เกิดขึ้น และพยายามปรับปรุงตัวเพื่อเตรียมตัวกลับไปอยู่ที่บ้านตามเดิม โดยเด็กวัยรุ่นหญิงส่วนใหญ่มีข้อเสนอแนะว่า ควรจะมีการพูดคุยให้คำแนะนำปรึกษากับพ่อแม่ผู้ปกครองในการดูแลเด็กวัยรุ่นให้มากขึ้น เนื่องจากเมื่อพวกเขาต้องกลับไปอยู่กับครอบครัว ถ้าการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัวยังเป็นไปในรูปแบบเดิม พฤติกรรมที่ถูกมองว่าไม่เหมาะสมของพวกเขาก็จะกลับมาอีก และอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ไม่ดีมากยิ่งขึ้น

สวนกระบวนการให้การช่วยเหลือที่ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วม คือ ในขณะที่มีการสัมภาษณ์เด็กวัยรุ่นหนึ่ง หากมีประเด็นใดที่เด็กหญิงวัยรุ่นต้องการคำแนะนำปรึกษาผู้วิจัยจะให้คำแนะนำปรึกษาไปด้วย เพื่อเป็นการช่วยเหลือในการปรับแนวคิด มุมมองและพฤติกรรมของผู้ให้สัมภาษณ์ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้นอีกทางหนึ่ง โดยจะยังยึดรูปแบบและวิธีการให้การช่วยเหลือตามกระบวนการให้การช่วยเหลือของสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพร ที่จัดขึ้นอยู่เพื่อเป็นประโยชน์ในการที่เจ้าหน้าที่ที่ยังจะต้องดูแลเด็กกลุ่มนี้ต่อไป

จากการติดตามผลการให้การช่วยเหลือ กรณีเด็กวัยรุ่นหนึ่งที่ผ่านกระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมไปแล้ว ทำให้ทราบวาทะครอบครัวยังเป็นส่วนที่สำคัญที่จะทำให้พวกเขาสามารถแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม หรือกลับไปมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอีก ดังนั้นการให้คำปรึกษาครอบครัวยุติกันไปด้วย เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้เด็กวัยรุ่นหนึ่งสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัวโดยที่ไม่มีปัญหาเกิดขึ้นมาอีก ไม่เพียงแต่การที่เราจะปรับแนวคิด มุมมองและพฤติกรรมของเด็กวัยรุ่นหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว แต่ยังต้องมีการปรับแนวคิด มุมมองของครอบครัว ให้มีความสอดคล้องกันอีกด้วย เพราะจากการที่ได้พูดคุยกับเด็กวัยรุ่นหนึ่งผ่านการช่วยเหลือไปแล้วนั้น บางคนกลับไปมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมอีก ซึ่งมีผลจากการไม่ยอมปรับตัวเข้าหากันระหว่างคนในครอบครัว ยังใช้การอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูพวกเขาเหมือนเดิม ซึ่งจะทำให้พวกเขามีปัญหาเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม หรือจะต้องกลับมาเข้ารับการช่วยเหลืออีกครั้งหนึ่ง

ข้อสรุปของการศึกษาในครั้งนี้ เป็นการนำเสนอภาพความจริงขึ้นมา โดยผู้วิจัยไม่ได้เริ่มจากการมองปรากฏการณ์ที่เด็กวัยรุ่นแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ในฐานะที่เป็น “ปัญหาทางสังคม” แต่การนำเสนอในครั้งนี้เป็นการเสนอเป็นแนวทางการแก้ไข โดยมองปรากฏการณ์นี้ในฐานะที่เป็น “กระบวนการทางสังคม” รูปแบบหนึ่ง ผู้วิจัยต้องการที่จะทำความเข้าใจถึงการมีชีวิตของเด็กวัยรุ่นหนึ่งกลุ่มนี้ โดยใช้กรอบแนวคิดการปฏิสังสรรค์กับบุคคลที่แวดล้อมพวกเขาทางสังคม ที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการปฏิสังสรรค์ระหว่างคนในสังคม ในฐานะที่เป็นผู้กระทำที่ต้องมีการตีความ มีการให้ความหมายแก่สิ่งหรือสถานการณ์ต่างๆ ที่ผ่านเข้ามาในประสบการณ์ชีวิต และดำเนินแนวทางการกระทำที่สอดคล้อง ผู้วิจัยได้เข้าไปเรียนรู้การให้ความหมายที่พวกเขาแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม จากจุดยืนของเด็กวัยรุ่นหนึ่งเหล่านี้ ด้วยการให้ความหมายและการตีความจากสายตาพวกเขา ซึ่งภายใต้กระบวนการทั้งหมดนี้ต้องอาศัยการตีความของผู้วิจัยโดยผ่านประสบการณ์ที่ผู้วิจัยเคยได้ประสบพบเจอมา ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญแก่สิ่งที่ผู้ถูกศึกษาเป็นผู้เล่าเรื่องราวจากประวัติชีวิต มากกว่าการตีความของผู้วิจัยเอง ซึ่งในขณะเดียวกันการศึกษานี้ก็เป็นเพียงมิติของประสบการณ์ที่อาจจะไม่สามารถสะท้อนภาพทั้งหมดทางสังคมได้ ซึ่งจะต้องอาศัยการศึกษาในมิติอื่นๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ในการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง เป็นเรื่องที่มีบริบทแวดล้อมที่เกี่ยวข้องหลายด้าน และเป็นเรื่องที่จะเฝ้าติดตามในด้านจิตใจต่อบุคคลที่แวดล้อม เด็กวัยรุ่นหญิงเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงควรที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กวัยรุ่นหญิง ในบริบทต่างๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถกระทำได้

1.2 งานวิจัยเรื่อง กระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เป็นกระบวนการให้การช่วยเหลือเมื่อเด็กวัยรุ่นหญิงมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นควรจะมีการร่วมมือกันไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือคนทั่วๆ ไปในสังคม ที่จะต้องช่วยกันคิดหารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม ให้มีความเหมาะสมมากขึ้น เพื่อปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม พฤติกรรมของเด็กที่อยู่ในสังคมปัจจุบัน ให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต

2 ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเด็กวัยรุ่นหญิงที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่อยู่ในสังคมปกติ ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่ในสถานที่ที่ถูกตราว่าเป็นที่รวมของเด็กที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เนื่องมาจากยังมีเด็กวัยรุ่นหญิงอีกกลุ่มหนึ่งที่มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ยังสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับครอบครัว สังคม ชุมชนปกติได้โดยไม่ต้องผ่านกระบวนการให้การช่วยเหลือ เนื่องจากบรรทัดฐานของแต่ละครอบครัวต่างกัน มีกฎเกณฑ์ ระเบียบ แบบแผน ทางสังคมต่างกัน

2.2 ควรศึกษาให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในครอบครัว สังคม ชุมชนของเด็กวัยรุ่นหญิงที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เพื่อจะได้รับรู้กระบวนการเกิดพฤติกรรมไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง ผ่านมุมมองของผู้ปกครอง พ่อ แม่ หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการเล่าเรื่องในส่วนที่ตนเกี่ยวข้องกับชีวิตของเด็กวัยรุ่นหญิงที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่มีความต่างกันออกไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อคนในสังคมในการนำมาใช้ปรับวิธีการดูแลเด็กให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2.3 ควรศึกษารูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีความเหมาะสม เพื่อที่จะได้เป็นประโยชน์กับคนในสังคม ในการนำรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่เหมาะสมไปใช้ เพื่อที่เมื่อเด็กเติบโตขึ้นจะได้มีพฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสมไม่เป็นปัญหากับสังคมอีกต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต (2540) คู่มือการให้บริการปรึกษาทางโทรศัพท์
- กุศล สุนทรธาดา (2541) สถานการณ์และองค์ความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก
ในประเทศไทย งานวิจัย นครปฐม สถาบันวิจัยประชากรและสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล ถ่ายเอกสาร
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2544) เลี้ยงลูกวัยเปรี้ยวไม่ให้เลี้ยวตกขอบ พิมพ์ครั้งที่ 1
กรุงเทพฯ ชัลเชสมิเดีย
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537) การเสริมสร้างวินัยคู่มือแนะแนวทางปฏิบัติ
กรุงเทพฯ อรุณลาดพร้าว
- คมเพชร จัตรติกุล (2530) กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ
- เจียรนัย ทรงชัยกุล (2533) เอกสารชุดจิตวิทยาพื้นฐานเพื่อการแนะแนว นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- จำนง อติวัฒนสิทธิ์, และคนอื่นๆ (2540) สังคมวิทยา กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์
- แจ่มจำรัส (2546 30 กรกฎาคม) ไทยรัฐ หน้า 1,19
- ด้าว เมืองพาน (2539 19-21 มกราคม) ระเบียบวินัย ครูเชียงราย 32(165) 19
- ทองเรียน อมรรักษ์กุล (2520) กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน พิษณุโลก มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ
- ทิตนา แคมมณี (2522) กลุ่มสัมพันธ์ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ กรุงเทพฯ บุรพาติลปการพิมพ์
- ธำรง อุดมไพจิตรกุล (2543) สังคมศาสตร์พื้นฐานการศึกษา
- นภาพร หะวานนท์ (2540) สังคมวิทยากับการพัฒนาประเทศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- นิคม วรรณราชู (2544) พ่อแม่คือผู้นำ กรุงเทพฯ ส.เอเซียเพรส
- ประนอม เดชชัย (2521) นวัตกรรมการเรียนการสอนและแนวปฏิบัติสังคมศึกษา เชียงใหม่
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ประสาร ทิพย์ธารา (2527) พัฒนาการและการปรับตัวของวัยรุ่น กรุงเทพฯ แพร์พิทยา
- ประเวช ดันติพิพัฒน์สกุล (2543) ฝ่าวิกฤตชีวิตด้วยการปรึกษา กรุงเทพฯ
- ประเวศ วะสี (2540) เมื่อลูกทำทนายคุณ คำนิยม พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ หมอชาวบ้าน
- ปราณี รามสูตร (2528) จิตวิทยาวัยรุ่น กรุงเทพฯ รุ่งวัฒนา
- ผดุง อารยะวิญญู (2542, มีนาคม) เด็กมีปัญหาด้านพฤติกรรม กรุงเทพฯ แวันแก้ว

- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2529) การแนะแนวและการให้คำปรึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา
กรุงเทพฯ บัณฑิตการพิมพ์
- พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2543) ทฤษฎีและเทคนิคการให้คำปรึกษา พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ
พัฒนาศึกษา
- พงษ์สวัสดิ์ สวัสดิพงษ์ (2538) พื้นฐานระเบียบวิธีสำหรับการวิเคราะห์ความเบี่ยงเบน
ตามกรอบทฤษฎีการปฏิสังสรรค์ การประชุมเพื่อพัฒนานักวิจัยด้านเพศพาณิชย์
ในมิติวัฒนธรรม กรุงเทพฯ
- พนม ลัมอารีย์ (2529) กลุ่มสัมพันธ์ มหาสารคาม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- พรพิมล เจียมนาครินทร์ (2539) พัฒนาการวัยรุ่น กรุงเทพฯ ดันอ้อแกรมมี
- พัชนี วรกวิน (2522) จิตวิทยาสังคม นนทบุรี โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์ปากเกร็ด
- มลลิสา ดันดิรัมย์ (2541) การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมประชาธิปไตย
ของนักเรียน ศึกษากรณีนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตจังหวัดสมุทรปราการ
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต (สังคมสงเคราะห์ศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ ถ่ายเอกสาร
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2532) เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยรุ่น นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
- มานิต มานิตเจริญ (2524) เจตคติกับการให้คำปรึกษา
- เมธินันท์ ภิกขุชน (2539) การให้คำปรึกษาครอบครัวเบื้องต้น กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ
- รัชวัลย์ บุญโถม และ วัชรีย์ อุจะรัตน์ (2542, กรกฎาคม-ธันวาคม) สัมพันธภาพระหว่าง
บิดามารดาและบุตรในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาที่ใช้สารเสพติด
วารสารสุขภาพจิตและจิตเวชโรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพระยา 2(3) 102
- วิญญู พูลศรี (2531) เทคนิคจิตวิทยาการปรึกษา เชียงใหม่ วิทยาลัยครูเชียงใหม่
- วิทยา นาควัชร (2544) ตอบปัญหาการเลี้ยงดูลูกและวัยรุ่น พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ
ก๊อดบุ๊ก
- วิลาลินี แดงมะแจ้ง (2545, เมษายน) รู้และเข้าใจวัยรุ่นด้วยจิตวิทยา ศึกษาศาสตร์ 14(1)
90-95
- วัชร ทรัพย์มี (2533) ทฤษฎีและกระบวนการให้บริการปรึกษา กรุงเทพฯ
โรงพิมพ์ภาพพิมพ์
- วันทนี วาสิกะสิน (2526) ปัญหาพฤติกรรมทางเพศของมนุษย์กับงานสังคมสงเคราะห์
กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- ศรีเรือน แก้วกังวาล (2540) จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกวัย พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพฯ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ศิริจันทร์ สุขใจ (2542,กรกฎาคม) ข่าวสารกรมสุขภาพจิต 6 (7) 5
- ศุภีมาน วงศ์สุภาพ (2531) นางงามตุ๊กกระจก การศึกษากระบวนการกลายเป็น
หมอนวดไทย กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์สยาม
- สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2543) ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม พิมพ์ครั้งที่ 4
กรุงเทพฯ โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุชา จันทน์เอม (2529) จิตวิทยาวัยรุ่น กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช
- สุชาดา รัชชกุล (2541) การตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนาและการตัดสินใจทำแท้ง
ปฏิญญาพันธบัตรการศึกษาดุษฎีบัณฑิต (พัฒนศึกษาศาสตร์) กรุงเทพฯ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อุดมศึกษา
- สุนันทา กาญจนพงศ์ (2540) การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการอบรมเลี้ยงดู สภาพ
ครอบครัวและกลุ่มเพื่อน ระหว่างเยาวชนชายที่ได้และไม่ได้กระทำผิด จังหวัด
สุราษฎร์ธานี วิทยานิพนธ์ วท.ม (สาธารณสุขศาสตร์) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล ถ่ายเอกสาร
- สุโท เจริญสุข (2520) จิตวิทยาพัฒนาการเด็กและวัยรุ่นพร้อมสูตรแก้ปัญหาชีวิต
กรุงเทพฯ โอเดียนสโตร์
- สุปจรรย์ วิชัยโรจน์ (2530,ธันวาคม) การยอมรับพฤติกรรมทางเพศของสตรี
วารสารสังคมวิทยามานุษยวิทยา 5(2) 93-99
- สุพัตรา สุภาพ (2543) ปัญหาสังคม กรุงเทพฯ ไทยวัฒนาพานิช
- สุภาภรณ์ อัมมมวงค (2537,8 กรกฎาคม) วิกฤตใจในเด็กปัญหาที่คิดไม่ถึง ไทยรัฐ หน้า 5
- เสริม ปุณณะหิตานนท์ (2527) การกระทำผิดในสังคม กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี
(2528) เอกสารรายการวิทยุเยาวชนสากล 2528 เพื่อเยาวชน กรุงเทพฯ
วิดิโอเฝ้าเวอร์พอยท์
- (2535) เลี้ยงลูกถูกวิธีวัยรุ่น วัยสร้างสรรค์ คู่มือการพัฒนาเด็กตามความต้องการ
พื้นฐานของเด็ก พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ
- โสภา ขีลมันน์ (2536) ครอบครัว พื้นฐานปัญหาสังคมที่น่าเป็นห่วงในปัจจุบัน
กรุงเทพฯ สมชายการพิมพ์

- อลงกรณ์ ปรีวุฒิพงศ์ (2539) **ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับการรับรู้ข่าวสารวัฒนธรรมไทยของนักเรียนมัธยมปลายในเขตกรุงเทพมหานคร วิทยาพนธ์ สด ม (สังคมวิทยา) กรุงเทพฯ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์** วิทยานิพนธ์
- อาทิตย์ นวพรภักดี (2546) **ฉันทัดสินใจขายตัว พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ อนิเมทกรุ๊ป**
- อาภา จันทรสกุล (2535) **ทฤษฎีและการให้คำปรึกษา พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพฯ ภาควิชา จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**
- อุไรวรรณ พันธุ์ประพันธ์ (2532) **การศึกษาพฤติกรรมเด็กหลบหนีจากสถานแรกรับ . กรณีสถานแรกรับเด็กชายปากเกร็ดและสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านพญาไท นนทบุรี สถานแรกรับเด็กชายปากเกร็ด**
- อัมพล สุอำพัน (2541, กรกฎาคม) **ดวงใจพ่อแม่ นิตยสารรักลูก 16(186) 96-98**
- อำนาจ กิ่งเทเวศน์ (2543) **ผลของกิจกรรมกลุ่มเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตในการป้องกันโรคเอดส์ของนักเรียนอาชีวศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 วิทยาลัย พาณิชยการอินทราชัย ปรินญานิพนธ์ กศ ม กรุงเทพฯ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**
- Bandura, A (1969) **Principles of Behavioral Modification** New York Holt, Rinehart and Winston
- Biggs, D A (1994) **Dictionary of Counseling** Westport, Connecticut Greenwood Press
- Blumer, H (1969) **Symbolic Interactionism Perspective and Method** Englewood New York Prentice Hall
- Gladding, S T (1995) **Family Therapy History, theory, and practice** Englewood Cliffs, New Jersey Prentice Hall Inc
- Goffman, Erving (1959) **The Presentation of Self in Everyday Life** New York Doubleday Anchor
- Goode, Erich (1978) **Deviant Behavior An Introduction Approach** New Jersey Prentice – Hall Inc and Englewood Cliffs
- Hurlock, EB (1973) **Adolescent Development** 4th Edition New York McGraw-Hill
- Lemert, Edwin M (1967) **Human Deviance, Social Problems and Social Control** 2nd ed Englewood Cliffs, N J Prentice – Hall, 1967

- Mckinney, Fred (1976) **Psychology of Personal Adjustment** New York John weley and sons Inc
- Mead, George Herbert (1934) **Mind, Self and Society** Chicago The University of Chicago Press
- Muscat, R J (1994) **The fifth tiger A study of Thai development policy** Armonk New York M E Sharpe, Inc
- Pfohl, Stephen J (1985) **Image of Deviant and Social Control · A Sociological History** New York McGraw – Hill
- Reiss, Ira L (1960) **Premarital Secual Standards in America** New York The Free Press of Glencoe Collier-Macmillan Ltd
- Rogers, Carl R (1942) **Counseling and Psychotherapy** Massachusette The Riberside Press
- Schur, Edwin M (1984) **Labeling Women Deviant Gender Stigma and Social Control** New York Rendom House
- Steinberg, L (1993) **Adolescence** New York McGraw-Hill International Book
- Wongsith, M (1994) **Attitudes toward family values in rural Thailand** In L J Cho & M Yada (eds), Tradition and change in the Asian family (p p 401-418) Honolulu, Hi The East-West Center

ภาคผนวก

กรณีศึกษา

กรณีที่ 1 แอม

แอม อายุ 16 ปี จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในโรงเรียนหญิงล้วน ลักษณะของโรงเรียนเป็นโรงเรียนประจำ นับถือศาสนาพุทธ สาเหตุที่เข้าสู่กระบวนการให้การช่วยเหลือเนื่องมาจากแอมมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในเรื่อง หนีเรียน เทียวเตร มั่วสุม ลักขโมย มีความขัดแย้งกับมารดาอย่างรุนแรง สวนระยะเวลาที่เข้ารับการช่วยเหลือประมาณ 3 เดือน

แอมเล่าให้ผู้วิจัยฟังถึงสาเหตุที่เรียนจบแค่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เนื่องมาจากถูกทางโรงเรียนไล่ออก เพราะหนีโรงเรียนออกมาเที่ยวกับเพื่อนๆ ครั้งละหลายวัน ในครั้งแรกๆ ก็ถูกทางโรงเรียนว่ากล่าวตักเตือนและทำโทษ แต่ในครั้งต่อมาทางโรงเรียนได้เชิญผู้ปกครองไปพบจนกระทั่งทางโรงเรียนทนกับพฤติกรรมของแอมไม่ไหว แอมจึงถูกไล่ออก ซึ่งก่อนหน้านี้แอมเข้าเรียนที่โรงเรียนแถวบ้าน จนกระทั่งจบในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แต่พอกับแม่ทนกับพฤติกรรมของแอมไม่ได้จึงส่งแอมไปเรียนในโรงเรียนประจำ

ครอบครัวของแอมมีสมาชิกทั้งหมด 6 คน คือ พ่อ แม่ ปู่ ย่า พี่สาว และแอม ครอบครัวของแอมเป็นครอบครัวที่จัดว่ามีฐานะค่อนข้างที่จะดี เนื่องจากปู่ ย่า มีบ้านให้เช่าจำนวนหลายห้อง พ่อของแอมอายุ 45 ปี จบการศึกษาระดับ ปวช. ทำงานในบริษัทเอกชนซึ่งเป็นบริษัทผลิตน้ำอัดลม แม่ของแอมอายุ 45 ปี จบการศึกษาระดับ ปวช. ทำงานในบริษัทค้าส่งเหล็ก พี่สาวของแอมอายุ 19 ปี ไม่ได้เรียนหนังสือ เนื่องจากมีความพิการทางสมองตั้งแต่กำเนิด ขาพิการเล็กน้อยแต่เดินไม่ค่อยถนัด ต้องมีคนคอยดูแลใกล้ชิด ครอบครัวเป็นครอบครัวปกติ มีความรักความใกล้ชิดสนิทสนมกันพอสมควร การเลี้ยงดูลูกทั้งสองคนเป็นไปในลักษณะค่อนข้างตามใจ

สำหรับลักษณะนิสัยของตนเอง แอมมองว่าตนเองเป็นคนที่มีความมั่นใจในตนเองสูง สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี เข้ากับคนอื่นได้ง่ายจึงมีเพื่อนมาก แต่มักจะยึดถือความคิดของตนเองเป็นใหญ่ ไม่ฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เป็นคนชอบโอ้อวด ความอดทนมีน้อย ระวังอารมณ์ตัวเองไม่ได้ เมื่อถามแอมถึงแบบอย่างในการดำเนินชีวิตว่ามีใครเป็นตัวแบบ แอมตอบอย่างมั่นใจว่ามีพ่อเป็นแบบอย่าง เพราะพ่อเป็นคนมีเหตุผล ไม่เรื่องมาก รับผิดชอบ รับผิดชอบส่วนตัวของคนอื่น แต่นิสัยแอมกลับเหมือนแม่มากกว่า แม่จะเป็นคนที่มั่นใจในตนเอง คิดว่าตัวเองทำถูกไปซะทุกเรื่อง ชี้อวดโอ้อวด ชอบบังคับให้ทำอะไรที่ไม่ชอบทำ ชอบบ่น บ่นไปซะทุกเรื่อง จนบางครั้งทำให้แอมเบื่อไม่อยากฟังแม่พูด ไม่รับฟัง แอมจึงมีความคิดขัดแย้งกับแม่

ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูเป็นไปแบบที่เรียกว่าแอมถูกตามใจมาตั้งแต่เล็ก เพราะแอมเป็นเด็กที่มีหน้าตาน่ารัก มีแต่คนรอบข้างมาคอยเอาใจ ตามใจแอมทุกอย่างไม่เคยขัด อยากได้อะไรก็จะมีคนซื้อหามาให้ เมื่อตอนเล็กๆ แอมจะไม่ค่อยถูกว่าอะไรตั้งแต่จำได้ โดยเฉพาะญาติของพ่อแม ที่มีบ้านปลูกอยู่ติดกันกับบ้านแอม ถ้าเกิดว่าเราทำผิดเขาก็จะออกมารับแทน แต่เมื่อแอม

เริ่มโตขึ้น พ่อแม่ก็มักจะมีความคิดที่ขัดแย้งกันในการอบรมเลี้ยงดูแอม พ่อแอมจะไม่ค่อยเข้ามาวุ่นวายกับเรื่องส่วนตัวของเรานัก แต่แม่จะวุ่นวายกับเรื่องส่วนตัวของแอมเกือบทุกเรื่อง ชอบให้ทำตามความคิดของตัวเอง ไม่ฟังความคิดเห็นของเรา จนทำให้แอมไม่อยากอยู่บ้าน เวลาที่มีเรื่องหรือมีปัญหาอะไรก็จะไม่ค่อยให้ที่บ้านฟัง ก่อนหน้านี้แอมเคยทำตัวแหย่มาก หนีเรียนเกือบทุกวัน ไปเที่ยวกับเพื่อน มีแฟน ไปนอนค้างที่อื่น เคยแอบพาแฟนเข้าไปนอนที่บ้าน ทำตัวไม่ดีเลย แต่เดี๋ยวนี้แอมปรับตัวดีขึ้นกว่าเดิมมากแล้ว แต่แม่ก็ยังมองว่าแอมทำตัวไม่ดี ไม่ไว้ใจกัน แอมเคยพูดว่าต้องเป็นเด็กดี วานอนนอนง่าย ไม่ให้ไปเที่ยวกับเพื่อน ให้อยู่บ้าน เวลาเพื่อนมาหาแอมที่บ้านแม่ก็บอโกหกเพื่อนว่าแอมไม่อยู่บ้าน มันทำให้เราเสียความรู้สึก ทำให้เราไม่อยากทำตัวให้ดีขึ้น อยู่ที่บ้านแอมได้รับมอบหมายให้ดูแลพี่สาว อาบน้ำ ป้อนข้าว และคอยดูแลเวลาที่พ่อแม่ไม่อยู่ เพราะพี่สาวของแอมช่วยเหลือตัวเองไม่ค่อยได้ ต้องมีคนดูแลใกล้ชิด จนบางครั้งแอมรู้สึกแอมต้องคอยรับผิดชอบพี่สาว ไม่มีเวลาส่วนตัว กับครอบครัวไม่ค่อยมีกิจกรรมที่ทำด้วยกันบ่อยนัก ไม่ค่อยได้ไปเที่ยวด้วยกัน เพราะพ่อแม่บอกว่าพี่สาวดูแลตัวเองไม่ได้ ช่วยเหลือตัวเองไม่ค่อยได้ ถ้าไปเที่ยวพี่สาวก็จะไม่สนุก พวกเราก็ต้องคอยดูแลพี่สาวก็จะไม่สนุกไปด้วย เวลาชวนพ่อแม่ไปเที่ยวก็ไม่มีใครไปด้วย แอมก็เลยต้องไปเที่ยวกับเพื่อน

บ้านของแอมเป็นบ้านเดี่ยว ติดถนนใหญ่ มีบ้านญาติปลูกติดกันอยู่ในบริเวณเดียวกันหลายหลัง ถ้าวันไหนที่แอมทะเลาะกับแม่ก็จะไปนอนอยู่บ้านญาติ ซึ่งเมื่อก่อนตอนที่แอมยังเล็กญาติของแอมก็จะมารับไปนอนที่บ้านอยู่เป็นประจำ บางครั้งที่แอมไปนอนบ้านเพื่อนแม่ก็จะไม่รู้คิดว่าแอมไปนอนบ้านญาติ

แอม เล่าให้ฟังเรื่องที่โรงเรียนว่า แอมเคยเรียนอยู่โรงเรียนแถวบ้าน แต่หนีเรียนไปเที่ยวกับเพื่อนที่โรงเรียนกันบ่อย เพราะไม่ชอบเข้าห้องเรียนเฉพาะบางวิชาที่อาจารย์ดุๆ ไม่เข้าใจนักเรียน พ่อหนีเรียนบ่อยขึ้นก็จะไม่ค่อยกล้าไปโรงเรียน กลัวว่าอาจารย์จะทำโทษ เรียนตามเพื่อนไม่ทัน ไม่มีงานส่งเวลาเข้าเรียน แอมคิดว่าถ้าอาจารย์ที่โรงเรียนเข้าใจเด็กนักเรียน เข้าใจเด็กวัยรุ่นก็จะดี อาจารย์บางคนชอบว่าพวกเราว่าเป็นเด็กไม่ดี ไม่รักเรียน พอจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พ่อแม่ก็ติดต่อโรงเรียนประจำ ให้แอมไปเรียนอยู่ในโรงเรียนประจำ จะไปรับแอมกลับบ้านเฉพาะวันเสาร์อาทิตย์ ช่วงแรกๆ แอมรู้สึกว่าตัวเองถูกกักขัง แอมร้องไห้อยู่นานไม่ตั้งใจเรียน พอเริ่มมีเพื่อนก็เลยชวนกันหนีออกมาเที่ยว จนทางโรงเรียนไล่ออก

เพื่อนสนิทที่แอมคบอยู่ตอนนี้ส่วนใหญ่จะเป็นเพื่อนผู้ชาย แอมว่าไม่เรื่องมากดี เมื่อก่อนมีเพื่อนหลายคน มีทั้งเพื่อนในโรงเรียน เพื่อนแถวบ้าน เพื่อนที่ได้รู้จักกันตอนที่ไปเที่ยว มีทั้งเพื่อนผู้หญิง เพื่อนผู้ชายและที่เป็นกะเทย มีเพื่อนสนิทอยู่คนหนึ่งที่คบกันมานาน รู้จักกันมาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพราะเรียนอยู่โรงเรียนเดียวกัน ก็จะคอยเป็นกำลังใจให้แอม เป็นที่ปรึกษาให้เวลาที่แอมมีปัญหา แต่เขาก็มีแฟนของเขานะ แอมก็มีแฟนของแอม แต่รู้สึกว่าคุณกันแล้วดี เข้าใจกัน เพื่อนคนนี้ก็จะคอยเตือนแอมอยู่เสมอ ถึงแอมจะทำตัวไม่ดียังไง แอมก็ไม่เคยติดยาเสพติดนะ เพราะเพื่อนคนนี้คอยบอกอยู่เสมอว่ามันไม่ดี แต่สูบบุหรี่นะ เพราะเพื่อนที่เที่ยว

อยู่ด้วยกันชวนให้สุข แม่ก็เลยติดบุหรื แต่ตอนนี้สูบน้อยลง แม่รักเพื่อนๆ รู้สึกดีที่มีเพื่อน มีที่ปรึกษาที่เข้าใจเรา สามารถคุยกันได้ทุกเรื่อง ไม่ถูกตำหนิ ไม่ต้องโกหกเหมือนกับที่คุยกับพ่อแม่ อาจารย์ เพราะเขาไม่เคยว่าเรา เวลาที่แม่เดือดร้อนเพื่อนๆ ก็จะช่วย และเวลาที่เพื่อนเดือดร้อนถ้าแม่ช่วยได้แม่ก็จะช่วย แม่เคยขโมยเงินของปู่มาให้เพื่อนไปทำแท้ง ประมาณ 10,000 บาท เพราะสงสารเพื่อนที่ท้องไม่มีพ่อ ถ้าปล่อยให้ท้องต่อไปก็จะมีคนเลี้ยงเด็ก เพราะเพื่อนก็ยังเรียนอยู่

รูปแบบของสื่อที่แม่เลือกดู เลือกฟัง ก็มีหลายประเภท เพราะแม่เป็นคนสนใจสิ่งต่างๆ ที่เป็นอยู่ในโลกปัจจุบัน แม่ชอบอ่านหนังสือ ดูหนัง ฟังเพลง อยากรู้ อยากลอง สิ่งใหม่ๆ แม่คิดว่ารูปแบบของสื่อที่นำเสนอในปัจจุบัน ก็เป็นสภาพที่เป็นจริงในสังคม ตามที่เป็นกระแสของสังคม ที่คนสนใจ เช่น แฟชั่นการแต่งตัวของเด็กวัยรุ่น ในส่วนของดารา นักร้อง ก็จะสามารถเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตให้กับเราได้ ถ้าเราชอบดารา นักร้อง คนใด เราก็อยากจะเป็นเหมือนพวกเขา อยากทำตามแบบที่เขาทำ เพราะรู้สึกว่าเขาเป็นคนมีความสามารถ ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต

ความรู้สึกของแม่ที่ต้องเข้ามาเพื่อรับการช่วยเหลือ เป็นความรู้สึกที่แตกต่างไปจากเด็กวัยรุ่นหญิงคนอื่นที่ต้องเข้ารับการช่วยเหลืออยู่บ้าง เพราะแม่เป็นคนขอแม่ให้พามาส่งเพื่อเข้ารับการช่วยเหลือเอง เนื่องจากมีความขัดแย้งกับแม่อย่างรุนแรง วันแรกที่แม่พาแม่มาส่ง การพูดคุยระหว่างแม่กับแม่ เต็มไปด้วยความขัดแย้งกันอย่างเห็นได้ชัด ทั้งคู่จะไม่มองหน้ากันในระหว่างที่เล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นให้ฟัง จะทะเลาะกันตลอดเวลาที่มีการพูดคุยกัน ความต้องการของแม่ในตอนนั้นคือจะให้อยู่ที่ไหนก็ได้ที่ไม่ใช่บ้าน

เมื่อแม่ได้เข้ามารับการช่วยเหลือ แม่รู้สึกว่าได้อยู่กับตัวเองมากขึ้น ได้ทบทวนสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับชีวิตของตัวเอง สำหรับการที่ได้รับการช่วยเหลือที่แม่ได้รับ เช่น มีผู้รับฟังปัญหาที่เกิดขึ้น ให้คำแนะนำปรึกษาเกี่ยวกับการปรับตัวเมื่อต้องกลับไปอยู่ที่บ้าน ปรับตัวเข้ากับคนรอบข้าง แม่ได้มีโอกาสคุยกับเพื่อนที่เข้ารับการช่วยเหลือด้วยกัน เป็นการแลกเปลี่ยนสิ่งที่เคยมีประสบการณ์มาทั้งที่ดีและไม่ดี เพื่อนำมาใช้แก้ไขพฤติกรรมของตัวเองให้เหมาะสม โดยแม่คิดว่าระยะเวลาที่เหมาะสมที่เด็กวัยรุ่นจะต้องเข้ารับการช่วยเหลือขึ้นอยู่กับเด็กวัยรุ่นแต่ละราย ว่ามีปัญหาพฤติกรรมในระดับใด ส่วนรูปแบบที่เหมาะสมกับการช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กหญิงวัยรุ่นนั้น แม่คิดว่าเป็นรูปแบบที่เหมาะสมแล้ว เพียงแต่ในการใช้ชีวิตอยู่ในสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญพรในแต่ละวัน กิจกรรมที่จัดขึ้นมีน้อยเกินไป และกิจกรรมที่จัดเป็นกิจกรรมที่จัดซ้ำกัน ทำให้เด็กวัยรุ่นเกิดอาการเบื่อที่จะอยู่ในสถานที่อยู่ที่จำกัด

กรณีที่ 2 ฝน

ฝน อายุ 14 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ลักษณะของโรงเรียนเป็นโรงเรียนที่เรียนรวมกันทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชาย นับถือศาสนาพุทธ สาเหตุที่เข้าสู่กระบวนการให้การช่วยเหลือ เนื่องจากฝนมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในเรื่อง หนีเรียน เทียวเตร หนีออกจากบ้าน มีความขัดแย้งกับบิดา สวนระยะเวลาที่เข้ารับการช่วยเหลือประมาณ 2 เดือน

ในครอบครัวของฝน ฝนเป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ แต่ตอนนี้แม่ของฝนเสียชีวิตไปแล้ว ฝนจึงอยู่ในความดูแลของพ่อ พ่อฝนอายุ 72 ปี ปัจจุบันไม่ได้ประกอบอาชีพ เมื่อก่อนพ่อเคยทำงานรัฐวิสาหกิจ แม่ของฝนเสียชีวิตไปเมื่อประมาณ 3 ปี ตอนที่อายุ 45 ปี แม่ทำงานเป็นช่างตัดเสื้อ แม่ฝนเป็นภรรยาของพ่อ เพราะพ่อมีภรรยาและมีลูกอยู่แล้ว ฝนมีพี่ชายคนละแม่ อีก 3 คน ฝนเล่าให้ฟังว่า ช่วงที่พ่อเกษียณ พ่ออยู่บ้านเฉยๆ ไม่ทำงาน แม่ต้องออกไปทำงานหาเงินคนเดียว พ่อขี้บ่น ไม่ช่วยทำงาน ดูเอาเปรียบแม่ยังงี้ไม่รู้ พ่อแม่ตายฝนก็เลยไม่คุยกับพ่อ พ่อตอนหลังพ่อเลยส่งไปอยู่กับพี่ชายคนละแม่กัน พี่ชายอายุประมาณ 40 ทำงานเป็นพนักงานธนาคาร พี่ชายฝนแต่งงานมีครอบครัวแล้ว

สำหรับลักษณะนิสัยของตนเอง ฝนคิดว่าตัวเองเป็นคนที่มีลักษณะนิสัยเป็นคนไม่ค่อยยอมใคร ถ้าฝนผิดฝนก็ขอโทษ แต่ถ้าฝนไม่ผิดฝนก็จะไม่ขอโทษ ขี้ใจน้อย ใช้จ่ายเงินฟุ่มเฟือย ฝนมีแบบอย่างในการดำเนินชีวิตโดยแม่เป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตที่ฝนอยากจะเป็น แม่ทำงานคนเดียวตั้งแต่พ่อเกษียณ ทำงานคนเดียว กลับบ้านดึก มีความอดทน อดทนที่จะฟังพอบน ทั้งๆ ที่พ่อไม่ได้ช่วยทำอะไร

ครอบครัวของฝนมีการอบรมเลี้ยงดูไม่เหมือนกัน ฝนเล่าว่า ถ้าเมื่อก่อนที่แม่ยังไม่ตาย ฝนจะสนิทกับแม่ มีอะไรก็จะคุยกับแม่ แม่จะเข้าใจฝน คุยกันได้ทุกเรื่อง ไปไหนก็ไปกับแม่ แต่พอยุกับพ่อ พ่อไม่ให้ไปไหน พ่อให้กรอบฝนไว้เล็กมาก เล็กจนรู้สึกอึดอัด ฝนไม่ค่อยได้คุยกับพ่อเลย ปีหนึ่งคงจะพูดกันไม่ถึงร้อยคำละมั้ง มันไม่มีอะไรจะคุย พ่อชอบบ่น บ่นจนแม่เส้นเลือดในสมองแตกตายไปคนนึงแล้ว ตอนหลังพ่อลองให้ไปอยู่กับพี่ชาย เป็นพี่ชายคนละแม่นะ เวลาฝนไปอยู่กับพี่ชาย กรอบมันใหญ่มากใหญ่เหมือนกับว่าไม่มีใครมาบังคับเราเลย เพราะพี่ชายฝนไม่มีเวลาดูแลฝน ต้องไปทำงานกลับดึก ก็เลยทำให้ฝนควบคุมตัวเองไม่ได้ ไปเที่ยวก็ไม่มีใครรู้ เคยใช้โทรศัพท์คุยกับเพื่อน กับแฟน เดือนนึงประมาณหมื่นกว่าบาทได้ ส่วนกิจกรรมที่ทำร่วมกับครอบครัวไม่มีเลย ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ พ่อเขาก็จะมีกิจกรรมของเขาเสียเงินไปวิ่งการกุศล ส่วนฝนก็อยู่ของฝน ถ้าเมื่อก่อนที่แม่ยังอยู่ ฝนก็จะมีกิจกรรมที่ทำร่วมกันกับแม่อย่างไปเดินเที่ยว ไปซื้อของ ช่วยแม่ทำงานที่บ้าน ทำกับข้าวกินกัน

บรรยากาศภายในบ้านถ้าพ่อกับแม่ไม่ทะเลาะกันก็ดีหรอก เพราะพ่อหึงแม่ที่แม่กลับบ้าน ผิดเวลา ก็แม่ไปทำงาน ที่ทำงานก็อยู่ไกล แล้วก็ชอบเอาเรื่องเก่าๆ มาด่าแม่ ไม่รู้จะชุดอะไรมา ดากันหนักหนา ฝนคิดว่าพ่อไม่หวัง ไม่รักฝน ฝนก็เฉยๆ กับพ่อ ก็เลยไม่เคยคิดว่าพ่อหวัง พ่อรัก และที่สำคัญที่ฝนไม่ชอบมากที่สุดคือชอบเอาฝนไปเปรียบเทียบกับลูกเมียหลวง ว่าเขาดีอย่างนั้น ดียังนี้ ถ้าเขาดีทำไมเขาไม่ให้พ่อไปอยู่ด้วยล่ะ ทำไมพ่อถึงต้องมาอาศัยที่บ้านของแม่อายุ จริงๆ ฝนอยากจะไปอยู่กับญาติของแม่ บ้านก็อยู่ติดกัน พวกน้ำๆ เขาเข้าใจฝน ไม่เหมือนพ่อ แต่พอฝนไปพ่อก็จะไปอาละวาด พ่อเคยแจ้งตำรวจมาจับหน้าด้วย เวลาที่ฝนไม่รู้จะไปไหนฝนก็จะหนีไปหาน้า แต่หลังๆ ฝนไม่ได้ไปเพราะกลัวว่าน้าจะเดือดร้อน

ลักษณะแถวบ้าน คนไม่ค่อยมีการศึกษา จบมาน้อย พ่อแม่หาเช้ากินค่ำ ฐานะไม่ค่อยดี สิ่งแวดล้อมแถวบ้านไม่ค่อยดี พ่อแม่ส่งให้เรียนก็ไม่ยอมเรียน ดิทยา สุบุญศรี ส่วนสภาพแวดล้อมที่โรงเรียนก็คือเวลาที่ฝนไปเรียนก็จะชอบโดดเรียน วิชาไหนที่ไม่ชอบครูก็โดดแต่โดดอยู่ในโรงเรียนนั่นแหละ ครูที่ฝนสนิทด้วยก็มีครูแนะแนวที่ฝนชอบไปนั่งคุยด้วย เวลาที่ฝนไม่สบายใจ ครูคอยสอนให้ฝนอดทนไปแล้วกัน

เพื่อนของฝนก็มีทั้งดี และไม่คอยดี อยู่ในกลุ่ม คนที่ไม่คอยดี ก็จะพาไปในสิ่งที่ไม่ดี เวลาอยู่กับเพื่อนแล้วรู้สึกว่ามันมีความสุข มีบางครั้งที่ฝนไม่ได้ตั้งใจไปนอนค้างบ้านเพื่อน แต่ถ้ากลับบ้านแล้วกลัวโดนพ่อด่า เพราะฝนไปงานวันเกิดเพื่อน จัดงานที่ร้านสุกี้ ไปตั้งแต่ 4 โมงเย็น กะว่าจะกลับไม่เกิน 3 ทุ่ม เพราะที่บ้านให้กลับก่อน 3 ทุ่ม แต่พอดูเวลาอีกทีมัน 5 ทุ่ม ไปแล้วก็เลยไม่กล้ากลับ ปรีक्षाกับเพื่อนว่าจะทำอย่างไรดี เพื่อนก็เลยชวนไปนอนที่บ้าน พออีกวันก็เลยไม่กล้ากลับบ้านเลย สวนเพื่อนผู้ชายฝนไม่ค่อยได้คบหรอก แต่ฝนจะมีแฟนคนหนึ่ง เป็นวินมอเตอร์ไซด์ อายุ 19 ปี เขาไปส่งฝน นั่งรถเขาไปทั้งตอนเช้าและกัตอนเย็น แต่ไม่ได้มีอะไรกันนะ

ความรู้สึก ความคิดเห็นที่ต้องมาอยู่ที่บ้านธัญญพร ฝนโทษพ่อ โทษผู้ปกครอง ที่พาฝนมาอยู่ที่นี่ มันเป็นที่สำหรับคนที่มีปัญหาความประพฤติ ทำไมต้องให้เราเข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์ ทำไมเอาแต่คนที่ไม่ดีๆ คนที่มีปัญหา มาอยู่รวมกัน ฝนมาอยู่ที่นี่ได้ซักประมาณ 2 เดือนแล้ว พ่อไม่เคยมาเยี่ยมฝนเลย มีแต่พวกน้ำๆ ที่มาเยี่ยมฝน แต่เขาก็รับฝนออกไปไม่ได้ ได้แต่ซื้อของซื้อขนมมาให้ ต้องให้พ่อเป็นคนมาติดต่อรับฝนออกไป

บริการและการให้การช่วยเหลือที่ได้รับ ตอนแรกเข้ามาฝนก็ไม่ได้ทำอะไร ไม่รู้จะทำอะไร เขาให้ร่วมกิจกรรมฝนก็ไม่ร่วม จนอยู่ไปก็เริ่มเข้าไปเรียนคอมพิวเตอร์บ้าง ไปนั่งเล่นเกมสก็ยังดี ไปเรียนทำอาหาร ทำไปชิมไป ก็เพลินดี ดีกว่าอยู่เฉยๆ

ระยะเวลา และรูปแบบที่คิดว่าเหมาะสมตามที่ฝนครคิดคือถ้าจะให้มาอยู่นานๆ คงไม่เหมาะ เพราะอย่างที่ฝนครบอกว่าที่นี่เป็นที่ที่รวมเด็กที่มีปัญหามาไว้ด้วยกัน ยิ่งอยู่นานยิ่งซึมซับพฤติกรรม แลกเปลี่ยนกัน อย่างเด็กบางคนไม่เคยรู้อะไร พอออกไปก็ไปลองทำดู ก็ยิ่งทำให้แยกลงไปอีก น่าจะพามาเพื่อให้คิดได้ว่าควรจะมีการปรับปรุงตัวนะ เหมือนเป็นการเตือนว่าเด็กจะต้องทำตัวให้ดีขึ้น ไม่ทำตัวแยเหมือนเมื่อก่อน แต่ก็ไม่ใช่ให้เด็กปรับอยู่ฝ่ายเดียว ตัวผู้ปกครองเองก็ต้องมีการปรับตัวเข้ามาหาเด็กด้วยเหมือนกัน เพราะที่เด็กมีปัญหา ก็มาจากที่ผู้ปกครองมีปัญหาด้วย

ฝนครคิดว่าการปรับความคิดที่มีต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม คือถ้าต้องกลับออกไปจากที่นี่ ฝนครจะต้องกลับไปอยู่กับพ่อตามเดิม ฝนครก็จะพยายามคิดกับพ่อในทางที่ดีขึ้น อย่างที่บอกว่าฝนครเป็นคนไม่ยอมใคร เพราะฝนครคิดว่าสิ่งที่ฝนครทำถูกแล้ว พ่อฉันแหละที่ไม่เข้าใจฝนคร แต่ถ้าต่อไปฝนครก็จะพยายามปรับตัวเข้าไปหาพ่อให้มากขึ้น ฝนครก็จะพยายามพูดกับพ่อให้มากขึ้น ฟังเขาเวลาที่เขาบ่น และที่สำคัญคือฝนครอยากกลับไปใช้ชีวิตอยู่อย่างเด็กปกติ ใช้ชีวิตอยู่ข้างนอก ไปเรียนหนังสือ ไปเจอเพื่อนตามเดิม

กรณีที่ 3 กิก

กิก อายุ 14 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แต่ไม่ได้ไปเรียนมานานแล้ว ก่อนหน้านี้ขาดเรียนจนหมดสิทธิ์สอบไปหลายวิชา ลักษณะของโรงเรียนเป็นโรงเรียนที่เรียนรวมกันทั้งเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชาย นับถือศาสนาพุทธ สาเหตุที่เข้าสู่กระบวนการให้การช่วยเหลือเนื่องจากกิกมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในเรื่อง หนีเรียน เทียวเตร หนีออกจากบ้าน คบเพื่อนชาย สวนระยะเวลาที่เข้ารับการช่วยเหลือประมาณ 3 เดือน

ครอบครัวกิกเป็นคนกรุงเทพ พ่อกับแม่อายุเท่ากัน ตอนนี้อยู่ 36 แม่เรียนจบม 6 พ่อกับแม่เลิกกันตั้งแต่กิกอยู่อนุบาล ตอนนี้อยู่เสียไปแล้วตั้งแต่กิกอยู่ป 3 แม่อีกมีพ่อใหม่ ที่พ่อกับแม่เลิกกันเพราะพ่อเจ้าชู้ มีอะไรก็จะไม่คุยกันแต่จะชอบทะเลาะกัน ตอนแรกๆ ที่แม่เลิกกับพ่อ แม่ใจเจ็บมากเลยตัดขาดจากญาติทางฝ่ายพ่อเลย ไม่ได้ติดต่อกัน แม่บอกว่าลูกคนเดียว แม่เลี้ยงเองได้ จนตอนที่พ่อเสียนั้นแหละ พ่อเลี้ยงก็อายุ 45 ปี เรียนจบ ป ว ส กิกมีน้องอีกคนลูกของแม่กับพ่อเลี้ยง เป็นผู้ชาย อายุประมาณ 4-5 ขวบ พ่อเลี้ยงทำงานรับเหมาก่อสร้าง ไฟฟ้า ประปา ทาสี แม่อีกช่วยพ่อเลี้ยงทำงาน รายได้ก็ดี ปานกลาง ไม่ขัดสน อยู่ด้วยกันกิกก็รักน้องนะ แต่กิกไม่ชอบพ่อเลี้ยง ไม่รู้ไม่คอยถูกชะตา

ลักษณะนิสัยของกิก กิกคิดว่าตัวเองเป็นคนดีจริง เอาแต่ใจตัวเอง ไม่ค่อยสนใจใครจะทำอะไรก็ทำ มั่นใจในตัวเอง พูดจริงทำจริง เป็นคนรักเพื่อน ชอบช่วยเหลือเพื่อน กิกมีแม่เป็นแบบอย่าง ลักษณะนิสัยของกิกเหมือนแม่ เพราะกิกถอดแบบแม่มาเลย แม่เป็นคนมั่นใจในตัวเอง ไม่ค่อยแคร์ใครถ้าคิดว่าสิ่งที่ทำไม่ผิด ถ้าไม่พอใจใครก็จะไม่สนใจ แต่ถ้ารักใครก็จะรักจริง กิกกับแม่สนิทกัน แม่จะคอยสอนกิกให้เป็นคนดี ให้เป็นเด็กดี ไม่เอาเปรียบใคร แต่แม่ค่อนข้างเข้มงวดกับกิก แม่ว่าถ้าทำดีก็ได้ดีกับตัวเองนั่นแหละ ไม่มีใครมาได้ดีกับเราหรอก

ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว คือ ตอนเล็กๆ ตั้งแต่จำความได้ แม่จะเลี้ยงเราแบบตามใจ กิกอยากได้อะไรก็ได้ พ่อกับแม่จะซื้อของให้ พาไปเที่ยว แต่พอตอนโตก็จะห้ามทุกอย่าง โทรศัพท์ก็คุยนานไม่ได้ ขาดอิสระ เขาไม่เข้าใจว่าเราโตแล้วนะ เขาจะตีกรอบไว้ให้ นี่ก็ฉีกกรอบออกมา ไม่อยู่หอในกรอบ ทำไมละนี้ชีวิตเรานะ ไม่ใช่ชีวิตเขา เราอยากทำอะไรก็ทำ แม่ชอบบ่น บ่นกิกทุกเรื่อง ถ้ากิกทำอะไรไม่ถูกใจเขา โทรศัพท์ก็คุยนานไม่ได้ ขาดอิสระ เขาไม่เข้าใจเรา เขาจะมากำหนดให้เราทำอย่างที่เขายกให้มันเป็น ซึ่งมันเป็นไปไม่ได้ แต่แม่อีกไม่เข้าใจ แม่อบรมเลี้ยงดูกิก สอนกิกว่าจะทำอะไรก็ทำอะไรไปแล้ว แต่สิ่งที่ทำมันก็จะ

ได้ผลกับตัวเราเอง คิดว่าทำอะไรได้ดีก็ทำ คิดว่าทำอะไรไม่ได้ดีก็อย่าทำ แม่ไม่เคยให้ไปนอนบ้านเพื่อนเลย ยิ่งงี้ก็ไม่ได้ แต่ถ้าเพื่อนมานอนที่บ้านก็ได้ แม่บอกวាយ่าลืมชีวาเรานะไม่ใช่เด็กผู้ชาย ถ้าเป็นผู้ชายละก็ไปลอยไปนานแล้ว แม่เขบอกวານี้แม่ก็ไปลอยมากแล้วนะ ถ้าเป็นลูกคนอื่นเขาไม่ไปลอยอย่างนี้หรอก เมื่อก่อนแม่ไม่เคยได้ไปไหนคนเดียวหรอก เวลาจะไปไหนก็ต้องไปกับพ่อกับแม่ และที่เขาไม่คอยปล่อยเราเพราะเรายังเด็ก กลัวว่าออกไปข้างนอกแล้วจะเกิดอันตราย แม่คงลืมไปว่ากิกนะโตแล้วนะ ยังชอบคิดว่าเราเป็นเด็กอยู่อีก

กิจกรรมที่ทำร่วมกันในครอบครัว ตอนนี้ไม่ค่อยได้ทำกิจกรรมอะไรร่วมกันในครอบครัว เพราะกิกไม่ค่อยถูกกับพ่อเลี้ยง เวลาที่เขาไปเที่ยวกัน ไปซื้อของ ไปทานข้าว กิกก็เลือกที่จะอยู่ที่บ้าน หรือไปเที่ยวกับเพื่อนมากกว่าที่จะไปกับแม่ อยู่ที่บ้านกิกจะมีหน้าที่รับผิดชอบช่วยทำงานบ้านที่กิกทำได้ แต่จะเลือกทำตอนที่พ่อเลี้ยงไม่อยู่ ถ้าพ่อเลี้ยงอยู่กิกก็จะเลือกอยู่แตนห้อง

สภาพแวดล้อมภายในครอบครัวของกิก พ่อแม่ทะเลาะกันบ่อย เรื่องพ่อเจ้าชู้ แม่ทำงานบริษัทมีคนมาจีบเยอะ ก็ทะเลาะกันเรื่อย ๆ การที่พ่อแม่กิกเลิกกันไม่มีส่วน เพราะกิกเฉย ๆ ไม่ค่อยแคร์ ตอนที่แม่เลิกกับพ่อ เวลาที่กิกพูดอะไรให้แม่ฟังเขาก็ไม่เข้าใจเรา ชอบห้ามนู่นห้ามนี่ ยิ่งห้ามก็เหมือนยิ่งยุกิก มันเป็นเหมือนช่องว่างระหว่างวัย กิกก็เลยเลือกที่จะไม่บอกความจริงกับแม่ในบางเรื่อง บางครั้งโกหกก็จะทำให้เราได้ทำในสิ่งที่เราต้องการ กิกมีพ่อเลี้ยงหน้าดาลามาก เห็นแล้วขะแขยง เวลาคุยด้วยกิกก็ไม่มองหน้า เวลากินข้าวก็ไม่กินด้วยกัน บอกกันตรง ๆ ว่าดูถูก แล้วก็กินเหล้า สูบบุหรี่ บางทีมาอยู่กับเรา มาแฉะแฉะกับเรามาก ๆ มีอยู่ครั้งนึงพ่อเลี้ยงกิกเมาแล้วมาวุ่นวายกับกิก กิกก็เลยต่อยให้ กิกก็เลยไม่อยากอยู่บ้าน หนีออกจากบ้านไปมีแฟน เคยคุยให้แม่ฟังแม่ก็บอกวាយ่าไปอะไรกับเขาเยอะ เรายังต้องใช้เงินเขาอยู่ กิกก็เลยเฉย ๆ ตอนเด็กๆ คิดว่าจะทำยังไงดี พ่อเลี้ยงถึงจะหายไป เขาชอบทวงบุญคุณ รู้เปล่าว่าเงินที่เลี้ยงมาเนี่ยตั้งแต่เด็กมากเท่าไร เขาเคยบอกวาทให้แม่ส่งกิกไปให้พ้น ๆ บอกวาท่าไม่อยู่แผ่นดินจะสูงขึ้น ตอนนั้นคิดจะหนีออกจากบ้านไปเลยจะไม่กลับมาอีก

สภาพแวดล้อมในชุมชนที่กิกอยู่ กิกคิดว่าสภาพแวดล้อมในชุมชนไม่ค่อยมีส่วนที่ทำให้กิกทำตัวไม่ค่อยดีนะ ถึงชุมชนที่กิกอยู่จะไม่ค่อยดีนัก มีบ้านคนปลูกติดกัน มีคนกินเหล้าเมา มีเด็กติดยา แต่กิกก็โตแล้วรู้อะไรเป็นอะไร มีก็แต่เรื่องที่เราต้องแคร์ คนแถวบ้าน เพราะแม่บอกกับกิกว่าแม่อายคนแถวบ้าน เวลาที่กิกไม่กลับบ้าน คนแถวบ้านที่สนิทกันก็จะถามถึง หรือบางครั้งก็มีคนมาบอกวาทเห็นกิกไปนั่งอยู่กับเพื่อนที่หน้าปากซอยบ้านบ้างละ เห็นกิกไปแข่งมอเตอร์ไซด์กับเพื่อนบ้างละ แม่ชอบยกตัวอย่างบอกวาลูกข้างบ้านเขาเป็นเด็กดี ไม่เห็นต้องออกไปเที่ยวเหมือนอย่างกิกเลย

สภาพแวดล้อมที่โรงเรียน เรื่องเรียนมีปัญหากับอาจารย์ ตอน ม 1 เทอม 2 โตเรียน บ่อยเพราะติดเพื่อน อาจารย์ที่โรงเรียนบอกว่า ถ้ามาแล้วไม่เรียน มาแล้วไม่ตั้งใจเรียนจะมาทำไม ก็ก๊ก็เลยไปเที่ยวกับเพื่อน ไม่มีสิทธิสอบไปตั้งหลายวิชา แต่ก็ขออาจารย์ทำงานส่งขอสอบได้ มีอีกวิชาหนึ่งที่อาจารย์ไม่ให้สอบ ก็เลยไม่แก้ ขึ้น ม 2 อาจารย์ก็ไม่ยอมให้แก้จะให้ไปเรียนซ้ำชั้น ม 1 ใหม่ อาจารย์คนนั้นไม่ยอม ทั้งๆ ที่อาจารย์ประจำชั้นของก๊ก็ช่วยพูด ติดอยู่วิชาเดียว ก็เลยหมดกำลังใจที่จะเรียน ใครจะทนไปเรียนซ้ำกับรุ่นน้องได้ละ

การเลือกคบเพื่อนของก๊ก็เลือกที่คุยถูกคอ ถูกชะตา มักจะเป็นเด็กแถวบ้าน แถวที่ไปเที่ยว ส่วนใหญ่ก็จะเลือกคบกับเพื่อนที่มีมอเตอร์ไซด์ เพื่อนก็จะมีทั้งที่ดีๆ ก็มี ที่ติดยา ก็มี เรื่องยาเคยลองนะเพื่อนเคยให้ลอง แต่ไม่ติดนะ บุหรี่ก็ไม่สูบ เพราะก๊ก็คิดว่าผู้หญิงสูบบุหรี่ไม่ดี เพื่อนๆ ของก๊ก็จะรักกันนะ เวลามีความสุขเราก็จะมีด้วยกัน เวลาที่เราไม่มีความสุขเราก็จะมีเพื่อนคอยปลอบใจ ก็รักเพื่อนนะ เวลาไม่มีใครเราก็จะมีเพื่อน ก๊ก็เคยพาเพื่อนมานอนที่บ้านแม่ไล่เพื่อนออกจากบ้าน ก๊ก็บอกว่าถ้าไล่เพื่อนก๊ก็จะไปด้วย ก๊ก็มีเพื่อนผู้ชายหลายคน อย่างที่บอกว่าก๊เป็นคนลุยๆ จะมีเพื่อนเยอะทั้งผู้หญิงและผู้ชาย มีคนมาจีบก๊ก็เยอะ แต่ก๊ไม่สนใจ ที่ก๊คบเป็นแฟนมี 2 คน กับแฟนคนแรกที่คบกันเป็นรุ่นพี่ที่โรงเรียน ตอนคบกันเราเด็กๆ ไม่รู้อะไร ตอนที่เรามีอะไรกันก็ไม่ได้ป้องกันตอนนั้นก๊กลัวนะ กลัวว่าเราจะท้อง เพราะเราเป็นผู้หญิง แม่เคยสอนก๊ว่าเราเป็นลูกผู้หญิง เราต้องไม่ไปมีอะไรกับใคร ถ้ายังไม่ได้แต่งงาน ถ้าพลาดไปแล้วมันจะแก้ไม่ได้ แต่ก๊ก็ไม่ท้องนะ ดีแล้วเพราะก๊ไม่คิดจะมีอะไรกับใครแล้ว ไม่คิดว่าจะมีลูก เพราะมันแยเราอายุแค่นี้ คบแฟนคนใหม่ก็ดี แต่เรา เพิ่งจะคบกันได้ไม่นาน เขาเป็นคนดี คอยห้ามไม่ให้เราไปเที่ยว คอยเตือนคอยสอนเรา

การเลือกรับข้อมูลจากสื่อ ก๊ไม่ค่อยได้สนใจเท่าไร ไม่ค่อยได้ดูอะไร ก็มีบ้างที่ดูละคร ฟังเพลง เพื่อนๆ ที่ได้ดูอะไรมาก็จะเอามาเล่าให้ฟังบ้าง ชอบคุยกันเรื่องดารานักร้อง ที่เราชอบ บางทีเราก็อาจจะเป็นอย่างพวกเขาบ้าง เพราะพวกเขาเป็นคนที่มีความสามารถ เป็นคนเก่ง

สาเหตุที่ก๊ต้องเข้ามาอยู่ที่บ้านธัญญพร เป็นเพราะก๊หนีออกจากบ้าน เกรไม่เรียนหนังสือ มีแฟน แม่ก็เลยจับก๊ส่งมาที่นี่ ตอนมาแม่ไม่บอกว่าจะพาก๊ไปไหนเรียกแท็กซี่แล้วก็พามาที่นี่เลย แม่เขาก็ไม่มีวิธีไหนที่จะทำให้ก๊ดีขึ้น ถ้าอยู่บ้านก๊ก็ออกไปเที่ยว แต่แม่เขาไม่ค่อยห้ามก๊นะเรื่องเที่ยว แต่ขอให้กลับบ้าน แต่ก๊ไม่ได้กลับบ้าน แม่ก็เลยโมโห เพราะเมื่อก่อนแม่ไม่ให้ไปเที่ยว ขอไปก๊ก็ไม่ให้ไป แต่พอมานั่งคุยกันแล้วแม่ก็ปล่อยเรามากขึ้น ส่วนความรู้สึก ความคิดเห็นที่ต้องมาอยู่ที่บ้านธัญญพร ก๊รู้ว่าที่แม่พาก๊มาอยู่ที่นี่เพราะว่ารักเรา แต่พ่อแม่ทุกคนที่พาเด็กมาอยู่ที่นี่คิดผิดทั้งนั้นแหละคะ มันเป็นการกักขังเราเพียงชั่วคราว เขาคิดผิดที่เอาเด็กมาอยู่ที่นี่ เขาคิดผิดจริงๆ เขาน่าจะแก้ปัญหาที่ต้นเหตุมากกว่าปลายเหตุ ต้นเหตุคือเขาไม่เข้าใจ ไม่พูดคุยกับลูกเขาเองว่า ทำไมนะ ทำไมลูกต้องทำแบบนี้ ทำไมต้องหนีออกจากบ้าน ทำไมต้องขโมย น่าจะมีการเปิดใจคุยกันไปเลย ถ้าผู้ใหญ่ฟังเหตุผล

เราบ้าง เข้าใจเราก็จะดีกว่า ตอนที่เข้ามาอยู่ที่นี้ใหม่ๆ อยากจะหนีออกไป อาจจะเป็นเพราะเรามีแฟน สวนบริการและการให้การช่วยเหลือที่ได้รับ ก็คิดว่ากิจกรรมที่จัดขึ้นก็ดี แต่บางทีก็นาเบือเพราะเวลาที่ทำกิจกรรมเขาไม่คิดว่าเด็กจะพร้อมเล่นหรือเปล่า ที่นี้เป็นเหมือนกับที่ที่รวมเด็กที่มีปัญหา พวกเราจะเข้าใจกันได้ดี แต่ทุกคนไม่มีใครอยากอยู่ที่นี้หรอกนะ แต่ก็มีเจ้าหน้าที่หลายคนที่ทำให้เรามีกำลังใจที่จะอยู่ ให้คำปรึกษาเราในทุกๆ เรื่อง แม่นักสังคม ก็จะคอยดูแลช่วยเรา การดูแลของแม่ประจำหอแต่ละหอ ไม่ค่อยเหมือนกันจะแตกต่างกันหอ 1 เป็นหอแรกรับเด็กเพิ่งจะเข้ามาอยู่ แม่ประจำหอก็จะใจดี หอ 2 ไม่ค่อยมีระเบียบ เด็กก็จะไม่ค่อยมีระเบียบ หอ3 หอ 4 มีกฎระเบียบบ้างพอสมควร แม่ประจำหอค่อนข้างเข้มงวด แต่ก็ช่วยฟังเด็กๆ ช่วยแก้ปัญหาให้ถ้าเด็กมีปัญหา

ระยะเวลาและรูปแบบที่กักตักควรจะเป็นคือ ถ้าให้กักอยู่ที่นี้นานๆ คงไม่ได้หรอก อยากให้แม่มารับกลับเร็วๆ มันไม่เหมือนอยู่บ้านเรา แต่ถ้าให้กลับไปเยี่ยมบ้านบ้างวันเสาร์ อาทิตย์ และให้กลับมาอยู่ ที่นี้บ้างก็พอจะไหว ถ้ามีเซเวน อีเลเฟน มีตู้โทรศัพท์สาธารณะ มีตู้ไปรษณีย์ ในนี้ก็จะดี เพราะมาอยู่ตรงนี้ได้โทรศัพท์กลับบ้านแค 2 ครั้ง เวลาที่กักเขียนจดหมายก็จะถูกเจ้าหน้าที่อ่านก่อน ถ้าเป็นจดหมายทางบ้านก็จะส่งให้ แต่ถ้าเป็นจดหมายแฟน จดหมายเพื่อน ก็จะไม่ส่งให้เรา เหมือนเราถูกตัดขาดจากโลกภายนอก อยากได้ยินเสียงแฟนก็ยังดี

การปรับความคิดที่มีต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม คือกักมาอยู่ที่นี้ประมาณ 3 เดือน ก็มีความคิดที่มันต่างไปจากเดิมบ้าง กลับไปเยี่ยมบ้านคราวนี้ แม่อนุญาตให้ไปเที่ยวได้ แม่ไม่ห้ามแล้ว กลับตึกก็ไม่มีอะไร แต่ขอให้กลับ แต่เมื่อไม่ออกไปเที่ยวแล้ว ไม่รู้จะไปไหน แล้วก็กลัวว่าถ้าทำตัวไม่ดีก็ต้องกลับมาอยู่ที่นี้อีก ต่อไปก็จะไม่หนีออกจากบ้านแล้ว ถ้าเรื่องเที่ยวแม่ไม่ห้ามแล้ว ส่วนเรื่องพ่อเลี้ยงก็พยายามคิดกับเขาในแง่ที่ดีขึ้น พยายามคิดว่าเขาเลี้ยงดูเรามา เขาเป็นคนหาเลี้ยงครอบครัวเรา ถ้าไม่มีเขาเราก็จะลำบาก แฟนของกักเคยชวนกักไปอยู่ด้วย แต่กักยังไม่พร้อม แฟนก็ยังไม่พร้อม ก็ยังต้องเรียนหนังสือ การเตรียมตัวเมื่อต้องกลับไปอยู่ที่บ้าน คือ ทางบ้านสัญญาพรทดลองให้กลับไปเยี่ยมบ้านเพื่อปรับตัวเองให้เข้ากับทางบ้านก่อน กักวางแผนเรื่องเรียนเอาไว้ว่าอยากเรียนพาณิชย์ เพราะกักอยากเรียนการโรงแรม แต่ต้องรอเรียน ก คน ให้จบม 3 ก่อน

แนวทางการสัมภาษณ์เด็กวัยรุ่นหญิงที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม

1 เริ่มการสนทนา

- 1 1 แนะนำตนเองและบอกวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์
- 1 2 พุดคุยเรื่องทั่วไปเพื่อสร้างความคุ้นเคย
- 1 3 ขออนุญาตผู้ให้สัมภาษณ์ในการบันทึกเทป

2 ศึกษาภูมิหลังของผู้ให้สัมภาษณ์โดยศึกษาถึงกระบวนการที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

- 2 1 ประวัติส่วนตัว
- 2 2 ประวัติครอบครัว
- 2 3 การอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว
- 2 4 สภาพแวดล้อมในครอบครัว
- 2 5 สภาพแวดล้อมในสถานศึกษา
- 2 6 การเลือกคบกลุ่มเพื่อน
- 2 7 สภาพแวดล้อมในสังคม
- 2 8 การบริโภคข้อมูลจากสื่อต่างๆ

3 กระบวนการให้การช่วยเหลือ

- 3 1 สาเหตุที่ต้องเข้ารับการช่วยเหลือ
- 3 2 ระยะเวลาที่เข้ารับการช่วยเหลือ
- 3 3 ระยะเวลาที่เหมาะสมในการเข้ารับการช่วยเหลือ
- 3 4 ความรู้สึก ความคิดเห็นที่ต้องเข้ารับการช่วยเหลือ
- 3 5 บริการและการให้การช่วยเหลือที่ได้รับ
- 3 6 บริการและการให้การช่วยเหลือที่เหมาะสม
- 3 7 การปรับเปลี่ยนแนวความคิดที่มีต่อตนเอง ครอบครัว สังคม
- 3 8 การเตรียมความพร้อมเมื่อต้องกลับไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัวในสังคมภายนอก

4 การให้คำปรึกษา

ในขณะที่มีการสัมภาษณ์ หากผู้ให้สัมภาษณ์ต้องการคำแนะนำปรึกษาในเรื่องใด ผู้สัมภาษณ์จะให้คำแนะนำปรึกษา เพื่อเป็นการช่วยเหลือในการปรับแนวคิด ปรับมุมมอง ปรับพฤติกรรม ของผู้ให้สัมภาษณ์ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยจะยึดรูปแบบของการให้การช่วยเหลือของสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพรเป็นหลัก เพื่อให้ไม่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการให้การช่วยเหลือที่สถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญญพรดำเนินการอยู่

แบบสัมภาษณ์ เรื่อง “กระบวนการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง”

การศึกษาวิจัย เรื่อง กระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง เป็นส่วนหนึ่งของการทำสารนิพนธ์ในระดับปริญญาโท สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ของนางสาวนนุช ประดิษฐ์อาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจถึงกระบวนการเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิงที่เป็นสาเหตุทำให้เด็กวัยรุ่นหญิงต้องเข้ารับการช่วยเหลือในสถานแรกรับเด็กหญิงบ้านธัญพร เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการศึกษารูปแบบและแนวทางที่เหมาะสม ในกระบวนการให้การช่วยเหลือเพื่อการลดทอนพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กวัยรุ่นหญิง โดยข้อมูลที่ได้จะเก็บรักษาเป็นความลับ และในการนำเสนอผลการวิจัยจะไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวที่จะส่งผลกระทบต่อตัวผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนั้นจึงขอความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ให้ครบทุกข้อ และตรงกับความเป็นจริงที่สุด เพื่อผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการดูแลเด็กวัยรุ่นในสังคมไทยต่อไป

ขอขอบคุณ

นางสาวนนุช ประดิษฐ์อาชีพ
สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

- 6 ท่านมีส่วนร่วมในครอบครัวในเรื่องใดบ้าง
- 7 สภาพแวดล้อมภายในครอบครัวเป็นอย่างไรบ้าง
- 8 สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาเป็นอย่างไรบ้าง
- 9 ท่านมีกลุ่มเพื่อนสนิทเป็นกลุ่มใดบ้าง และกลุ่มเพื่อนมีลักษณะนิสัยอย่างไรบ้าง
- 10 สภาพแวดล้อมในสังคมเป็นอย่างไรบ้าง
- 11 ที่ผ่านมามีการเลือกบริโภคข้อมูลจากสื่อในรูปแบบใด อย่างไร
- 12 มีการนำข้อมูลที่ได้รับจากสื่อมาใช้กับตนเองในรูปแบบใดบ้าง

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวนงนุช ประดิษฐอาชีพ
วัน เดือน ปีเกิด	26 ตุลาคม 2517
สถานที่เกิด	เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	72 ก หมู่ 4 ซอยสุขสวัสดิ์ 26 ถนนสุขสวัสดิ์ แขวงบางมด เขตจอมทอง กรุงเทพมหานคร 10150
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	พนักงานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	บ้านพักเด็กและครอบครัวกรุงเทพมหานคร กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ 255 ถนนพระราม 6 แขวงทุ่งพญาไท เขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร 10400
ประวัติการศึกษา	
พ ศ 2536	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนบางปะกอกวิทยาคม
พ ศ 2540	ปริญญาตรี บริหารธุรกิจ (สาขาวิชาการเงินการธนาคาร) มหาวิทยาลัยสยาม
พ ศ 2548	การศึกษามหาบัณฑิต (สาขาวิชาจิตวิทยาการแนะแนว) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ